

NAŞİDE GÖKBUDAK

Sıdıka Hanım

Neden?

ÖZEL BASKI

9.90

ÖZEL FİYAT

Kitapçioğulları

Copyright © 2018

Daha fazla ekitap ve bilgi için iletişim adreslerimiz:

www.facebook.com/kitapciogullari

www.facebook.com/groups/kitapciogullari

www.kitapciogullari.blogspot.com

Eksikler ve bilgi için:

kitapciogullari@gmail.com

Yasal Uyarı

Sitemiz üzerinden yüklenen e-kitaplar 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler " bölümünde yeralan "EK MADDE 11. e istinaden görme özürlü kardeşlerimiz için hazırlanmıştır. Ekran Okuyucu, Braille'n Speak sayesinde hazırlanan kitapları dinletmekteyiz. Amacımız yayınevlerine zarar vermek değildir.

Bu e-kitaplar orjinal kitapların yerini tutmayacağı için eğer kitabı beğenirseniz kitapçılardan almanızı ya da online satın alma yolu ile edinmenizi öneririz. Yayıncı kurumların ve yazarların telif haklarının ihlal edilmemesi için indirilen dökümanların 24 saat içinde silinmesi gerekmektedir. Aksi takdirde kitabı basan firmanın uğrayacağı zarardan hiçbir şekilde SORUMLU değiliz. Sitemizin amacı sadece kitap hakkında bilgi edinip, belli bir fikir sahibi olmanız ve hoşunuza giderse kitabı almanız içindir. Sitemizin burada yayınlanan e-kitaplardan herhangi bir ticari çıkarı ya da herhangi bir kuruluşa zarar verme amacı yoktur. Bu yüzden edinilen dökümanları fikir alma amaçlı olarak 24 saat süreli kullanabilirsiniz. Daha sonrası sizin sorumluluğunuza kalmıştır.

Sıdıka Hanım

Naşide Gökbudak

Sıdıka Hanım
Yazar: Naşide Gökbudak

© Naşide Gökbudak / Neden Kitap

Genel Yayın Yönetmeni: Tanıl Yaşar

Editör: Sibel Yıldız

İç Tasarım: Adem Şenel

Kapak Tasarım: Onur Gökalt

Baskı-Cilt: Kilim Matbaası

1. Baskı 2004

6. Baskı / Mart 2009

Yayıncı Sertifika No: 11389

ISBN 978-975-254-283-9

Kilim Matbaası: Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi
K.2 Davutpaşa / İstanbul Tel:0212 612 95 59

YAYINCI

NEDEN KİTAP

www.nedenkitap.com

info@nedenkitap.com

Tel: 0212 438 47 70 (pbx) Fax: 0212 438 47 73

GENEL DAĞITIM

SEMİH DAĞITIM

Merkez: İstoç 24. Ada No: 36 Bağcılar / İstanbul

Tel: 0212 659 05 93 18:07

Şube: Defterdar Mah. Cebecibaşı Cad. No: 20/1 Eyüp / İstanbul

Tel: 0212 532 40 14 Faks: 0212 532 16 84

Sıdıka Hanım

Naşide Gökbudak

Neden?

Yazar Hakkında

Naşide Gökbudak, 23 Eylül 1937 yılında Elazığ ilinin Perçenç (Akça Kiraz) Köyü'nde doğdu. Lise tahsilini, Elazığ Lisesi'nde tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki eğitimini, bazı ailevi sebeplerden ötürü yarım bırakıp; İstanbul'a yerleşti. Halen İstanbul'da yaşayan Naşide Gökbudak'ın, Selda ve Serhan adında iki kızı, Kayacan, Burcu ve Onat adında üç torunu var. Hikâyeleri genellikle gerçek hayattan alınan ve tarih ile iç içe yaşanmış olaylardan oluşmaktadır.

Romanları sırası ile "Asıl Adı Atiye", "Feraye", "Ben Eşkıya Değilim", Şelâle'nin Bez Bebeği", "Miralay'ın Kızı Süreyya", "Perina'nın Hikâyesi" ve "Hümeysra" adlı romanlarıyla da aynı çizgiyi koruyan yazarımızın "Hüzünlerden Uçurtma Yaptım" ve "Bana Ailahaısmarladık Demel!" adlı iki şiir kitabı vardır. Romanlarında ve şiirlerinde, açık ve akıcı anlatımı ile dikkatli çeken yazarımız; yazı hayatını şöyle özetlemektedir:

"Herkes gibi doğdum ve bir gün öleceğim. İnsanların dikkatini çekecek kadar, sıra dışı bir yaşantım olmadı. İnsanları, Doğayı çok sevdim ve seviyorum. Sevmesini bilen veya sevmeyi, seven her insan gibi, güzel olan tüm duyguları yaşadım. Tabii, acıları da... İdeallerin, tükenmek üzere olduğu bir zamanda yazmaya başladım. Bana göre; oldukça geç bir zamandı ama çok büyük bir boşluk doldurdu. Yazmak da, heyecan verici ve tatmin edici duygulardan biri ve belki de en önde gelenlerinden. İnsanlara söylemek istediğinizi, kimse tarafından kesilmeden, bildiğiniz ve hissettiğiniz gibi iletiyorsunuz... Abartısız, akıcı bir dille anlattığınızda, okuyanız çok ve içten oluyor. Bu da, çok büyük bir mutluluk... Sevginin ve hoş görünün gittikçe azaldığı bir dünya-da, bence yazmak ve yazı ile iletişim kurmak çok güzel bir yol. Tabii, güzel ve faydalı şeyler aktarıldığı sürece. Hızlı yazıyorum, çünkü yaşadığım yılları fırlatıp atmamışım... Rüzgârın önünde uçuşup, kaybolmamışlar. Onları, servetim olarak biriktirmişim. Böylelikle; geç kalmışlığımı, bir yere kadar telafi etmeye çalışıyorum. Şu dönemimde tek isteğim, vatanım da özgürce yaşarken, yakınlarımla sağlık ve mutluluğunu görmek ve sizlere zevkle okuyacağınız hikâyeleri yazmaya devam edebilmek."

**Bu kitabı çok sevdiğim torunlarım,
KAYACAN GÜVEN, BURCU GÜVEN
ve ONAT ÜNER'E
armağan ediyorum.**

Development of the Scale

Journal of Management Education 30(6)p.789-804

58221-1000

1. *Journal of the American Medical Association*, 1997; 277: 1039-1043.

Önsöz

Hikâyem, 1896-1937 yılları arasında, Elazığ'ın Harput eteklerinde adını üzerindeki saray yavrusu konaktan almış bir köyü ve bunun dışında on altı köyün sahibi olan bir beyin ve güzeller güzeli eşinin hayatını; bu dillere destan hayatın nasıl başladığını, nasıl sona erdiğini anlatmaktadır. Büyük bir şairle aralarında geçen onurlu ve muhteşem aşkı, çocuklarına ve ahlak kurallarına bağlılığını, acılarını, yaşadıklarını ve yaşayamadıklarını içermektedir.

Romandaki kahramanların hepsi gerçektir. Hâlâ kişileri ve yaşananları hatırlayan (son devirlerini) canlı tanıklar, günümüze kadar gelmiş türküler (Saray yolu düz gider, bir kınalı kız gider ve sinemde bir tutuşmuş, yanmış ocağ olaydı... gibi) vardır.

Bu hikâye yaşanan devir açısından da çok enteresan olduğu gibi, bir zamanların kültür merkezi ve hâlâ sayılı tarihi hazinelerimizden biri olan Harput'u anlatması bakımından da dikkate alınmalıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, Doğu'nun bu ücra köşesinde, yeni yönetimi algılama biçimleri, Ermeni isyanları, Kürt isyanları bu devirde yaşanmıştır. Kitabımın kahramanları bu olayları bire bir yaşamıştır. Sadece bu olayların oluş biçimi, benim hayal gücüm ve kurgulamamla şekil almıştır. Bu devirde bile okulu veya öğretmeni olmayan köylerimizin bulunduğunu düşünürsek, o devirde bir Amerikan, bir Fransız koleji olan ve medresesi bulunan Harput'un ne derece önemli bir yer-

leşim merkezi, kültür ve tarih abidesi olduğunu anlatmak ve Doğu'ya dikkati çekmek, iç turizmi Doğu'ya da yönlendirmek gibi çeşitli etkenler de bu romanı yazmamda teşvik edici olmuştur.

Kitaptaki olayların gerçekliği kesindir. Zira; Saray köyünün beyi ve eşinin torunuyum. Olayları yaşayan annem ve teyzemin ağzından ve defalarca dinlemiş olmamdan dolayı bu kadar emin olarak kaleme alabildim. Anlatılanlarla yaşananların kronolojik olarak örtüşüp örtüşmediğini araştırdım. Hepsinin zaman ve zemin olarak da doğru olduğunu tespit ettim. Sıkılmadan okuyabileceğinizi ümit ediyorum. Ve geç de olsa bir şeye başlamanın, hiç başlamamaktan iyi olduğuna inanıyorum. Savaşız ve sevgi dolu günler diliyorum.

Naşide Gökbudak

Beko, iki besili camızın çektiği kağının içine alabildiği-
ne yüklediği saman balyalarının üstüne oturmuş, yine
derin hülyalara dalmıştı. Yazın son günleriydi, boğucu bir
sıcak, toz, hayvan pislikleri ve birikmiş çöplerden yayılan
kokular, köyün havasını o kadar ağırlaştırmıştı ki insanlar
nefes almakta zorlanıyordu. Beko çok çalışıyor ve çok yoru-
luyordu. Ama yine de bu köyü çok seviyordu. Niye sevme-
sin ki? Sanki Dersim'de daha güzel bir hayatı mı vardı? Hele
babasının hasımları tarafından öldürülmesi, doğup büyü-
düğü memlekete olan sevgisini hepten yok etmişti. Anası-
nın ısrarlarına dayanamamış, bir gece yarısı çıkınlarına
biraz yiyecek tıktırıp, taşıyabilecekleri kadar eşya almış,
anası, ablası ve yaşlı eşekleri ile yollara düşmüşlerdi. Gaye-
leri hasımları ile karşılaşmayacakları ve karınlarını doyura-
cakları bir yer bulmaktı. Şehre çok yakın olan Perçenç
köyüne girmiş ve karşılarına çıkan ilk büyük kapıyı çalmış-
lardı. Akşamın dar vaktiydi, hemen işe alınmışlardı. Hacı
Hafız Ağa ve kardeşi Ahmet Ağa iyi insanlardı. "Onlardan
Allah razı olsun," diye düşündü. "Beş yıldır ekmeklerini
yiyip ellerinde barınıyoruz." Beko öylesine derin düşünce-
lere dalmıştı ki, Mama Ağa'nın kendisine seslendiğini uzun
süre duymadı. Ve arabayı durdurup, aşağıya atladı.

"Buyur, Ağam," dedi.

Mama Ağa kendinden emin bir tavırla:

"Artık bu sefer son teklifim. Geleceğinden eminim,"
dedi.

Beko telaşla, "Nereye, Ağam?" diye sordu.

Mama Ağa biraz kızgın bir tavırla:

"Benim yanıma!" dedi.

Beko adamın, bu ısrarından artık sıkılmıştı. "Ağam, size defalarca anlatmaya çalıştım. Ben ağalarımın memnuniyetini, hiçbir yere gitmeyi düşünmüyorum," dedi.

Mama Ağa sinirli bir şekilde,

"Memnuniyetin sadece ağalardan mı? Başka sebep mi var?" diye sordu.

Beko büsbütün sinirlenmişti. "Bakın, Ağam, beni saygısızlık etmeye zorlamayın. Ağılık bir insanın yapısında olmalı," der demez, Mama Ağa elindeki bastonu havaya kaldırarak Beko'nun üzerine yürüdü. Beko başını havaya kaldırıp sertçe Mama Ağa'ya baktı. Mama Ağa bu genç delikanlıyı kaba kuvvetle yıldıramayacağını anlamıştı. Bastonunu indirdi ve hızla uzaklaştı. Beko, çevik bir hareketle saman balyalarının üstüne tekrar atladı. "Bu ne biçim adam? Biraz daha ileri gitseydi ona iyi bir dayak atardım. O meleğe kimse dil uzatamaz." Melek diye adlandırdığı Ahmet Ağa'nın kızı Sıdika idi. Beko, Mama Ağa'nın lafı üzerine düşünmeye başladı. "Acaba bu ağalara bağlılığım, o meleğin o evde olmasından dolayı mı?" Sonra başını sallayarak, "Hayır hayır. Ağaların kendileri iyi, hak yemezler, insanları küçük görmezler," dedi. Beko kendi kendine bile, asıl mutluluğunun, arada sırada yüzünü görebildiği, güzel-güzeli Sıdika Hanım'a yakın olmaktan kaynaklandığını itiraf etmekten korkuyordu ve utanıyordu. Sıdika Hanım, Ahmet Ağa'nın üç çocuğundan en büyüğü idi. Çok ama çok güzeldi. Beko, "Onda başka bir güzellik var," diye düşündü ama neydi, bulamadı. Birden bir burukluk hissetti. Melek yüzlü güzel, yakında gelin olacaktı. Harput'un altındaki Saray köyünün beyi ile evlenecekti. Anlatılanlara göre bu bey çok zenginmiş, Saray köyünden başka onaltı köyün sahibi ve ailenin tek çocuğu imiş. Sıdika'nın verilisi köye bomba gibi düşmüştü, ne bu seneki kuraklık ne mah-

sulün az oluşu köylüyü bu kadar ilgilendirmişti. Herkesin müşterek konusu Sıdika'nın evliliği idi. Köyün genç kızlarının çoğu bu evliliği kıskanıyordu. Beko'ya göre Sıdika çok çok daha iyilerine layıktı. Ama Beko için zenginlikten daha önemlisi, Sıdika'daki bu güzelliği görecektir ve takdir edecek birine düşmesiydi. "İnşallah öyledir," dedi. Beko cahildi ama iyi bir çekirdeğe sahipti. Zekiydi, çok iyi niyetliydi. Bazı şeyleri aşmıştı, Beko kimine göre saf, kimine göre aptal kimine göre de ermişti. Kesin olan bir şey varsa önse-zileri kuvvetli, sadık bir hizmetkârdı. Beko bu konaktan asla ayrılamayacağını düşündü, çünkü ağaların iyiliği dışında, ayda yılda bir de olsa, ancak bu konakta olursa Sıdika'yı görebilirdi. Baba evini ziyarete geldiğinde... Bu düşüncelerle konağın selamlık bölümüne geldiğini fark etti. Hoop, diyerek kağnıyı durdurdu. Büyük kapının önüne doğru atladı. Eline çatalı aldı, büyük bir saman balyasına taktı. Balya bir ayna gibi parlıyordu. Birdenbire üzerine bir gölge düştü; bu, güzel Sıdika'nın yüzüydü. Sanki aynada aksi gibiydi. Beko ne olduğunu anlayamamıştı, heyecanlandı, korktu. Çatalı fırlattı, başını ellerinin arasına aldı. "Yarab-bim, çok akıllı değilim ama hepten aklımı alma ne, olur!" diye yalvardı. Hacı Hafız Ağa'nın konağı bir sokağı baştan başa kaplıyordu. Selamlık tarafı dükkân önüne giden yolun köşesinde idi. Ev üç katlı, görkemli ve büyük bir yapıydı. Alt katta hizmetkârların yaşadığı yer, depolar ve büyük bir avlu vardı. Avludan taş merdivenlerle orta kata çıkılıyordu. Bu katta dört oda vardı; bu odalar gündüz çeşitli işler için, geceleri de yatak odası olarak kullanılırdı. Sadece bir tanesi Ahmet Ağa ile Firdevs Hanım'ın yatak odası olarak döşen-mişti ki, buraya gündüzleri pek girilmezdi. Üst katın sağ tarafından, on-on iki basamakla çıkılan şanşen, oymalı ahşap bir bölme ile ikiye ayrılmıştı. Üç tarafta sedirler var-

dı. Ve üzerleri kanaviçe işli örtülerle örtülmüştü. Güzeller güzeli Sıdika, üç kız arkadaşı ile beraber çeyizini hazırlıyordu. Parça parça örülmüş kare şeklindeki dantelleri birleştirip, gelin yatağına örtü yapıyorlardı. Küçük Bey'in saray diye adlandırılan büyük konağında çok sayıda yatak odası, misafir odaları, salonlar olduğu söyleniyordu. Hatta üçüncü katta sular akarmış, tavanlar ayna kaplıymış, bunların ne kadarı doğru kimse bilmiyordu. Beko'nun anası Bezar bile dün gece, "Ulan Beko, Sıdika Hanım'ın gelin gideceği evin, üçüncü katında su akarmış, doğru mudur acep?" diye sormuştu.

Beko ciddi ciddi düşündükten sonra, "Ne bilem, ana; öyle derler," cevabını vermişti.

Böyle bir yaşam tarzını da pek gerçekçi bulmuyorlardı. Köyün en zengini olan bu konakta bile, kullanma suyu kuyudan çekilir, içme suyu da çatal pallardan getirilirdi. Bu gibi şeyler ya masallarda ya da velinimetimiz padişah efendimizin oturduğu saraylarda olurdu. Saraylı Küçük Bey de Fatih'in torunu değildi ya. Bütün bu sözlere inananlar da inanmayanlar da konuşmaktan büyük bir zevk duyuyordu. Kiskananlar bile, böylesine ünlü bir beyin köylerinden kız almasından gurur duyuyorlardı. Sıdika, orta boyu, ince beli, iri çekik kahverengi gözleri, uzun siyah kirpikleriyle çok güzeldi. Ama onun en güzel yeri, bir kuğuyu bile kışkındıracak güzellikteki pürüzsüz beyaz boynuydu. Bu özelliği ona bir bahar dalı zarafeti kazandırıyordu. Dilşat Hanım bile, bütün azametine rağmen, "Sıdika'nın boynuna benim mücevherlerim bile az gelir. Kuyumcu Kirkor'a çok güzel bir pantantif yaptırmam gerek," demişti. Sıdika'nın güzelliğinin ötesinde daha değişik, daha etkileyici bir şey vardı: Asalet, zarafet, hüznün ve iyilik; bütün bunlar fiziki görünümüne yansıyor. Dantelleri düzeltip, birleştirmeye

alışan kızlar yorulmuş ve acıkmışlardı. Sıdık  arkadaşları-
na ikramda bulunmak için kalkmak üzereyken kapının
nnde bir kağıdı durdu. şanşenin penceresine gitti, perde-
yi hafifçe aralayıp aşağıya baktı; Beko saman balyalarını
taşıyordu, Sıdık  daha iyi görmek için biraz daha eğıldi.

“Aa! Bu çocuğı da ne oldu?” dedi. Kızlar pencereye koş-
tular, Beko başını iki elinin arasına almış şaşkın şaşkın
duruyordu. Sonra başını balyaların üzerine koydu ve öylece
kaldı.

“Beko’ya çok acıyorum, çok alışkan ve iyi niyetli bir
ocuk. Çok yoruluyor,” diyen Sıdık ’ya, kızlar gülerek bak-
tılar. Çünkü Beko’nun büyük aşkını hemen hemen herkes
biliyordu. Sıdık  bu konuya girmelerini önlemek için, ace-
leyle, “Beyaz!, Beyaz!” diye seslendi. Birkaç saniye sonra,
bir elinde uzun sivri bir bıçak, öteki elinde oyulmuş bir pat-
lıcanla Beyaz gözüktü. İri kemikli, otuz-otuz iki yaşlarında
güçlü bir kadındı. Görünüşü ile çok tezat, yumuşak, seve-
cen bir sesle, “Ne istemiştin, Sıdık ?” dedi.

“Beyaz, sen bugün taze ekmek yapmıştın, değıl mi? ze-
rine biraz tereyağı sr, birer bardakta vişne şurubu yap da
getir. Hem yorulduk, hem de acıktık.”

Beyaz, “Olur, şimdi getiririm,” dedi ve hemen uzaklaştı.
Beyaz, Sıdık ’yı büyüten, onun özel işleriyle uğraşan ve evin
yemeklerini yapan hizmetiydi. Sıdık ’ya sonsuz bir sevgi ve
hayranlık duyar, bu nadide ieğı yetiştirdiğı iin kendisi ile
iftihar ederdi. Ahmet Ağı ve karısı, Beyaz’ı Sıdık ’nın çeyizi
ile beraber, Küçük Bey’in konağına göndermeyi kararlaştır-
mışlardı. Kızına hem yardımcı hem koruyucu olurdu; o
koca konakta yalnızlık ekmemesini sağılardı. Bu karara
Sıdık  da Beyaz da çok sevinmişti. On-on beş dakika sonra,
işlemeli bir bakır tepsi içinde vişne şurupları ve bakır bir
sahanda tereyağılı sac ekmekleri ile Beyaz gözüktü.

“Konsolun üstüne koy, Beyaz, biz alırız, sağ ol,” diyen Sıdika, arkadaşlarına servis yapmaya başlamıştı bile, kızlar da gülüşerek yemeye başladılar.

Ahmet Ağa, bütün malın ortağı idi. Uzuna yakın boyu, kırlaşmış saçları, uzun sakalı ve keskin bakışları ile dikkat çeken biriydi.

Bu bakışlarına rağmen sevecen, adil alışılmamış bir ağa tipiydi. Evine ve çocuklarına çok bağlıydı. Ama ağabeyi Hacı Hafız Ağa’ya sormadan bir karar veremezdi, hele hele bu karar para pul ile ilgili ise... Bu, Hacı Hafız Ağa’nın kendisinden büyük olmasından kaynaklanıyordu; aile terbiyesi ve gelenekler böyle gerektiriyordu. Sıdika’nın verilışı bile Hacı Hafız Ağa’nın onayından sonra gerçekleşmişti. Bu yıl mahsul azdı, nakit para sıkıntısı vardı, gerçi nakit para sıkıntısı köy ağalarının hep sorunu olmuştur ama bu yıl biraz daha fazlaydı. Ahmet Ağa orta kattaki sokağa bakan odanın sedirinde oturmuş, bir taraftan kahvesini yudumluyor, bir taraftan da düşünüyordu. “Ben bu kızı nasıl evlendireceğim? Küçük Bey’e gelin gidecek kızın çeyizinde, sadece sırmalı yorganlar, yün yataklar, kalaylı bakırlar olamaz, Firdevs Hanım’ın kendinden güya gizlediği çıkını da derde deva olmaktan çok uzak.” Bir veya iki küçük tarla satmak gerekirdi, bunun için de ağabeyinden izin almalıydı ama nasıl? Bir başka konu ise bu tarlayı bu köylüye satmak istememesiydi. Köylü ağalara kulp takmak için pusuda beklerdi. Kız evlendirmek için tarla satan ağadan ağa mı olur, diye alay konusu olacaklarından emindi. Onlar için ağa, her zaman parası olan, her şeyi alabilen ve yapabilen kişi demekti. Zenginlik oydu, iktidar oydu, güç oydu. Ahmet Ağa içinden, “Hayır hayır bunu yapamayız,” dedi. “Neyse şu harmanlar tamamıyla kalksın, bağlar bozulsun, ipek kozalarının parası gelsin, sonra ağabeyimle görüşürüm,” diye karar verdi. Biraz rahatlamış olacak ki derin

bir uykuya daldı. Alt kat hareketlenmeye başlamıştı. Akşam yemeği yenecekti. Beyaz, "Emoşş! Beko'ya söyle, pilav tenceresini getirsin!" diye bağıırıyordu. Şu sıralarda konakta uzaklardan harman mevsimi için çalışmaya gelmiş bir sürü işçi vardı, gerçi bir kısmı dönmüştü ama yine de on-on iki kişi kadar vardı. Üçer beşer konağa dönmeye başlamışlardı. Girişteki hizmetkârlar bölümünde kalırlardı, tabi büyük bir kısmı da ahırdaki asma katlarda. İşçi sayısı, orak zamanı kırk - kırkbeşi bulabiliyordu. Bunların çoğu uzaklardan gelirlerdi, yiyecek ve yatacak yer vermek gerekiyordu. Sadık hizmetkâr Beko, anası ve kız kardeşi ile bu işleri hallediyordu. Kazan sayılabilecek tencerelerde yemek pişirirlerdi. Bu akşam yeşil fasulye, bulgur pilavı ve ayran yiyeceklerdi. Geniş bir leğene konan yemekleri kim daha hızlı yersè o daha çok yemiş olacağından sofrada büyük bir hareketlilik görülürdü. Gerçi, Hacı Hafız Ağa'nın konağında bugüne kadar kimse aç kalmamıştı ama bu işçilerin bir alışkanlığıydı. Bu arada öküzler, inekler az sayıda koyun ve kuzular da evlerine dönüyorlardı. İşçiler yemekten sonra özledikleri karıları ve çocuklarından, yoksa ana babalarından konuşur bir müddet sonra uyurlardı. Karakoçanlı Silo, "Ulan, keşke düğünlerini biz buradayken yapsalardı!" dedi. Diğerleri gülerek, "Üzülme hiç, seni muhakkak çağırırlar," dediler. Hepsi gülmeye başlamıştı. Ama artık uyumaları gerekliydi. Sabah erken kalkıyorlardı. Yemek telaşı üst katta da başlamıştı. Büyük bir gem iskemlesinin üstüne konmuş, bakır sinide, karışık dolma, bulgur pilavı ve cacık vardı. Yemeklerini küçük bakır sahana alarak yiyorlardı. Sofranın daha medeni bir görünümü vardı. Sıdika sofrada yoktu, Ahmet Ağa, "Sıdika nerede, hanım?" diye sordu.

Firdevs hanım, "Akşamüstü arkadaşlarıyla bir şeyler atıştırdı, yiyemeyecekmiş," dedi. Sıdika, az yiyen, narin bir

genç kızdı. Odasına çıkmış, lambasını da yakmadan henüz alacakaranlık olan sokağı seyrediyor, bir taraftan da evliliğinin nasıl olabileceğini kafasında şekillendirmeye çalışıyordu. Ama bir türlü başarılı olamıyordu. Heyecandan çok, ürküyordu, korkuyordu. Kocasının servetinin dillerde dolaşması ona gurur veriyordu ama nedense korkuyordu. Arkadaşı Nezahat kadar ne mutlu ne de heyecanlıydı. Sebebinin düşünürken, yüzünde buruk bir gülümseme belirdi. "Tabii olamam," dedi. "Nezahat sevdiği oğlanla evleniyor."

Bu telaş içinde ağustosun sonuna gelmişlerdi. Köydeki hummalı hayat devam ediyordu. Hava kavurucu sıcaklığını kaybetmişti. Harmanların kalkma telaşı yerini bağ bozma, bastık, orcik yapma, bulgur kaynatma, tandır ekmeği yapma gibi kış hazırlıklarına bırakmıştı. Bu işler köy kadınlarının imece ile yapmış olduğu işlerdi. Çok da eğlenceli olurdu. Bu ağır iş yükünü eğlenceli hale getirerek hayatlarını bir yere kadar renklendiriyorlardı. Mevsim gereği konağın hanımları, hizmetçileri, bazı samimi komşuları, zaman zaman da dışarıdan tuttukları birkaç kadın işçiyle bağlara gideceklerdi. Tam bu arada Saray köyünden bir haberci geldi. Dilşat Hanım, düğün tarihini ve yapılacak işleri konuşmak için kız evine gelmek istiyordu. Dilşat Hanım özetle, "Bu işin daha çok uzamasına gerek yok. Bir an evvel nazlı gelinimi yanımda görmek istiyorum," demiş ve görüşmek için tarih istemişti. Ahmet Ağa ve karısı nasıl cevap vermeleri gerektiğini uzun uzun düşündüler. Karşı tarafa parasız olduklarını asla hissettirmemeliydiler. Kibar bir dille harman ve bağ işleri bitmeden düğünü yapamayacaklarını, işlerin yüzüstü kalacağını; ama, tarih saptamak ve teferruatı konuşmak için onbeş gün sonra, Dilşat Hanım ve maiyetini ağırlamaktan mutluluk duyacaklarını yazarak, habercinin eline verdiler. Çünkü yanlış bir kelime başka anlamlar çıkarılmasına yol açabilirdi.

Firdevs Hanım, "Beyaz, Beyaz!" diye seslendi ve cevabını almadan devam etti. "Sen de Sıdika da hazırlanın, Ağalık bağına gideceğiz. Eltimler gideli epeyce oldu, şimdi laf olur, acele edin," dedi. Onbeş dakika sonra lacivert ipek çarşafı ve yüzünde peçesi ile Sıdika gözüktü. Sıdika çarşaf içinde dahi çok güzel ve zarif duruyordu. Beyaz, siyah pamuklu kumaştan bir çarşaf giyinmişti, koltuğunun altında da bir bohça taşıyordu. Bu bohçada, yemek yapmak için malzemeden tutun da çalışırken giyebilecekleri şalvara kadar çeşitli şeyler olabiliyordu. Tüken önünden geçeceklerdi, Sıdika'yı ortalarına aldılar, beş altı adım arkadan da Beko takip ediyordu. Beko yürümüyor, mutluluktan uçuyordu. Bütün gün Sıdika'ya yakın olacaktı, eğer şansı yaver giderse yüzünü bile görebilirdi. Bakkal Nazım'ın önünde birkaç erkek sohbet ediyordu. Küçük grubu gören herkes sustu, çarşafın içindeki Sıdika'yı hayal etmeye çalışıyorlardı. İçlerinden en genci mırıldanır gibi, "Bahçemizde yetişen bu güzel meyveyi elaleme yedireceğiz," dedi.

Yanındaki kızdı. "Saçmalama ulan! Köyümüzün kızı bacımız sayılır. Allah'ın emriyle istenmiş, verilmiş." Gençler susmuşlardı. Çatal pahaın önü yine kalabalıktı, erkekler tarafında beş altı yaşlı, birkaç çocuk su alıyorlar, ellerini yüzlerini yıkıyorlar, bazıları da karpuz, ayrırlı çorba, hoşaf gibi şeyleri akıp giden ark içine yerleştiriyorlardı. Çatal pahaın suyu hem çok güzel hem de çok soğuktu. Köyün soğutulması gereken her şeyi buraya gelirdi. Hele ramazanda ark içinde yer bulmak meseleydi. Çeşmeden akan bu su tüken önünü boydan boya geçerci, o yola hem serinlik hem de bir güzellik verirdi. Sonra sola doğru kıvrılır, bahçelere doğru akardı. Çeşmenin aktığı duvarın öteki yüzü kadınlar tarafıydı. Kadınlar ve kızlar buradan su alır, zaman zaman çamaşır bile yıkarlardı. Biraz daha yürüdüler, artık evler

bitmişti. Birdenbire iki tarafında yüksek duvarlar olan dar bir yola girdiler. İki yüz metre sonra, tahtadan yapılmış bir bağ kapısına varmışlardı, tahta dilini kaldırıp içeriye girdiler. Ortada üzüm bağları, etrafında da çeşitli meyveleri olan büyük bir bağdı burası, yolun yukarısında da bir kapısı vardı, kadınlar yüzlerini açabilmek için ilk kapıdan girmişlerdi. Bu köyün özelliklerinden biri de bağ ve bahçelerin etrafının yüksek duvarlarla çevrili olmasıydı. Şehre çok yakın olduğu halde tutucu bir köydü. Kadınlarının, kızlarının bağda çalışırken görülmesini istemezlerdi. Yüzlerini açan hanımlar nefeslenmekten, Beko da Sıdika'nın yüzünü görmekten mutlu olmuşlardı. Bağın bir tarafı köy evleriyle sınırdı, bir tarafı doldu. Diğer iki tarafında da birçok insanın bağı vardı; Baba Faik'lerin Tatargilin ve daha birçok ailenin. Perçenç köyünün bahçelerinde, üzümünden sonra en çok yetişen ve güzelliği ile ünlü olan dut ağaçları vardı. Nefis bembeyaz dutu olan bu ağaçların yapraklarıyla da ipek böceği beslenirdi. Bu da köylü için iyi bir gelir kaynağıydı. Mürüvvet Hanım, Hanife Bacı ve Kasapgilin gelini cevizleri dizmişlerdi bile, üzümler bir gün evvelden toplanmış, yıkanmış, suyu çıkarılmak için teknelere konmuştu. Hanımlar çarşaflarını çıkartıp yemenilerini başlarının üstüne atıp işe koyuldular. Kasapgilin gelini bir de türkü tutturdular: "Bu dere baştan başa ayvalı bağ..."

Dilşat Hanım'a verdikleri görüşme günü yaklaşıyordu. Diğer bağlar halledilmişti. Firdevs Hanım bu yıl o işlerle pek meşgul olmamıştı. Ağalık bağının işleri de bir-iki güne kadar biterdi. İşler nasılsa biterdi ama onlar Sıdika'nın düğünü için harcayacakları parayı nasıl bulacaklardı? Hacı Hafız Ağa ile Ahmet Ağa cuma namazından çıkmış, sağa sola selam vererek evlerine doğru yürüyorlardı. Ahmet Ağa cesaretini toplayarak alçak bir sesle:

“Ağam seninle bazı şeyleri konuşmam gerekiyor” dedi.

“Ne gibi?” diyen Hacı Hafız Ağa, konuyu biliyor ve bekliyor gibiydi.

“Sıdık’a’nın evliliği, çeyizi hakkında.”

“Haklısın Ahmet, zamanı gelmişti. Bizim tarafa geçelim. Hanife bize birer kahve yapsın, oturur konuşuruz” dedi. Haremlik tarafına doğru yürüdüler. Ahmet Ağa görüşme teklifinin hemen kabul edilmesinden memnundu ama, görüşme yerinin burası olmasından hoşnut değildi. Hanım ablasının yani Hacı Hafız Ağanın karısının, Sıdık’a’nın çeyizi için mal satılmasına pek sıcak bakmayacağı kesindi.. Mürüvvet Hanım kötü bir insan değildi, ama mala fazlaca düşküdü ve ucuz kurnazlıklarla kocasını etkileyebiliyordu. Maldan kayınbiraderine fazla bir şey kaptırmamak için her türlü yolu deneyebilirdi. Neyse ki Ahmet Ağa bugün şanslı günündeydi, Mürüvvet Hanım, Mama Ağa’lara gitmişti, küçük kızları Tevhide’yi sıtma tutmuş, onu sorması gerekiyormuş. Hanife Bacı kahvelerin yanında birer bardak su olan tepsiyi getirdi. Sehpanın üstüne koydu. Ahmet Ağa söze hemen girdi, Hanım ablası gelmeden bu görüşmeyi bitirmek istiyordu.

“Ağam mahsul az, nakit para yok. Sıdık’a’yı da büyük kapağa verdik. Ne yapacağız? Galiba bu dünürler bize biraz fazla gelecekler.”

Hacı Hafız Ağa “fazla gelecekler” lafına bozuldu. Ve biraz yüksek bir sesle, “Ahmet sen ne dediğini bilmiyorsun. Hacı Hafız Ağa’nın konak kapısı hiçbir kapıdan küçük değildir. Gereken neyse yapılacaktır. Yeğenim şanına layık bir şekilde evlenip, kocasının evine başı dik gidecektir” dedi. Biraz düşündükten sonra, “Kıraç tarlalardan iki tane sat” diye devam etti ve görüşmenin bittiğini anlatmak ister gibi ayağa kalktı.

“Ağam bir nokta daha var” diyen Ahmet Ağa da ayağa kalkmıştı.

Hacı Hafız Ağa, “Nedir o?” diye sordu.

“Tarlaları köylüye satamayız. Dedikodu yaparlar, ‘Ağalar kız evlendirmek için tarla sattı!’ derler.”

Hacı Hafız Ağa elini sakalına götürdü, biraz sakalını sıvazladı, sonra, “Haklısın” dedi. “Firdevs’le beraber, Sarpu-lu’ya gidin, dayısı Memoş Ağa’dan tarlaları satın almasını isteyin. Eminim alacaktır. Memoş Ağa, hiçbir zaman kelep-i-ri kaçırmaz.” dedi ve odadan çıktı.

Ahmet Ağa bu işin bu kadar kolay olmasına şaşır-mıştı. “İyi ki bize fazla gelecek lafını ettim!” diye düşündü. Ahmet Ağa’nın bilmediği bir şey vardı, ağabeyi bütün bunlara çok önceden karar vermişti. Gelin kız, yeğeniydi, bu konaktan çıkacaktı, hiçbir zaman şöhretine gölge düşürmezdi, Mürüvvet karşı çıksa bile...

Saray köyü, Harput’un eteklerinde, şehir merkezine bir-iki kilometre uzaklıkta küçük ama zengin bir köydü. Küçük Bey’in saray yavrusu konağı köyün görünüşünü de-ğiştiriyordu. Adını bu büyük ve görkemli binadan almıştı. Küçük Bey’in bundan başka irili ufaklı on altı köyü daha vardı. Zira amcalarının ve babasının ölümünden sonra, Küçük Bey tek varis olarak kalmıştı. Küçük Bey’in amcaları ve babası İstanbul’da yani Osmanlı Payitahtı’nda ünlü mimar-ların yanında çiraklık ve yıllarca kalfalık yapmış, Padişah Sultan Mecid’in oğullarından birisine, yazlık bir köşk yap-maları emredilmiş. Üç kardeş bu işi başarıyla tamamlamış-lar ve padişah tarafından cömertçe mükâfatlandırılmışlar. Kazandıkları büyük serveti Anadolu’nun bu ıssız yöresinde toprağa yatırmışlardı. Bütün bu bilgiler büyükler tarafın-dan aktarılan şeylerdi. Ne kadarı doğruydı? Niye burası seçilmişti? Bunların cevabı bilinmiyordu. Bu konuda başka

hiçbir bilgi de yoktu. Bu üç kardeş padişahın oğlu için yaptıkları yazlık sarayın hemen hemen aynısını, Harput'un eteklerine, yani adını alan bu köye yapmışlardı. Aradan çok az bir zaman geçmişti ki bu yörenin Vali Paşası tarafından çağırılmışlardı. Vali Paşa büyük bir ciddiyetle:

“Padişah, yaptırdığınız bu konağın haberini almış ve çok kızmış. Galiba idam kararı verecekmiş. Ben sizin üçünüzü de çok severim. Hemen padişahın otoritesinin zayıf olduğu bir yerlere kaçarsanız iyi olur. Size bunu bildirmem benim açımdan çok tehlikeli ama sizi de harcayamazdım” demişti. Bu tehlike karşılığında, kalan Osmanlı altınlarından bir kısmını Vali Paşa'ya hediye etmiş ve acele Şam'a kaçmışlardı. Uzun yıllar, Şam, Beyrut hatta Kahire'de saklanmışlardı. İki ağabey hayatını kaybetmişti. Yalnız kalan Muhammet Ziver, Abdülmecid'den sonra çıkarılan aflla memleketine geri dönmüş, bir müddet sonra da, Harput eşrafından bir ailenin kızı olan, Dilşat Hanım'la evlenmişti. Artık oldukça yaşlanmış olan Muhammet Ziver Bey'le Dilşat Hanım'ın sadece bir çocukları olmuştu. Doğduğu günden beri Küçük Bey diye çağırılan ve çok şımartılan Küçük Bey, babasını çok genç yaşta kaybetmişti. Bu durumda serveti ve aile düzenini, çok dirayetli bir hanım olan Dilşat Hanım yürütüyordu. Bu konuda oldukça başarılı sayılırdı. Tabii, Küçük Bey'in aşırı şımartılması dışında. Kocasından sonraki ilk yıllarda, Dilşat Hanım yönetimindeki servet daha da artmıştı. Küçük Bey yirmi yaşına gelince, Dilşat Hanım:

“Bak oğlum, artık malını mülkünü idare etmelisin, bu evin erkeği sensin tabii ki birdenbire bırakmayacağım ama idareyi ele al.” demişti.

Küçük Bey buna çok sevinmişti. “Tabii anacığım sen boşuna bu kadar yoruluyorsun, bak göreceksin, nasıl idare edeceğim!” diyerek işin içine girmişti. İlk iş olarak Urfa

tarafından altı-yedi oğlu olan Çinto'lar adıyla tanınan bir aileyi Saray köyüne getirmiş, yerleştirmiş, babalarını ve oğullarını çeşitli işlerde kullanmaya başlamıştı. İki-üç yıldır bu düzen içinde devam ediyorlardı. Küçük Bey, karakter olarak zayıftı, içkiye ve kadına çok düşkündü, aşırı şımarılması bu kötü yönünü beslemişti. Çalışmayı da fazla sevmiyordu. Bu sebeple otorite ve kontrol yetkisini olmadık kimselerle paylaşmaya başlamıştı. Bu ana kadar Dilşat Hanım bariz bir hatasını yakalayamamıştı ama tatmin de olamıyordu. Belki daha bir mesuliyet yüklenir, dışarıda az vakit geçirir umudu ile onu evlendirmeye karar veren Dilşat Hanım, çevredeki bütün köylerde, Harput'ta, Maden'de kız aramıştı. Güzel, asil ve biraz da kaliteli yaşamasını bilen bir genç kız olmalıydı.

Sıdık'a'yı görünce bayılmış, "İşte buldum. Bu kız bizim için biçilmiş kaftan. Bundan daha iyisi olamazdı!" diyerek hemen istemişti. Küçük Bey de bayılarak kabul etmişti. Sıdık'a'nın dillere destan bir güzelliği, soyluluğu vardı, üstelik bir köylü kızı gibi yetişmemişti. Hayat tarzları daha Osmanlıca ve şehirli gibiydi. Niye itiraz etsindi? Sıdık'a'nın ailesi hakikaten bir köylüden ziyade kültürlü ve şehirli bir aile gibi yaşıyor, düzgün konuşuyordu. Hacı Hafız Ağa ve Ahmet Ağa, yıllarca Mısır sarayında yaşamış ve orada eğitim almışlardı. Kendi dillerini iyi konuştukları gibi, Arapça, Farsça ve hatta az da olsa Fransızca konuşturlardı. Amcaları İshak Paşa, Mısır'da çok nüfuzluydu. Önemli bir mevkideydi. İshak Paşa'nın yeğeni ve Sıdık'a'nın dayısı olan Hüseyin Bey, el Şamaşirci'de sarayda görevliydi. Kahire'de o devirde ailesi için kurduğu vakıf, varlığını halen devam ettirmektedir. Şimdi de Hacı Hafız Ağa'nın oğlu Mustafa Efendi, Mısır'da hem tahsil görüyor hem de çalışıyordu. Sıdık'a'nın erkek kardeşleri de birkaç yıl sonra Mısır'a gide-

ceklerdi. İşte Sıdika bu vasıflara sahip bir kızdı ve böylesi bir gelin bulmak büyük şanstı doğrusu. Dilşat Hanım üç gün sonra, Perçençe düğün tarihini kararlaştırmaya ve bazı ayrıntıları konuşmaya gidecekti. Dilşat Hanım da pek kalabalık bir aileye sahip değildi. Harput Müftüsü'nün hanımını ve Saray köyünden muhtarın hanımını çağırdı. Bu kadar insan da yeterdi. Gelinine, güzel bir ziynet hediye etmek istiyordu. Düğünde takılacak ziynetleri Kuyumcu Kırkor'a çoktan ısmarlamıştı. Bu durumda hediye gerekli değildi ama gelinini sevindirmek istiyordu. Kendi ziynet sandığını açtı, önüne diz çöktü, ağzına kadar kutu ve kadife keselerle dolu olan sandıktan, sedef kakmalı bir kutu aldı, içinden, gümüş ve altın karışımı, firuze taşlarla bezenmiş Halep işi bir kemer çıkardı. "En uygunu bu olur, kutusu ile götüreyim" dedi.

Ahmet Ağa ile Firdevs Hanım Sarpulu'ya varmışlardı. Memoş Ağa'nın konağının önünde araba durdu. Büyükçe bir binaydı, kapısının önünde dolaşan tavuklar, biraz ilerde bağlanmış eşek ve mayıs kokan havası ile büyük ama bakımsız bir köy evi görünümündeydi. Sarpulu, Perçençe kıyasla daha küçük ve bakımsızdı. Konağın kapısı açıktı, yine de büyük tokmağı birkaç defa çaldılar. Ayağında şalvar, başı ve ağzı oyalı yazma ile örtülü, otuz yaşlarında bir kız karşıladı. Bu Memoş Ağa'nın evlenmemiş üç kızından ortancasıydı. Genç kız bu ziyarete şaşırmış gibiydi.

"Buyurun, buyurun, hangi yel sizi buralara attı?" diyen Güllü, misafirleri kuyu başına aldı. Kuyunun etrafında kadife çiçekleri vardı ve oldukça da serindi. Durmadan cik cik sesleri çıkararak analarının etrafında dolaşan bir sürü sarı civciv çiçeklerin altılarını kazıp duruyorlardı.

"Anamgil yukarı bağdalar, biraz sonra gelirler" diyen Güllü, onlara hemen birer bardak soğuk ayran ikram etti.

Yirmi dakika kadar sonra Memoş Ağa ile karısı gözüksüler, hoşbeşten sonra Memoş Ağa ile Ahmet Ağa yukarıya sofaya çıktılar. Hanımlar kuyunun başında sohbet ediyorlardı. Ev sahipleri sözü döndürüp dolaştırıp Sıdık'ının evliliğine getiriyorlardı. Firdevs Hanım basmakalıp cevaplarla geçiştiriyordu. Zira hem nazardan korkuyordu, hem de bu evde evlenmemiş üç kız vardı, onları üzme veya imrendirmek istemiyordu. Yarım saat sonra ağalar göründüler. Ahmet Ağa:

“Hadi hanım, kalk” dedi.

Memoş Ağa büyük bir içtenlikle, “Yârenlik edip durmayın, sizi bırakır mıyız? Yemekten sonra gidersiniz. Güllü kalk, bir şeyler hazırlayın” dedi. Ahmet Ağa ve karısı mecburen oturdular. Ama Firdevs Hanım'ın içi içini yiyiyordu. Acaba satış işini halletmişler miydi? “Ahmet Ağa'nın rahatlığına bakılırsa halletmiş olmalı” diye düşündü. Yemekten hemen sonra yola koyuldular. Firdevs Hanım sabırsızlıkla:

“Ne oldu ağam?” diye sordu.

“Hallettik, ağabeyim haklıymış, tarlaları yok fiyatına kapattı” dedi.

Dilşat Hanım'ı Ağalık bağında kabul edeceklerdi, evlerin içi hâlâ çok sıcak oluyordu. Ayvanın önündeki kuyunun başına kilimler serildi. Birkaç sandalye birkaç gem iskemlesi kondu, yere yatay bir gövdesi olan pişot ağacının önüne yumuşak bir döşek, pişot ağacına dayalı bir de sap yastık koydular. Burası Dilşat Hanım için rahat bir yer olabilirdi. Evdeki müthiş hazırlığın dışında komşular da seferber olmuşlardı, Baba Faik'lerden iki tepsi su böreği, Tatargilden kavurmalı sac ekmekleri geldi, vişne şerbetleri hazırlanıp kuyuya sallandı, kahve fincanları tepsiye dizildi; artık hazır dılar. Dilşat Hanım ve maiyeti öğlen yemeğinden epeyce sonra geldiler. Erkekler ayvanın arka tarafına geçtiler. Burası hanımlarınki kadar özenle hazırlanmamıştı. Önemli olan

Dilşat Hanım'ın memnun kalmasıydı. Hanımlar yerlerini aldıktan biraz sonra, Sıdika pembe bir elbise, pembe oyalı yazma, yazmanın altından beline kadar dökülen koyu kumral saçları ile göründü, önce kayınvalidesinin elini öptü, kayınvalide gelinini içtenlikle bağrına bastı, iki yanağından öptü. Yanındaki kutuyu aldı, içinden nefis kemeri çıkarıp gelininin beline taktı. Kemer bol gelmişti, hafiften kalçalarının üstüne düşmüştü. Dilşat Hanım:

“Sıdika istersen bir motifini çıkarttırayım” dedi.

Sıdika henüz cevap vermemişti ki, Baba Faik'lerin Sabire atıldı, “Böylesi de Sıdika'ya çok yakıştı. Hem ileride kilo alabilir.”

Dilşat Hanım bu tazenin lafa karışmasından pek hoşlanmamıştı ama dediği de doğrudu. İkramlar birbiri arkasından yapılıyordu. Bir eksikleri veya ihmalleri olmamalıydı. İkinci namazını da kıldıktan sonra, Dilşat Hanım:

“Bize müsaade” dedi. “Şimdi hepimiz için ekim ayının ikinci haftası uygun bulundu, değil mi?”

Firdevs Hanım, “Evet, evet konuştuğumuz gibi” dedi.

Ekimin ikinci cuması gelmişti bile. Dilşat Hanım'ın isteği üzerine gelinlik çok açık pembe ipek kumaştan yapılmıştı, Diyarbakır'da yaptırılmış pembe iskarpinleri ve başına takılmak üzere incilerle bezenmiş pembe çiçekleri vardı, duvak bu pembe çiçeklerle tutturulacaktı. Dün gece saçları kâğıtlarla sarılmıştı. İçeride birkaç arkadaşı ve oğlan tarafı ile gelin almaya gelen Harput Müftüsü'nün gelini Lamia Hanım, Sıdika'yı hazırlıyorlardı. Dilşat Hanım şansende oturuyordu. Etrafında aile büyükleri ve kendisi ile gelin almaya gelen birkaç misafir vardı. Sıdika çok heyecanlıydı, zaman zaman düşecek gibi oluyordu. Lamia Hanım, Sıdı-

ka'yı çok beğenmişti. Kendisi de çok güzel, hayat dolu bir genç kadındı. Sıdika da ona ilk görüşte ısınmıştı. Lamia:

"Gelin hanım, aynaya bak bakalım kendini nasıl bulacaksın?" dedi. Sıdika yüklüğün kapağındaki boy aynasının önüne gitti, yavaş yavaş başını kaldırdı, hafifçe tebessüm etti, çok değişik ve çok güzel görünüyordu. Lamia sağdıçlık görevini üstlenmişti:

"Sıdika, koluma gir, başını dik tut, merdivenlerden çıkınca duvağını örterim. Bir daha da kocan açınca kadar öyle kalacak."

Merdiven başına gelmişlerdi ki, Beko hızla içeriye daldı. Sıdika'yı gelinlik içinde görmeyi çok arzu ediyordu ama bu hareketi özellikle yapıp yapmadığının, kendisi de farkında değildi.

Beko, "Çatal pahardan soğuk su istemişlerdi de" dedi. Gördüğü bu güzellik karşısında şaşkına dönmüştü.

Sıdika gülerek, "Sağ ol Beko, sen oraya bırak, Beyaz alır" dedi.

Lamia gülerek, "Sen gelinsin, mecbur olmadıkça konuşmamalısın" dedi.

Beko hâlâ kıpırdamamıştı. "Böyle insan olamaz, bu, yer-yüzüne inmiş bir melek olmalı!" dedi. Lamia, Sıdika'yı şansene çıkarmıştı. Duvağını kapatmışlardı. Şansende oturanların, tabii başta kaynanası olmak üzere ellerini öpecekti; Dilşat Hanım gelinine gülerek baktı, bir dua okudu, yüzüne doğru üfledi. "Allahım, sen Sıdika'yı kem gözlerden sakla" dedi ve elindeki kocaman kadife torbanın ağzını açtı. Gelininin boynuna yakut ve pırlantalarla işli özel yapılmış nefis bir gerdanlık, kulaklarına aynı cinsten küpelerini, bileğine bileziğini ve parmağına yüzüğünü taktı. Firdevs Hanım ıslak gözlerle kızını öptü, belli etmeden duasını okudu, o da inci karışımı pırlantalı bir takımı kızının boynuna taktı.

Odadakiler durmadan bir şeyler takıyorlardı. Sıdika'nın boynu ve kolları ağırlaşmıştı. Dilşat Hanım bir ara Lamia'nın kulağına eğildi:

“Lamia, bir ara gitmeden fazla takıları çıkar. Beyaz'a ver, o da bizimle gelecek. Sıdika çok alışkınmış, özel işleri ile uğraşır diye düşündük”

Lamia, “Olur Büyük Hanım” dedi.

Sokakta bir hareket başlamıştı, çalgı takımı davullar, zurnalar gelin havasını çalıyorlardı. Saray köyünden on fayton ve bir sürü atlı insan gelmişti. Faytonlar tüken önüne giden dar yola sıralanmıştı, en arkada evin önünde çok süslü ve güzel bir araba duruyordu. Bu, gelin arabasıydı. Büyük kapıya iyice yanaştırıldı. Davet edilen, edilmeyen bütün köy halkı orada gibiydi. Beko ise odasına girmiş, ot yastığı yüzüne kapanmış, hıçkırarak ağlıyordu. Kız kardeşi içeriye girdi:

“Ağabey ayıp oluyor, kalk yüzünü yıka, dışarı çık. Bütün millet orada, senin olmayışın fark edilebilir” dedi. Beko kalktı, yüzünü yıkadı, büyük kapının sağ tarafına geçti.

Gelinle Lamia orta kattaki odalardan birine girdi, Sıdika'nın üzerindeki takılar kaynananın taktıkları hariç çıkarıldı Beyaz'ın getirdiği işlemeli bir sandık içine aralarına kadife kumaşlar konarak yerleştirildi. Orta kattan avluya inen merdivenlerden ayak sesleri geliyordu, düğün alayı artık gidecekti. Oda kapısından Mürüvvet Hanım seslendi:

“Hadi Sıdika, aşağıda herkes gelini bekliyor” Sıdika evine ve odasına baktı, gözlerinden yaşlar akmaya başlamıştı. Lamia'nın kolunda merdivenleri indi, avluyu geçti. Sokağa çıkan kapının sağ tarafında Beko, üzgün ve çaresiz boş gözlerle olanları seyreliyordu. Simlerle işli atlas büyük bir örtü çıkarıp Sıdika'nın üstüne çadır gibi örttüler, buradan faytona binecekti, Dilşat Hanım gelinin hemen önündeydi, saği-

na soluna bakmıyordu. Sıdika'nın erkek kardeşlerini arıyordu. Kardeş hâleti verecekti ama çocuklar yoktu. Aceleyle Beko'nun avcuna bir beşibirlik koydu, Sıdika'ya döndü:

"Hadi yavrum, arabaya binin, karanlık olmadan koltuk merasimini yapmamız lazım" dedi. Lamia, Sıdika'yı büyük bir itina ile arabaya bindirdi, bir yanına Lamia bir yanına kaynanası, karşısına da Beyaz oturdu. Arabacı kamçıyı şaklattı. Davullar daha hızlı çalıyordu. Bu gelin havası da insanı niye bu kadar hüzünlendirirdi acaba?

Beko beşibirlik avcunda, şaşkın bir vaziyette duruyordu. Beşibirliği Dilşat Hanım'a fırlatmak isterdi. Sanki Sıdika'nın yerine onu vermişler gibi düşünüyordu. Bezar, oğlunun ne düşündüğünü anlamış gibi, beşibirliği hemen Beko'nun avcundan aldı:

"Bu da Bezar'ın çeyizi olur" dedi.

Düğün alayı Saray köyüne yaklaşmıştı. Silah sesleri, bağrışmalar duyuluyordu. Konağın önüne yaklaştıkça bağrışmalar ve silah sesleri artıyordu. Düğün alayına koşuşarak yol açıyorlardı. Bahçeye açılan kocaman kapının önünde durdular, Lamia ve Beyaz simli atlas kumaşı tekrar gelinin üzerine örttüler. Bu arada arkadaki arabalardan ve atlardan misafirler inmişti. Hanımlar gelinin arkasında yer almaya çalışıyorlardı. Beylerden ancak birkaçı bahçeye, koltuk merasimini izlemek için girebileceklerdi. Lamia'nın kocası Turgut Bey de damadın sağdııcısıydı. Gelin, alkışlar arasında bahçe kapısından girdi. Konağın esas girişine kadar taşlarla döşenmiş uzun bir yol vardı. Sıdika'nın üstündeki atlas örtü kaldırıldı, herkes dikkatle gelini inceliyordu ve hepsinin yüzünde büyük bir hayranlık ifadesi vardı, bazıları yanındakilere, "Bu kadar güzel bir gelini ilk defa gördüklerini" söylüyorlardı. Taş yolun etrafı çiçeklerle bezenmişti, burası ucu bucağı görünmeyen büyük bir bahçeydi. Sağ tarafta büyükçe bir süs

havuzu, ortasında fıskiye ve yanında kamelya vardı. Kamelyanın karşısında büyük bir leylak ağacı duruyordu. Sıdika sadece leylak ağacını görebildi, zira bu çiçeği çok sever ve ondan çok etkilenirdi. Konak, anlatılanlardan çok daha görkemliydi. Buna konak denemezdi, burası hakikaten bir saray yavrusuydu. Konağa çıkan merdivenin altında gelin ve sağdıç, merdivenin üst tarafında da Küçük Bey duruyordu, Turgut Bey eline bir kese tutuşturdu, Küçük Bey keseden çıkardığı altınları gelinin başına doğru serpmeye başladı. Neyse ki gelinin başının üzerine birkaç kat katlanmış bir kumaşı önceden koymuşlardı. Kesenin içinde çeyrek, yarım ve bir tane de tam altın vardı, o yörenin inancına göre tam altını yakalayan tez zamanda evlenecekti. Hem de yavuklusu ile. Tam altın, köylülerden Dursun Çavuş'un kızı tarafından kapılmıştı. On altı yaşlarında hoşça bir kızdı, o kadar mutlu oldu ki, kendini Sıdika'nın yerinde hissetti. Küçük Bey merdivenleri indi, Sıdika'ya sağ kolunu uzattı, Lamia kenara çekildi, gelinle damat alkışlar arasında merdivenlerden çıkıp salona girdiler. Salon çok büyüktü, tavandan avizeler sarkıyordu, bunların içine süslü renkli camları olan fanuslar ve kandiller yerleştirilmişti. Perdeler bordo kadifeden yapılmıştı. Salondaki kanepeler ve koltuklar kenarlara çekilmişti, bahçeye bakan pencerelerin önünde sedirler vardı. Salonun ortası sayılabilecek bir yere, bordo kadife kaplı ikili bir koltuk konmuştu. Damatla gelin oturdular biraz sonra kristal bardaklar içinde buz gibi şerbetler geldi. Gelin, damat ve bütün salondakiler içtiler. Dilşat Hanım yüksek bir sesle, "Sevgili misafirlerim, gelinim çok yoruldu, akşamki düğün yemeği ve eğlence için dinlenmesi gerek. Müsaade ederseniz gelini odasına götürsünler" dedi.

Lamia, Sıdika'ya yaklaştı, "Hadi seni odana çıkarayım, biraz dinlen" dedi.

Küçük Bey atıldı: “Ben çıkarırım ben de dinleneceğim”

Lamia gülerek: “Siz Büyük Hanım’ın odasında dinlenin lütfen veya evin başka bir yeri olabilir, gelin odası dışında tabi” dedi. Son kelimeleri üzerine basarak söylemişti. Sıdika ve Lamia üst kata çıktılar. Sıdika hakikaten yorulmuştu...
Lamia:

“Gelinliğini dikkatle çıkaralım, sen şu rahat esvabı giy. Ve şu sedirde akşama kadar uyu. Seni yorucu bir gece bekliyor” dedi. Sıdika gelinliğini çıkardı, odasında neler olduğuna bile bakamamıştı ama geniş, ferah ve güzel olduğu kesindi. Lamia gelinliği, duvağı yerleştirirken Sıdika uyumuştur. Lamia içinden, “Yazık, sahiden çok yorgunmuş, başka türlü bu heyecanla nasıl uyunur ki?” dedi ve sessizce odadan çıktı. Beyaz bir iskemle bulup kapının önünde oturdu. Sıdika, Lamia’nın sesiyle uyandı.

“Kalk bakalım tembel gelin, bu kadar uyku yeter, bayılmadın değil mi?” Sıdika, Lamia’nın yüzüne baktı, çok samimi bir görünüşü vardı ve gülüyordu. O da Lamia’ya güldü. Bir tarafta Nergis gelinliği ütülüyordu. Biraz sonra kapıdan başka bir hizmetçi girdi, elinde içinde bir sürü tabak olan bir tepsi vardı. Gelin yemek seçebilir düşüncesi ile, çeşidi bol bir sofraya hazırlanmıştı. Akşam namazından sonra gelin tekrar giydirilip süslendi, duvağı takıldı ve Lamia’nın kolunda aşağıya salona indi. Salon yine çok kalabalıktı. Kadife koltuğun yanına gelince, Sıdika aranır gibi etrafına baktı, Lamia kulağına eğildi:

“Bu kadar aceleci olma, Küçük Bey’i yatmaya gidince göreceksin. Şimdilik benimle idare et” Sıdika kızarmıştı, neyse ki duvağın altından belli olmuyordu. Lamia:

“Oturmadan önce misafirlerin elini öpeceksin. Biliyorum çok sıkıcı bir iş ama mecburuz.” Ve tek tek el öpüldü, yine Sıdika’nın boynu, boğazı, kolları ve gelinliğinin üstü

dolmuştu. Sıdika içinden, "Bunlarla rahat bir kuyumcu dükkânı açılır" diye düşündü. Çalgıcılar büyük bir şevkle çalışıyor, gençler de durmadan oynuyorlardı. Nihayet hanımlar birer ikişer kalkmaya başladılar. Bu yorucu merasim de bitmişti. Lamia eğildi:

"Artık seni odana çıkarabilirim. Geri kalanlar da yavaş yavaş dağılır" dedi. Ayağa kalkıp önce Dilşat Hanım'ın yanına gitti. Sıdika'yı götürmek istediğini söyledi, Dilşat Hanım başını sallayarak onayladı. Lamia ve Sıdika üst kata, gelin odasına çıktılar. Beyaz gelin odasının kapısında yerini almıştı. Lamia gülerek eliyle kapıyı işaret etti:

"Bu jandarma çavuşunu bulmak için çok uğraştınız mı?" diye sordu. Yine gülüyordu. Sıdika içinden, "Ne tatlı kadın!" diye düşündü. Sıdika'yı bir koltuğa oturttu. Biraz koku sürdü, üstünü başını düzeltti. Yüzünü yeniden boyadı ve duvağını tekrar örttü.

"Sakin haa, yüz görümlüğünü almadan yüzünü açtırma! Sonra nereni açarsan aç, ben karışmam artık." Sıdika yine kıpkırmızı olmuştu. Lamia gülerek:

"Hoşçakal canım, yarın sabah görüşürüz," dedi ve odadan çıktı. Sıdika odayı inceliyordu, aslında çok heyecanlıydı ve korkuyordu, oyalanmak için etrafı incelemeye koyulmuştu. Pencerenin önüne doğru çok büyük, pirinç bir karyola konmuştu. Üzerinde Sıdika'nın ördüğü ince dantel örtü vardı. Aynı dantellerden beyaz satene aplike yapılmış, üç dört tane yastık, yatağın baş tarafına konmuştu, örtü ve yastıklar ayrıca incilerle süslenmişti. Yatağın üstünde çok süslü bir cibinlik vardı. Ayakucuna çok ince açık yeşil bir kumaştan gecelik katlanarak konmuştu, hemen yatağın önünde üzerinde yeşil tüyler olan çok şık bir terlik duruyordu. Sıdika'nın oturduğu yer kanepeye benzer, değişik bir yerdi. Arka tarafı yüksek ve oymalıydı. Üzerinde bir kişi

rahatlıkla yatabilirdi. Birdenbire kapının önü hareketlenmişti. "Haydi beyimiz, seni görelim" sesleri arasında Küçük Bey içeriye adeta itildi. Sıdika korkuyordu, hayatının dönüm noktasıydı. Acaba genç kızlğından daha mı iyi, yoksa daha mı kötü bir hayatı olacaktı? Yavaşça ayağı kalktı, Küçük Bey yanına yaklaşmıştı bile, elini Sıdika'nın duvağına götürdü, Sıdika, Lamia'nın söylediklerini hatırlamıştı. Bir adım geriye çekildi ve başını çevirdi. Küçük Bey, tatlı bir sesle:

"Haa, anladım. Tamam meleşim" dedi ve cebinden siyah kadife bir kutu çıkardı, iki kırat büyüklüğünde, mavi pırlanta, tek taşlı bir yüzüğü nişan yüzüğünün önüne taktı. Sıdika'nın ellerini avuçlarının içine alıp, dudaklarına götürdü, defalarca öptükten sonra duvağını kaldırdı. Küçük Bey genç yaşına rağmen birçok kadın tanımıştı. Ama yüzündeki hayranlığı gizleyemiyordu, içinden, "Allahım bu ne güzellik, anam bu huriyi nasıl bulabildi?" diye düşündü. Ve yüzündeki hayranlık yavaş yavaş arzu ve sabırsızlığa dönüştü. Sıdika'yı yatağın üzerine oturttu, itina ile ama oldukça sabırsızca soydu, Sıdika çok utanıyordu. Elini yatağın üstündeki geceliğe uzattı ama Küçük Bey hemen mâni oldu. Bir taraftan konuşuyor, bir taraftan da Sıdika'nın dudaklarından başlayarak bütün bedenini öpüyordu.

"Bak meleşim, burada yalnız ikimiz varız ve ben senin kocanım. Utanacak bir şey yok. Bu güzelliği benden saklayarak bana işkence etme" dedi ve bir eliyle yatak örtüsünü toplayıp karşıdaki sedirin üstüne fırlattı ve birdenbire Sıdika'yı kucaklayıp, yatağın üstüne yatırdı, üzerine yorganı çekti. Acele ile kendisi de soyunup yorganın altına girdi. Sıdika ateşler içinde yanıyordu, artık utanmıyordu da! Küçük Bey'in öpücükleri ve okşayışları çok hoşuna gidiyor, daha çok daha çok sokulmasını istiyordu. Çok büyük bir

zevk duyuyor, adeta uçuyordu. İçinden; "Evlilik bayağı hoş bir şeymiş, kızlar bu yüzden bir an evvel evlenmeye çalışıyorlar demek ki!" diye düşündü. Sabah olmuştu ama onlar hâlâ uyumamışlardı. Küçük Bey saçlarını okşayarak:

"Meleğim biraz uyumalısın, yarın senin için yine zorlu bir gün olacak" dedi. Sıdika başını kocasının göğsüne koydu ve hemen uyudu.

Sabah çoktan olmuştu, konak hareketlenmişti ama gelinle damat hâlâ yataktaydılar. Dilşat Hanım yatak odasının önüne kadar gelip Beyaz'a:

"Artık uyanmaları gerek, neredeyse öğlen olacak" dedi.

Beyaz isteksiz bir şekilde kapıyı vurdu. Sıdika gözlerini açtı, bir an, "Neredeyim?" diye düşündü, hâlâ kolunun üstünde yattığı kocasını görünce dün geceyi hatırladı, zevkten nasıl sarhoş olduğunu düşündü. Beyaz tıkırdatmanın kâr etmediğini görünce, seslemeye başladı:

"Sıdika, Sıdika, haydi artık kalkın, neredeyse misafirler gelecek" Küçük Bey de uyanmıştı ve hemen aynı arzu ile Sıdika'nın dudaklarına eğildi ama genç kadın yana çekildi. Aslında o da arzu ediyordu ama, gülerek Küçük Bey'e biraz daha sokuldu.

"Kalkmamız gerekmiş, misafirler gelebilirmiş" dedi. Küçük Bey karısının gözlerinin içine bakarak, 'Aslında ne kadar saçma âdetler, yeni evlilerin evine bol yiyecek koyup ev halkı da dahil, hiç değilse on gün kimse gözükmemeli. Getirdikleri altınları fazlası ile ben onlara vermeye razıyım. Yeter ki bizi yataktan çıkarmasınlar" dedi. Sıdika da aynı görüşteydi ama itiraf edemedi. Yataktan kalktı, karşı tarafa tırlatılmış sabahlığı giydi, terliklerini ayağına takıp yatak odalarından da girilebilen banyoya daldı. Sıcak su ve her

şey hazırdı. Ama Küçük Bey rahat bırakmadı. O da arkasından girip akşamki arzu dolu okşamalarına yeniden başladı. Banyoda ne kadar kaldıklarını bilemiyordu. Odasına döndüğünde, yatağının üzerinde yeşil bindallı bir elbise, aynı renkte topuklu bir terlik, yanı başında da büyük bir kadife kutu buldu. Kutuyu araladı, içinde annesinin taktığı inci set vardı. “Demek ki bunları takacağım” dedi. Küçük Bey aceleyle giyinmişti, Sıdika’nın yanına yaklaştı, kulaklarından öpmeye başladı. O arada Sıdika’nın gözü konsolun üzerindeki gümüş tepsiye ilişti.

“Şimdi bunları mı yiyeceğiz?” diye sordu. Küçük Bey kahkaha ile güldü:

“Hayır meleğim, onları dün gece yiyecektik ama çok daha zevkli işlerimiz olduğu için unuttuk” Sıdika kızarmıştı. Küçük Bey kulağına eğildi.

“Sağdıçına söyle misafirleri çabuk yollasın. Akıllı bir kadına benziyor, becereceğinden eminim. Ben akşama kadar nasıl dayanırım bilmem” diyerek odadan hızla çıktı. Hemen arkasından Beyaz ve Lamia odaya girdiler. Lamia, Sıdika’ya gülerek göz kırptı. Sonra yatağın yanına giderek yorganı açtılar, beyaz saten çarşafı kırmızı lekeler içindeydi. Sıdika kıpkırmızı olmuştu. Beyaz aceleyle aşağıya, Dilşat Hanım’ın yanına inmişti.

“Yatağı görebilirsiniz Büyük Hanım” dedi.

Dilşat Hanım şöyle bir baktı.

“Benim gelinime itimadım sonsuz. Hem o çok gurur kırıcı bir âdet. Siz yatağı değiştirin” dedi. Beyaz üst kata çıktı ama yatağı kendi değiştirmede, evin hizmetçilerini çağırdı. Gene de birilerinin görmesi iyi olur diye düşünmüştü. Sıdika tam bir mutlu gelin görünümündeydi. Yine çok güzeldi. Âdetlere göre ayakta durması, sık sık kıyafet değiştirip takılar takması gerekiyordu. Ama Dilşat Hanım çevreye göre çok daha medeni bir kadındı, zaten bu yörede

kuralları o düzenlerdi. Gelinin yorulmaması için, sağdııcı ve Lamia'yı dünkü gibi kadife koltuğa oturttu.

"Sen çok şanslı bir gelinsin. Benim üç gün ayaklarıma karasu inmişti" diyen Lamia'ya Sıdika endişe içinde, "Bu üç gün mü sürecek?" dedi.

"Üzgünüm hayatım, maalesef öyle. Yoksa başka bir yerde mi olmak isterdin?" diyerek muzip muzip gülüyordu. Sıdika hiç cevap vermedi ama yatağında olmak istediği kesindi. Hanımlar geline övgüler içeren maniler diziyorlardı, orta yaşlı bir hanım:

*"Damat tuttu elini,
Sardı ince belini,
Dillere destan olacak,
Dilşat Hanım'ın gelini.."*

diye bir mani okudu. Karşısında oturan hanım:

*"Bir huri girdi meclise,
Yer yok artık ne kedere.ne yeise,
Sağdıç bir top menekşe,
Gelin gonca gül ise."*

deyince bir alkış koptu. En çok bu maniyi beğenmişlerdi demek ki. Lamia da gülerek,

"Hele şükür, beni de bir gören oldu" dedi. Dilşat Hanım ayağa kalktı, odasına doğru gitti. Sıdika, "Bu yaşta ne güzel giyiniyor" diye düşündü. Dilşat Hanım siyah mat ipek kumaş üzerine parlak ipekle işlenmiş, uzun bir elbise giymişti. Başında siyah ipek bir örtü vardı. Kenarları siyah ve sarı ipekle işlenmiş iğne oyası ile süslenmişti. Başörtüsünü sol tarafta altın ve siyah safir işli bir broşla tutturmuştu. Belinde aynı motiflerle süslenmiş bir kemer vardı. Odasından iki oyalı yazma ile döndü, yazmaların her birine birer çeyrek altın tutturulmuştu. Yazmaları mani söyleyen hanımlara verdi.

“Bugünün hatırası diye saklarsınız. Manileriniz çok güzeldi” dedi. Sıdika odada olup bitenleri pek takip edemiyordu. Arada bir kocasına ne zaman kavuşacağını ve yaşadığı geceyi düşünüyordu, bütün vücudunu bir sıcaklık kaplıyordu. Birden Küçük Bey’in nasıl biri olduğunu düşündü. Yüzüne doğru dürüst bakamamıştı. Yakışıklı bir erkek sayılırdı ama gözü ne renk, kaşı nasıl bilmiyordu. “Bu gece dikkatlice bakayım” diye karar verdi. Dilşat Hanım’ın gereksiz bulduğu âdetler hâlâ bu yörede çok geçerli olmalı ki Lamia, Sıdika’nın kulağına eğilerek,

“Senin çarşafların baba evine gönderildi mi?” diye sordu.

Sıdika yüzüne tuhaf tuhaf baktı, “Niyeymiş o?” dedi.

Lamia içinden, “Bu kız bu konularda çok toy!” diye düşündü. Sıdika da Lamia’yı inceliyordu, kıyafeti ve süsü çok hoşuna gitmişti. Lamia mor işlemeli ipek bir elbise giymiş, pembe inci gerdanlık ve küpeler takmıştı. Saçlarını başının üstünde dağınık bir şekilde toplamış ve dağılmasını diye üzerinde aynı incilerden olan hilal şeklinde bir toka ile tutturmuştu. Hakikaten bir top mor menekşe gibiydi. Zevkli ve güzel bir kadındı.

Dilşat Hanım’ın âdetlere tepkisine rağmen, üç dört defa kıyafet ve takı değiştirmişlerdi. Bu işler, el öpme merasimleri yorulmasına yetmişti. “Keşke Küçük Bey eve gelmeden biraz uyuyabilsem!” diye düşündü. Aslında Küçük Bey konağın üst katında, selamlık bölümünde birkaç arkadaşıyla oturmuş içki içiyordu. Nihayet misafirler dağılmış, Lamia evine gitmişti. Küçük Bey salona girdiğinde akşam yemeği için sofra kuruluyordu. Küçük Bey;

“Birazcık bir şeyler atıştırdım ama sizinle sofraya otururum” dedi. Sıdika da yorgunluktan olsa gerek bu binbir çeşit leziz yemekden çok azını yiyebildi.

Dilşat Hanım,

“Hadi kızım, siz artık yukarıya çıkın, dinlenin” demesiyle Küçük Bey ayağa kalktı.

Odalarının kapısını kapatır kapatmaz Küçük Bey karısının yüzünü avuçlarının arasına aldı, başını yukarıya kaldırdı, gözlerinin içine bakarak, “Sen eşsiz bir varlıksın, sana tapıyorum” dedi. Sıdika da Küçük Bey’i inceliyordu. Uzun boylu denebilecek, zayıf ama geniş omuzlu, güçlü görünüşlü, açık kahverengi gözlü, çok hafif kemerli burunlu ve muzip bakışlı, değişik bir yüz ifadesi olan yakışıklı bir adamdı. Yüzü gülüyor muydu yoksa muzır bir şey mi düşünüyordu, pek anlaşılamıyordu. Şu anda bariz olan tek şey gözleri arzu doluydu ve sanki alev alev yanıyordu.

Sıdika, konağın üçüncü katını görmemişti. Bahçeden mermer merdivenlerle çıkılıyordu. Konağın selamlık bölümü olarak kullanılıyordu. Daima o katta birkaç erkek misafiri olduğundan Sıdika henüz gezememişti. Küçük Bey karısını bu sabah kahvaltıdan sonra oraya çıkardı. Sıdika hayran kalmıştı. Büyük sofanın ve bir odanın tavanları ayna kaplıydı. Burada da kışlık bahçeye benzer bir bölüm vardı ve içinde küçük bir havuz ile fiskeyi bulunuyordu. Ayrıca beş oda daha mevcuttu. Tavanların süslemesi için binlerce yumurta akı kullanılmış ve hatta ustanın biri tarafından şöyle bir şey düşünülmüştü. “Bin yumurta bir para, yaşanmaz oldu dünya”

Sıdika kocasına, “Niye biz bu katta oturmuyoruz?” diye sordu.

Küçük Bey karısını kollarının arasına alarak, “Bana iki çocuk doğur sonra, şimdi içinde kayboluruz. Selamlık içinde daha uygun bir yer yok ama düşünürüz. Şimdi annem de yalnız kalır” dedi.

Evliliği üç ayı doldurmuştu. Sıdika ve Küçük Bey çok mutluydu. Her gece ilk geceki gibi aşk dolu arzu dolu, saat-

ler yaşıyorlardı. Küçük Bey'in gözü karısından başka bir şey görmüyor, mecbur kalmadıkça evden çıkmıyordu. Sıdika'nın tek şikâyeti, Küçük Bey'in az da olsa içki kokuyor olmasıydı. Son günlerde biraz rahatsız olmaya başlamıştı, bazen başını yan çevirmek zorunda kalıyordu. Dilşat Hanım ise mutluluktan uçuyordu. Beklediği olmuş, Küçük Bey, Sıdika'nın cazibesine kapılmıştı. "Bu kızı seçmekle ne kadar isabetli bir karar vermişim" diye düşündü.

Kışın ortasına gelmişlerdi. Çok şiddetli bir kış yaşıyorlardı. Öyle ki; bir gün önce gece aç kalan kurtlar, evin bahçe kapısına kadar gelmişlerdi. Kel Feyzo onları av tüfeği ile vurmuş, Sıdika da silah sesinden korkarak kocasına sokulmuştu. Bu hareket ateşli bir gecenin yeniden yaşanmasına sebep olmuştu. Küçük Bey bu konuda sebep bulmakta hiç mi hiç zorlanmıyordu zaten. Arzusu ve enerjisi hiç bitmiyordu. Sıdika'nın da bu konuda asla şikâyeti yoktu... Sıdika kilo vermemişti, bir hastalığı da yoktu ama çok halsizdi, ara sıra başı dönüyor, midesi bulanıyordu, iki aydır âdet de görmüyordu. "Acaba hamile miyim?" diye düşündü. Dilşat Hanım ve hatta Beyaz bu durumun farkındaydılar ama Sıdika'nın bir şey söylemesini bekliyorlardı.

O sabah fena halde midesi bulanıyordu. Üst üste birkaç defa kusmuş ve halsiz düşmüştü. Yardımına gelen Beyaz'a durumunu anlattı. O da yüzüne tuhaf tuhaf baktıktan sonra:

"Yavrum, sen hamilesin, bunu anlamayacak ne var?" dedi Beyaz, sevinmiş görünmüyordu, öyleydi de. Ne bu evlilikten ne de onun getirdiği şeylerden hoşlanıyordu. Sebebini kendisi de net olarak bilmiyordu ama öyleydi. Beyaz hoşlanmamasına rağmen, haberi acele ile Dilşat Hanım'a yetiştirdi. Ve tabii yüklüce bir bahşiş aldı. Dilşat Hanım zaten anlamıştı ama yine de çok memnun oldu. Ve gelinine bir sıra altın top kolye hediye etti. Küçük Bey de

memnun olmuştu. İki gün sonra karısına, gerdek gecesi taktığı tek taşlı yüzüğün takımı olan, üç kırat pırlantanın etrafını süsleyen birçok taştan oluşan şahane bir gerdanlığı getirip elleriyle boynuna taktı. Küçük Bey'in sarayında her şey kusursuz görünüyordu.

Sıdika evliliğinin yedinci günü, kocası ile Perçençe el öpmeye gitmişti ve aynı gün dönmüşlerdi. O günden beri de baba evine gitmemişti. Hepsini çok özlemişti. Annesini, babasını, erkek kardeşlerini, şanşeni, Beko'yu, hatta sarı ineği bile. Kayınvalidesi nisan ayında gidebileceğini söylemişti ama hamileliğinden dolayı bu ziyaretin iptal edilmesi gerekiyordu. Bir düşük olabilirdi. Dilşat Hanım:

"Üzülme yavrüm, Kel Feyzo'yu göndeririz. Hem müjde verir hem de annenleri buraya davet eder, bu seferlik burada görüşürsünüz. Annen nerede yaşadığını tam olarak bilmiyor bile, hep misafir gibi geldi gitti" dedi.

Sıdika, "Eh hiç yoktan iyidir" diye düşündü. Ertesi gün güzel bir araba hazırlandı, çeşitli hediyelerle birlikte, hem Sıdika'nın hamilelik müjdesini, hem de davet edildikleri notu içeren bir mektupla Feyzo, Perçençe gönderildi. Hava- lar tam ısınmadığı için henüz köylerde hareket başlama- mıştı. Erkekler kahvede, hanımlar da evlerde vakit geçiriyorlardı. Feyzo yollarda pek kimseyi göremedi. Ahmet Ağa'nın konak kapısına gelmişti, arabayı durdurdu ve yere atladı. Kapı kapalıydı. Birkaç defa büyük tokmağı kapıya vurdu. Bir müddet sonra Beko göründü. Arabayı görünce hızla koşup kapısını açtı ama içi boştu. Feyzo'ya bu ne demek der gibi baktı. Feyzo:

"Merak etme kardaşım, gelin hanım iki canlı, yola çıka- madı. Anasını babasını özlemiş, müsaitlerse onları almaya geldim" dedi. Arabayı görünce Sıdika geldi diye sevinen Beko, biraz burulmuştu, ama, "Neyse kötü bir şey yokmuş"

diye de sevindi. Firdevs Hanım hazırlıksız yakalanmıştı. Bir torununun olacağını da şimdi öğrenmişti, torunu için erkendi ama kızına ve Dilşat Hanım'a iyi birer hediye götürmesi gerekirdi. Dilşat Hanım'ın gönderdiği yarım taban büyüklüğündeki Acem halısı şahaneydi. İnce ve sık dokunmuş, kıymetli bir halıydı. Lacivert, açık mavi ve kırmızı renkli desenleri vardı. Firdevs Hanım, Emoş'u çağırdı. Halıyı işaret ederek:

"Bu halıyı bolca naftalinle, büyük yüklüğün üzerine koy. Şu büyük vazoyu ve yanındaki duvar tabağını çıkar, tozunu sil, Emoş, dikkatli ol, onlar çok kıymetli eşyalardır" dedi.

İkinci namazından hemen sonra Saray köyüne doğru yola çıkmışlardı. Beko arkalarından bakakalmıştı. O faytonun içinde olmak için neler vermezdi! Küçük Bey'in konağında büyük bir hazırlık başlamıştı. Kuzular kesilmiş, baklavalalar, börekler yapılmış, akşam serin olur düşüncesi ile çini sobalar yakılmıştı. Sıdika'nın katında kendi odasının dışında, Beyaz'ın yattığı oda ve ayrıca üç yatak odası daha vardı. Bahçeye bakan bir de oturma odası bulunuyordu. Yatak odalarından en büyüğü ve ferah olanı yeniden gözden geçirildi. Burada Firdevs Hanım'la Ahmet Ağa kalacaklardı. Beyaz, konaktaki düzene karşı direnmiş, hizmetkârlar katına inmemişti. O Sıdika'nın bekçiliğini üstlenmişti. Dilşat Hanım gelininin de böyle istediğini hissetmiş, indirmekte ısrarlı olmamıştı. Sıdika çok heyecanlıydı. Hem çok özlediği anne ve babasını görecek, hem de onları ilk defa kendi evinde ağırlayacaktı. Oradan oraya gidiyor, her şeyi gözden geçiriyordu. Beyaz da arkasından gölge gibi dolaşıyordu. Hazırlıklar tamamdı. Hepsi salonda toplanmışlardı. Sıdika birdenbire sıçradı:

"Geldiler, geldiler."

Dilşat Hanım da kalkmış kapıya doğru yürüyor, bir taraftan da:

"Kızım yavaş ol, bir iş çıkaracaksın. Sakin ol!" diye Sıdıkayı ikaz ediyordu. Hepsi misafirlerini salonun kapısında karşılamışlardı. Sıdika annesinin boynuna atıldı. Sıkı sıkı sarıldı. Firdevs Hanım da kızını çok özlemişti. Uzun süre kokladı. Sıdika babasının da boynuna atılmak istiyordu ama kendini zor tuttu. Eğildi, babasının elini öptü. O da kızını alnından öptü. Kel Feyzo ile karısı ellerinde bir kocaman bir de küçük bir kutu ile içeriye salona geldiler, Kel Feyzo, Dilşat Hanım'a hitaben:

"Bunları nereye koyalım, Büyük Hanım?" dedi.

"Nedir onlar Feyzo?"

Feyzo cevap vermeden Firdevs Hanım atıldı:

"Kusura bakmayın, bu çok ani bir geliş oldu, hazırlıksızdık. Karınca kararınca bir hediye," dedi.

Dilşat hanım:

"Hiç gereği yoktu Firdevs Hanım, biz artık hısımız, aramızda teklif yok" diyerek Feyzo'ya döndü, "Kutuları açverişin de görelim" dedi. Kutular açılmıştı. İçinden sedef kakmalılı ince bir el işlemesi olan bir metre boyunda nefis bir vazoyu, aynı işlemlerle süslenmiş bir de masa saati çıktı. Dilşat Hanım hediyeleri hakikaten çok beğenmişti.

"Çok çok sağ olun, bunlar nefis parçalar" Dilşat Hanım salonun her tarafından görülebilecek bir yeri işaret ederek, "Vazoyu şuraya koyun. Sıdika, bu saati sen odana götür, o da oraya çok yakışacaktır" dedi. Beyaz, saati alıp üst kata çıktı. Feyzo salondan çıkmak üzereydi ki Küçük Bey seslendi: "Feyzo, Sarıyakup'tan iki adam gelecekti, hayvan satışı için. Otursunlar, on-on beş dakika sonra geleceğim" dedi. Feyzo, Küçük Bey'in ne demek istediğini anlamıştı. "Emrin olur bey" dedi ve çıktı. Dilşat Hanım:

"Ne hayvanıymış? Benim haberim yoktu?" Küçük Bey:

"Kıymetli anacığım, bu kadar işin hepsinden nasıl haberin olur ki?" dedi. Dilşat Hanım konuyu fazla uzatmadı,

misafirleri ile meşgul olmaya başladı. Firdevs Hanım kızını inceliyordu, çok az kilo almıştı, karnı belli oluyordu, bunlar iki canlı olmanın sonuçları, diye düşündü. “Kızım iyi ve mutlu, kocasına sevgi ile bakıyor. Doğrusu Küçük Bey de öyle, çok şükür yarabbim!” dedi.

Biraz sonra, Küçük Bey, bahçeye inip alt kata girdi ve acele ile Feyzo’nun açık kapısından içeriye daldı. Çilingir sofrası kurulmuş, onu bekliyordu. İştahla rakısını yudumlamaya başladı, fazla bir şey yememeye dikkat ediyordu. İki kadeh içkiden sonra, “Gitmeliyim, kaynanam ve kaynatam ilk defa evime geldiler. Bekletmemeliyim, ayıp olur” diyerek acele ile ağzına nane, karanfil atıp üst kata çıktı. Dünürlerini ağırlamaya çalışan Dilşat Hanım, sofrayı donatmıştı. Küçük Bey özellikle misafirlerden uzak bir köşe seçmişti. Kahveler içildikten sonra, Dilşat Hanım misafirlerine döndü:

“Yorgunsunuzdur, istediğiniz zaman yatabilirsiniz” dedi. “İyi olur, yarın sohbet ederiz” diyen Firdevs Hanım ayağa kalkmıştı bile. Beyaz önden koştu, lambaları ve kandilleri yaktı. Misafirlere yatak odalarını gösterdi. Geniş, güzel, pirinç bir karyolanın üzerinde çok güzel goblen bir örtü vardı. Odanın perdeleri de aynı goblendendi. Yatağın karşısında goblen örtünün yeşil tonundan bir kumaşla kaplı iki kişilik bir kanepe duruyordu. Karı koca önce oraya oturdular. Ahmet Ağa, karısına döndü: “Nasıl buldun Sıdika’yı, sence mutlu mu?” Firdevs Hanım emin bir tavırla:

“Sen görmüyor musun, bey? Mutluluğu her halinden belli. Hem niye mutlu olmasın ki?” diye sordu.

“Bilmem siz kadınlar bu konularda daha anlayışlısınızdır da ondan sordum” dedi. Geceliklerini giyerek yataklarına girdiler. Ahmet Ağa hafiften horlamaya başlamıştı bile.

Sıdika kocasının kollarında uzun bir koklaşmadan sonra, mutlu bir ifade ile uykuya dalarken, “Evlilik güzel bir

şey. Anamı babamı da gördüm” diye düşünüyordu. Küçük Bey’e biraz daha sokuldu ve uyumaya başladı...

Misafirler iki gece daha kaldıktan sonra, artık dönmeleri gerektiğini söyleyerek ayrıldılar. Beko üç gecedir rahat uyuyamıyordu. Hep Sıdika ile ilgili rüyalar görüyor, neler olduğunu pek anlayamıyordu. Beko’ya göre rüyalar hep bir şey anlatırdı. Tabii anlayana... Sıdika’yı hep toz pembe gelinliği içinde görüyor, ona yaklaşmaya çalışıp, konuşmak isteyince Sıdika kayboluyor, arkasında hayal meyal beliren bir gölge öne çıkıyordu. Bu beli bükük, yüzü acılarla kırış kırış olmuş, elinde bir sepet taşıyan, eşek üstünde, yaşlı bir kadındı. Sıdika ile uzaktan yakından ilgisi yoktu. Tanıdıkları içinde de böyle birisi mevcut değildi. Bu kimdi veya Beko’ya ne anlatmak istiyordu? Beko ne kadar düşünürse düşünsün bu gördüklerini anlamaktan ve yorumlamaktan uzaktı. Huzursuzdu ve merak içindeydi. Firdevs Hanımlar’ın eve dönüşü ile Beko’nun huzursuzluğu biraz azalmıştı. Aldığı haberler iyiydi. Onun mutlu olması Beko için yeterliydi.

Yaz telaşı yavaş yavaş başlıyordu. Köylerde düşünmeye bile zaman bulamazlardı artık... Haziranın ortasına gelinmişti, Küçük Bey’in konağında mevsimler hayatı pek etkilemezdi. Sıdika’nın karnı iyice büyümüştü. Artık hareketleri ağırlaşmıştı, iki yana sallanarak yürüyordu. Bir ara Dilşat Hanım’la, Küçük Bey salonda yalnız kalmışlardı. Dilşat Hanım oğlunun kulağına doğru eğilerek:

“Ahmet, karına artık fazla yaklaşmamalısın. Çocuğa zarar verebilirsin” demişti. Böyle bir ikazı yapmaktan hoşlanmamıştı ama mecburdu.

Küçük Bey o günden sonra karısına karşı dikkatli davranmaya başladı. On-on beş gün kadar evine, gene eskisi gibi hava kararmadan geliyordu, zamanı gelince yatak odalarına çıkıp, karısını öpüp okşayıp, “İyi geceler meleşim”

deyip kolunun üstünde uyutuyordu. Küçük Bey'in eve geliş saatleri her gün biraz daha geriye kaymaya, içki kokusu daha da artmaya başlamıştı. Karısına daha az ilgi ve sevgi gösterir olmuştu. Artık bazı akşamlar, Sıdika kocasının gelmesini beklemeden yatmak zorunda kalıyordu.

O gece de öyle olmuştu, Sıdika birdenbire uyandı, son günlerde bacaklarına sık sık kramp giriyordu. Sağ bacağı kaskatı kesilmişti. Bacağını ovuşturuyordu, o sırada Küçük Bey'in gecelik kıyafetini giydiğini gördü. Saatin kaç olduğunu bilmiyordu ama oldukça geç bir saat olduğunu tahmin edebiliyordu. Yatağa giren kocasına iyice sokuldu:

"Sana bir şey mi yaptım? Beni eskisi gibi sevmiyor musun?" diye sordu.

Küçük Bey karısının dudaklarına eğilip uzun uzun öptükten sonra:

"Dünya güzelim, çocuğa zarar veririm diye sana yaklaşmıyorum. Yanında olup da seninle sevişmemek benim için ne büyük azap bilemezsin. Bu yüzden de eve biraz geç geliyorum zaten" dedi.

Sıdika kocasının söylediği her kelimeye kesinlikle inanmıştı. Huzurlu bir yüz ifadesiyle uykuya daldı. Ama Dilşat Hanım bu durumdan fazlasıyla endişe duyuyor, ne yapması gerektiğini kestiremiyordu "Acaba karısına yaklaşmama ikazını yapmamalı mıydım ama bu da çok tehlikeli sonuçlar doğurabilirdi" diye düşünüyordu.

Sıdika işin ciddiyetini pek kavrayamıyordu. Mutluydu, bebeği doğunca her şey normale dönecekti. Gerçi bir gün Lamia ile bu konuyu konuşurken, Lamia, "Biz öyle bir şey yaşamadık. Turgut yine her zamanki gibi hayatına devam etmişti. Tabii bana bir buçuk iki ay kadar yaklaşmamıştı. Bu gerekli bir şeydir" demişti. Ama Sıdika, "Belki de Küçük Bey beni daha çok seviyordur, dokunmadan duramıyor-

dur” diye yorumlayıp mutlu bile olmuştu. Ağustosun sonuna gelinmişti, her an doğum olabilirdi. Harput’un ünlü ebesi Gülüş Hanım konağa getirilmiş, üst kattaki odalardan birine yerleştirilmişti. Bir aksaklık olmamalıydı, bu kadar mala mülke bir varis gelecekti. Dilşat Hanım doğacak çocuk erkek olursa, ki böyle olacağına inanıyordu, kocasının ismini verecekti. Muhammet Ziver. “İnşallah, kocam gibi efendi ve saygıdeğer bir insan olur” diye düşünüp, dualar ediyordu. Büyük gün gelmişti. Perşembe gecesi akşam yemeğinden sonra, Sıdika’nın sancısı tuttu ve gittikçe sıklaşmaya, şiddetini artırmaya başladı. Sular kaynatıldı, temiz bezler hazırlandı, leğenler, kolonyalar Sıdika’nın odasına taşındı. Bir aksilik olursa korkusu ile bir araba kapının önünde hazır bekliyordu. Şehirden belki yardımcı olacak bir hekim bulabilirlerdi. Sıdika sabah ağarıncaya kadar amansız sancılar çekti, herkes ümitsizliğe kapılmak üzereydi ki bir bebek ağlaması duyuldu. Beyaz ebenin yanından fırladı ve Dilşat Hanım’ın yanına koştu:

“Büyük Hanım, müjde nurtopu gibi bir kızımız oldu”

Dilşat Hanım biraz sükûthayâle uğramıştı ama, “Olsun kızı veren Allah oğlanı da verir” dedi. Ve Beyaz’ın avcuna oğlan olacak diye hazırladığı beş altından üçünü koydu. Eğer oğlan olsaydı, beşini de verecekti. Küçük Bey de akşam içki almamış, karısını sancı çekerken bırakıp dışarıya da çıkmamıştı. Sıdika ve bebek için endişelenmiş ve kendi kendine söz vermişti. Karısı kurtulsun, bebeği doğsun, bir daha asla karısının üstüne gül koklamayacak, fazla içki içmeyecekti. Dilşat Hanım biraz bekledikten sonra gelininin odasına girdi. Maksudı Sıdika’nın biraz toparlanabilmesi için ona zaman vermektir. Evet, bebek yıkanıp kundaklanmış, Sıdika’ya yeni bir gecelik giydirilmiş, saç başı düzeltilmişti. Bitkin ama mutluydu. Dilşat Hanım önce gelinini öpüp tebrik etti. Sonra bebeği kucağına aldı.

"Aman Allahım, bu ne kadar güzel bir kız, tıpkı sana benziyor Sıdika!" dedi. Bu sırada kapı tıklamıştı, Küçük Bey içeri girdi, doğru karısının yanına koşup saçlarını okşadı.

"Beni çok korkuttun meleğim, çok şükür kurtuldun" dedi. Ebe küçük kızı babasının kucasına vermişti. Küçük Bey hayran hayran kızına baktı:

"Evimize ikinci bir melek gönderildi ana, ne kadar Sıdika'ya benziyor değil mi?"

"Evet oğlum, çok güzel" dedi.

Küçük Bey ağır olduğu belli olan bir torbayı açtı, içinden beş tane Erzurum burması çıkarttı.

"Sıdika bunları bir arada takamayacağını biliyorum. Ama ne alacağımı bilemedim. Sakla dursun" dedi.

Bu bilezikler hakikaten bir servet sayılırdı. Sıdika elini kocasına uzattı:

"Sağ ol" dedi. Bitkin görünüyordu.

Dilşat Hanım gelininin elini avcuna aldı:

"Sıdika, yarın ziynet sandığımdan istediğini seç. Torunumun adını Atiye koydum. Böylece bilinsin. Ve sen de artık biraz dinlen" dedi.

Sıdika uykuya dalmıştı bile. Ebe hanım bebeği küçük süslü pirinç yatağına yavaşça koydu. Beyaz, bebek ve annesi bekleyecekti, ebe çıktıktan sonra karşıdaki kanepeye uzandı. Sabah erkenden atlı bir haberci, Perçençe doğum haberini iletmek için gönderildi. Konakta büyük bir hareket vardı. Bahçeye kazanlar kuruldu, kurbanlar kesildi, köylüye ve gelen gidene yemek verilecekti. Bebeğe "Atiye" ismi konmuştu ama hiç kimse onu Atiye diye çağırılmıyordu. O Saraylı Küçük Bey'in kızı Küçük Hanım olarak doğdu ve hep öyle çağırılacaktı.

Üç gün sonra Beko, Firdevs Hanım'ı getirdi. Beko, Sıdika'yı aylardan sonra ilk defa görüyordu. Sıdika henüz yatak-

taydı ama, annesini karşılamak için salonun kapısına kadar inmiş, salonda birkaç dakika oturmuş, Beko'ya hal hatır sormuştu. Bu Beko'yu bir müddet mutlu ederdi. Sıdika yatağına çıkınca Beko'da Perçençe'ye geri dönmüştü. Yaz ortasıydı ve işler çok fazlaydı. Firdevs Hanım kız anası olduğu için ilk bebeğin bütün ihtiyaçlarını yapması gerekiyordu. Buna beşik donatmak denirdi. Ve sahiden de beşik donatılmıştı, bu gelenlerle bir çocuk değil bir düzine çocuk büyü-yebilirdi. Kızına da zümrütlerle bezenmiş bir gerdanlık, bir yüzük getirmişti.

Beko aynı gün köye dönmek zorundaydı. İstemeye istemeye Perçençe geldiğinde hava kararmak üzereydi. Beko hemen sedire uzanmıştı. Emoş heyecanla sordu:

“Sıdika Hanım nasıl, kızı güzel mi?”

“Sıdika Hanım çok iyi ama bebeği göremedim. Henüz eşik atlatmıyorlarmış.” Beko, Sıdika'yı gözünün önünde bebeği kucağında olarak canlandırmaya çalışıyordu. Ve gülümsüyordu.

“Niye gülüyorsun Beko?” diyen anasına:

“Bebek, bebeğe gülüyorum çok güzel ve sevimli,” Bezar ve Emoş şaşırmışlardı.

“Oğlum, yüzünü görmediğin bebeği mi seviyorsun? Güzel olduğunu nerden biliyorsun?”

“Ana Sıdika'nın bebeği çirkin olur mu?” Bezar'ın içi sızlamıştı. Konuyu değiştirdiler. Emoş da acele ile başına bir örtü alıp karşı komşuya geçti. Onlara da Sıdika ve bebeğini anlatmalıydı.

Sıdika'nın sütü azdı, bebek beslenemiyordu. Etrafa haber salındı, iyi, temiz bir süt anne aranıyordu. Birkaç gün sonra, Henno, Dilşat Hanım'ın beklediği haberi getirdi.

* Geleneklere göre yeni doğan bebek kırk gün odasından çıkarılmazdı.

“Büyük Hanım, köyde çok fakir bir karı koca oturuyormuş, Fikret isminde yedi aylık bir oğlu varmış, sütü de çok bolmuş. Oğlu yedi aylık olduğu için, artık emzirmenin dışında bazı şeyler de yedirebiliyorlarmış. Kadın çok sevinmiş, ‘Merak etmesinler, ben o çocuğu asla aç bırakmam’ demiş.” Dilşat Hanım çok memnun olmuştu.

“Canım Sıdika’nın da az da olsa sütü var. İki kadın bir bebeği beslerler herhalde, ancak, Feyzo ve Bekir, daha doğrusu hepiniz kadının nasıl bir aileden olduğunu araştırın. Doğrusu torunumun temiz süt emmesini isterim” dedi.

İki üç gün sonra, kadın ve çocuğu geldiler. Otuz yaşlarında, temiz yüzlü, vaktinden evvel çökmüş bir kadındı. Şimdilik sabah erken gelip, akşam geç vakit gidecekti, sütü Küçük Hanım’a iyi gelirse ve çocuğa gerekli özeni gösterirse konağa alınacaktı. Konakta Ede diye çağrılıyordu. Sütana anlamında kullanılan bir isimdi. Oğlu Fikret uslu, tombul bir bebektir, hiç sorun olmuyordu. O devirde sütanalarının, evin hanımı ile çalışanların arasında bir yeri vardı; iyi tutulur, incinmemesine dikkat edilirdi. Çünkü bebek besliyordu ve sütünü helal etmesi gerekliydi. Ede yerini bilen, temiz, ilgili ve sevecen bir kadındı. Çok geçmeden konakta herkes onu ve oğlunu sevmeye başlamıştı. Konakta her şey iyi gidiyordu. Tabii Küçük Bey’in davranışları hariç. Sıdika doğum sancısı çekerken kendi kendine verdiği sözü unutmuş, hemen ertesi günü, gece yarısı sarhoş bir vaziyette konağa dönmüştü. Son günlerde Saray’a yakın bir köyde oturan genç ve güzel bir Kürt kıızıyla yaşadığı söyleniyordu. Sağlıklı ve güzel olan kız, önce kapı kapı iş aramış ama çalışmaktansa bu yoldan para kazanmayı daha kolay bulmuştu. Birkaç kişi ile düşüp kalktıktan sonra Küçük Bey’i kolayca kafesine düşürmüştü. Bir aya yakın bir zamandır, Küçük Bey’in kapatmasıydı. Ve zaman zaman kendini Sıdika Hanım’la kıyaslıyor, konağın yakında

ikinci hanımı olmayı tasarlıyordu. Dilşat Hanım da Beyaz da hizmetçiler fısıldaşırken olayı duymuşlardı. Ama nasıl bir şey yapılabileceğini bilmiyorlardı. Sıdika iyi niyetliydi. Kocasının hamileyken söylediği şeylere tamamen inanmıştı. Şimdi de, "Kırkımın çıkmasını bekliyor" diye düşünüyordu. Onun doğasında yalana yer yoktu. Babasından ve amcasından başka erkek de tanımıyordu. Onlar da dürüst, evlerine bağlı insanlardı. Yalana dolana dayalı bir evlilik görmemişti, duymamıştı.

Ede konağa tamamen yerleşti. Küçük oğlunu ve kocasını da getirdi. Feyzo'nun evinin yanındaki depo olarak kullanılan iki oda, elden geçirildi. Kocasına da bağların bakımı işi verildi. Küçük Hanım kilo almıştı. Çok güzel bir bebektir. Bebeğin kırkını büyük merasimlerle evde çıkardılar. Şimdi sıra Sıdika'da idi. Cuma günü lohusa hamamı düzenlenecekti. Zaten cuma günü, Küçük Beylerin hamam günüydü. Dört kurnalı mermer kaplı, ortasında göbek taşı olan bölüm onlara ayrılmıştı. Cuma günleri buraya kimse giremezdi. Börekler, çörekler, yalancı dolmalar yapıldı, sırmalı yeni peştamaller, havlular, gümüş nalınlar çıkarıldı. Hamamcıya ve natırlara verilecek bahşişler ayrı ayrı keselere kondu. Küçük Hanım, Ede ve Nergis'le evde kalacaktı. Beyaz ve zenci hizmetçi Dursune ile Henno bohçaları aldılar. Birkaç misafir de çağırılmıştı. Tabii Lamia da bunların arasındaydı. Kapıda hazır bekleyen üç faytona bindiler. Hamamcı ve çalışanlar onları kapıda karşıladılar. Bugün başka bir karşılama töreni daha vardı. Hem özel bir gündü hem de işin içinde yüklü bahşişler vardı. Üstü kapalı taş avlunun etrafında birkaç merdivenle çıkılan soyunma odaları vardı. Sıdika ile Lamia aynı odada soyundular, Beyaz, Sıdika'nın sırmalı peştamalini sardı, gümüş nalınını giydirdi. Kendisi de arkalarından sabun, lif gibi malzemeleri aldı

ve içeriye girdiler. Dilşat Hanım ve yaşlılar önden girmişlerdi. Dilşat Hanım bir an duraladı, kendi yerlerinde kara kaşlı, kara gözlü, uzun siyah saçlı genç bir kadın oturuyordu. Dilşat Hanım hamam sahibi kadına:

“Kim bu? Buraya ne cesaretle oturur? Ve siz nasıl izin verirsiniz?” dedi.

“Bir garip, nasıl söylesem bilmem ki? Pek yol iz bilmiyor da...”

“Çabuk bunu buradan defedin. Benim kurnalarım oturan bir garip, öyle mi?” dedi. Dilşat Hanım durumu anlamıştı. Adı Ferzani olan Kürt kızı söylenenleri duyuyor ama hiç aldırış etmiyordu. Kendisi de Küçük Bey’in ikinci karısıydı, Küçük Bey ona da nikâh yapacaktı. Sıdika Hanım’dan nesi eksikti? Hamamcı Ferzani’ye yaklaştı, alçak sesle bir şeyler söyledi. Ferzani eliyle uzaklaşmasını istedi. Ve kurnadan aldığı suları, uzun siyah saçlarına dökmeye devam etti. Dilşat Hanım’ın sabrı taşmıştı.

“Beyaz, Nergis, Dursune, ne duruyorsunuz?” der demez Ferzani’nin başına üşüştüler. Karga tulumba dışarıya taşıyıp, halvetteki göbek taşının üzerine adeta fırlattılar. Kıvırdıkları yaş peştamallerle iyice dövdüler. Hamamcı bugünün şerefine çalgı takımı çağırmıştı, onlardan daha yüksekte çalıp söylemelerini istedi. Sıdika bu dayak olayını duymamalıydı. Yirmi-yirmi beş dakika sonra, hizmetçiler görevlerini tamamlamanın huzuru içinde kurma başlarına geldiler. Ferzani’nin vücudu mosmor olmuş, bir ara acıdan bayılmıştı, hamamcı ve iki natır yüzünü gözünü yıkamış, aceleyle giydirmişlerdi. Ferzani’nin korkudan dili tutulmuştu. Hamamcı:

“Kızım sen zorla kaşındın. Karşındaki Saraylı Dilşat Hanım. Seni ikaz etmiştik. Çabuk burdan toz ol, hatta bu memleketten toz ol, artık buralarda at oynatamazsın” dedi.

Sonra natırlara dönerek, “Şunu evine bırakın emrini verdi” O günden sonra ne Ferzani’yi gören ne de hakkında bir şey duyan oldu. İki üç aydır Küçük Bey evine zamanında geliyor, karısı ve çocuğu ile ilgileniyordu. Eskisi gibi ateşli geceler yaşamasalar da Sıdika mutluydu...

Yazın sonuna gelmişlerdi. Sıdika, Perçençe gitmek istiyordu ama henüz kaynanasına söyleyememişti. Akşam yemeğinden sonra kahvelerini içerlerken Dilşat Hanım:

“Ahmet, kış bastırmadan Sıdika’yı ve bebeği Perçençe götürmelisin. Sıdika baba evini, baba evi de Sıdika’yı özlemiştir” dedi. Küçük Bey bu tekliften pek hoşlanmamıştı.

“Anacığım, sonbahar geldi, benim işim çok fazla. Gitsem bile iki geceden fazla kalamam” diye cevapladı. Dilşat Hanım: “Olsun, o kadar yeter, sen dön Sıdika birkaç gün daha kalır. Sonra Feyzo alır” dedi. Oğlunun işinin olmadığını, burdaki içki âlemlerini bırakmadığını biliyordu. Ama başka bir şey diyemedi. Sıdika çok sevinmişti. Hatta Küçük Bey’in orada kalmayacağından dolayı memnun bile olmuştu. Arkadaşlarıyla daha rahat görüşebilir, istediği yerlere gidebilirdi. Beyaz, Sıdika’nın Küçük Bey’in ve kendisinin eşyalarını, Ede de oğlunun ve Küçük Hanım’ın eşyalarını hazırladılar. Ertesi sabah kahvaltıdan sonra, büyük arabayla yola koyuldular. Öğlene doğru Perçençe varmışlardı. Kapıda bir araba durduğunu duyan Beko, aceleyle dışarıya fırlamıştı. Birdenbire Sıdika’yı karşısında görünce kalbi duracak gibi oldu. Sonra hemen toparlandı, önce Küçük Bey’e sonra da Sıdika’ya, “Hoş geldiniz” dedi. Emoş ile Bezar da çıkmışlardı, Bezar hemen Beyaz’ın kucagındaki Küçük Hanım’ı kaptı ve avluyu geçerek taş merdivenleri hızla çıktı. Orta katta, pencere önünde sedirde oturan Firdevs Hanım’a:

“Bakın size kimi getirdim?” dedi. Firdevs Hanım da şaşırılmıştı, ayağa kalktı, çocuğu alıp bağrına bastı. Bu ilk

torunuydu. Torunlar hakikaten çok seviliyordu. Kucağında torunu ile ve büyük bir coşkuyla, misafirleri karşıladı. Köylerde, özellikle büyük konaklarda, böyle habersiz misafirler sık sık olabiliyordu. O devrin imkânlarıyla önceden haber iletme çok zordu. Her türlü ihtiyacını, sokağa çıkmadan günlerce karşılayabilen bir düzen kurmuşlardı. Bu sebeple kimse paniklemez ve yüksünmezdi. Ama yine de bazı şeylerin yapılması gerekiyordu. Harem tarafından Hanife Bacı da çağırıldı. Emoş ve Hanife Bacı yemeği, Bezar da odaları, yatakları gözden geçirmeye başladılar. Ahmet Ağa sedirde torununu inceliyordu. İçinden, "Tıpkı Sıdika, inşallah huyu da ona benzer" diye düşünüyordu. Firdevs Hanım:

"Ağam yemek hazır buyur" dedi. Galiba herkes çok acıkmıştı. Tek iştahsız görünen Küçük Bey'di. Vaktin erken olmasına rağmen, onun içki saati gelmişti. Onu kollayacak Kel Feyzo da yoktu. İçinden, "Burası bana göre değil, şu iki günü bir atlatsam" diye geçiriyordu.

Ahmet Ağa, "Neyin var damat? Yemekleri beğenmedin mi?"

Küçük Bey ne diyeceğini bilemedi. "Esağfurullah, yemekler şahane, ama kaç gündür midem biraz rahatsız. Ondan olacak" dedi.

Küçük Hanım kucaktan kucağa dolaşıyordu. Çok güzel ve uslu bir bebektir, gülücüklere ve agucuklara başlamıştı. Küçük Bey çocuğu ile ilgilenmiyordu ama o devirde, hiçbir baba, açıktan açığa çocuğu ile ilgilenmezdi. Bu erkek olmanın gereklerinden biriydi. Ertesi sabah kahvelerini içerken, Küçük Bey yine sessiz ve düşünceli görünüyordu. Perçenç'i hiç mi hiç sevmemişti. Burada istediği gibi at oynatamazdı. Akıllı uslu bir koca olmaya devam etmeliydi. Öğlen yemeğini Ağalık bağında yiyeceklerdi. Sıdika için tehernebi üzümlerden birkaç salkım saklanmıştı. Tehernebi ilk

olgunlaşan üzüm cinsiydi ve eğer sonbahara saklanırsa çok lezzetli, kütür kütür olurdu. Sıdika'nın da çok sevdiği bir üzüm cinsiydi.

Bağ çok güzeldi, yeşilin her tonunu görmek mümkündü. Bu güzelliğe bir de sonbahar hüznü karışmış, efsunkâr bir görünüm kazanmıştı. Her zamanki gibi Ayvan'ın önündeki eğri pişot ağacının altına yerleştiler. Beko elinde çengele takılmış bir koyun budu ile geldi. Emoş koşarak budu ağa-beyinin elinden alıp, parçalamak için Ayvan'a girdi. Beko hayran gözlerle Sıdika'yı inceliyordu. "Ben bu meleğe bir ömür baksam, yine usanmam" diye düşünüyordu.

Beko, "Tükene tekrar gideceksin, bir sürü şey unutmuşuz" diyen Firdevs Hanım'ın siparişlerini dinledikten sonra:

"Hemen Büyük Hanım," dedi ve aceleyle köye doğru yollandı. Sıdika'nın geldiğini duyan bağ komşuları birer ikişer Sıdika'yı görmek için geliyorlardı. İlk koşan Baba Faikler'in kızı Sabire oldu. İki genç kadın uzun süre sarıldılar. Sabire, Küçük Bey'in bakışlarından hoşlanmamıştı ama Sıdika mutlu gözüküyordu. Bebek de çok güzeldi. Sabire arkadaşını mutlu görmekten çok memnun olmuştu. Arkadaşları gittikten sonra, Sıdika pişot ağacının dibine oturdu uzun kirpiklerini yarıya kadar kapatmıştı ama bağın güzelliğini görebiliyordu. Bu bağın, bu ailenin yanında, hatta köylülerin yanında ayrı bir yeri vardı. Burası sadece bir bağ değil, ailenin simgesiydi. Sıdika da bu bağda yaşadığı her anı severdi. Hele sonbaharı. Burada hiçbir yerde olmayan bir güzellik, bir sihir, bir çekicilik olurdu. Evlendiğinden beri kocasına ait kaç tane bağ-bahçe gezmişti, belki hepsi çok güzeldi ama hiçbirisi Ağalık bağı olamazdı. Sıdika o gün aylardır özlemine çektiği birkaç saat yaşamıştı.

"Gitmiyor muyuz hanım? Biliyorsun akşam da ağama davetliyiz" diyen Ahmet Ağa'ya karısı:

“Küçük Bey çayını bitirsin kalkalım ağam. Sen de bir bardak daha içer misin?”

“Hadi koy bir bardak daha,” diyen Ahmet Ağa damadının içtiği çaya baktı. Simsiyahtı ve bu kaçınıcı çayıydı acaba? Saymamıştı ama normal bir çay içme biçimi de değildi. Herhalde vücudundaki alkol ihtiyacını bu yolla kapatmaya çalışıyordu.

Eve geldiklerinde karanlık çökmeye başlamıştı. Bitişikten Mürüvvet Hanım'ın sesi duyuluyordu. “Hanife tandırın ateşi harlı olmasın, kuzuyu da yavaş yavaş çevirin.” Ahmet Ağa gülererek karısına baktı, “Hanım, bu gece fena ağırlanacağız. Ağam, Küçük Bey'den kalır yanı olmadığını gösterecek” dedi. Öteki odada Ede, Küçük'ü emzirmeye çalışıyordu. Sıdika ellerini uzattı, Küçük önce gitmek istemiyor gibi başını çevirdi, sonra annesine doğru eğildi. Ede:

“Sana cilde yapıyor görüyor musun? Sıdika Hanım”

“Evet, edepsizin bilmediği yok. Ede, ver biraz seveyim sonra emzir, tok karnına oynatırsam kusabilir” dedi. Sıdika bebeğini göğsüne basmış, bir taraftan da söyleniyordu. “Evlat sevgisi ne kadar tuhaf ve güçlü. Bir anda hayatının en önemli varlığı olup çıkıyor, değil mi Ede?”

“Evet Sıdika Hanım, ama evlattan fazla bir şey beklemek lazım. Boşuna dememişler, ‘Ben yanarım yavruma, yavrum yanar yavrusuna.’ Anaysan hep vereceksin, asla almayı düşünmeyeceksin.”

“Yani onun beni bu kadar sevmeyeceğini mi söylüyorsunuz?” “Kendince ve ihtiyacı olduğu müddetçe çok sevecektir. Ama o da sonra kendi yavrusunu sevecektir. Artan sevgiyle de hepimiz yetinmeliyiz. Düzen böyle kurulmuş” dedi.

Sıdika çocuğu Ede'ye verdi. Ve ilk defa kendi bebeğini emziremediği için üzüntü duydu; “Acaba biraz daha gayret

etsem sütüm çoğalır mıydı? Keşke ben besleyebilseydim” diye düşündü. Anasının sesini duydu. “Ne var anne?”

“Hadi kızım hazırlanın, bebeği de hazırlayın. Amcan akşam yemeğini vakitlice yer ve bekletilmekten hoşlanmaz.”

On-onbeş dakika içinde herkes hazırды, Küçük Hanım beyazlar giyinmiş, göğsüne kocaman bir maşallah takılmış ve Beyaz’ın kucağına kurulmuştu. Sıdika mor, simlerle işlenmiş bir elbise giyinmiş, beline kayınvalidesinin hediye ettiği kemeri takmıştı. Başında açık eflatun bir yazma vardı, etrafı açıkly koyulu mor ipekle oyalanmıştı. Kadınlar çarşaf giymemişlerdi. Çünkü, büyük avludan bir kapı ile haremlik tarafına geçiliyordu. Yabancılarla karşılaşmayacaklardı. Merdivenden inildiğini duyan Beko, odalarının avluya bakan penceresine koşmuş, yarı saklanmış bir vaziyette Sıdika’yı gözetliyordu. Sıdika bu gece yine baş döndürücü bir güzellikteydi. Beko sanki bu güzelliği içine sindirmeye çalışıyordu. Birden irkildi. “Benim bu yaptığım günah mı acaba?” Sonra kibleye doğru döndü, “Hayır, büyük Allahım, böyle bir güzellik yaratıp, sonra da bakıyoruz diye bize günah yazamazsın. Bu bizim suçumuz olamaz” dedi.

Hacı Hafız Ağa ve ev halkı, misafirleri samimi bir şekilde karşıladılar. Mürüvvet Hanım, Küçük’ün omzuna bir Reşat altını taktı. Hacı Hafız Ağa iyice inceledikten sonra, “Bu çok güzel bir kız, tıpkı Sıdika. İnşallah bahtı da senin gibi güzel olur. Bu kıza altın azdır, ben ona akdeğirmenin oradaki kavaklığı bağışlıyorum” dedi. Ahmet Ağa da karısı da çok memnun olmuşlardı.

Küçük Bey’in kızının kavaklığa falan ihtiyacı yoktu ama, Hacı Hafız Ağa’nın yeğenine verdiği kıymeti göstermesi açısından önemliydi. Onlarca çeşit yemek yapılmıştı. Bunlar yetmiyormuş gibi, Sıdika çok sever diye kavurmali sac

ekmeği de pişirilmişti. Yemekler o kadar güzeldi ki Küçük Bey bile içkiyi falan düşünmeden yemişti. Kahveler içilirken, Beyaz'la Küçük, eve gönderildi. Bebeğın yeme ve uyuma zamanı gelmişti. Sıdika Hanım amcasının evinde bu kadar güzel ağırlanacağını hiç düşünmemişti. Gerçi amcası onu hep sevmiş ve farklı bir yere koymuştu ama bu kadar içten ve bu kadar güzel bir kabul de beklemiyordu.

Ertesi sabah kahvaltıdan sonra, Küçük Bey uçarcasına hafıflemiş bir biçimde Saray köyüne doğru yola koyuldu. Şu aralar onu bekleyen bir kadın yoktu ama rahat rahat ve istediğı kadar içkisini içebilecekti ya, bu bile yeterdi. "Önce bir Harput'u dolaşayım" dedi ve atını oraya çevirdi. Kız İbo'yu bir yoklayayım, diye düşündü ve Harput'un hemen girişinde kayaların üzerinde Kız İbo'nun işlettiğı kahveye girdi. Aylardır Ferzani'nin nasıl ve niye ortadan kaybolduğunu çözememişti. O günden beri de hayatında başka bir kadın yoktu. Sıdika'yı hayatındaki kadın değil evindeki kadın olarak görüyor, evinin kadını ve çocuğunun annesi olma ayrıcalığı yeterince büyük bir taltiftir, diye düşünüyordu.

Kahvede iki-üç ihtiyar, birkaç işsiz güçsüz oturmuş tavla oynuyorlardı. Kahveci Kız İbo, Küçük Bey'i görür görmez gözleri parladı, elindeki çay tepsisini yanındaki çocuğa uzatıp koştu.

"Beyim, beyim, kaç gündür sizi bekliyorum. İçeriye girelim mi? Size anlatacaklarım var" dedi. Ve تنها bir köşeye çekildiler.

"Elimizde nefis bir parça var. Hayganoş da ben de 'Bu ancak Küçük Bey'e layıktır!' deyip, kimselere göstermedik; kız oğlan kız, sesi şahane çok da kıvrak, çiftetelli oynar, Lito bile yanında halt etmiş. Dayısı Sivas'tan, çalışması için Hayganoş'un yanına getirmiş, bırakmış..."

Küçük Bey çok memnun olmuştu ama meninuniyetini de fazlaca belli etmek istemiyordu.

“Karanlık çöksün de bir bakalım. Yukarı Şehirli” kızıdırmayalım” dedi. Akşam vaktine kadar, oyalandı. Kahvedekiler camiye gidince onlar da Hayganoş’un evinin yolunu tuttular. Kız İbo, Hayganoş’a gizlice haber uçurtmuştu zaten. Yavaşça kapıyı tıkırdattılar.

“Geloorum loo...” diye bir ses duyuldu, hemen arkasından kapı açıldı. Hayganoş, kocaman kalçalarını oynata oynata Küçük Bey’e doğru yürüdü, kendince bir reverans yaptı.

“Ooo asil begim, nerelerdedir loo? Gözlerim yollardadır. Bu eşsiz parçayı sana saklorum. ‘Bu parçanın bedeli sarılar, Küçük Bey’den başka kim de bulunur?’ dedim.” Hayganoş’un sarı diye söz ettikleri Reşat altınlarıydı. Küçük Bey’i geniş, ferah, Elaziz’e kuş bakışı bakan bir odaya aldılar. Solda geniş bir karyola, pencerenin önünde de dantel örtüleri, yumuşak yastıkları olan bir sedir vardı. Perdeler açık otulsalsa bile, burayı kimse göremezdi, önü uçurumdu. Hayganoş seslendi:

“Katina kız, Katina loo! Saray beyimiz buyur etti. Hemen ona bir acı kahve yapacaksın, loo.” Çok geçmeden kırmızı saten bir elbise içinde Katina görüldü. Katina güzel ve çok gençti, beline kadar dökülen kumral saçları, iri yeşile kaçan gözleri, dolgun dudakları vardı. Elbisesi vücudunu iyice sarıyordu. Göğüs kısmı oldukça açıktı. Ve tabii Müslüman kadınlar gibi başını da örtmemişti. Gençliğine rağmen asla utangaç bir hali yoktu. Gözlerini Küçük Bey’den ayırmıyordu. Küçük Bey bir an önce Hayganoş’un odadan çıkmasını bekliyordu. Hayganoş ağırdan almaya çalışıyordu.

“Katina, gız, Küçük Bey’e bir bardak su ver. Kahvenin yanında su vermeyi bir türlü öğrenemedi.”

* Harput’a verilen isim.

Küçük Bey sabırsızlanmıştı. Hayganoş'a döndü:

"Hayganoş, sen de kalk da bir an evvel, şuraya küçük bir çilingir sofrası kur. Bakalım Katina'nın mey sunuşu nasıl-mış?" Hayganoş hemen kalktı. Zira Küçük Bey'i kızdırmak asla işine gelmezdi.

Yarım saat geçmeden sofraya kurulmuş, Hayganoş da oda kapısını çekip çıkmıştı. Katina eliyle lokmaları Küçük Bey'in ağzına veriyor, içkisini içiriyor, arada bir de kendi yudumlar gibi yapıyordu. Katina içki içmiyor, içiyor görünmeyi tercih ediyordu.

Üç gündür, Küçük Bey ve Katina, zaruri ihtiyaçlarının dışında bu odadan, hatta yataktan çıkmamışlardı. Katina çok tecrübeli bir sokak kadını gibiydi. Ama hakikaten kız oğlan kızdı. Küçük Bey içinden, "Bu doğuştan aşüfteymiş" diye düşündü. Çok memnun kalmıştı, keyfine diyecek yoktu. Katina'ya bir kere daha sarıldı:

"Artık gitmem gerek." Katina üzölmüş gibi boynunu büktü.

"Sık sık geleceksin, değil mi? Ben artık sensiz olamam." Küçük Bey oda kapısından çıktı. Hayganoş, karşı duvarın önünde bir mindere oturmuştu. Hemen ayağa kalktı.

"Begimiz gidiyor mu?"

"Evet Hayganoş, gitmem lâzım ama bazı şeyleri konuşalım."

"Buyur beg, emrin başım üstüne."

"Katina'yı çalıştırmayacaksın. O yalnız benim kadınımla olacak." Hayganoş zor bir durumda kalmış gibi.

"Bu nasıl olur, begim? On altın dayısı bekler. Eh bu ev kaç döner. Katina gençtir, güzeldir, giymek ister, takıp takıştırmak ister. Ben bütün bunları nasıl hallederim. Bilirsin, ben evimde tek kadın çalıştırırım loo, ama kaliteli parça olurlar."

“Tamam Hayganoş, onları mesele etme. Şimdilik bunları al. En kısa zamanda geleceğim.”

Evden gizlice çıkıp Kız Ibo’nun kahvesine doğru yürüdü.

Dilşat Hanım, salonda Nergis’in yaptığı kahveyi içiyor, bir taraftan da düşünüyordu. “Bu oğlan nerede kaldı? Bu kadar Perçenç’te kalmasına imkân yok, acaba çocuklar veya Sıdika mı hasta?” Perçenç’e birini göndermek istemiyordu. Ya dönmüş de bir haltlar karıştırıyorsa onları haberdar etmek hiç iyi olmazdı.

Köylerden mahsuller geliyordu. Bazı ortakçılar anlaşma gereği, satışını yapıp parasını getiriyorlardı. Artık Küçük Bey’in burada olması gerekiyordu. Ama o bütün bu işleri Çinto’lara bırakmıştı. Dilşat Hanım’ın ise bu aileyi hiç gözü tutmamıştı. Zaten bütün aile çok para harcamaya, etrafta dayılanmaya başlamışlardı. Hayat biçimleri kısa zamanda çok değişmişti. “Oğlum adam değil ki bunları zaptırapta alabilsin!” diye düşündü.

Saraylı Küçük Bey’in konağında kış hazırlığı pek yapılmazdı. Marabalar yağı, kavurmayı, bulguru, orçik ve bastığı yapıp getirirler, çalışanlar da yerleştirirlerdi. Nergis ve Henno, zaman zaman da Seyis Bekir’in karısı, bu yerleştirme işini yapıyorlardı. Bu yıl yukarı Holpenk köyünden, kayısı pestili ve köpük orciği de istenmişti. Sıdika çok seviyor-muş...

Dilşat Hanım kahvesini bitirmişti ki mutlu bir yüzle Küçük Bey içeri girdi.

“Nasılsın anaların sultanı?”

“İyiyim. Karın, çocuğun nerede? Sen nereden geliyor-sun?” Küçük Bey, anasına söyleyeceği yalanları önceden hazırlamıştı. Gayet rahat ve kendinden emin bir şekilde:

“Anam benim, konuştuğumuz gibi, orada iki gün kaldım döndüm, tam zamanıdır diye bütün köyleri dolaştım, ehh

köylüler kırk yılda bir beylerini görüyorlar, anlayacağın bazılarının elinden kurtulamadım işte. Bu sene mahsul şahane ana.” Dilşat Hanım inansa mı inanmasa mı bilemedi ama itiraz da edemedi.

Sıdika ve çocuklar da Saray köyüne doğru yola çıkmışlardı. Sıdika’nın baba evindeki günleri de çok keyifli geçmişti. Kocasını özlemişti ama genç kızlık devrindeki gibi hür ve sorumsuz olmak, eski arkadaşlarıyla zaman geçirmek hoşuna gitmişti. Köy kızlarının bir kısmı Sıdika’yı her zamankinden daha fazla kıskanmışlardı. Onun bu hayata lâyık olduğunu düşünmüyorlardı. Sadece şanslı bir kız olduğuna inanıyorlardı. Hele Beko, belki de hayatının birkaç mutlu gününü yaşamıştı. Sıdika’ya çok yakın olmuş, onunla sohbet etmişti. Hatta bir ara Sıdika:

“Beko burada hayatından memnun musun?” diye sormuştu.

“Tabii Sıdika Hanım, çok şükür” cevabını veren Beko’ya:

“Bak Beko, bir sıkıntın olursa çekinme gel, hatta sıkıntın olmazsa da gel, seni görmekten memnun oluruz. Şehre indiğin zaman konağa uğra emi?” demişti. Beko için bu ne büyük lütuftu, bunu ancak Beko bilebilirdi. Köy halkının çoğu Beko’nun bu büyük aşkını biliyordu. Ama bu aşkı ilâhi bir aşk gibi kabul ediyorlar, asla Sıdika’ya toz kondurmayacağına Sıdika’nın da belli bir mesafe içinde bu hayranlığa göz yumacağına inanıyorlardı. Bu kadar tutucu bir köy, hiçbir zaman Beko’nun aşkını dile getirip kötü bir yorum yapmadı.

Sıdika bütün bunları düşünürken, birden konağın kapısında olduklarını fark etti. Nihayet kocasına hatta çok sevdiği kaynanasına kavuşacaktı. “Bu da mutluluğun öteki yüzü” diye düşündü. Sıdika kocasını ve kaynanasını salon-da buldu. İkisi de çok sevinmişlerdi. Dilşat Hanım büyük bir samimiyetle:

“Çok şükür, konak gülüne ve goncasına kavuştu” deyip gelinine sarılıp öptü. Sonra da kucağına ok gibi atılan Küçükü aldı. Küçük, babasına fazla yüz vermiyordu, şimdi fazla görmediği için tanımadığından, sonra da tanınmış olmaktan dolayı, asla sokulmayacak ve sevmeyecekti. Sıdika geceyi iple çekiyordu. Kimbilir kocası onu ne kadar özlemişti?

Sıdika'nın gecesi, beklediği kadar ateşli değildi ama fena da sayılmazdı. Kocasını çok özlemişti, onun kollarında uyumak, nefesini duymak, onu mutlu etmişti. Konakta işler her zamanki gibi yürüyor görünüyordu. Dilşat Hanım'ın olduğu yerde bir düzen ve otorite her zaman mevcuttu.

Sıdika'nın konağa döndüğü akşam, Hayganoş ve Katina saatlerce camın önünde, Küçük Bey'in gelmesini beklemişlerdi. Ancak yarı gecedен sonra ümitlerini kesmişlerdi. Katina o ihtiraslı aşk gecelerinden sonra, Küçük Bey'in bir an bile ondan ayrı kalamayacağını düşünmüştü. Hayganoş:

“Kalk giz, ev işlerine el at. Küçük Bey her gece gelemez. O ünlü ve güzel bir beg gizi ile evli.” Katina biraz kızgın bir sesle:

“Evliyse niye beni böyle bir işin içine soktunuz. Çocuğu da var mı?”

“Evet, n'olmuş yani?”

“Ben evli bir erkeği ayartmak istemem.” Hayganoş, ters ters baktı:

“O doğuştan ayartılmış. Sen olmasan bir başkası olacak. Küçük Bey tek çiçekle mevsim geçirecek bir erkek değil, senden evvel de bir Kürt gizi vardı” dedi. Katina mahsunlaşmıştı. İçinden, “Yazık bayağı da hoşlanmıştım. Karısına da yazık” diye düşündü.

Ertesi günü karanlık çöktükten az sonra, Küçük Bey'in atının nal sesleri duyuldu. Katina ve Hayganoş uçarcasına kapıya koştular. Hayganoş'a bir altın, Katina'ya da bir firuze

yüzük gelmişti. Küçük Bey'in her bakımdan acelesi vardı. Bir an evvel yatağa girmeliydiler, öyle de oldu. Akşam yemeği bile yememiş, bir-iki kadeh içki almıştı. Yine de yatakta uzun süre kalmış olacaklar ki vakit epeyce ilerlemişti. Acele ile giyindi ve çıktı. Henüz karısı yeni gelmişti. Çok gecikmemeliydi.

Sıdika uyanıktı, endişeliydi. Küçük Bey acelesine rağmen çok fazla gecikmişti. Sıdika:

"Neredeydin bey? Yorgun görünüyorsun?" dedi.

"Evet canım bir su meselesi vardı, onu hallettim. Bu gecikmelere alış, Sıdika. Bu kadar malı tek başıma idare ediyorum" diye cevap verdi. Sıdika, "Haklı" diye düşündü. Kocasının başını, kolunun üstüne alıp biraz saçlarını okşadı. Çok geçmeden ikisi de uyumuşlardı.

Küçük Hanım altı ayını bitirmişti, epeyce huysuzluk ve biraz hastalıktan sonra, önden pirinç tanesi gibi bir diş çıkarmıştı. Ede'nin memesini ısırduğu için de, dişi ilk fark eden Ede olmuş ve hediye almak da Ede'ye düşmüştü. "Bunlara da uyduruk bir hediye gelmez ki, ne alabilirim?" diye düşünürken, Dilşat Hanım her şeyi düzenleyici kimliği ile devreye girmiş, Ede'nin avcuna yüklüce bir para koyarak:

"Ede; Beyaz ve seni, yarın Feyzo Harput'a götürsün. Diş hediği için lazım geleni alın. Tabii senin hediyeni de verdiğim harçlıktan al. Ve ne istersen onu al, sakın çekinme, haa Fikret için de bir şeyler al" dedi.

Bugün Küçük'ün diş hediği yapılacaktı. Perçenç'ten Firdevs Hanım ve eltisi Mürüvvet Hanım, Harput'tan Lamia ve küçük oğlu Turgut, köylülerden de birkaç misafir çağrıldı. Yere beyaz, büyük bir saten çarşaf serildi. Etrafına bir altın bilezik, bir kalem, ağzı bağlanmış bir makas, bir süpürge, bir tabak içinde biraz pirinç bir de gümüş taç kondu. Bunların hepsinin birer anlamı vardı. Çocuğun ileride-

ki hayatını belirleyecekti. Küçük Hanım çarşafın ortasına oturtuldu. Yeşile çalan iri gözleriyle şaşkın şaşkın etrafındakilerine baktı, büyük çaba sarf ederek kaleme doğru uzandı ve sol eliyle kavradı, şimdi de makası almak için uğraşıyordu. Ve nihayet onu da aldı. Herkes alkışladı, hediyeler çarşafın üzerine kondu.

“Bu durumda kızımın istikbali ne oluyor yani?” diye soran Sıdika’ya Mürvet Hanım cevap verdi:

“Önce okuyacak ama nasıl bilemiyorum? Kızlar nasıl okurlar ki? Sonra da dikiş diyecek” Ede atıldı:

“Saraylı Küçük Bey’in kızı Küçük Hanım mı dikiş diyecek yani?” Lamia kahkayı basmıştı. “Ben söyleyeyim. Bu kız büyüyünce anasını tahttan indirip, güzeller güzeli olacak, sonra da benim evime gelin gelecek. Ama bir tek endişem var. Ben Büyük Hanım gibi mükemmel bir kaynana olabilir miyim? Bilmiyorum.” Dilşat Hanım çok memnun olmuştu.

“Bak Lamia, benim inandığım bir şey vardır. Akıllı insan asla kötü insan olamaz. Çünkü kötülüğün bir gün kendisine geri tepeceğini hesap edebilir. Sen de çok akıllı bir tazesin. Şimdi iyi bir gelin olduğun gibi, ileride de çok iyi bir kaynana olacaksın” dedi. Ve çarşafın üzerinde yuvarlanan Küçüğe bakıp, “Benim torunum tacı ve bileziği seçmeliydi” dedi.

Sıdika’da yine mide bulantısı ve baş dönmeleri başlamıştı. Dilşat Hanım çok mutlu, Beyaz endişeli, Ede de tedirgindi. Zira artık Küçük Hanım nerdeyse bir yaşını bitirecekti. Sütten kesmeleri gerekiyordu. Zaten sütü de çok azalmıştı. Bu durumda yeni bebeğe süt verebilmesi imkânsızdı. Hemen hamile kalmazsa, ekmek kapıları kapanabilirdi. Kocasını daha sık baştan çıkartmalıydı. “Bunun için çalışmalıyım” diye karar verdi. İkinci kere baba olacak Küçük

Bey'e gelince, o pek bir şeyin farkında değildi, Katina'ya ve içkiye her gün biraz daha bağımlı hale geliyor ve her gün biraz daha batıyordu.

Sıradan bir kış geçirmişlerdi. Sıdika'nın karnı büyümüş, Küçük Hanım yürümeye başlamıştı. Tabii hemen merdiven başlarına oymalı kapılar yapılmıştı. Sıdika mutlu muydu mutsuz muydu karar veremiyordu. Kocasının evde kaldığı zamanlar gittikçe azalıyor, içki kokusu biraz daha artıyordu. Kendisine olan ilgisizliğini ve arzu duymamasını hamileliğine bağlıyor, doğumdan sonra her şeyin düzeleceğini ümit ediyordu. Dilşat Hanım her şeyin farkındaydı, uykusuz geceler geçiriyor, Sıdika'nın yüzüne bakmakta zorlanıyordu. Her an, "Bu güzel tazenin böyle bir kocaya düşmesinin sebebi benim" diye kendini suçluyordu. Ama çaresizdi, ne yapması gerektiğini bilemiyordu. Gelinine her fırsatta hediyeler alıyor. Lamia'yı sık sık konağa davet ediyordu. Lamia ile Sıdika hakikaten iyi anlaşıyorlardı. Aslında Lanmia dedikoduları duymuştu, ama Sıdika'yı üzmemek için, Küçük Bey'in davranışlarını mazur gösterecek binbir bahane bulup güya kendi de bunlara benzer sıkıntılar yaşamış gibi hayâli hikâyeler uyduruyordu.

Ev halkını sevindiren tek olay, Ede'nin de Sıdika'nın hemen arkasından hamile kalması oldu. Allah Ede'ye mi Sıdika'ya mı acımıştı, bilmiyorlardı. Belki de her ikisine... Sonuçta bu sorun da büyük bir problem yaşanmadan, halledilmiş oldu. Bahar yaklaşıyordu, cemreler düşmüş, toprak ana uyanmaya başlamıştı. Sıdika artık kocası için mazeretler uydurmaktan vazgeçmişti. Her gün birbirlerinden biraz daha koptuklarını ve başka bir kadın olduğunu anlamıştı. Üzgün ve çaresizdi. Zaman zaman, "Eğer bir oğlan doğursam belki Küçük Bey'i eve bağlayabilirim" diye düşünüyor, ümitleniyordu.

Sıdika tırabzanlara tutunarak, salona inerken, kaynana-sının birine bağırdığını duydu. Çok kızgındı:

“Sen bu aileye layık bir insan değilsin, ne o güzelim kadını, ne çocuğunu ne de bu serveti asla hak etmiyorsun. Senin ruhun sefil. Hepimizi felakete sürüklüyorsun. Seni doğuracağıma bir it yavrusu doğursaydım keşke.” Tam o sırada merdivenlerde Sıdika’yı gördü. Devam etti:

“Niye o güzelim, verimli araziyi yok pahasına sattın? Hatır için arazi satılır mı?” Sıdika, içi dışı temiz bir kadındı. Sahiden de kocasının sattığı arazi yüzünden azar işittiğine inanmıştı. Kendi kendine, “Bu serveti idare etmek için erkek evlat şart” dedi ve biraz duraladı. “Niye erkek? Tanıdığım kadınların hiçbiri erkeklerden ne daha az akıllı, ne de daha az güçlü. Mesela kaynanam, on tane erkeği cebinden çıkarır. Bu yanlış bir düzen galiba, erkekler öyle istiyor diye âdetler ve töreler öyle konmuş” diye düşündü.

Sıdika beş-altı yaşlarındayken yaşadığı ve nedense hiç unutmadığı bir olayı tekrar hatırladı. Çok sıcak bir yaz günüydü. Ve yine konakta kırk elli orakçı çalışıyordu. Ramazandı, tabii işçiler oruç değildi ve onlara yemek veriliyordu. Mürüvvet Hanım ocağın başında işçilere gidecek ekmeği pişiriyordu, oruçluydu, ter içinde kalmıştı. Amcası eve gelmişti, gençlik yıllarıydı, henüz hacca gitmemişti. Sıcakta tarlada işçilere nezaret ediyordu. Oruç tutmuyordu. Mürüvvet Hanım ocağı ve ekmekleri öylece bırakmış, hemen kalkıp kocasına yemek hazırlamıştı. Kendisi de sofranın karşısına geçmiş, mevsim icabı çok olan karasinekleri kovmaya başlamıştı, elinde mukavva bir kutu kapağı vardı, sallayıp duruyor ve aç acına kocasını yemek yerken seyretmek zorunda kalıyordu. Kocası yemeğini bitirdikten sonra tekrar ocağın başına geçmiş, işine devam etmişti. Sıdika aslında çok munis ve itaatkâr bir çocuktu. Ama bu olay onu

çok etkilemiş, bunun büyük bir haksızlık ve de acımasızlık olduğunu, kadınların böyle kullanılmaması gerektiğini düşünmüştü. “Neyse ki bu konakta böyle şeyler olmuyor. Bu kaynanamın güçlü bir kişiliği olmasından kaynaklanıyor” dedi. Sıdika henüz tam anlamı ile kendinin nasıl bir durumda olduğunu ve asla hak etmediği halde ne denli aşağılandığını anlayamamıştı.

Artık Küçük Bey her akşamüstü Kız İbo’nun kahvesine gidiyor, kuytu bir köşede, biraz içki içiyor, köyün erkekleri akşam namazına gidince de, kimseye görünmemeye çalışarak Hayganoş’un evinin yolunu tutuyordu. Her gün tekrarlanan bu ziyaretler, kendisine oldukça pahalıya mal oluyordu. Ama ne bu ölçüsüz harcamalara, ne anasının azarlarına, ne de evdeki genç kadının ıstırabına aldırıyordu. Bütün dünyası şehvet ve içki olmuştu.

Dilşat Hanım, Beyaz’ın yaptığı orta şekerli kahvesini içti. Fincanı yanına sedire koydu ve bir şey hatırlamış gibi birdenbire kalktı. Bahçeye çıkıp, atların olduğu bölüme doğru yürüdü.

Etrafına bakındı ve fazla yüksek olmayan bir sesle:

“Bekir! Bekir!” diye sesledi. Biraz sonra içerden uzun boylu, siyah saçlı ve bıyıklı genç bir adam çıktı. Dilşat Hanım’ı karşısında görünce şaşırdı.

“Bir emriniz mi vardı Büyük Hanım? Beni çağırıydınız, siz niye yoruldunuz?” dedi.

“Bekir seninle yalnız konuşmam gerek” deyip aceleyle içeriye girdi. Bu âni giriş atları ürkütmüştü. Ama arkadan Bekir’i gören atlar sakinleştiler. Bekir işini iyi yapan, dürüst, çalışkan ve hürmetkar bir gençti. Aslen Diyarbakırlı’ydı. Dilşat Hanım ona çok güvenir ve çok severdi. Bekir’in de Dilşat Hanım’a sonsuz saygısı vardı. Dilşat Hanım:

“Bak Bekir, sana sonsuz güvenim var, seni oğlum gibi severim. Konuştuklarımız her durumda aramızda kalmalı. Küçük Bey’in ne herzeler yediğini duymuşsundur. Ne yap-sam önleyemiyorum. Genç ve güzel bir karısı, nurtopu gibi bir kızı var; hatta yakında ikinci çocuğu doğacak. Bizi fela-kete sürüklüyor. Bana yardım et oğlum” dedi.

Bekir çok şaşırmıştı. Bu güçlü kadın kendisinden yar-dım istiyordu. “Allah kimseye kötü evlat vermesin. Herkes-ten her şeyden bir şekilde kurtulabilirsin ama evlattan asla. Bu kadar çalışanın arasında kendisine güvenmesi gurur vericiydi ama bütün bunların olmamasını tercih ederdim” diye düşündü.

“Emret Büyük Hanım, yoluna canımı veririm. Bana güvenebilirsiniz.”

“Küçük Bey’in genç bir Ermeni karısına tutulduğunu duymuşsundur. Eve barka uğradığı yok, her an içkili, hep-i-miz zor durumdayız. Ona bir korku vermeli, belki etkisi olur.”

“Nasıl bir korku olabilir?”

“Hayganoş’un evi çok ıssız bir yerde, yarı gecedен sonra o evden ayrılıyormuş. Seni tanır. Ama senin güvendiğin bir-iki kişiye ona bir gözdağı vardır. Eşek sudan gelinceye kadar dövsünler. Hatta zarar vermeyecek bir-iki bıçak dar-besi olabilir. Dikkat etsinler ne olur, ne de olsa tek evladım” dedi. Son sözler ağzından acı içinde dökülmüştü.

“Dediğini aynen yerine getireceğim Büyük Hanım bana güvenebilirsiniz.”

“Sağ ol Bekir” diyen Dilşat Hanım, aceleyle konağa doğru yürüdü. Salon alacakaranlıktı. Sıdika, Küçük Hanım’ın saçla-rını okşuyor, bir taraftan da yanık bir türkü söylüyordu.

“Kar mı yağmış şu Harput’un başına... Kurban olam top-rağına taşına.... Küçük yaşta neler geldi başıma...”

Dilşat Hanım'ın gözleri doldu. Sıdika kaynanasını görünce ayağa kalkmıştı.

"Neredeydiniz Hanımanne? Sizi göremeyince korktum. Hastalandınız da yatıyorsunuz zannettim."

"Yok yavrum, şöyle bir dolaştım. Arada bir gözükmek gerek. Sıdika yarın Harput'tan ebeyi getirtelim. Günün yaklaştı artık" dedi.

Ertesi gün ebe geldi. Yine Sıdika'nın katına yerleşti. Hazırlıklar tamamı ama yine de tek tek gözden geçiriyorlardı. Her şey eksiksiz olmalıydı. Bu sefer herkes bir veliaht geleceğinden emin gibiydi.

Havalar ısınıyordu. Bu sene bahçeye daha çok ilgi gösteriliyordu. Konağın büyük bahçesi ve salonun bitişiğindeki etrafı camlarla kapatılmış, ortasında küçük de bir havuzu olan kışlık bahçeye çeşitli çiçekler dikiliyordu. Çünkü Sıdika çiçekleri ve özellikle kışlık bahçeyi çok seviyor, orada saatlerce oyalandığı oluyordu. Gerçi çok kere dalıp gidiyordu. Kendisi çiçeklerin başında ama ruhu ve aklı kocasındaydı. Nerede ve kiminle sorusuna cevap aramakla meşguldü.

O gün yine Lamia gelmişti. Bu canlı kadın hep güldürecek, oyalayacak bir şeyler bulabiliyordu.

"Sıdika, eğer sen oğlan doğurursan benim de acele hamile kalıp bir kız doğurmam lazım. 'Şimdi niyeymiş o?' deyip meşhur sorunu soracaksın. Ama ben cevabını vereyim. Çünkü çocukları hemen beşik kertmesi yaparız. Ben de rahat olurum. Sizden daha yağlı kapı nereden bulabilirim ki? Ooh! Küçük Hanım'ı Turgut'a, kızımı da oğluna! Ne güzel." Sıdika gülüyordu.

"Keşke olabilse" dedi. "Gerçi ben beşik kertmesini pek hoş karşılamam ama bizim evliliklerimiz çok mu farklı oldu? Ana babalarımız münasip gördü, bizler de kabullendik." Lamia konunun tehlikeli bir yön aldığını görünce hemen başka tarafa atladı.

“Sana Harput’tan dedikodular vereyim mi?” İki genç kadın akşamı etmişlerdi. Lamia’yı istemeden uğurladı.

Sıdika’nın o gün sancıları başlamıştı. Erkenden odasına çekildi. Ede’nin de karnı büyümüşü ama Küçük, pek peşini bırakmadığı için hâlâ onunla ilgilenmek zorunda kalıyordu. Beyaz’la beraber Küçük’ü avutmak için odalarına çıktılar. Dilşat Hanım yatsı namazını kıldı. Sıdika’nın sağ salim doğum yapması için, oğluna da doğru yolu göstermesi için Allah’a dua etti. Bugün çok huzursuzdu, uyumak da istemiyordu. Vakit çok geç olmasına rağmen, o Harput’a giden yola gözlerini dikmiş, öylece oturuyordu. Dağ yolunda bir at arabası belirdi, galiba içinde de birkaç kişi vardı. Cama doğru eğildi. Ay ışığında rahatlıkla seçebiliyordu. Meraklanmıştı ama, “Ahmet at arabasıyla gelmez ki” dedi. Araba konağa doğru yönelmişti. Şimdi daha rahat görebiliyordu. Araba konağın bahçe kapısından yüz elli-iki yüz metre kadar ileride durmuştu. Sonra arabanın yönünü geliş yoluna çevirdiler. İçinden üç kişi indi, galiba bunların ikisi kadındı. Ama çarşafli değillerdi. Biraz uğraştıktan sonra arabadan zorlukla bir şey indirdiler, bu battaniyeye sarılı bir adamdı. İkisi battaniyeye sarılı adamı konağın bahçe kapısına kadar taşıdı. Kadın arabaya doğru koşuyordu, adam bahçeye, köpeklerin kulübesine doğru bir taş fırlattı. Köpekler büyük bir gürültüyle havlamaya başladılar. Adam, koşarak arabaya atladı, dörtmala uzaklaştılar.

Dilşat Hanım konağın kapısına çıkmıştı bile. Kel Feyzo ile karısı acele bahçe kapısına koştular. Kel Feyzo bağırma-ya başladı:

“Yetişin, Küçük Bey öldürülmüş” Dilşat Hanım’ın diz kapakları çözölmüşü sanki, yere yığılmak üzereydi ki, yanında beliren Beyaz onu tuttu. Bu sefer de Henno bağırıyordu.

“Hayır, hayır, yaşıyor. Sadece vurulmuş.” Dilşat Hanım kendine gelir gibi oldu. Beyaz içinden, “Keşke ölseydi” diye düşündü. Sıdika, bütün bu gürültüye rağmen uyanmamıştı. Dilşat Hanım yerde yatan oğlunun yanına yaklaştı. Yaşıyordu ama bitkindi. Battaniyenin alt tarafı ıslaktı, bu kan olmalıydı.

“Kan kaybediyor, çok kan kaybediyor, hemen benim odama alın.” Küçük Bey’in yarası ağır değildi. Sıyrıktan biraz derin beş altı bıçak yarası vardı. Kanama fazlaydı damara rastlamış olacaktı. Biraz kan kaybından biraz da korkudan bayılmıştı. Tabii fena halde içkiliydi de. Hemen yarası temizlenip, beyaz tülbentlerle sıkı bir şekilde sarıldı. Soğuk sularla yüzü gözü silindi, limon kolonyası koklatıldı. Kendine gelir gelmez de büyük bir bardak acı kahve içirildi. Dilşat Hanım:

“Bu olaydan hiç kimseye söz etmeyin. Herhalde yankesicilerin hücumuna uğradı. Sıdika asla bilmemeli! Onunla ben konuşurum. Doğum yapacak, üzülmemeli” dedi. Beyaz odasına çıkarken, “Kör olasıca kurtuldu. Kötüye bir şey olur mu?” diyerek kendi kendine söyleniyordu.

Güneşli bir gündü. Sıdika eli belinde merdivenlerden iniyordu. Biraz endişeli bir hali vardı. Kaynanasına yanaşıp kulağına eğildi.

“Hanımanne, Küçük Bey bu gece eve gelmemiş, kalktığımda yanımda yoktu.” Kaynanası Sıdika’ya sevgiyle baktı.

“Korkma yavrum! Önemli bir şey yok. Dün gece eve gelirken yankesicilerin saldırısına uğramış. Direnmiş olacak ki epeyce hırpalamışlar, birkaç da bıçak yarası var. Benim odamda uyuyor. Kalkınca görürsün. Şimdi seninle güzel bir kahvaltı yapıp karşılıklı keyif çayı içelim.” Sıdika, Dilşat Hanım’ın bu durumda nasıl bu kadar sakin olabildiğine şaşıtı ama bir şey sormadı. Kayınvalidesine güveniyor

ve onu çok seviyordu. Nasıl olduğunu bilmiyordu, fakat kendisini birçok şeye karşı koruduğunu hissediyordu. Acaba arkadaşları kayıinvalidelerini niçin sevmiyorlardı? "Ama" dedi, "Benimki çok özel bir insan." Ancak öğlene doğru Küçük Bey uyanabildi. "Ana ana!" diye seslendi. Sıdika koşar adımlarla kocasının yanına gitti. Yüzü oldukça kötüydü, sol gözünün yanında derin bir yara izi vardı, yüzünün varısı mosmordu. Sıdika:

"Ne oldu sana böyle?" diye sordu. Küçük Bey anasının Sıdika'ya ne söylediğini bilmediği için sessiz kalmayı seçmişti. Gerçi kendisi de ne olduğunun pek farkında değildi ama yankesici olmadığından emindi. Zira Hayganoş'un evinin hemen önünde kendisine saldıran adamlardan biri, "Bey müsveddesi, Katina'ya sahip olmak için her gece senin çıkmanı mı bekleyeceğiz. Kendine hâkim olmayı öğren. Yoksa hayatına mal olur" demişti. Küçük Bey birden irkildi. "Acaba sahiden Katina'ya sahip olanlar mı vardı?" Sıdika devam etti:

"Niye sanki cebinde ne var ne yok vermedin? Paranın kıymetini çok mu biliyorsun sanki?"

Küçük Bey rahatlamıştı, karısına döndü: "Ben onlara hadlerini bildirirdim ama çok kalabalıktılar." Dilşat Hanım odaya girdi.

"Nasılsın Ahmet?" diye sordu. Dilşat Hanım kızınca oğluna Ahmet diye hitap ederdi. Küçük Bey bunun farkındaydı. Gerçi Sıdika da böyle çağırılmasının ne anlama geldiğini biliyordu. Kaynanasının kızgın olması da çok normaldi. Küçük Bey aylardır ilk defa görüyormuş gibi,

"Sıdika, karnın ne kadar büyümüş." der demez Sıdika da anası da fena halde sinirlendiler.

Sıdika kaynanasının yatağına tutunarak kalktı. "Küçük'ü görmem gerek, şimdi beni arıyordur" dedi. Dilşat Hanım da arkasından kalkmıştı. Küçük Bey:

“Sen nereye gidiyorsun ana?” Dilşat Hanım yüzünü buruşturarak baktı.

“Cehennemin dibine, seni de götüreyim mi?” Küçük Bey evdekilere karşı mahcuptu, yaptıklarını unutturmak için herkese yersiz ilgi ve iltifat gösteriyordu. Bir ara kızını görmek istediğini söyledi. Sıdika bu değişikliğe hem şaşırmış hem sevinmişti. “Acaba kocamı böyle tutmanın bir yolu var mıdır?” diye düşünüyordu. Küçük’ü giydirip, saçlarını tarayıp getirdiler, Küçük, kendisini babasına doğru uzatmak isteyince Beyaz’ın boynuna daha çok sarıldı ve kenarda annesini görünce, hemen ona atıldı, burnunu saçlarının arasına soktu, koklar gibi yapıyordu. Babasına yüzünü dönmemeye ve göz göze gelmemeye çalışıyordu. Küçük Bey:

“Sıdika bu kız beni sevmiyor” dedi.

“Sevmemek değil; seni görmüyor, tanımıyor, yabancı sandığı birini ne kadar sevebilir ki?”

Küçük Hanım yabancılık çekmiyordu. Babasını sahiden sevmiyordu ve sevmeyecekti de.

İki gün sonra akşama doğru, Sıdika’nın doğum sancıları başladı. Ebenin ve etrafındakilerin bütün çabalarına rağmen bebek gelmiyordu. Sıdika dolaşmaktan ve ıkmaktan bitap düşmüştü. Çaresiz yatağa yatırdılar. Ebe karnına bastırıyordu.

“Hadi yavrum, gücünü topla, son bir gayretle ıkın, bu bebeğin artık gelmesi gerek yoksa kaybedebiliriz.”

Ebenin bu sözü üzerine. Sıdika son bir gayretle ıkındı ve gür bir bebek sesi konağı çınlattı. Ne yazık ki Sıdika duymadı, bayılmıştı. Rengi sapsarıydı ve yüzünden terler iniyordu. Beyaz’ın “Sıdika Sıdika!” diye bağırması üzerine Dilşat Hanım büyük bir telaşla odaya girdi.

“Feyzo’yu yollayın, hemen doktor getirsin. Gelinim yaşmalı. Ona bir şey olmamalı. Siz soğuk suyla kolonya verin”

derken, bir taraftan da Sıdika'nın yanaklarını, alnını ovuşturuyordu. Ellerini boyun damarlarının üzerine koyuyor, başını göğsüne koyup kalbini dinliyordu. Dilşat Hanım'ı hiç kimse böyle görmemişti. Birçok yakınıni kaybetmişti ama bu denli korkmamıştı ve hıçkırarak ağlamaya başlamıştı ki Sıdika gözlerini açtı. Dilşat Hanım:

"Nasılsın yavrum?"

"İyiyim. Bebek, bebek nasıl? Neyim oldu?" Ebe buruk bir sesle: "Kız... Sağlıklı ve güzel." Dilşat Hanım atıldı.

"Gelinimin canı sağ olsun, ne güzel bir kız, bu da bana benziyor. Adını Dilşat koyalım, değil mi?" Sıdika:

"Evet Hanımanne, ne güzel düşündünüz, beni çok mutlu eder."

Doğum olalı bir saati bulmuştu. Ama aşağıda yatan Küçük Bey'i unutmuşlardı. Kimse ona haber vermemişti. Yukarıdaki bağırışmaları duyan Küçük Bey de meraklanmıştı. Ama en çok ne doğduğunu merak ediyordu. Nergis:

"Ben inip Küçük Bey'e haber vereyim."

Dilşat Hanım atıldı, "Nergis, ona ben bildireceğim, sana müjdeni veririm."

Aşağıya Küçük Bey'in yanına indi. Küçük Bey: "Neler oluyor? Niye bana kimse bir şey söylemiyor?"

"Çok korkulu anlar yaşadık Sıdika bayıldı. Hepimiz çok korktuk ve üzüldük. O arada seni hatırlayamadık bile, ama çok güzel ve sağlıklı bir kızın oldu."

Küçük Bey bozulmuştu. Sitem dolu bir sesle, "Yine mi kız?" dedi.

Dilşat Hanım oğlunun tam karşısına geçti, başını dikti: "Sen hiç arpa ekip buğday, mısır ekip çavdar biçeni gördün mü? Onlar senin tohumların. Kimseyi suçlamaya veya sitem etmeye hakkın yok. Aslında sen hiçbir şeyi hak etmiyorsun, ne oğlanı ne kızı ne de bir it yavrusunu. Sıdika'ya

bir şey belli eder, gelinimi üzersen dünyayı başına zindan ederim. Dikkatli ol” deyip hızla mutfığa girdi. Kaynayan tencereden bol kavurmalı bol naneli bir kâse erişte çorbası alıp eliyle gelinine yedirmek için yukarıya çıktı. Ebe şekerli suyla bebeği beslemeye çalışırken, Dilşat Hanım da gelinine çorba yediriyordu. Etrafındakiler şaşkınlıkla seyrediyordu. Ebe:

“Ben bu kadar gelinini seven bir kaynana görmedim.” Beyaz atıldı: “Maşallah de peki böyle gelin gördün mü?” Sıdika onbeş gün yataktan çıkamadı. Sütü fazla değildi ama bebeği idare ediyordu. Eh, Ede de on beş yirmi güne kadar doğururdu. Küçük Bey doğumdan hemen sonra zorlukla da olsa karısının yanına çıkmış, saçlarından öperek kutlamıştı. Fazlasıyla kibar ve mültefit davranmıştı:

“Yavrum, doğum hediyeni ancak sokağa çıkınca alacağım. Benim anam gibi koca bir sandık ziynetim yok, ne yapayım” diyerek şakalaşmıştı. Küçük Bey anasının azarlamalarını hak ettiğini düşünmüyor ve “Sanki benim kaynanam, Sıdika’nın anası gibi!” diyerek de içten içe kızıyordu. “Benim yaptıklarımı bu kadar parası olan her erkek yapar. Sıdika’yı dövmüyorum sövmüyorum” diye de kendini haklı çıkartabiliyordu.

Sıdika salona inmişti. O gün yarım kırk çıkacaktı. Dilşat Hanım:

“Sıdika, artık ananlara haber gönderelim. Biliyorum bu işi daha erken yapmamız gerekirdi ama, seni öyle bitkin görmesin, geldiğinden bir şey anlasın diye iyileşmeni bekledim” dedi.

“Haklısın Hanımanne, ben de böylesinin daha doğru olduğunu düşünüyorum.”

Küçük Hanım annesini bebekten çok kıskanıyordu. Gerçi duygularını konuşarak ifade edemiyordu ama hırçınlaşı-

yor, ağlıyor, binbir türlü huzursuzluk çıkarıyordu. Bu yüzden Sıdika bebeği emzirirken, Küçük'ü başka bir tarafta oyalıyorlardı.

Küçük Bey'in bıçaklanma olayının hemen arkasından doğum gerçekleşmiş, Dilşat Hanım gelini için fazla endişelenmiş ve ilgilenmişti. Bu sebeple Bekir'i taltif edememişti. "Etrafta kimse yokken bu işi halledeyim" dedi. Ve Bekir'in bulunduğu bölmeye gizlice etrafını kolaçan ederek geldi. Kapıya hafifçe vurdu. Bekir dışarıya çıkmıştı. "Buyurun Büyük Hanım."

Dilşat hanım gülerek, "Bekir, iyi bir iş başardın, sağ ol." diyerek keseyi uzattı. Bekir bir adım geriye çekildi. Kızarmıştı, başını önüne eğdi.

"Büyük Hanım, ben her yaptığı iş için bahşiş bekleyen bir hizmetkâr değilim. Böyle bir iş, para karşılığı yapılamaz. Onu yaparken doğru olduğuna inanmak, sizin yanınızda olmak gerek. Ben sizin haklılığınıza inanıyorum. O genç hanım için de hakikaten üzülüyorum. Ne olur bana bir mükâfat vermeyin. Ve her zaman seve seve emrinizde olduğumu da bilin lütfen."

"Peki oğlum, sağol..." Dilşat Hanım konağa dönerken, "Analar ne mert, ne dürüst evlatlar doğuruyor. Keşke benim oğlum da bu kadar mert olsaydı" diye düşünüyordu.

İki gün sonra Firdevs Hanım, Beko'nun sürdüğü faytonla ve yanında onlarca kıymetli hediye ile konağa geldi. Beko'nun gözleri sevinçten ıslı ıslıldı. Aylardan sonra Sıdika'yı görecekti. Firdevs Hanım önde, Beko arkada kucağında paketlerle salona girdiler. Herkes Firdevs Hanım'ın gelişinden memnun kalmıştı. Küçük Bey hâlâ evdeydi. Yüzündeki yara, tam anlamı ile kaybolmamıştı. O da kayınvalidesini ayakta karşıladı. Salondakiler sarılmalar, öpüşmelerden sonra oturdular. Dilşat Hanım:

“Nergis hepimize birer kahve yap.” Dilşat Hanım, Firdevs Hanım’a ballandıra ballandıra ikinci torununu anlatıyordu.

Sıdika hâlâ ayakta duran Beko’nun yanına yaklaştı:

“Beko, şöyle otursana, niye ayakta duruyorsun?” Beko gösterilen yere geçti. Sıdika tekrar Beko’ya döndü:

“Nasılsın? Annen, bacın nasıl?” diye sordu. Beko mutlu ama utangaç bir tavırla:

“İyiler, Sıdika Hanım. Siz nasılsınız? Onlar da sizi merak ediyorlardı” dedi. Kahveler gelmişti.

“Beko’ya da kahve getir, Belkis” diyen Sıdika’ya kocası ters ters baktı. Çünkü bu konakta hizmetkârlar salonda beyleri ve hanımlarıyla kahve içemezlerdi. Sıdika da bunu biliyordu. Onun da gayesi Beko’nun sıradan bir hizmetkâr olmadığını, bir misafir olarak görülmesi gerektiğini anlatmaktı. Beko her şeyi inceliyordu. Görünürde her şey çok mükemmeldi. Ama Sıdika’nın gözlerindeki bu hüznü neydi? Burada iyi gitmeyen bir şey vardı ama neydi? Beko cevabını bulamıyordu. Beko bir ara koşarak yanına gelen Küçük Hanım’ı kucığına aldı, saçlarını okşadı. Çocuk Beko’nun kucığında mutlu görünüyordu. Gülücükler dağıtıyor, cilveler yapıyordu. Küçük Bey dikkatle kızını inceliyordu. “Şu veledde bak, bana göstermediği yakınlığı, bir hizmetkâra gösteriyor!” dedi. Sıdika da Küçük’ün Beko’ya gösterdiği yakınlığı görmüş ve biraz şaşırılmıştı. Çünkü Beko’yu da hemen hemen hiç görmüyordu. Sıdika birdenbire babasının bir sözünü hatırladı. “Köpeklerle bebekler, kendini seveni ve iyi niyetli insanları hemen tanırlar ve severler!” “Çok doğruymuş” diye düşündü: Sıdika kaynanasıyla sohbetine ara veren annesine döndü,

“Babam niye gelmedi?” diye sordu.

“Yavrum, biraz üşüttü hafiften öksürüyor. Doktor öksürüğünün durması için sigarayı bırakması gerektiğini söyle-

di. Yollara düşmesin, yeniden hastalanabilir diye korktuk.” Sıdika tatmin olmamıştı.

“Anne, doğru söylüyorsun değil mi?” Sesi endişeliydi. Firdevs Hanım emin bir tavırla:

“Kızım, ciddi bir şeyi olsa bırakıp gelir miydim? Çocuklaşma!” dedi. Anası haklıydı.

“Peki sigarayı bıraktı mı?” Firdevs Hanım elini havada daireler çizer gibi döndürdü:

“Nerdeee? Güya azalttı ama ben ona da inanmıyorum. Sen böyle şeylere kafanı takma, sütün kesilir. Dilşat’ı besleyemezsin.” Sonra Dilşat Hanım’a döndü,

“Bebeğin adını Dilşat koymanıza çok sevindim. Pek münasipti ama çağırırken biz zorlanacağız” dedi.

“Zorlanacak bir şey yok, Firdevs Hanım. Bana siz ve birkaç aile dostunun dışında Dilşat Hanım diye hitap eden yok. Öyle bile olsa bebeği, ‘Küçük Dilşat’ diye çağırırsınız.”

Sıdika amcası, yengesi hakkında da birkaç şey sorduktan sonra yemek hazırlığına başlandı.

Ertesi günü bir ara Firdevs Hanım, kızına, kendisini üçüncü kata çıkarmasını, o katın dillerde gezecek kadar güzel olduğunu duyduğunu söyledi. Sıdika, o kata bir daha hiç çıkmamış olduğunu hatırladı. Güya kocası ona ikinci çocuktan sonra, o kata çıkabileceklerini söylemişti. Ama artık ne o zaman ki Küçük Bey vardı ne de Sıdika’da böyle bir istek kalmıştı. Önce Beyaz, üçüncü katta erkek misafir olup olmadığını öğrendi. Sonra ana kız, üçüncü kata çıktılar. O nefis yer ihmal edilmiş gibiydi. Boya badana istiyordu. Her şeye rağmen çok güzel ve sıradışı bir görünümü vardı. Firdevs Hanım bayılmıştı. Sıdika o eski heyecanı ve hayranlığı duymamıştı. Galiba içinden bir şeyler yok oluyordu. Küçük Bey evde fazla bulunmadığı için bu kata gelip gidenler de çok azdı. Ve eski canlılığı yoktu.

Hayganoş'un evi çok hareketli ve sorunluydu. Küçük Bey'in bıçaklanma olayını duyan civardaki gençler, olayın gerçekten de Katina'nın başka müşterileri olduğuna ve onlar tarafından çıkarıldığına inandılar. Onlar neden bu pilicin tadına bakmasındı? Biraz kafayı bulduktan sonra, birer ikişer Hayganoş'un kapısı önünde rezalet çıkarmaya, "Bize niye yok?" diye bağırmaya başladılar. Sekiz-on gün sonra, yine böyle olaylı bir akşam, Hayganoş bilge tavrını takınarak, Katina'nın karşısına geçti.

"Bak, o olaydan sonra Küçük Bey'in buraya gelip gelmeyeceğini dahi bilmiyoruz. Sen gençken, güzelken yükünü tutmalısın. Bu ev nasıl dönüyor? Biraz da bizi düşün. Hem bizim gibilerin pek seçme hakkı yoktur. Bu yörede başka Küçük Bey de yoktur. Gelmezse aç mı kalacağız loo?" Katina, biraz düşündü:

"Küçük Bey gelmeden yahutta beni kesin olarak bıraktığını bilmeden, kimse bana el süremez. Bunun için beni zorlamayın. Buradan giderim." Hayganoş bu son cümleden bayağı ürkmüştü. Katina gibi bir sermayeyi bir daha bulamazdı.

Katina, çok genç yaşta anasını babasını kaybetmiş, uzaktan akrabaları olan dayı diye bildiği, Giragos'un yanına sığınmıştı. Bir müddet sonra, Giragos, "Katina bu böyle yürümez. Seni Harput'ta yaşlı bir akrabam var, ona götürüyim. Çevresi çok geniştir, nüfuzlu aileleri tanır. Sana ya bir iş ya da iyi bir kısmet bulur" demişti. Ve böylece Hayganoş'a gelmişlerdi. Giregos, Hayganoş'tan yüklü bir para alıp, Katina'yı bırakıp gitmişti.

Hayganoş, Katina'yı birkaç gün "Misafirimsin!" diyerek ağırlamıştı. Aslında Küçük Bey'i haberdar etmeye çalışıyordu. Katina çok genç ve güzeldi, doğuştan kadınsı bir havası vardı, kırıltmaları, cıvılları bir tecrübeye dayanmıyordu,

içgüdüsel oldu. Küçük Bey'i çok etkilemişti. Sadece etkilememiş, etkilenmişti de. İlk defa bu kadar zengin, bu kadar cömert bir bey tanımıştı. Kendisini kıymetli hediyelere boğmakla kalmıyor, çevresindekilerin de bolluk içinde yaşamasını sağlıyordu. İki ekmek parası için her gece bir erkeğin koynuna girmeyi asla düşünmüyordu. Küçük Bey'in karısının ve çocuğunun olması ona hakikaten üzüntü veriyordu ama Hayganoş'a göre Küçük Bey kendisi olmasa başka birini bulacaktı. O bu yolun yolcusuydu. Ne yazık ki Küçük Bey'e âşık olmuştu. Sabahlara kadar camın önünde oturup ağlıyor, yolunu bekliyordu. Acaba hasta mıydı? Yoksa artık kendisini istemiyor muydu? Her iki durum da Katina için büyük bir üzüntü kaynağıydı. Zayıflamış, rengi solmuştu. "Küçük Bey bana söz verdi" diye düşündü. "Çocuğumun anası, evimin kadınından başka hayatımda yalnız sen olacaksın. Söz veriyorum, sen bana aşkı tattıran kadınsın" dememiş miydi? "Böyle ünlü bir bey yalan söylemez. Muhakkak bana dönecektir." Bu düşünceler arasında dolaşan Katina ne yapacağını bilmiyordu. Böylece bir ay geçmişti. Hayganoş ve Kız İbo çalışması için, ısrarlarını ve baskılarını, her gün biraz daha artırıyorlardı. Hayganoş sözle yola getiremediği Katina'ya çeşit çeşit büyüler yaptırmaya başlamıştı, ama nafile. Katina direnmeye devam ediyordu.

Küçük Bey bir ayı aşan bir zamandır evdeydi. O sabah aynaya baktığında yüzündeki yara izinin artık iyiden iyiye kaybolduğunu gördü. İtina ile giyindi, kuşandı, atına atlayıp, doğru Kız İbo'nun kahvesine geldi. Kız İbo, Küçük Bey'i karşısında görünce ne yapacağını şaşırdı. Yerlere kadar eğilip:

"Buyurun begim, buyurun, nerelerde kaldınız? Nasılsınız? Çok merak ettik" diye bir sürü laf sıraladı.

“Fazla kalamam. Kaç zamandır evden çıkmadım. İşler öylece kaldı. Birkaç yere uğramam lazım. Bir kahveni içip gideceğim.” Tabii Kız İbo da kendisi de, bir kahvenin ardından birkaç kadeh içkinin geleceğini sonra da kendini Katina’nın kollarında bulacağını biliyorlardı. Kız İbo, Küçük Bey’e sofrasını hazırlamadan, çırağının avcuna para sıkıştırdı. “Koş bu parayı Hayganoş’a ver. Kuşun kafeste olduğunu söyle. Akşama hazırlık yapsın” diyerek yolladı.

İsmail on üç-on dört yaşlarında, kara kuru bir çocuktur. Her şeyi anlamıştı da şu kafesteki kuşun nerede olduğunu görememişti. “Neyse belki ustanın evindedir” diyerek kuş meselesini bir kenara bıraktı. Parayı Hayganoş’a verdi. Kuşun kafeste olduğunu söyledi. Hayganoş o koca gövdeyle neredeyse tavanlara sıçrayacaktı. Acele ile Katina’yı çağırmış, ona da kuşun kafeste olduğunu söylemişti. Katina müthiş sevinmiş, ne yapacağını şaşırmıştı. İsmail’in kafası çok karışmıştı. “Bu ne biçim kuş, keşke ben de görebilseydim!” diyerek gitmek için birkaç adım atmıştı ki Hayganoş bağırdı:

“İbo’ya söyle, rakı az, bir şişe daha getirsin.” İsmail, “Bu kuş benim bildiğim kuş değil galiba, rakı da içiyor, baksana!” dedi.

Küçük Bey kahvesini bitirince, Kız İbo koştu: “Sizi ağrılamadan gönderemem. Arkada küçük bir sofrayı hazırladım. Birkaç kadehle bir şey olmaz. Vakit henüz erken, beni kırmayın, adı küçük, kendi büyük beyim.” Kız İbo, Küçük Bey’e zaman zaman böyle hitap ederdi. Bu da kimse tarafından sevilmeyen, adı da kendi kişiliği de çok küçük olan Küçük Bey’in çok hoşuna gider, onurunu okşardı. Bu iltifat, ünlü bir pezevenk tarafından yapılmış olsa bile... Onun için yine de iltifattı. Küçük Bey fazla direnmeden sofranın başına geçti. Tabii sonunun ne olacağını, nerede biteceğini biliyordu. Zaten içkiyi niye içiyordu? Bütün zayıf insanlar gibi,

ayıkken yapamadığını yapabilsin, içkinin arkasına sığına-
bilsin diye...

Küçük Bey birkaç kadehten sonra, "Katina nasıl, iyi mi? Başka bir dostu vardır herhalde? Benim zamanımda da olduğuna göre" dedi. Maksadı, kendini döverken, adamların söylediklerinin doğru olup olmadığını öğrenmekti. Zira bayağı içine işlemiştii.

"Ah benim kıymetli begim, Katina yarı deli bir vaziyette dolaşıyor. 'Ben beş parasız da olsam Küçük Bey'den başka erkeğe el sürdürmem,' diyor. Onlar sizi kıskananların, Katina'da gözü olup da elde edemeyenlerin uydurması. Siz Katina'nın ilk erkeğiydiniz ve sonuncusu da olacaksınız" dedi. Kız İbo da Küçük Bey'in kimin tarafından dövüldüğünü çözememiş ve öyle bir yorum getirmişti.

Gece yarısına doğru Hayganoş'un evine ancak geldiler. Çünkü Küçük Bey bir aydır içkiye hasret sayılırdı. Arada sırada Kel Feyzo'nun evinde, kaçamak bir-iki kadeh içmişti ama Küçük Bey için o içki içmek sayılamazdı. Ve içemediği günlerin acısını çıkarırcasına doyasıya içti. Hayganoş boşuna hazırlanmıştı. Hemen Katina'nın odasına geçtiler. Katina vücudunun her tarafını kokularla ovmuştu. Ama hiçbir koku Küçük Bey'in içki kokusunu bastıramazdı. Uzun süren şehvet geceleri yine başlamıştı. Küçük Bey'i ne bıçaklama, ne aşağılama, ne güzeller güzeli karısı ne de çocukları hatta ne de Allah korkusu... Hiçbir şey yola getiremiyordu. O, içki ve kadının esiri olmuştu.

Sıdika bu geceden sonra yine sabahlara kadar kocasını beklemeye başlamıştı. Bazen yorgunluktan uyuyakalıyordu Yavaş yavaş Küçük Bey'in birgün normal bir koca, normal bir baba olacağı ümidini kaybediyordu. Geldiği gecelerde de keskin içki kokusundan başını hangi tarafa çevireceğini bilemeyen Sıdika, bazı geceler Küçük'ün odasında sabahlıyordu.

Bu arada Ede de doğum yapmış, sağlıklı bir erkek çocuk dünyaya getirmişti. Adını Hikmet koymuşlardı. Küçük ve tombul Dilşat, hemen Hikmet'in sütüne ortak olmuştu. Ede'nin sütü çok boldu. Hem Dilşat'a hem de Hikmet'e yetiyordu. Sıdika'nın az da olsa sütü vardı. Kızını iki öğün besleyebiliyordu. Bu konu halledilmişti.

Bekir, köyünden eli yüzü düzgün bir kızla evlenmişti. Dilşat Hanım konağın uçsuz bucaksız bahçesine, atların barındığı yere yakın, iki oda, bir mutfak bir ev yaptırdı. Geline bir beşbirlik taktı. Bu aşırı ilgi Küçük Bey'in dikkatini çekmişti. Anasına:

"Yanımızda çalışan herkese ev yaptırırsak, bir müddet sonra bize bahçe kalmayacak" dedi.

"Herkes değil, çalışmasıyla, davranışlarıyla buna layık olanlara. Mesela sen yanımda çalışsaydın, sana bir kümes bile yaptırmazdım. Hoş senin gibi birini yanımda çalıştırmazdım ya. O da ayrı bir konu" diyen Dilşat Hanım'a oğlu hiçbir cevap vermedi. Zaten anası tarafından sık sık duyduğu bu alçaltıcı sözlere hiç cevap vermiyordu. Bunu güya saygısından yapıyormuş havasındaydı ama aslında verecek cevabı olmayışından kaynaklanıyordu. Bekir'in düğün masraflarını Dilşat Hanım yapmıştı. Köyde dilden dile Dilşat Hanım'ın iyilikseverliği konuşuluyordu. Bekir tabii ki çok memnun olmuştu ama kendini yaptığı işin karşılığını almış gibi hissediyordu. O işi hakikaten bir şey bekleyerek yapmamıştı. Hem Dilşat Hanım'ın çaresizliğini hem Sıdika Hanım'ın ıstırabını anlıyordu. Ya o babaları olduğu halde babasız büyüyen çocuklar! "Acaba bir daha iyi bir dayak çektirsem mi? Aslında o adamı ben dövmek isterim ama hiçbir sonuç vermeyeceği kesin. Boşu boşuna başımı belaya sokarım. Üstelik yeni evliyim" diye düşünüyordu..

Sıdika'nın baba evinde de işler yolunda değildi. Erkek kardeşleri asla araziyle, mahsulle ilgilenmiyor, Ahmet

Ağa'yı yalnız bırakıyorlardı. Akılları fikirleri bir an evvel Mısır Sarayı'na gitmek, İshak Paşa'nın ve Hüseyin Bey'in yardımını ile orada hem tahsil yapıp hem de çalışmaktı. "Köy hayatı bize göre değil" deyip duruyorlardı. Ahmet Ağa bu fikre hiç sıcak bakmıyordu. Kendinden sonra bu malı mülkü kim idare edecekti. Ağabeyinin ve oğullarının idaresine geçerse, bu maldan kendi çocukları pek hayır göremezdi. Firdevs Hanım da bu işe sıcak bakmıyordu ama sakın bir kadındı, oğullarının üzerinde etkili olamıyordu. Firdevs Hanım'ın malı mülkü düşündüğü yoktu. O sadece oğullarının hasretine dayanamayacaktı. Hâlâ Sıdika'nın yokluğuna alışamamıştı. Bu işi hararetle bir şekilde destekleyen tek kişi Mürüvvet Hanım'dı. Zira bu çocuklar Mısır'a giderse mal asla bölünmezdi. Bu kadar zenginlikle Sıdika onlardan toprak mı alacaktı? Ahmet Ağa'nın sağlığı da her geçen gün kötüye gidiyordu. Öksürüğü artmıştı. Ve çok güçsüzdü. Oğlanlar her şeye rağmen Mısır'a gitme hazırlığına başlamışlardı. Bu yıl güz, tatsız başlamıştı.

Mahmut'la Kâzım ablalarına veda etmek için, Saray köyüne gelmişlerdi. Çocuklar bu muhteşem konağa, bu debdebeye hayran kalmışlardı. Mahmut yalnız kaldıkları bir sırada Kâzım'a döndü:

"Bizimkiler de kendini ağa sanıyor. Ağa, bey dediğin böyle olur. Burası konak değil, sahiden saray. Böyle bir yaşantımız olsa, Mısır'a niye gidelim değil mi?" diye sordu. Kâzım:

"Haklısın ama eniştem nerede? Yirmi dört saattir burdayız. Görmedik" diye konuşurken soruyu yanlarına yaklaşan ablasına sordu.

"Köyün birinde kalmıştır. Ne yapsın bu kadar malı tek başına idare ediyor. Kolay değil" dedi. Kardeşlerinin bir-şey bilmelerini istemezdi. Hele bir de tam gurbet yolcusuyken.

Ve sonuçta iki kardeş enişterini göremeden vedalaştılar. Tabii Dilşat Hanım yine Hanım ağalığını göstermiş, çocuklara ciddi miktarda harçlık vermişti. Kâzım'la Mahmut aldıkları bu beklenmedik harçlığın da etkisi ile Saray köyünden mutlu ayrılmışlardı. Sıdika çok sevdiği kardeşlerini ömrünün sonuna kadar bir daha göremedi.

Ekimin sonuydu. Köylerden birer ikişer bu yılki hasılat gelmeye başlamıştı. Bunları Çinto'ların büyük oğlu topluyordu. Dilşat Hanım da çok kere nezaret ediyordu. Bu seneki parada da hasılatta da belli bir azalma göze çarpıyordu. Dilşat Hanım birkaç marabaya bunun sebebini sordu ama tatmin edici bir cevap alamadı. Dilşat Hanım'ın sinirlerini bozan başka dedikodular dolaşıyordu. Harput'ta ve Saray köyünde herkes bu konularla meşguldü. Katina'nın artık özel faytonu, İstanbul'dan gelme kıyafetleri ve sayısız ziynetleri vardı. Küçük Bey yalnız geceleri değil artık açıktan açığa gündüzleri de Hayganoş'un evine girip çıkıyordu. Üstüne üstlük bir de hamile kalmıştı. Küçük Bey'i sahiden seviyor, ondan bir çocuğu olmasını istiyordu. Hayganoş bu hamileliğe karşıydı. Hem, göz göre göre bir piçi aralarında barındırmazdı, hem de evinde çocuklu bir sermaye, kârdan ziyade zârar verirdi. Katina'nın zayıf yanını bulmalıydı, buldu da. O kaşarlanmış bir mamaydı. Bu işleri iyi bilirdi.

"Giz Katina, sen çok akılsızsındır. Sen dokuz ay karnını dike dike gezecen, Küçük Bey seni mi bekleyecektir sanırsun loo. Hemen koynuna girebileceği başka karılar bulacaktır. Bunun için de zorluk çekmeyecektir. Ve derler ki, karısının iki canlı olmasından ötürü, o başka kadınlara düşmüştür." Katina bu sözleri çok düşündü ve gerçek olabileceğine inandı. Küçük Bey'i kaybetme korkusuyla, Hayganoş'a;

"Beni ebeye götür. Bu çocuğu düşürsün" dedi. Ve Harput'un ebesine gittiler. Ebe uzun uzun düşündükten sonra,

kocakarı ilaçlarıyla bebeği düşürmüştü. Ama Katina ölümden dönmüştü.

Ebe bu olayı Lamia'ya bizzat anlatmıştı. Lamia çok üzül-müş ve ebeye çatmıştı.

"Sen Sıdika'nın çocuklarını doğurtuyorsun, onun kocasının kapatmasına nasıl yardımcı olursun?" Ebe sakın bir şekilde,

"Kızım bunu çok düşündüm. Dilşat Hanım'ı da Sıdika Hanım'ı da çok severim. Çok ekmeklerini yedim. Ama o çocuğun doğmasına sebep olsaydım da güzel Sıdika'nın karşısına bir de kocasının ne idüğü belirsiz birinden peydahladığı bir piç dikilip, Küçük Hamın'a, Dilşat'a 'ben sizin kardeşinizim' mi deseydi? Duysalar bile kendilerini ne büyük bir dertten kurtardığını anlayacaklardır. Buna emimim." Lamia düşündü. Ebe çok haklıydı, Sıdika çocukları ile ilgileniyor, başka hiçbir şeyi önemsemiyormuş gibi görünüyordu. Ama çok acı çekiyordu. Hepsi olmasa bile dedikoduların bir kısmı kulağına çalınıyordu. Zaten kocasının hâli ortadaydı. Lamia onu oyalamak için konağa daha sık geliyordu. O gün de yanında bir bohçacı getirmişti. Bindallılar, ipek kumaşlar, oyali yazmalar vardı. Sıdika bakmak bile istemedi. "Giyip de kime göstereceğim?" diye düşünüyordu. Tam o sırada Dilşat Hanım salona girdi, bohçacıdan birkaç oyali yazma aldı. Sıdika'ya dönerek:

"Sen neler aldın yavrum?" Lamia atıldı:

"Bakmıyor bile"

"Neden?"

"Hanımanne, daha düğünümde dikilenleri giymedim. Alıp da ne yapayım?"

"Alışveriş kadınlara iyi gelir. Gel bakalım buraya" dedi. Lamia:

"Bahara Kemal'in sünneti var. Sen iki doğum yaptın, eminim onları giyemezsin. Hiç kilo almasan da vücut şek-

lin değişiyor. Ayrıca böyle şeyleri her aradığın zaman bula-
mıyorsun.”

Dilşat Hanım bohacıya döndü: “Lamia Hanım istediği-
ni alsın, geri kalan dört kumaşı da alıyoruz. Sen parasını
hesapla. Bu evde iki tane de kız büyüyor. Muhakkak bir
gün birisine gerekecektir” dedi. Küçük Hanım kumaşların
iine çoktan girmiş, çekiştiriyor, bazılarını da üzerine tutu-
yordu. Dilşat Hanım, onu işaret ederek:

“Bak belki ben göremem ama sen göreceksin, bu evde
kumaş boşa gitmeyecektir.” Sıdık’a’nın gözleri doldu:

“Allah sensiz bir hayatı bana yaşatmasın, bu benim için
dayanılmaz olur Hanımanne” dedi. Lamia şaşırmıştı. “Bu
nasıl kayınvalide nasıl gelin?” Lamia’nın anlayamadığı bir
şey vardı. İkisinin ortak olan, asla vazgeçemeyecekleri dert-
leri... İşte bu onları dayanışma iine sokmuştu. Zaten her
ikisi de davranışlarıyla bu sevgiyi hak ediyorlardı. Sıdık,
Lamia’yı geçirdikten sonra, kucağında Dilşat’la kışlık bah-
eye girdi. Nefis bir gurub vardı. Güneş, kıpkızıl ışıkları ile
bahçedeki ağaçlara, çiçeklere, havuzda hafif hafif dalgala-
nan suya çok değişik renkler veriyor, gölgeler oluşturuyor-
du. Kızken gurubu şanşende seyreder, bitmemesi için dua
ederdi. O zaman bir kır çiçeği, bir kelebek ona büyük bir
zevk verirdi. şimdi hiçbir şey ona zevk vermiyor, içindeki
boşluğu dolduramıyordu. Kışı aynı burukluk, aynı sıkıntı-
larla geçirdiler. Konakta tek güzel şey çocuklardı, onların
sesleriydi. Onların büyüdüğünü görmek, her gün yeni bir
şeyler öğrendiklerine şahit olmak çok zevkliydi. Küçük
Hanım iki yaşını bitirmişti. Dilşat da altı ayına girmişti.
Tembel, henüz doğru dürüst oturamıyordu bile. Küçük
Hanım zayıf, uzun boylu ve zarif bir kız oluyordu. Dilşat
tombul, pembe, beyaz ve hep glen bir bebektir. Tek ortak
 tarafları babalarını sevmemeleriydi. Her ikisi de kendi yn-

temleriyle bunu gösteriyorlardı. Artık, Dilşat Hanım da oğlundan ümidini kesmiş gibiydi. Bütün sevgisini ve ilgisi- ni Sıdika'ya ve çocuklara vermişti. Şimdi çabaladığı tek şey, oğlunun insafsızca harcadığı bu servetin bir kısmını kurtarabilmektir. Bu çocuklar ne olacaktı? Dilşat Hanım çok çabalıyordu ama bu konuda başarılı olduğu söylenemezdi. Ramazan girmişlerdi. Sıdika ve çocukların dışında herkes oruçluydu. Sıdika:

“Hanımanne, ben de oruç tutmak istiyorum” dedi. Dilşat Hanım, biraz düşündü:

“Bak Sıdika, bence en büyük ibadet, kişilerin vazifelerini en iyi şekilde yapmasıdır. Hele bu kişi anne, işi de çocuk bakmak ise durum daha da ciddidir. Sen çok zayıfsın ve iki çocuğun var. Onlara bak yeter yavrum” dedi. Bu konakta ramazan bir başka oluyordu. Sahur bir şenlik, bir eğlenceydi. Ramazan davulcusu, konağın bahçe kapısı önüne gelir, dakikalarca günün türkülerini söylerdi. Çocuklar bile uyanıyor, Küçük taze kızartılmış böreklerden, Dilşat da eğer varsa sütlaç, muhallebi gibi tatlılardan yiyorlardı. Dilşat Hanım dikkatle gelinine bakarak, “İyi ki oruç tutturmadım. Gözlerinin etrafında mor gölgeler oluştu yavrucağın” diye düşündü. Buna rağmen, hâlâ çok güzeldi. Bu hali bile güzelliğine bir gizem, bir hüznü katıyordu. Şimdi daha etkileyici bir görünümü vardı. Sıdika çocuklarına çok düşküncüydü. Onlara hem anne hem de baba sevgisi vermeye çalışıyor, bunu başarıyordu da. Tabii iş konusunda yardımcısı çoktu ve zorlanmıyordu. Bayramdan sonraki ilk hafta, Lamia'nın oğlunun sünnet düğünü vardı. Dilşat Hanım'ın ısrarı ile bohçacıdan alınan kumaşlardan ikisini, Harput'ta bir terziye diktirmişlerdi. Birisi çağla yeşili ipek bir kumaş, öteki toz pembe tafta cinsinden sertçe bir kumaştı. Dilşat Hanım provada pembe olanı çok beğendi. “Bu sana çok

yakıştı, yüzüne bir canlılık verdi. Bununla yakut taşlı takımın çok güzel olur.” Elbise hakikaten çok güzel olmuştu. Sıdika’nın beli çok inceydi, etekleri kabarık ve yere kadar uzundu. Yaka kısmı hafifçe açıktı. Bu elbisenin içinde haki ki saraylarda yaşayan prenseslere benzemişti.

Lamia’nın evinde büyük bir telaş vardı. Günlerdir çevreye yemek veriliyordu. Küçük Bey de çocuğa kirve olarak seçilmişti. Bu yörelerde, kirvenin önemi çok büyüktür. Kirve, ikinci bir baba kabul edilir. Ve çocuğun her şeyi ile ömür boyu ilgilenir. Küçük Bey’den böyle bir ilgi beklene mezdi ama gerek zenginliği gerekse Lamia’yla Sıdika’nın arkadaşlığı böyle bir seçim yapmalarına sebep olmuştu. Cuma sabahı çocuk sünnet olmuş öğleden sonra, mevlit okunmuş, akşama da erkeklere yemek verilmişti. Küçük Bey, Kemal’e bir tarla bir de kısrak hediye etmişti. Dilşat Hanım da Sıdika’nın takması için bir beşibiryerde vermişti. Ertesi gün çocuklara karagöz oynatılacak, hanımlara da çalgı takımı gelecekti. Öğlene doğru Küçük Hanım kırmızı bir elbise giymiş, saçlarına kırmızı kurdeleler takılmış bir halde, annesinin giyinişini seyrediyordu. Sıdika elbisesini giydi. Saçlarının ön kısmını yarı topuz gibi başının üstünde topladı. Arka kısmını da dalga dalga omuzlarına döktü. Siyah süet bir ayakkabı, eline de aynı süetten küçük bir çanta almıştı. Birden durup, konsolun çekmecesinden, kırmızı grapon kâğıdı aldı, azıcık ıslattı, dudaklarına ve yanaklarına hafifçe sürdü. Sonra yakutlarla bezenmiş, pırlanta gerdanlığı, kolyeyi ve küpeleri taktı. Aynanın önünde kendini seyrederken Dilşat Hanım içeriye girdi.

“Aman Allahım, Sıdika ne kadar güzelsin? Sutyeninine içine bir mavi boncuk takayım” dedi. Sıdika da kendini beğenmişti. İçinden, “Günlerdir aynaya bakmamıştım, hâlâ güzelim” dedi, Dilşat evde kalacaktı, Dilşat Hanım, Sıdika ve kucağında Küçük Hanım’la Beyaz faytona bindiler.

Lamialar'ın salona girdiklerinde bütün başlar onlara çevrildi. Herkes Sıdika'nın güzelliğine ve zarafetine hayran kalmıştı. Bazıları gıpta ile bazıları da üzüntüyle bu güzelliği seyrediyordu. Salonun en üst köşesine, kendilerine ayrılan yere oturdular. Küçük, ilk defa bu kadar kalabalık görüyordu, önce korktu, sonra yavaş yavaş ortama alıştı. Büyük bir hayranlıkla Hacivat ve Karagöz'ü seyretti. Bir müddet sonra çalgı takımı da salona alınmıştı. Üç kadından oluşuyordu. O devirde bu işi daha çok, Ermeniler veya Rumlar yapardı. Kadınlardan biri ud çalıyordu, orta yaşlı ve şişmandı. Yanındaki esmer kadın kemana benzer yaylı bir alet çalıyordu. Genç ve güzel olan kadının elinde tef vardı. Alev rengi bir elbise giymiş, çok ziynet takmıştı. Tuhaf bir çekiciliği vardı. Ve hemen yörenin meşhur şarkılarını çalıp söylemeye başladılar. Küçük Hanım yere inmek istiyor, huy-suzlanıyordu. Dilşat Hanım:

"Bırak Beyaz, çocuk dolaşsın" dedi. Beyaz çocuğu yere bıraktı. Eğildi, Sıdika'ya:

"Çocuğa biraz göz kulak ol, ben ihtiyacımı gidereyim" dedi. Küçük kalabalık arasında ite kaka dolaşıyordu. Birdenbire koşup tef çalan kadının kucağına çıktı. Maksudı ona şirinlikler yapıp elinde şingirdayan tefi almaktı. Sıdika da arkasından koştu. "Çocuğu alayım, size mani oluyor" dedi. "Hayır hayır, bırakın kalsın. Çok tatlı bir çocuk" diyerek saçlarını okşadı kadın. Küçük de gelmemekte direniyordu. Kadınlardan orta yaşlı, şişman olanı ayağa kalktı, telaşla:

"Sizin çocuğunuzu kucaklamak bizim için şereftir hanımefendi" dedi ve genç şarkıcıya döndü.

"Katina, belki duymuşsundur. Bu güzel ve asil hanım Saraylı Küçük Bey'in zevcesidir. Bu güzel kız da büyük kızı Küçük Hanım'dır" dedi. Katina birdenbire ayağa kalktı, kıp-

kırmızı olmuştu, bacakları titriyordu. Sıdika da birkaç gün evvel, Beyaz'a yemin ettirmiş, Küçük Bey'in tutulduğu kadın hakkında bilgi almıştı. Sanki başından aşağıya buz gibi bir su dökmüşlerdi, tir titriyordu. Baş dönüyor, midesi bulanıyordu. Salondakiler donmuş gibiydi. Dilşat Hanım da ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Zaman durmuş gibiydi. Katina:

"Siz söylenenlerden de çok güzelsiniz. Hayatımda gördüğüm en güzel, en asil hanımefendisiniz. Bir isteğiniz var mı? Yerine getirmek benim için şereftir" dedi. Sıdika: "Ne gibi?" dedi.

"Sevdiğiniz bir şarkı, türkü. Sırf sizin için söylemek isterim." "Evet. 'Geceler yârim oldu' şarkısını lütfen." Sıdika bu kızla konuştuğuna, cevap verdiğine inanamıyordu. Zaten bilinçli konuşmuyordu. Bedenen ve ruhen uyuşmuş gibiydi, kendinde değildi. Tam o sırada salona giren Beyaz, Sıdika'nın yanına yaklaşıp Küçük'ü kucakladı, Sıdika'nın koluna hafifçe dokundu, kulağına eğilerek:

"Hadi yerimize geçelim" dedi. Sıdika yavaş yavaş yürüyüp kaynanasının yanına oturdu. Salonu yanık bir ses kapladı:

*"Geceler yârim oldu,
Ağlamak kârım oldu.
Her dertten ağlamazdım,
Sebebim zalim oldu.
Bayram gelmiş neyime,
Kan damlar yüreğime,
Yaralarım çok derin,
Tabip benim neyime."*

Katina hem söylüyor hem de ağlıyordu. Yanaklarından yaşlar çenesine doğru akıyordu. Salonda çıt yoktu. Çocuk-

lar bile susmuştu. Açık olan gökyüzü birden kararmış, kap-kara bir bulut pencerenin önüne bir miktar yağmur damlaları serpiştirip uzaklaşmıştı. Bu bulut ağlayamayan Sıdika'nın yerine mi ağlamıştı acaba? Katina türküsünü bitirir bitirmez kalktı. Tekrar Sıdika'nın karşısına geldi, gözleri yaşlıydı, hafifçe dizlerini büküp:

“Hanımefendi, sizin için yapamayacağım hiçbir şey yoktur. Allahasmarladık” dedi ve acele ile salondan çıktı. Sıdika hâlâ donmuş gibi duruyordu. Gözleri dolu doluydu ama akıyorlardı. Katina'ya hiçbir cevap vermedi, öylece bakıyordu. Salondaki tek ses Hayganoş'un sesiydi.

“Katina! Katina nereye gidorsun? Burada iş yapıyoruz, çabuk dön loo...”

Sünnet eğlencesi neşe ile başlamış, hüznle bitmişti. Kapıda Sıdika'yı yolcu eden Lamia'nın da düğün burnundan gelmişti. Arkadaşının boynuna sarıldı.

“Sıdika, neyin üzerine istersen yemin ederim. Çalgı takımının nereden geleceğini, kimlerden oluştuğunu, bilmiyoruz. Müftülükten bir kâtip beybabama, ‘Ben bu işi hallederim,’ demiş. Salona girerken de görmedim onları, görsem de tanıyamam ki zaten.”

“Üzülme Lamia, senin iyi niyetinden şüphem yok. İkimiz de bu yörenin insanlarıyız, birgün bir yerde bu karşılaşma kaçınılmazdı” dedi ve koşar adımlarla faytona atladı.

Baş ağrısı için bir ilaç alan Sıdika, orada akıtamadığı yaşlarını yatak odasında bol bol akıttı.

Küçük Bey, her zamankinden erken gelmişti. Sıdika uyuyor numarası yaptı. Başka ne yapabiliirdi? İki çocuğunu bırakıp nereye gidebilirdi? Bu konaktan asla çocuklarını çıkaramazdı. Çocukları olmadan gidemezdi. Hem neler işiteceğini çok iyi biliyordu. “Aç değilsin, açık değilsin. Dövmüyor, sövmüyor. Erkektir, çapkınlık yapar!”

Yirmi bir yaşındaki bir kadının kristal bir ayna gibi paramparça olan gururunu nasıl toparlayabilecekti. Onun da sevmeye seilmeye ihtiyacı olduğunu, kime nasıl anlatabilirdi? Erkekti, yapacaktı. Hele bu kadar parası varsa. Bütün bu düşünceler arasında dolaşan Sıdika sabaha karşı uyuyakalmıştı. Dilşat Hanım'ın saçlarını okşamasıyla uyandı.

"İyi sabahlar yavrum. Hasta mısın diye merak ettim de." Dilşat Hanım da çok bitkin ve yorgun görünüyordu. Bu yaşlı kadının da huzuru ve rahatı kalmamıştı

"Hayır Hanımanne hasta değilim. Zor uyudum da. Çocuklar ne yapıyor?"

"Beyaz Küçük'e, Ede de Dilşat'a kahvaltı ettirdiler. Dilşat bugün rafadan yumurta yedi. Ben seni bekledim. Kahvaltımızı beraber yapalım diye. Gelir misin?" Sıdika başını sallayarak evet işareti yaptıktan sonra, Dilşat Hanım odadan çıkmıştı. Sıdika zorlukla kalktı. Elini yüzünü yıkadı, salona kahvaltıya indi. Küçük Bey sedirde oturmuş, kahve içiyordu. Akşam erken gelmiş ve gitmemişti. Sıdika, "Acaba neler dönüyor?" diye düşündü.

Kaynanası yanını işaret etti.

"Sıdika, buraya gel." Küçük Bey öylece bakıyordu. Acaba anası onu ne zaman yerden yere vuracaktı. Annesini üzgün gören Küçük Hanım, başından tokasını çıkarmış, annesinin saçlarına takmaya çalışıyordu. Cicisini verirse belki annesi güler diye ümit ediyordu.

Hem Dilşat Hanım hem de Sıdika artık Küçük Bey'e herhangi bir şey söylemeyeceklerdi. Çünkü faydasızdı. "Onu yok farz etmek en iyisi olacak" diye karar vermişlerdi. Bu kararı ikisi aynı zamanda ama birbirlerinden habersiz almışlardı.

Bu olayın üzerinden neredeyse bir hafta geçmişti. Sıdika ruhen çok bitkindi ama ayaktaıdı ve çocuklarıyla meşgul

oluyordu. Çocukları onun yaşama sebebi ve gücüydü. Konakta her şey alışıldığı gibi yürüyordu. Tek değişiklik Küçük Bey'in eve daha erken gelmesiydi. Ama gene içkili geliyordu. Sıdika, "İşin içinde kadın yok galiba? Acaba Katina ile arasında nasıl bir şey geçti?" diye düşünüyordu. Küçük Bey yavaş yavaş normal bir ev erkeği havasına girmeye çalışıyordu. Hatta dün gece Sıdika ile sevişmeye yeltenmiş, Sıdika arkasını dönünce ısrar etmemişti. Sıdika düşünüyordu: "Ben bu tavrımı ne kadar sürdürebilirim? Doğru olan bu mu? Yoksa yeniden sokaklara mı itmiş olurum? Bu evliliği yürütmek zorunda olduğuma göre, midem bulansa da karıkoca oyununu devam ettirmeli miyim?" Bunları soracak bir yakını da yoktu. Annesi ona yardımcı olmaktan çok uzaktı. Kayınvalidesi, nihayet kocasının annesiydi. Her şeye rağmen ona iyi davranmasını, düzelebileceğini öğütleyecekti. "Lamia ile mi konuşayım acaba?" diye düşünürken Belkıs geldi.

"Gelin hanım, Lamia Hanım geldiler" dedi. Sıdika salonun kapısına koşmuştu bile, arkadaşını karşıladı, boynuna sarıldı. Lamia:

"Seni iyi gördüm. Aferin sana!" dedi.

"Başka çarem var mı?" diyen Sıdika'ya Lamia gülerek:

"Kaç gündür ben de seni düşünüyorum. İnsan böyle olayları yaşarken dünyanın sonu geldi zannediyor, yalnız kendinin böyle bir şey yaşadığını düşünüyor. Aslında hiç de öyle değil. Çok mutlu gibi görünen birçok kadın bu gibi olayları yaşıyor. Sizinkinin bu kadar göze batmasının sebebi, kocanın ünlü bir bey olmasından, çok parasının olmasından, senin eşsiz bir güzel olmandan kaynaklanıyor." Sıdika, Lamia'yı dikkatle dinliyordu. "Peki sen, sen de yaşadın mı?"

"Belki aynısını değil ama buna benzer olaylar çok yaşadım. Birkaç gün havalara girdim. Sonra her şey normalmiş

gibi devam ettim. Hele Kemal olduktan sonra." Lamia bir şey sormadan gereken bütün cevapları vermişti.

"Teşekkür ederim Lamia, sen olmasaydın ben ne yapardım?" Lamia kendi evliliği hakkında söylediklerini tamamen uydurmuştu. Arkadaşının kırılan onurunu başka türlü nasıl tamir edebilirdi.

"Gene de söylemeden yapamayacağım. Ben bizim ailede böyle şeylere hiç rastlamadım."

"Senin bizim aile dediğin, amcan ve eşi, baban ve annen. Yani yaşını başını almış insanlar. Siz de o yaşa gelince böyle sorunlarınız olmayacak. Hiç annene sordun mu bu gibi şeyleri yaşayıp yaşamadığını?"

"Hayır sormadım. Galiba haklısın." Sonra birdenbire sordu: "Harput'ta ne gibi dedikodular var? Bana duyduklarını dürüst olarak anlat." dedi.

"Peki sana karşı dürüst olacağım ama duyduklarının kötü tarafını değil iyi taraflarını al."

"Peki Lamia, dediğini yapmaya gayret edeceğim." O günden beri Katina, Küçük Bey'i içeri almıyormuş. Bütün kıymetli hediyelere, yalvarmalara rağmen almamakta kararlıymış. O melek gibi kadını bu hale sokan insandan kimseye hayır gelmez. Öyle karısı ve o kadar güzel çocuğu varken evinin dışında zevk-ü sefa sürmesi çok zalimce. Küçük Bey benim için ölmüştür' diyormuş. Kahveci Kız İbo ile Hayganoş beraber olup dövmüşler bile. 'Öldürseniz bile olmaz, ben kötü yola düştüm ama hâlâ vicdanım ve bir kalbim var,' diye diretiyormuş."

"Onlara ne oluyor?"

"Kızım sen, hakikaten çok iyi niyetlisin. Hepsi Küçük Bey sayesinde bolluk içinde yaşıyorlar. Böyle bir kızdan beklenmeyecek kadar soylu bir davranış değil mi?"

"Lamia, o kız sahiden dürüst galiba, ona yardım edebilsem."

“Biraz beklemelisin. Dediklerinde sahiden samimi ise onu Hayganoş’un elinden kurtarmanın çarelerini ararız. Benden haber bekle, bir on-on-beş gün daha geçsin.”

Küçük Bey sünnet düğününün kadınlara yapıldığı gün, akşamüzeri, her şeyden habersiz, Kız İbo’nun kahvesinde hem içip hem havanın kararmasını beklemişti. Sonra da Hayganoş’un evinin yolunu tutmuştu. Hayganoş’un evinde büyük bir kavga vardı. Hayganoş, düğün dağılır dağılmaz hışımla eve koşmuştu. Bir an evvel şu aptal Katina’nın dersini vermeliydi. Bu kadar anlı şanlı bir ailenin düğününü nasıl yarıda bırakırdı! Eve geldiğinde Katina’yı perişan bir vaziyette bulmuştu. Yüzü gözü kıpkırmızıydı ve hâlâ ağlıyordu.

“Ne olorsun giz? Kendi kendine iş mi arorsun loo. Küçük Bey’in karısı sana hakaret etmedi, dövdürmedi, herhangi bir imâda bile bulunmadı. Peki bu halin ne?” Katina:

“Zaten onun o asaleti, o inceliği, o güzelliği karşısında ezildim, yerin dibine girdim. Eğer bağırırsaydı hakaret etseydi beni bu kadar etkilemezdi. O bir kadın değil, o bir melek. Ben artık onun kocasıyla bir ilişki kuramam. Bu iş bitti.”

“Saçmalama, Küçük Bey gibi bir kismet asla bulamazsın.” Katina kızmıştı:

“Senin beni anlamanı beklemiyorum. Aklın fikrin para. Ne kalbin ne acıman var.”

“Bana bak, orospunun kalbi de vicdanı da paradır. Bana küçük kahpelikten birdenbire asil hanımlığa geçtiğini söyleme.

Kalk giyin, şimdi beyimiz gelir. Haa, bugün karısına, çocuğuna karşı iyi numara yaptın. Belki de büyük mükâfat alacaktır.” “Onların hiçbirisi numara değildi.” Katina’yı

ciddiye almayan Hayganoş, Küçük Bey'e meze hazırlamak için mutfığa yürüdü. Katina yerinden kıpırdamamıştı. Kayalara bakıyor, gözlerinden hâlâ yaşlar akıyordu. Bir müddet sonra Küçük Bey'in atının nal sesleri gelmeye başlamıştı. Katina hemen fırladı, oda kapısını kilitledi.

Hayganoş koşarak, kapıyı açtı.

"Buyursunlar beyzadem, buyursunlar." Küçük Bey içeri girdi, yarı karanlık avluya göz gezdirdi:

"Katina nerede Hayganoş?" Hayganoş, Katina'nın odasına girmek istedi ama kapı kilitliydi. Birkaç kere tıkırdattı. Sonra kızgın bir sesle:

"Katina giz, uyudun nedir? Küçük Bey ayakta seni bekler." Katina kararlı bir ses tonuyla:

"Küçük Bey bu odadan içeri giremez, zorlarsanız, duvarda asılı tüfekte kendimi öldürürüm." Havaya bir el ateş etti. "Tüfek elimde. Ben o asil kadının kocasıyla bir yatağa giremem artık." Küçük Bey şaşırılmıştı. Çünkü olanlardan haberi yoktu. Hayganoş hemen kendince anlatmaya başladı.

"Şey Küçük Beg'im, şey, Katina bugün karını görünce, seni çok kışkandı, çok sevor seni, elinde degüldür. İsteri-sen İbo'yu çağırır, kapıyı zorla açtırırım loo?" Korku ve endişeyle Küçük Bey'e bakıyordu. Ya bırakıp giderse? Ya bir daha dönmezse? Ne yaparlardı? Bu yörenin en zengin, en eli açık beyiydi. Dışarıda orospu kıtlığı yoktu ya. Şimdi dillerde dolaşan Sırma Emoş, Tiyatura Nuriye gibi ün yapmış isimler vardı. Küçük Bey biraz düşündü:

"Yaa, beni kışkandı demek, zorlamaya gerek yok. Bugün rahat bırakalım, yarın kendine gelir, yarın beni ve hediye mi görünce her şey düzelir" deyip çıktı. Hayganoş ayaklarını yere vurup, tepiniyor, avazı çıktığı kadar bağıırıyordu.

"Pis şırfıntı, ben dayın olacak o pezevenge dünyanın parasını verdim. Bol para bol mücevher görünce şımartın.

Senden başka orospu mu yok. Küçük Bey'i kaybedersen görürsün gününü."

Ertesi akşam aynı saatlerde pür tuvalet, elinde kuyumcudan aldığı bir paketle gelen Küçük Bey, Katina tarafından aynı şiddetle reddedildi. Kapı yine kilitliydi. Ve Katina içerdin:

"Sen vicdanlı bir beysen karına ve çocuklarına dön, karının eline kimse su dökemez" demişti.

Hayganoş dönmek için ayağa kalkan Küçük Bey'e:

"Hediyeyi bana ver yarın vereyim, hediyeyi görünce yumuşayacaktır. İnan bana" dedi.

Küçük Bey, gider gitmez paketi aceleyle açtı. Çok güzel elmas bir gül yüzük ve aynı takımın küpeleri vardı. "Off be, görür musun kaltak ne şanslı. Gençliğimde böyle bir beg benim önüme çıkmadı ki onu kiraz sapına çevireydim" dedi. Ve kutuyu itinayla kendi ziynetlerinin yanına koydu.

Bir haftadır aynı olayların tekrarı yaşanıyor. Her akşam Küçük Bey bir paketle geliyor ama Katina, ne kadar dil dökerse döksün, kapıyı açmıyor, aynı gerekçelerle Küçük Bey'i geri çeviriyordu. Yalnız son üç gündür, Küçük Bey aldığı hediyeleri Hayganoş'a vermiyordu. "Açsın kapıyı ben elimle veririm" demiş ve geri götürmüştü. O gün yedinci gündü. Küçük Bey aynı saatlerde yine gelmişti, elinde kadife bir kese vardı. Hayganoş'a döndü:

"Söyle ona, bunun içinde yedi tane beşibirlik var, kapıyı açsın, hepsi onun, sırf bu gece için." Hayganoş kızgın ve yüksek bir sesle:

"Bak, begimiz sana yedi tane beşibirlik getirmiş, sırf bu gece için, aç şu kapıyı." Katina:

"Dışarıdan, demirlerin arasından verin bir göreyim, sahiden de yedi tane mi?" Hemen dışarıya çıktılar, ikisi de çok sevinmişti. O arada Kız İbo da gelmiş, onları seyredir-

yordu. Katina camı açtı, Küçük Bey, keseyi uzattı. Katina kadife kesenin ağzını açtı, beşibirlikleri avcuna döktü. Ve kayalara doğru bütün gücü ile fırlattı. Beşibiryerdelere şıngırdarak kayaların üzerinden Elaziz'e doğru yuvarlanmışlardı. Alacakaranlıktı. Küçük Bey öylece donup kalmıştı. Hayganoş ağza alınmayacak küfürler savuruyordu. Kız İbo koşarak içerden bir el feneri getirdi. Hayganoş sivri bir kayanın üzerinde gördüğü beşibiryerdeyi almak için yanındaki kayaya hoplarken dengesini kaybetti. Yanında feneri tutan Kız İbo olmasaydı, uçuruma yuvarlanacaktı. Hayganoş, "Ayağım! Ayağım!" diye bağıırıyordu. Kız İbo, Küçük Bey'in de yardımını ile onu eve kadar taşıdı. Sofada, Katina'nın oda kapısının karşısındaki sedire yatak yaparak Hayganoş'u yatırdılar. Küçük Bey evine, Kız İbo da kırıkçı getirmeye gittiler. Çok geçmeden, Kız İbo ile kırıkçı gelmişlerdi. Hayganoş'un ayağı kırıkçı tarafından sarıldıktan sonra da sakinleşmemişti, sabaha kadar hırstan ve acıdan bağırdı. Katina olanların hepsini duymuştu. Kaç gündür doğru dürüst bir şey yememiş, tuvalete bile rahat gidememişti. Bu ayak kırılma işi bayağı hoşuna gitti. Sabah kalkıp evi topladı, Hayganoş'a bir çorba yaptı. Hayganoş, Katina'ya hiçbir şey söylemedi. Kırıkçı, "En az kırk gün ayağın alçıda kalacak, sakın üstüne basmaya kalkma, sonra ömür boyu yürüyemezsin" demişti. Bu günlerde Katina'ya muhtaç olacaktı. Eğer ayağı kırılmasaydı, o gün Kız İbo ile beraber Katina'ya unutamayacağı bir dayak daha atmayı planlıyorlardı. Bu haberlerin nasıl yayıldığı bilinmiyordu ama yayılıyordu, yalnız bir değişiklik yapılmıştı. "Güya Katina on beşibirlik istemiş, Küçük Bey yedi tane getirdiği için kızıp da atmışmış!" Bu hikâye Harput ve çevresinde uzun yıllar hatta günümüze kadar anlatıldı, durdu. Hikâyeyi tek duymayan Sıdika'ydı galiba. Küçük Bey o geceden sonra

Katina'ya gitmedi. Gururu kırıldığından dolayı değildi. Artık ümidini kesmişti. Katina naz yapmıyordu. Kararı kesindi. Küçük Bey böyle bir davranış biçimini anlamaktan çok uzaktı. Bu yüzden asla Katina'nın kendisini neden bıraktığını bilemedi. Katina, Küçük Bey'i sevmiştir. İlk göz ağrısıydı. Ama ne olursa olsun o genç ve asil kadına acı çektiren kendisi olmayacaktı.

Lamia, Sıdika'ya durumu özetle anlatmış, Katina'nın zor durumda olduğunu, Hayganoş'un ayağı düzeldikten sonra yine işkence göreceğini, birgün birileriyle düşüp kalkmaya mecbur edileceğini söylemişti. Tabii Hayganoş'un ayağının neden kırıldığını anlatmamıştı.

Sıdika bu haberlere hem sevinmiş hem üzölmüştü. Kimbilir belki kocası evine döner, evliliğinin ilk zamanlarındaki gibi sevecen ve kibar bir erkek olurdu. Belki her şeyi unutup, çocuklarının hatırı için o da yeniden kocasını sevebilirdi. Üzölmüştü, çünkü Katina çok zor durumdaydı. O kız büyük mertlik ve cesaret göstermiş, Küçük Bey gibi birini, bütün baskılara rağmen kendisinden uzaklaştırmıştı. Bu kız birilerinin kurbanıydı. Birçok insandan daha vicdanlı ve kaliteliydi. Ama onu bu bataktan nasıl kurtarabilirdi acaba? Küçük Bey bu evdeyken onu bu konağa almak imkânsızdı. "En iyisi kaynanamdan yardım istemek. Bu iş beni aşar" dedi.

Dilşat Hanım o sabah namazdan sonra uvuyamamış, yatakta dönüp durmuştu. Sonra konağın bahçesine inip çiçekleri, tomurcuklanan ağaçları seyretmişti. Güzel bir bahar günüydü. Tabiat uyanmıştı, güneş parlaktı. Dilşat Hanım kahvaltı saatine kadar bahçede vakit geçirmişti ama yine sıkıntılı, yine tedirgindi. "İnsan kafasının içindekileri çıkaramadıktan sonra, bir yerlere gitmenin ne önemi var. Sorun bizimle beraber. Mekânların hiçbir suçu yok" diye

söylenerek konağa girdi. Sıdika salondaydı. Onun isteği üzerine Nergis kahvaltıyı kışlık bahçede hazırlamıştı. Sıdika gülerek kaynanasını karşıladı.

“Hanımanne, şöyle sizinle baş başa bir kahvaltı yapalım diye düşündüm.”

“Çok güzel olur Sıdika, sofranın burada hazırlanması da çok iyi olmuş, dışarda nefis bir hava var.” Gelin kaynana sofraya oturdular. Henüz çocuklar uyanmamıştı. Dilşat Hanım, Sıdika’yı daha canlı daha neşeli görmüştü.

“Hanımanne, sizden bir şey rica edecektim. Tabii yapmayı uygun görürseniz ve tabii yapılması mümkünse?”

“Söyle kızım, elimden gelen her şeyi yaparım. Hele seni mutlu edecekse.”

“Bu biraz alışılmışın dışında bir istek. Bilmem ki?” Sıdika hâlâ çekiniyordu.

“Söyle kızım, çekinme.”

“Hanımanne, geçen Lamia geldiğinde ona ısrarla Harput’ta neler olup bittiğini sordum. Israrıma dayanamadı, anlattı.” Sıdika, Lamia’dan duyduklarını aynen kaynanasına nakletti. Ve ardından. “Ben o mert ve cesur kızı oradan kurtarmak istiyorum. Belki yeniden namuslu bir hayat yaşama şansı elde edebilir. Biz de her an hazır bir tehlikeyden, bir yere kadar kurtulmuş oluruz” dedi.

Aslında Dilşat Hanım, Harput’ta olup bitenlerin hepsini biliyordu. Hatta hatta Sıdika’nın bilmediklerini de. Oğlu için artık ümitli değildi. Ama o kızı kurtarabilirlerdi. “Kimbilir belki oğlumu da, Allah’tan ümit kesilmez ki” diye düşündü.

“Sıdika, bu anlattıklarını ben de duydum. O kıza yardım etmeyi isterim. Hele seni mutlu edecekse. Biraz düşüneyim. Bir yolu olmalı” dedi. Sıdika çok sevinmişti, kalkıp kaynanasının elini öptü. Dilşat Hanım da onun yüzünü. Öper-

ken, Beyaz ve çocuklar büyük bir gürültüyle salona oradan da, kışlık bahçeye geldiler. Beyaz, Sıdık'a:

"Bayram falan mı?" dedi. Sıdık güldü.

"Hayır, sadece içimizden geldi...."

Dilşat Hanım, bütün gün ve gece bu konuyu düşündü. Kafasında bazı planlar oluşuyordu ama her birinin bir pürüzü, tehlikeli bir tarafı vardı. Katina'ya bir kadın gönderemezdi. Kendi çevresinden oraya gidip gelecek bir kadın olamayacağı gibi Hayganoş da böyle birinin Katina'ya yaklaşmasına izin vermezdi. Erkekleri Katina kabul etmiyordu. Zaten güvenebileceği tek erkek Bekir'di. Ama çocuk yeni evliydi, ne onun başının belaya girmesini, ne de eşinin cehennem azabı yaşamasını isterdi. "Yine de Bekir'le görüşmeliyim. Belki onun güvenebileceği bir adamı vardır" dedi kendi kendine. Para hiç önemli değildi. Bekir bu yolda istediği kadar harcayabilirdi. Sabah kahvesini getiren Nergis'e:

"Nergis, Bekir'in evine kadar git, karısına, Bekir evdeyse hemen bana gelmesini, onunla önemli bir şey konuşacağımı söyle."

"Başüstüne Büyük Hanım, şimdi gidiyorum" diyen Nergis acele ile Bekir'in evinin yolunu tuttu.

On-on beş dakika sonra Bekir görüldü. Dilşat Hanım:

"Gel oğlum, seninle çalışma odasında konuşalım. Çocuklar rahat vermez, kafamızı karıştırırlar."

Oturma odasına girince, hemen kapıyı kapattı.

"Otur şu karşımdaki kanepeye oğlum."

"Böyle iyi Büyük Hanım."

"Otur oğlum, uzun sürecek bir mesele. Sana hep bu gibi işlerle geliyorum ama başka güvendiğim, aile meselelerini açabileceğim, bu konuda yardımını isteyebileceğim kimsem yok. Beni anlıyorsun değil mi? Eğer uygun bulmazsan kabul etmeyebilirsin. Bu konuda asla seni zorlamam ve

gücenmem" dedi. Bütün bu sözler Bekir'in hoşuna gitmişti. Ve Dilşat Hanım'ın samimi olduğundan da emindi.

"Emret Büyük Hanım, her zaman söylediğim gibi, sizin için yapamayacağım bir şey yoktur."

Dilşat Hanım önce Nergis'den Bekir'le kendisi için, birer orta şekerli kahve yapmasını istedi. Sonra bütün olayları, özetle anlatıp ne istediğini bildirdi. Bekir, Büyük Hanım'ın karşısında kahve içerken artık kendini bir kapı kulu gibi değil, bir aile dostu gibi görüyordu. Dilşat Hanım da bu havayı vermek istemişti. Zaten o da Bekir'i öyle görüyordu.

"Büyük Hanım sizin de buyurduğunuz gibi, ben açıktan açığa bu işin içinde olamam ama yine öbür işte olduğu gibi emmim oğluna havale ederim. Seve seve yapacaktır. Güvenin bana ve bu işi olmuş bilin" diyerek ayrıldı.

Bekir yakın köylerden Hoğu'da oturan amcasının evine gitti. Büyük oğlu Mehmet'i bir tarafa çekerek durumu anlattı. Mehmet bıçaklama olayını da planlayan gençti, gözü pekti, böyle heyecanlı işleri de severdi. Oturup onunla birkaç plan yaptılar, birisi uygulanamazsa ötekini devreye sokacaklardı. Bekir, Mehmet'e oldukça yüklü bir para bıraktı. Her hali ile zengin gözükmesi gerekliydi.

"Ve sakın gerektiği kadar harcamaktan çekinme" diyerek Hoğu'dan ayrıldı; Nasılsa Büyük Hanım bunu fazlasıyla ödeyecekti.

Ertesi gün erkenden Mehmet, Elaziz'e indi. Zenginlerin alışveriş ettiği yerlerden giyim kuşam aldı ve bazılarını da ısmarladı. Hatta altın suyuna batmış, köstekli bir cep saati bile aldı. İki gün içinde hazırды. Bekir'in konaktan getirdiği Arap atını da tımar edip tüylerini parlattı. Maksadı uzak köylerden çapkınlığa gelmiş bir ağa oğlu süsü vermektir. Mehmet kaytan bıyıklı, yakışıklı bir delikanlıydı. Bu hali ile birçok kadının ilgisini çekebilirdi.

Harput'un tepelerini tırmanırken akşamın alacakaranlığı çökmüştü. Bu keskin ve sert kayalar bu saatte ne de heybetli görünüyorlardı. Bunları düşünen Mehmet, "Aman!" dedi, "Ata da yabancıyım. Etrafımı incelemeyi bırakıp bir an evvel gideyim."

Atı biraz daha hızlı sürmeye başladı. Kız İbo'nun kahvesine gelince atından indi, etrafına şöyle bir bakındı.

"Atımı bağlayacak, bana demili bir çay verecek kimse yok mu?" Kız İbo hemen koştu.

"Buyur arkadaş, buralardan değilsin, seni ilk defa görüyorum."

"Evet," dedi, "Maden tarafından geliyorum. Bir arazi işim vardı bitiremedim. Yarına kaldı. Harput'ta hayat daha heyecanlı olur derler. Ben de bir deneyeyim dedim."

Kız İbo, "İyi bir kısmet galiba ama o şıfıntının gönlünü yapabilirsek" diye düşündü.

"Sana şu dalda yerde bir çilingir sofrası hazırlayayım mı?"

"Hayır hayır, bana iyi bir gece hazırlayacak birini biliyorsan göster." O arada sözde altın köstekli saatini cebinden çıkararak baktı. Ve yüklüce bir bahşişi çay tabağının içine bıraktı. İbo büyük bir heyecanla:

"Çok iyi bir parça var ama hem çok nazlı, hem de çok pahalıdır" dedi.

"Pahası hiç önemli değil, nazını da çekebildiğimiz kadar çekeriz."

Kız İbo, "Kalk öyleyse, şansını bir dene!" dedi.

Hayganoş'un evinin önüne gelmeden, İbo, Mehmet'e, "Sen benim arkamda dur, Katina yabancı görürse kapıyı açmayabilir" dedi. Mehmet, Kız İbo'nun arkasına gizlendi. Kız İbo kapıyı birkaç defa tıkırdattı.

"Kim o?"

“Benim Katina, İbo. Bir ihtiyacınız var mı diye soracaktım.”

Hayganoş’un ayağı kırıldığı günden beri, evin bütün ihtiyaçlarını Kız İbo görüyordu. Kapı açılır açılmaz, ikisi birden içeriye daldılar. Katina odasına girmeye çalışırken bir taraftan da söyleniyordu:

“Kim bu adam? Kimseyi istemiyorum.”

Mehmet önüne doğru fırlayıp kolunu yakaladı ve bir çırpıda fısıltıyla, “Beni Küçük Bey’in karısı gönderdi. Biraz nazlandıktan sonra beni odana kabul et” dedi ve Katina’nın kolunu bıraktı. Katina odasına girip kapıyı kapattı. Mehmet kapının önünde, yüksek sesle:

“Katina, biraz konuşalım, eğer beni istememekte kararsıysan inan ki seni zorlamayacağım. Ama beni dinlemelisin.” Kız İbo, Mehmet’in yanına yaklaşıp:

“Demin kulağına ne söyledin?” diye sordu.

“Bir genç kadına ne denir arkadaş? Çok güzel olduğunu, beni içeriye alırsa ona her şeyi unutturacağımı ve memnun bırakacağımı söyledim.” Bu sefer de Kız İbo, Katina’nın kapısı önüne gelerek:

“Katina, aptallık etme, bu ağa oğlu haklı.”

Katina şaşırılmıştı. Acaba Küçük Bey’in karısı ona niye bir adam göndermişti. Ama başka biri böyle bir yalanı uyduramazdı.

“Eğer erkeklik şerefine söz verirsen, seni içeriye alırım” dedi. Mehmet:

“Yemin ediyorum, istemezsen hemen çıkacağım.” Kapı açıldı, Mehmet içeriye girerken, İbo:

“Bak arkadaş, ben burda on-onbeş dakika beklerim, çıkarsan beraber gideriz. Eğer gönlünü yaparsan ne zaman gelirsen gel ben kahvedeyim, atını ordan alırsın” dedi. Mehmet odaya girince:

“Bak kızım, beni sahiden Küçük Bey’in karısı gönderdi. Onun için gösterdiğin saygı ve mertlikten sonra, burada baskı altında olduğunu, çok kötü günler yaşadığını duymuş. Eğer sahiden buradan kurtulmak istiyorsan, benimle işbirliği yapman gerek. Beni beğenip kabul ettiğine ve aramızda bir ilişkinin başladığına onları inandırmamız lazım. Ben sana elimi bile sürmeyeceğim inan bana” dedi. Katina bu planı uygulamayı kabul etti. Başka da çaresi yok gibiydi. Bir müddet sonra, Mehmet’le gülüşüp fıkırdaşmaya başladılar. Bunu da özellikle biraz yüksek bir sesle yapıyorlardı.

Hayganoş’la Kız İbo çok şaşırmışlardı. Kız İbo:

“Bu adam bu işi nasıl bu kadar çabuk halledebildi?” Hayganoş gülerek:

“Alışmış kudurmuştan beterdir. O erkeksiz durabilir mi loo?” Ve gözlerini süzerek devam etti: “İçerdeki de karşı koyulacak gibi bir yiğit degüldür doğrusu.”

Mehmet iki saati geçkin bir zaman içeride kaldı. Çıkınca Hayganoş’a yüklü bir ücret ödeyip doğru Kız İbo’nun kahvesine gitti. Atını alırken:

“Sağol arkadaş, tahminimden de iyi bir parça, bir âfet, bir ateş” dedi ve onun avcuna da hatırı sayılır bir bahşiş bıraktı.

Ertesi sabah Katina mutlu bir ifade takınarak, bütün evin işini görüp çamaşırları yıkadı. Birkaç çeşit yemek yaptı. Ağzından bırakmadığı bir de türküsü vardı:

“Karanfil oylum, oylum,

Geliyor selvi boylum

Selvi boylum gelince

Şen olur benim gönlüm.”

Hayganoş:

“Giz bakorum da çok mutlusun. Ne oldu hani? Hani Küçük Bey’in üstüne kimse olmazdı?”

“Ama Hayganoş abla, kaytan bıyıklı da çok yakışıklı ve güçlü. Ben ne yapayım, dayanılır gibi değil ki!” dedi. Hayganoş çok memnundu. İçinden, “Şıfıntı şanslı. Hep de beyler ağalar çıkar karşısına. Neyse ben de bu sayede daha çok kazanıyorum” dedi.

Altı gündür, Mehmet ve Katina Hayganoş’a, aynı oyunu oynuyorlardı. Mehmet:

“Katina, artık bu işi halletmeliyiz. Bu böyle sürüp gidemez.” Katina biraz düşündü. “Çok haklısın ama, benden aldıkları ziynetlerimi ve paramı da almalıyım” dedi. Hayganoş, Kız İbo ile Katina’nın bütün ziynetlerini almıştı.

“Nerede olduğunu biliyor musun?” Katina: “Evet, büyük bir ihtimalle arkadaki karanlık odada asma kilitli bir sandığı var. Onun içine koymuştur. Uyurken anahtarı almam gerek. Zor ama yarın deneyeceğim. Ayağa kalkmadan sandığını kontrol etmesi mümkün değil.”

“Bugün sen o işi halletmeye çalış. Ben akşam Hayganoş’a çok daha büyük bir bahşış bırakırım. Ve ona, burada kapının dışında biri olduğunu bilirken rahatça sevişemediğimi, o yüzden pek tat alamadığımı, kendisi iyileşinceye kadar bazı geceler, seni şehirdeki halamın boş evine götürmek istediğimi, iyileştikten sonra mesele kalmayacağını söyleyim. Zannederim itiraz edemeyecektir. Katina, sen de eşyalarını topla ama çok olmasın, nereye gideceğini bile bilmiyorsun, elinde valizlerle dolaşamazsın. Valizleri evden çıkarmak da imkânsız zaten. Akşam ben buraya girmeden, pencere demirleri arasından eşyalarını verirsin. Sonra da seninle çıkarız. Ben bugün bir araba bulmaya çalışacağım. Malatya tarafına gitmek istiyorsun, değil mi?” Katina başını sallayarak tasdik etti. Mehmet devam etti: “Şayet yarın gece için araba bulamazsam ertesi geceye bırakırız.”

“Tamam ama ziynetlerimi almalıyım. Onlar benim uzun bir müddet geçimimi sağlayabilir. Hem de o açgözlü kadına

hiçbir şeyimi bırakmak istemem. Benim sırtımdan servet kazandı zaten.”

Mehmet odadan çıktı. Hayganoş'un yanına diğer geceler bıraktığının birkaç misli daha fazla bir harçlık koydu. Hayganoş'un gözleri parlamıştı.

“Ağamız memnun mudur? Başka bir arzuları var mıdır?”

Mehmet tam sırası diye düşünerek, Katina'yla konuştuklarını aynen anlattı. Hayganoş hiç tereddütsüz:

“Emrin olur ağam. Yalnız gündüzleri burada olması gerek. Görörsün ben kalkamorum” dedi. Mehmet hemen atladı.

“Tabii tabii. Onu zaten düşünmüştük, seni böyle bırakmaya gönlümüz razı olur mu? Hadi Allahaismarladık” diyerek çıktı.

Ertesi sabah Mehmet şehre indi. İkinci Harput Caddesi'ndeki faytoncuların arasında tanıdığı bir arabacı vardı. Onu buldu.

“Hüsnü benim. Yarın gece Malatya tarafına gidecek bir yolcum var, genç ve yalnız bir kadın. Arabada emniyetli bir iki yolcu olması gerek. Sana ücretinin üç mislini veririm.”

Hüsnü, “Arkadaşım para önemli değil ama ben iki-üç gün uzaklara gidemem. Karım doğum yapacak da” dedi. Yanlarında duran boz renkli, çilli faytoncu söze karıştı.

“Ben götürürüm. İki yolcum var, iki yolcuyla Malatya'ya kadar gitmek kârlı bir iş olmuyor. Sen o parayı verirsen niye olmasın.”

“Peki anlaştık. Yarın sabaha karşı burada oluruz. Bak eğer gelemezsek öbürsü güne aktaracaksın. Öyle bir şey olursa sana ayrıca ücret öderim.” Adamın eline pey kabilinden bir miktar para bıraktı. Hoğu'nun yolunu tuttu. “Bağışım Katina işlerini halledebilecek mi?” diye düşünüyordu.

Katina, Hayganoş'un öğle yemeğini vermiş, birer kahve yapmış, karşılıklı sohbet edip kahvelerini içiyorlardı. Tıpkı eskisi gibi Hayganoş:

"Giz, bu delikanlıyı çok beğendin sankim. Hani kimseyi sevemezdin? Ayrıca biriyle olman için onu sevmen gerekmez, bu iştir. Böyle bilmelisin." Katina gülerek:

"Hayganoş'cuğum, ben iş gibi sevişemem. Sevmeliyim, canım istemeli. Neyse ki bu delikanlıyı sevdim. Sıkı delikanlı, yalnız bunu tutmak biraz zor" dedi.

"Haklısın, ben de korkorum. O yüzden seni dışarı çıkarmasına izin verdim ya. Yoksa benim kızlarım evimden dışarı çıkamaz. Neyse seninle hep beraber yaşayamaz ya. Getirecektir elbet" dedi. Katina üzülmüş gibi görünerek:

"Nerdeee bizim gibileri alıp da evinin kadını yapacak erkek. Keşke olsaydı. Ama bunda asla öyle bir göz yok. Gününü gün ediyor" dedi.

Öğle yemeği yeneli epeyce olmuştu. Ama Hayganoş'un hiç mi hiç uyumaya niyeti yoktu. Her gün yemeği yer yemez horlamaya başlayan Hayganoş, bu gün habire konuşuyordu. Katina "Belki gözünün önünden kaybolursam sıkılır uyur" dedi.

"Ben biraz odamı toplayacağım, bir şey lazım olursa seslen" deyip odasına girdi. Götürmesi gereken birkaç parça eşyayı gizli bir köşeye topladı. Çok geçmeden Hayganoş horuldamaya başlamıştı. Katina, Hayganoş'un cebinden anahtar almanın çok tehlikeli olacağına karar vermişti. Odasından birkaç firkete, bir tığ, birkaç da eski anahtar alıp Hayganoş'un yanından sessizce geçerek sandık odasına girdi. Epeyce uzun süre uğraştı. Tam ümidini kesmek üzereydi ki, kilit açıldı. Hemen sandığın yan tarafında kendi eliyle eski elbisesinden diktiği torba duruyordu. Torbayı aceleyle aldı. Sandığı kapatmadan bir-iki dakika düşündü. Hayganoş'un

ziynetlerini de alsa mıydı? Ama hemen vazgeçti. Ne sebeple olursa olsun onlar Hayganoş'a verilmişti. "Buna hakkım yok!" dedi. Sandığı kapattı. Ziynet torbasını koltuğunun altına sıkıştırdı. Zira göğsüne veya cebine konamayacak kadar büyüktü. Tam Hayganoş'un yanından geçerken kapı vuruldu. Hayganoş gözlerini açmak üzereydi. Katina ok gibi fırladı. Odasına girdiğinde kalbi yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyordu. Torbayı yatağının içine sakladı. Hayganoş sesleniyordu "Katina, giz, kapı çaloor." Katina odadan çıktı. "Ben de uzanmıştım da, şimdi açıyorum." Gelen Kız İbo'nun çırağıydı. Bir şey isteyip istemediklerini soruyordu. Bir şey istemediklerini bildirip, çırağı gönderdiler. Katina, "Eşyalarımı bir şeyin içine yerleştirmem gerek, böyle taşıyamam ki" diye düşündü ama, "Bu sefer de pencere demirlerinden geçmez, ben bunları azar azar veririm. Mehmet torbaya yerleştirir" dedi. Dakikalar geçmek bilmiyordu. Katina içinden, "Yarabim, bana yardım et bu evden kurtulayım" diye dua edip duruyordu. Nihayet Mehmet camı tıkırdattı. Katina koşarak, pencereyi açtı ve eşyalarını, ziynetlerini verdi. "Bunları şu torbaya doldur. Ben Hayganoş'un yanında oturuyor olucam" diyerek aceleyle avluya çıktı. Hayganoş'un karşısına geçip oturdu. Tam o esnada kapı çalındı.

"Kim oo?" diye soran Katina'ya Mehmet:

"Benim aç kapıyı" diye cevap verdi. Katina kapıyı açınca, Mehmet:

"Hazırsan çıkalım. Şehre ineceğiz. Çok geç kalmayalım" dedi.

"Ben hazırım" diyen Katina'nın heyecandan elleri ayakları buz kesmişti. Hayganoş gayet otoriter bir sesle:

"Yarın sabah burda olacaksın, unutma. Yakışıklı ağam, bol eğlenceler." İki genç kapıdan hızla çıktı. Katina'yı atın tergisine oturtan Mehmet:

“Sıkı tutun bana, akşam akşam bir iş çıkarmayalım.” Katina dönüp Hayganoş’un evine son bir kez baktı. Küçük Bey’i ilk tanıdığı günü hatırladı. İçinden, “O adamı çok sevmişim ama karısına ve çocuğuna hissettiklerim daha bas-kın çıktı. İyi ki de öyle oldu” dedi.

Harput’tan aşağıya inmişlerdi. Ama henüz arabacıyla buluşma saatleri gelmemişti. Oldukça uzun bir zaman vardı. Mehmet, Katina’ya yolluk olması için evden bir çıkının içine peksimet, peynir, sac ekmeği, azıcık kavurma koydurmuştu. Saray köyünün bahçeleri bitmek üzereydi. Gökte sönük birkaç yıldız vardı. Çok hafif bir rüzgâr esiyor, iğde çiçekleri nefis bir koku yayıyorlardı. Mehmet:

“Katina iğde kokusunu alıyor musun?” diye sordu.

“Evet, çok güzel!”

“Biliyor musun? Elaziz’in iğdeleri bir başka kokar. Daha zamanımız çok, aç olmalısın. Şurada biraz bir şeyler yiye-lim” dedi Mehmet. Bir ağacın dibine oturdular. Çıkından biraz bir şeyler aldılar. Aslında ikisinin de canı bir şeyler yemek istemiyordu. Kalanı Katina tekrar çıkına yerleştirdi. Mehmet ceketinin iç cebinden çıkardığı paraları Katina’ya verirken:

“Sen bir yerlere gidip başının çaresine bakıncaya kadar bu sana yeter” dedi. Nihayet buluşma saati gelmişti. Arabacı onları odun pazarının arkasında bekleyecekti. Fayton durağında binmeleri tehlikeli olabilirdi. Vardıklarında ara-ba da yolcular da hazırды. Mehmet arabacıya:

“Bak, yolcun genç bir kadın, sana emanet, başına herhangi bir şey gelirse seni sorumlu tutarım. İki gün sonra gelip senden haberini alacağım” dedi. Arabacı:

“Üzülme gaggoş, onu istediği yere sağ salım bırakacağım” dedi. Mehmet, Katina’nın yanına yaklaştı, yavaş bir sesle:

“Güle güle Katina, sen aslında iyi bir kadınsın, yolun açık olsun. Başka şartlarda, başka bir mekânda seni tanımak isterdim” dedi. Katina, “Ben de,” diyemedi, gözleri dolmuştu. Arabacı kamçısını şaklattı. Katina dolu gözlerle Mehmete’ye hafiften el salladı. Az bir zamanda çok olay yaşadığı şehre doğru bir kere daha baktı. Yeni bir hayat ve çok güzel şeyler hayal ederek geldiği bu memlekete kalbini ve iffetini bırakmıştı. Ama bu ayrılık onu yine de buruk ve hüzünlü yapıyordu. “Neden?” diye düşündü. Cevabı aslında biliyordu ama itiraf edemiyordu. “Neyse, şu anda an itibaren hayatımın üçüncü bölümü başlıyor. Meryem Ana bana yardım et” dedi.

Elaziz, Malatya arasında yol çok bozuktu, gece karanlıktı. Birkaç kere mola vermek zorunda kaldılar. Arabada bir kadın, kocası olduğunu zannettiği bir adam, bir de on beş-on altı yaşlarında hafif tombulca ablak suratlı genç bir kız vardı. Mola sırasında, kadınlar arabada kalıyorlardı. Arabacı ile adam inip bazen bir ağaç altında bazen bir taş üzerinde oturuyorlar birer sigara yakıyorlardı. İlk molada, orta yaşlı hanım, hemen söze başladı. Anlaşılan bu saate kadar zor dayanmıştı.

“Kızım seni gönderen kocan mıydı?” Afallayan Katina:

“Aa! Evet, evet” dedi. Kadın meraklı bir sesle:

“Peki sen nereye gidiyorsun?”

“Malatya’nın bir köyüne, anam çok hastaymış, bakacak başka kimse yok. Kocam da bağı bahçeyi bırakamadı, tam iş zamanı” dedi. Böylece kadının sual üstüne sual sormasını önlemiş oldu. Bütün gün yol almışlardı, akşamın alacakaranlığı basmıştı. Büyükçe bir köye girmişlerdi. Katina heyecanla seslendi.

“Arabacı, dur, burası.” Arabacı atları uzun bir hoop çekerek durdurdu, kendisi de atlayıp Katina’nın torbasını verdi.

“Güle güle bacım.”

“Yolun açık olsun arabacı.” Katina alacakaranlıkta köyün içine doğru yürüdü.

O günün sabahı Hayganoş ve Kız İbo bütün gün Katina'yı beklediler. Ama nafile..

Bu bekleyiş iki gün sürdü. Sonra artık bunun bir kaçırma olayı olduğunu anladılar. Ama yapabilecekleri hiçbir şey yoktu. Kız İbo kendince bir araştırma yapmıştı ama hiçbir sonuç alamamıştı. Tarif ettiği delikanlıyı hiç kimse tanımıyordu. Hayganoş'la karşılıklı birbirlerini suçlamışlar, kavga etmişlerdi, her şeye rağmen ortaklıkları devam ediyordu. Pis işler çevirmek için birilerini bulmak zordu. Bu olaydan birkaç gün sonra, Kız İbo kırıkçıyı getirdi. Kırıkçı kendi icadı olan tahtalardan yaptığı alçıyı çıkardı. Eliyle bacağına bir iki hareket ettirdi.

“Artık ayağa kalkıp yürüyebilirsin ama bir müddet şu bastonu kullan.” Kapının arkasına dayadığı bastonu aldı, Hayganoş'a verdi. **“Ayağına fazla yüklenme, yavaş yavaş yürümeye çalış.”** Hayganoş kırıkçıyı doğru dürüst dinlemiyordu, içine doğmuş gibi son iki gündür aklı fikri sandığındaydı. Eliyle cebini yokluyor, **“Anahtarım burda, kimse açamaz!”** diyordu ama nedense içine bir kurt girmişti. **“Şu kırıkçı ve İbo bir an evvel gitse de ben de bir sandığıma baksam”** diye sabırsızlanıyordu. Hayganoş çok acı duymasına rağmen, bastonun da yardımıyla sandığının başına kadar geldi, zorla eğildi, kilit açıldı. Acele ile kapağını kaldırdı. Katina'nın torbası yoktu. Başından kaynar sular dökülmüştü sanki. Alelacele kendi ziynetlerini ve parasını kontrol etti. **“Çok şükür onlar yerinde!”** dedi. Ama yine de avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı. **“Nankör fahişe, emeklerim gözüne dizine dursun. Sana yaptıklarımın sonra bunu nasıl bana reva gördün?”** gibi bir sürü laflar

ederek dizlerine vuruyordu. Aslında kendisi de o ziynetlerde hiçbir hakkı olmadığını biliyordu. Katina'ya verdiği emek de sadece Küçük Bey'in koynuna sokmaktan, ibaretti. Ama bu tip insanlar her durumda kendilerini haklı ve suçsuz çıkarmakta ustaydılar.

Üç gün sonra Mehmet, faytoncuların durağına gelip, çilli arabacıyı buldu. Katina'nın Malatya'nın büyükçe bir köyünde indiğini öğrendi. Sonra anlaştıkları gibi, Elaziz'in ücra bir köşesinde Bekir'le buluştu. Ona durumu anlattı. Bekir:

"Sağ ol Mehmet, iyi iş becerdin" dedi. Ve avcuna üç altın koydu. Mehmet:

"Bu iş beni de eğlendirdi" derken içinde tuhaf bir burukluk duyuyordu. Bekir, Mehmet'ten ayrılır ayrılmaz aceleyle konağa geldi. Dilşat Hanım'a Katina olayını bütün teferruatı ile anlattı. Dilşat Hanım çok sevinmişti. Katina'nın ortadan yok olması oğlu için pek bir şey ifade eder miydi bilmiyordu. Oğlunda bu zayıf karakter, bu sorumsuzluk varken etrafında ne Katinalar türerdi. Ama Sıdika'nın memnun olacağı kesindi. Ve hemen olup biteni gelinine anlattı. Sıdika çocuk gibi sevindi. Bu sevincin büyük bir kısmı Katina'yı zor durumdan kurtarmış olmasından kaynaklanıyordu, ama içinde hâlâ "Belki kocamı da eve bağlayabilirim" ümidi yatıyordu.

Bu yazı sakın geçiriyorlardı. Küçük Bey akşamları yine içkili geliyordu. Ama fazla geç kalmıyordu. Çevresi ve karısıyla biraz daha ilgiliydi. Hatta geceleri karısıyla sevişmek istiyor, Sıdika da ister istemez cevap veriyordu. İçinde, "Karşılık vermezsem, yine dışarıda birine tutulabilir" korkusu yaşıyordu. Hayatında çocuklarıyla geçirdiği saatler dışında memnun olabildiği tek şey, Lamia'nın ziyaretleriydi. Katina'nın gidişinden hemen sonra Lamia gelmiş ve büyük bir heyecanla:

“Biliyor musun ne oldu?” dedi. Sıdika merakla:

“Ne oldu Lamia?” diye sordu.

“Katina kaçtı. Çok zengin bir dost bulmuş, onunla beraber ortadan yok olmuşlar. Ama günlerdir kimse ne delikanlıyı ne de Katina’yı görmüş.” dedi. Sıdika olayın aslını bildiği için fazla heyecanlanmamış, Lamia da Sıdika’nın bu sakin haline bayağı şaşırmıştı.

Küçük Bey normal bir ev erkeği gibi hareket etmeye başlamıştı. Biraz daha az içiyor, akşamları evinde yemek yiyor, ara sıra çocuklarının başını okşuyordu. Hatta hatta bir gece evvel, Sıdika ile eski günlerdeki gibi sevişmiş, Sıdika da ona cevap vermişti. Sıdika sabah dudaklarında bir gülümseme ile uyanmıştı ve kendi kendine, “Sevişmenin bu kadar güzel olduğunu unutmuşum” demişti. Banyoya beraber girmişler, kahvaltıya mutlu yüzlerle inmişlerdi. Dilşat Hanım’ın tecrübeli gözleri bu anları yakalıyordu ama içinde hep bir endişe, bir korku taşıyordu. Dilşat Hanım, “Yine de Allah razı olsun şu Ermeni kızından! Çocuklar babalarına, Sıdika kocasına, ben de evladına kavuştuk. İnşallah devam eder” dedi.

Saraylı Küçük Bey’in konağında, huzur ve mutluluk devamlı olamıyordu. Dilşat Hanım bunu zaman zaman ciddi olarak düşünürdü. “Acaba birilerinin maddi manevi hakkını mı yedik? Birine bilmeden de olsa kötülüğümüz mü dokundu?” Ama hayır, bu eve gelin geldiğinden beri böyle bir şey duymamıştı. Kocasını asla öyle bir insan değildi. Servetlerini İstanbul’da kazandıkları parayla edinmişler, kapılarında çalışan insanların haklarını hep korumuşlardı. Kendisi de aynı şeylere fazlasıyla dikkat etmişti. Belki biraz otoriter bir yapıya sahipti ama başka türlü bu kadar insanı nasıl idare edebilirdi? Konaktaki bahar havası fazla uzun sürmedi, korktuğu başına gelmişti.

Küçük Bey her gün biraz daha geç gelmeye ve her gün biraz daha fazla içki içmeye başlamıştı. Ve on-on beş gün içinde eski haline dönmüştü. Sıdika başta olmak üzere herkes mutsuzdu. Büyü yine bozulmuştu. Sıdika yine mutsuz ve ümitsizdi. Bunlar yetmezmiş gibi baş dönmeleri ve mide bulantıları yine başlamıştı. Hiç mi hiç istememişti ama hamileydi. “Belki bir oğlum olur da Küçük Bey’i eve döndürür” diye düşündü. Sıdika kendi kendini kandırdığını biliyordu. Ama ne yapsın, bazı hallerde kandırmakda bir an için de olsa teselli olabiliyordu.

Gerçi Dilşat Hanım da içten içe, “Babasına benzemeyen bir erkek evlat doğursa ne kadar güzel olurdu” diye hayal ediyordu. Bu isteğini asla Sıdika’ya belli etmemeliydi. Çünkü Sıdika’nın bu doğumu sırf bir erkek evlat doğurma ümidi ile benimsediğini biliyordu. Bu konuda da büyük bir hayal kırıklığı yaşamaması için onu hazırlaması gerekliydi. Bu yüzden her fırsatta, kız evlatların çok daha hayırlı olduğunu, kendisinin de kız çocuklarını çok daha fazla sevdiğini anlatıp duruyordu.

Bir sabah kahve içerken:

“Biliyor musun Sıdika? Küçük Bey gibi bir oğlum olmasındansa, senin gibi on kızım olmasını yeğlerdim” dedi. Sıdika çok duygulanmıştı. Kalkıp kaynanasını öperek teşekkür etmişti. Dilşat Hanım biraz düşündükten sonra:

“Sıdika, ağırlaşmadan bir Perçençe gitmek istemez misin?” diye sordu.

“Hem de çok isterim. Babamı merak ediyorum. Sağlığı pek yerinde değildi. Ama şu mide bulantılarım biraz geçsin. Yolculuk iyi gelmeyebilir” dedi.

“Evet haklısın, ben de o yüzden biraz tereddüt içindeyim” dedi. Dilşat Hanım, yönetici kimliğiyle daha şimdiden yedi ay sonra doğacak çocuğun nasıl besleneceğini düşü-

nüyordu. Artık Ede'den hamile kalmasını isteyemezlerdi. "Yine de bu konuyu onunla görüşmeliyim. Bakalım nasıl bir tavır takınacak?" diye karar verdi. Ve bir ara Ede'ye konuyu açtı. Ede sevinçle:

"Büyük Hanım, ne güzel bir raslantı. Küçük görümcem altı ay sonra doğum yapacak. Bu ikinci çocuğu. Birincide sütü çok boldu, inşallah yine öyle olur. Eğer isterseniz, Saray köyüne gelebilirler. Orada da pek bir şeyleri yok" dedi. Dilşat Hanım:

"Sen uygundur diyorsan mesele yok Ede. Ancak Sıdık'a'dan iki ay falan önce doğuracak demektir. Bir doğursun sütünün durumuna bakalım. Sonra buraya getiririz" dedi.

Sıdık yaz sonuna doğru, Beyaz'ı ve iki kızını alarak Perçençe gitti. Başta Beko olmak üzere herkes çok mutlu olmuştu. Ahmet Ağa biraz çökmüştü. Daha yaşlı ve daha güçsüz gözüküyordu. Avludan üst kata çıkarken nefes nefese kalıyordu. Firdevs Hanım daha fazla içine kapanmış, adeta etrafına saydam bir duvar örmüştü. Önce Sıdık'ın evlenmesi, arkadan oğullarının Mısır'a gidişi, Firdevs Hanım'ı çok üzmüştü. Her türlü ayrılığa, anaya, babaya, sevgiliye, kocaya alışılabilirdi ama evlat yokluğuna asla. Evlat konu olunca zaman da ilaç olamıyordu. Hasreti ve acıyı daha çok artırıyordu. Firdevs Hanım bu konuya kendince şöyle bir yorum getirmişti: "İlk günlerde evlat hasreti, yeni alev almış bir odun yığını gibiydi. Zamanla alevler azalıyor yerini dumana bırakıyordu. İşte ben şimdi duman içinde yaşıyorum" diyordu. Eve bir sessizlik ve hüzün hâkimdi.

Sıdık eski günleri düşünüyordu. Bu konak belki de köyün en hareketli, en canlı eviydi. Çocukların gitmesi ve anne babasının yaşlanması evi ne hale getirmişti! Sıdık çok derinden bir iç geçirdi. "Zamanı geriye döndürmek mümkün değil ki!" dedi.

Neyse ki evi şenlendirmekte, Küçük ve Dilşat bayağı başarılı oldular. Kavgaları, oyunları ve sorularıyla Firdevs Hanım'a da Ahmet Ağa'ya da canlılık veriyorlardı. Beko çocukların yanından hiç ayrılmıyor, onlara tahtadan oyuncaklar, nalınlar yapıyordu. Hiçbir şey bulamazsa eşek olup onları sırtında taşıyordu. Böylece Sıdika'nın da yanından ayrılmamış oluyordu. Dilşat'ın nalın giymesi epeyce sorun oldu. Daha doğru dürüst yürüyemediği için nalınlarla büsbütün sendeliyor ve sık sık düşüyordu. Ama asla vazgeçmiyordu. Çünkü ablası nalınları gayet güzel giyebiliyordu. O geri mi kalsın?

Sıdika'nın dikkatini çeken başka bir konu daha vardı. Evde harcamalar azalmış gibiydi ve böyle olması için gizli-den gizliye bir özen gösteriliyordu. Sebebini pek anlayamamıştı. Babasına soracak oldu.

"Yok öyle bir şey kızım, sana öyle gelmiş. Annenle ben artık yaşlandık. Fazla bir şeye ihtiyacımız yok. Ee! Sizler de yoksunuz. Nereye, niçin harcayalım?" Cevaplar mantıklı gibiydi ama Sıdika pek tatmin olmamıştı.

Bütün konağın işini tek başına Beko'nun anası yapıyordu. O da biraz çökmüş gibiydi. Emoş evlenip gittikten sonra yalnız başına kalmıştı. Özel bir durumda Hanife Bacı da yardıma geliyordu. Amcasının konağı bu tarafın aksine daha da şenlenmişti. Hacı Hafız Ağa'nın büyük oğlu Mustafa, Mısır'dan dönmüş, yeni araziler almış, Kesrik köyünden Çırpanlı Paşa'nın torunu Hayriye Hanım'la evlenmişti. Mustafa, Osmanlı ordusunda miralay olan, Hayriye'nin babası ile Şam'a bir seyahat yapmıştı. Bu seyahat sırasında tecrübeli miralay, Mustafa'nın tahsiline ve kültürüne hayran kalmıştı. Mustafa da miralayı çok sevmiş ve seyahat dönüşü miralayın yedi kızından dördüncüsü olan Hayriye'ye talip olmuştu. Hemen evlenmişlerdi. Hayriye ufak tefek, ince yüzlü, kara kaşlı, kara gözlü genç bir kızdı. Koca-

sı kadar kültürlü değildi ama sıradan bir kız da sayılmazdı. İki oğulları olmuştu. Biri hemen hemen Küçük'le yaşıt olan Rahmi, öteki de Dilşat'tan biraz küçük olan Remzi idi. Yani Sıdika'nın evliliğinden sonra bitişik konağa dört kişilik bir aile eklenmişti. Daha canlı, daha hareketli olması çok doğaldı. Bu dört çocukla amcasının evinde yedikleri akşam yemeği curcunaya dönmüştü ama herkes biraz daha mutluydu. Firdevs Hanım, Mustafa'ya bakıp, "Kimbilir belki benim çocuklarımda bir gün döner" hayalini kurmuştu.

Sıdika'ya bu ziyaret çok iyi gelmişti, annesiyle babasıyla hasret gidermiş, çok sevdiği Baba Faikler'in kızı Sabir'in kına gecesinde bulunmuş, birçok arkadaşı ile görüşmüş, adeta genç kızlık günlerini yeniden yaşamıştı.

Dilşat Hanım, Sıdika'nın bu canlı halini görünce çok memnun olmuştu.

"İyi ki Perçençe'ye gittin Sıdika, sana iyi gelmiş. Anneler nasıl?" diye gelini ile sohbet ederken, Küçük annesine yanaşmış, elini karnının üstünde gezdirmeye başlamıştı. Ve tabii hemen arkasından Dilşat da aynı hareketleri tekrarlamaya başlamıştı. Dilşat Hanım:

"Ne yapıyorsunuz kızlar?"

Küçük bilmiş bir tavırla, "Bebek büyüdü mü diye bakıyordum."

Dilşat da atıldı, "Ben de."

Sıdika gülerek kaynanasına döndü.

"Sormayın halimi, günde birkaç defa bu yoklama yapıyor." Hep beraber gülmeye başladılar. Bebeklerin leylekler tarafından getirildiği hikâyesi bu evde geçerli değildi. Çevreden yadırgansalar bile, Dilşat Hanım çocukların çeşitli safsatalarla kafalarının doldurulmasına karşıydı.

Sıdika'nın hamileliği ötekilere nazaran çok daha kolay geçiyordu. Evde herkes bu hamileliğe endekslenmişti. Küçük Bey hariç! O sefil hayatına biraz daha gömülmüştü.

Kış çok ılık geçiyordu. Ama bu durum hiç kimseyi memnun etmiyordu. Kar yağmalıydı ki ekinler beslensin, mahsul bol olsun. Yani kısacası, kış kışlığını yaz da yazlığını bilmeliydi. Neyse ocak başında şiddetli bir kar yağmaya başladı...

Mart ayının ortalarına doğru doğum bekleniyordu. Bu arada Ede'nin görünmesi doğurmuştu. Ede, bebek ve annenin sıhhatli olduğunu, sütünün de bol olduğunu söylüyordu. Ve Ede devam ederek, "Pembe ne dedi biliyor musunuz?" diye sordu. Ama cevap beklemeden kendisi açıkladı. "Abla inan" ki Sıdika Hanım'ın oğlunu benimkinden önce doyuracağım dedi. Ben de ona:

Oğlan olduğunu nereden biliyorsun? diye sordum.

'Aaa, oğlan dedim değil mi? Allah söyledi herhalde' dedi. Ede bunları anlatırken çok mutluydu. Aslında Dilşat Hanım ve Sıdika da memnun olmuşlardı. Sıdika üst kata çıkar çıkmaz, Dilşat Hanım biraz alçak bir sesle:

"Bak Ede, gelinim sapasağlam bir erkek çocuk dünyaya getirsin, sana da Pembe'ye de birer altın bilezik alacağım" dedi. Onu takip eden birkaç gün içinde, hemen Saray köyünde, bahçe içinde küçük bir ev bulunup yeni sütannenin ailesi için hazırlandı. Ve iki tane at arabası yollanıp Pembe'nin ailesi ve eşyaları alındı. Zavallıların doğru dürüst eşyaları yoktu. Hemen konaktan kullanılmayan eşyalar gönderilerek evleri daha rahat yaşanacak hale getirildi. Şimdi Pembe'nin kocasına da bir iş ayarlamak gerekiyordu. Dilşat Hanım epeyce düşündükten sonra, "Tamam, Bekir'e yardımcı olabilir" dedi ve hemen Belkıs'ı yollayarak Bekir'i çağırttı. Bekir ilk anda biraz tedirgin olmuştu. "Acaba ne gibi bir alengirli iş var?" diye düşünmekten kendini alamamıştı. Ama yine de çabucak geldi. Dilşat Hanım sevdiği bir misafiri karşılar gibi:

“Bekir, gel oğlum, şuraya otur” dedi.

“Esağfurullah Büyük Hanım, siz emredin, böyle rahatım” dedi. Halktan hiçbirisi Dilşat Hanım’ın oturduğu yerin hizasına veya üst tarafta bir yere oturamazdı. Kendisine kapısında çalışan biri olarak bu kadar ayrıcalık tanınması hoşuna gidiyordu ama yine de rahat olamıyordu. Neyse ikinci bir ikazdan sonra gösterilen yere oturdu. Dilşat Hanım:

“Bekir, sen artık atların bakımından ziyade, alım satım, üretim gibi daha önemli şeylerle meşgul olsan da yanına yeni sütannenin kocasını yardımcı olarak alsan nasıl olur?” Bekir bu işe sevinmişti. Hem daha önemli bir işe getiriliyor, hem de yanına yardımcı verilmesi kendisine soruluyordu.

“Çok sevinirim, Büyük Hanım, ben de bayağı zorlanmaya başlamıştım. At bakımı çok itina ve zaman isteyen işlerden, bazen geç saatlere kadar çalıştığım halde yetişemediğim veya hakkıyla yapamadığım işler oluyordu. Yalnız Büyük Hanım, dikkat edilmesi gereken bir şey var, at bakımını sevgiyle yapılır, o sadece bir iş gibi görülmemelidir. Tıpkı çocuk bakımı gibi. Eğer münasip görürseniz, ben bu arkadaşşı birkaç gün çalıştırdıktan sonra nacizane fikrimi bildireyim.”

“Tamam oğlum, istediğin gibi dene.”

Sıdika sedirde uzanmış, hafif hafif karnını oğuşturuyor, bir taraftan da hayal kuruyordu. Güzel ve sağlıklı bir oğlu olsaydı... Birdenbire, “Kime benzese acaba?” diye düşündü. Ve acele ile başını iki yana sallayarak, “Babasına asla benzememeli! Görünüş olarak da benzememeli” dedi. Artık kocasının her şeyi gözüne iğrenç gözüküyordu. “Babama şekli şemali benzeyebilir. Ama babam da çok sessiz adam. Hep amcamın gölgesinde kaldı” dedi. “İnsanlar kendinin olanı koruyabilmeli” diye düşünürken, “Haa kayınpederim olabilir. Göremedim ama herkesin her açıdan hayran oldu-

“ğ u bir erkekmiş” dedi kendi kendine. Ve birdenbire gece gündüz içki içen bir adamın çocuğunun normal olup olmayacağını düşündü. İçini öyle bir korku sardı ki eğer hamileliğinin ilk aylarında olsaydı, bütün ilkel yöntemleri deneyerek bu bebeği düşürebilirdi ama artık çok geçti. “Sadece dua edebilirim” dedi. Bu korkuyla son günlerde daha neşesiz ve daha iştahsız olmuştu. Bir ara Dilşat Hanım:

“Sıdika şuraya yanıma gel otur” dedi. Sıdika iki yana sallanarak, kaynanasının yanına gelip oturdu. Ve soran gözlerle kaynanasına baktı..

“Sıdika, senin neyin var yavrum? Yeni bir şeyler mi oldu?” Sıdika’nın gözleri dolu dolu olmuştu. Kaynanasına endişelerini anlattı. Dilşat Hanım çok emin bir tavırla:

“Kızım, sen deli misin? Olur olmaz şeylerle kendini harap ediyorsun, ben ne içki içenler biliyorum; çocukları gayet normal ve zekiydiler.” Sıdika’yı rahatlatmak için, böyle bir cevap vermişti ama aslında Dilşat Hanım da endişelenmeye başlamıştı.

Martin ilk haftasında Sıdika’nın sancıları başladı. Konakta her doğumda olduğu gibi hazırlıklar tamamlanmış, herkes tetikte bekleyiyordu. Bu sefer doğumda Lamia da bulunmak istemişti. Martin onunda Sıdika’nın doğum sancısı tuttu. Hemen Kel Feyzo araba ile Harput’a çıkıp ebeyi ve Lamia Hanım’ı alıp getirdi. Evin içinde büyük bir kalabalık ve koşuşma vardı.

Akşam namazı yaklaşıyordu. Artık doğum olmak üzereydi. Kocasını gene ortalarda yoktu. Gözünden iki damla yaş yanaklarına yuvarlandı. Ebe ve Beyaz bunu sancının şiddetine yormuşlardı ama Sıdika’nın içindeki acı ve korku çok daha başkaydı. Lamia terlerini siliyor, elini tutuyor, Sıdika’ya moral vermeye çalışıyordu. Sıdika çok şiddetli bir

sancıyla bağıırırken birden bebek ağlaması duyuldu. İlk önce odalarında Nergis'le oynayan kızlar koştular. "Bebek geldi, bebek geldi!" diye zıplıyorlardı. Hatta Dilşat, bebek ağlamayı kessin diye küçük bir oyuncak bile getirmişti. Ama odadan fırlayan Beyaz onları içeri sokmadı.

"Bebek yıkansın, üstünü başını giyinsin, sonra" dedi. Dilşat hemen atıldı:

"Aaaa bebek çıplak mı geldi?" Beyaz gülmeye başlamıştı.

"Kız giyinik mi bekliyordun? Neyse hadi odanıza" diyerek onları eliyle hafifçe itip, aşağıya salona yöneldi ve nefes nefese merdivenleri çıkan Dilşat Hanım'la burun buruna geldi.

"Büyük Hanım nurtopu gibi bir oğlan. Çok sağlıklı ve yakışıklı gözüküyor. Sıdika da çok iyi" dedi.

Dilşat Hanım hoplamak, sevinçten çılgınlık atmak istiyordu. Ama her zamanki vakur tavrıyla,

"Çok şükür Allahım, gelinim kurtuldu ve bize nurtopu gibi bir oğlan verdi" dedi. Ve Beyaz'ın avcuna beş altın sıkıştırdı.

Beyaz çok memnundu, eğildi Dilşat Hanım'ın elini öptü. Beyaz içinden, "Kızları çok seviyorum ama keşke hep oğlan doğursaydı" dedi ve Dilşat Hanım'a dönerek:

"Büyük Hanım isterseniz biraz sonra buyurun. Sıdika biraz toparlansın" dedi.

"Hayır, bekleyemem. Hemen gelinimi görmek istiyorum" dedi ve hızla içeriye girdi. Sıdika henüz kendine gelmişti. Telaşla etrafına bakındı.

"Doğum yaptım mı? Bebek nerede? Nasıl?" diye arka arkaya sorular soruyordu.

"Evet yavrum, nurtopu gibi bir oğlun oldu. Sağlıklı ve çok yakışıklı!" diye cevap veren Dilşat Hanım bir taraftan da gelininin saçlarını okşuyordu. Bebek yıkanmış, kundak-

lanmış olarak Sıdika'nın yanına verildi. Sıdika bebeği dikkatle inceledi ve:

"Bu nasıl yeni doğmuş bebek? O da beni inceliyor" dedi. Bebek de dikkatle annesine bakıyordu. Kızlar bu yakınlaşmaya dayanamamış olacaklar ki, bebeği kendi kucaklarına almak istediler. Sıdika:

"Hayır yavrum, şimdi olmaz, daha sonra. Üstelik bebek de çok yorgun, biraz uyusun" dedi. Sıdika, kızları daha fazla kışkırtmamak için bebeği Lamia'ya uzattı.

Küçük Bey ortalarında yoktu. Dilşat Hanım birkaç kişiyi Küçük Bey'i bulmaları için gönderdi. Ama onun yerini en iyi bilen Kel Feyzo idi. Ve Elazize'ye inerek, Tiyatura Nuriye'nin kapısını çaldı. Kocasını kapıyı açmıştı.

"Ne var? Ne istiyorsun?" Feyzo, kendinden emin!

"Küçük Bey'i aramıştım." Hayri biraz tereddüt ettikten sonra kızgın bir tavırla:

"Ulan Küçük Bey burada ne arasın? Ben godoş muyum?" dedi. O sırada Küçük Bey'in atı Hayri'ye cevap verir gibi evin arkasından kişnedi. Kel Feyzo:

"Bak Hayri, burası küçük bir yer. Herkes kimin ne olduğunu ve kimi nerede bulabileceğini bilir. Zaten Sürmeli cevap verdi. Sen ilet, karısı nurtopu gibi bir oğlan doğurdu." Sürmeli, Küçük Bey'in atının adıydı. Hayri öylece kaldı. Ve Kel Feyzo atına atlayıp konağın yolunu tuttu. Tabii ki Küçük Bey'e bu haber asla iletilmedi. Bildirilse de fark etmezdi zaten. Çünkü artık ayık gezdiği yok gibiydi.

Lamia bebeği kucaklamış, inceliyordu.

"Sıdika, oğlun çok güzel, başıma iş açtın, hemen bir kız doğurmaliyim" dedi. Bebeği Beyaz'a uzatırken, "Tatlım, izin verersen beni evime bıraksınlar. Maşallah iyisin" diye devam etti.

“Tabii Lamia. Kemal ve kocan seni bekler, sağol arkadaşım” dedi.

Bu doğumdan sonra herkes birbirine müjde vermiş, altınlar elden ele dolaşmıştı. Doğumun ertesi günü yedi tane koç kesilmiş, bir kısmı dağıtılmış, bir kısmıyla da kazanlar kurularak köylüye ve fakirlere yemek yapılmıştı. Bebeğin yatağına her gün yeni bir yastık ilave edilmişti. Yastıkların üstü altın ve maşallahlarla doluyordu. Sıdika da bu hediyelerden yüklüce nasibini almıştı.

Dilşat Hanım bebeğin odasına yumuşak bir minder, arkasına da yastık koydurmuştu. Zamanının çoğunu bu odada geçirmeye başlamıştı. Muhammet Ziver’i çok benimsemiş, kimselere emanet edemez olmuştu. Anlaşılan onunla daha başka ilgilenecekti. Sıdika içten içe gülüyordu. “Hani kızları daha çok severdi? Bu ne oluyor öyleyse? İtiraf etmeliyim ben de çok memnunum” diyerek bir taraftan da kaynanasına hak veriyordu. Bir hafta sonra Harput’ta Saray Hatun Camii’nde, büyük bir kalabalığa mevlit okundu. Hoca, bebeğin kulağına üç kere “Muhammet Ziver” diye adını söyledi. Dualar okundu, sadakalar dağıtıldı. Küçük Bey anasının korkusuyla mevlitte bulunmuş, tebrikleri kabul etmişti. Ve o akşam karısına mavi pırlantalarla işlenmiş, beş parçadan oluşan muhteşem bir takım hediye etti. Mutlu bir ifade ile kulağına eğilip:

“Hayatım kuyumcu ancak yetiştirdi” dedi. Konaktaki koşuşma artık azalmıştı. Dilşat Hanım, Beyaz’ı çağırarak, odasındaki kocaman ziynet sandığını, gelininin yatağının yanına getirmesini istemişti. Sıdika’ya dönerek:

“Sen benim tam istediğim gibi bir gelin hatta bana bir kız evlat oldun. Görevlerini saygı ve sevgiyle yaptın. Bu sandıktakiler zaten senin olacaktı. Şimdiden veriyorum.

Gençken tak yavrum. Ama iyi sakla, özellikle kocandan. Maldan mülkten ne kalacak bilmiyorum. Bu ziynetler seni ve çocuklarını kimseye muhtaç etmeden geçindirir. Muhammet Ziver büyüyünce de artık maddi manevi bir sıkıntınız olmayacaktır. O mükemmel bir erkek olacak. Tıpkı kocam gibi. Bu çocuğu doğurmakla beni dünyanın en mutlu ihtiyarı yaptın.” Sıdika ne diyeceğini şaşırmişti. Gözleri dolmuştu. Ziynetleri reddedemeyeceğini anlamıştı. Kalktı, kaynanasının boynuna sarıldı.

“Böyle bir kayınvalideye sahip olan ilk gelin benim herhalde? Sizden gördüğümü annemden göremezdim. Çünkü o sizin kadar güçlü ve dirayetli değil. Siz ve çocuklarım evliliğimin bana bahsettiği mutlu tarafsınız” dedi. Ağlıyordu. Sandıktakilere elini sürmedi. Ama ağzına kadar kadife keselerle, kutularla doluydu. Bu sandık başlı başına bir servetti. Dilşat Hanım sandığı kilitledi, anahtarını da Sıdika’ya verdi. Sonra kapıya doğru seslendi.

“Beyaz, Nergis neredesiniz? Gelin bu sandığı yerleştirin!”

Kapının hemen arkasında odayı dinlemekle meşgul olan Beyaz ve Nergis hemen girdiler. Dilşat Hanım:

“Sandığı nereye koysunlar Sıdika?”

“Şu kilitli dolaba, benimkinin yanına koyalım. Bak Nergis, anahtar şu takadaki beyaz iş örtünün altında,” dedi. Dilşat Hanım ayağa kalkarken, “Sıdika, yarın Perçençe haber göndereceğim. Yine biraz iyileş de annenlerle ilgilen diye bekledim” dedi ve aceleyle Muhammet Ziver’in odasına yürüdü.

İkinci Bölüm
dört yıl sonra

Dışarıda dondurucu bir soğuk vardı. Kar konağın bahçe kapısını ve Kel Feyzo'nun evinin dış kapısını yarıya kadar kaplamıştı, insanlar ancak tek sıra halinde yürüyebiliyorlardı. Rüzgâr Harput'un sarp kayalarına çarpıp yankılanarak acayip uğultular çıkarıyordu. Her zaman sıcak olan Saraylı Küçük Bey'in konağı bile zor ısınıyordu. Evin bütün bölümlerinde kocaman çini sobalar yanmaktaydı. Salonun içini soba ısıtamamış, ayrıca şömineye kalın kütükler atılmıştı. Çocukların üşümemesi için büyük gayret sarf ediliyordu. Yine de mutfak ve kilere gidenler, titreyerek dönüyor, elleri kapı kollarına yapışıyordu. Üst katta yatak odalarının açıldığı sahanlıkta büyük bir soba devamlı yanıyordu. Sıdika'nın yatak odası hariç bütün kapılar açık tutuluyordu. Sıdika üşümek pahasına kapısını kapatıyordu. Kimsenin bu odada neler olduğunu değil de neler olmadığını görmesini istemiyordu. Çünkü birçok gece kocası yoktu. Olsa da içki kokusu ve horlamasıyla Sıdika dahil herkesi rahatsız ediyordu. Dilşat Hanım, Muhammet Ziver doğduğundan beri artık onun odasında yatıyordu. Çok kere Muhammet Ziver'i koynunda uyutan Dilşat Hanım bir yıldır onu yatağına almıyordu. "Biraz daha kişilikli, biraz daha cesur yetişsin. Babasına benzemesin" diye düşünüyor ve zaman zaman, "Acaba benim bu kadar güçlü ve otoriter olmam, onu fazlasıyla şımartmam mı Ahmet'i bu hale getirdi?" diyerek kendini sorguluyordu. Ama bu soğuklardan korkarak, Ziver'i tekrar yanına almıştı. Ziver hastalanmamalıydı.

Küçük Hanım sekiz, Dilşat altı, Ziver de dört yaşındaydılar. Küçük Hanım yaşlılarından daha uzun boylu, ince yapılı, az konuşan, narin ve güzel bir kızdı. Büyüdükçe

Sıdika'ya daha çok benziyordu. Dilşat, orta boylu, hafif kilolu konuşkan, güler yüzlü, her olayın içinde olan bir tipti. Birçok davranışı ile Dilşat Hanım'ı hatırlatıyordu. Etrafındakileri yönetmeyi ve emretmeyi seviyordu. Sıdika, "Babaannesi kadar akıllı ve ölçülü olursa mesele yok" diye düşünüyordu. Muhammet Ziver, yaşlılarından boylu, beyaz tenli, kara kaşlı, kara gözlü ve yakışıklı bir çocuktur. Fazla yaramaz değildi. Ama hareketsiz de sayılmazdı. Babaannesine çok düşkündü. Annesini koruyan bir tavır içindeydi. Ve babasına karşı epey ilgi duyuyordu. Ama ne yazık ki çocuğun duygularına cevap verecek bir baba yoktu. En iyi ve tek arkadaşı sütannesinin oğlu Mustafa idi. Aralarında iki ay vardı ve iyi anlaşıyorlardı. Ede'nin oğlu Fikret, ona nazaran büyüktü ve Köy Okulu'na başlamıştı. İleride öğretmen olacağını söylüyordu. Ekonomik açıdan çevrelerine göre çok rahat bir yaşam sürüyorlardı ama huzurlu bir yuvaya, güven veren bir babaya sahip değillerdi.

Konakta hayat ağırlaşarak devam ediyordu. Geçen yıllar zarfında, hiçbir sorun çözülmemiş, daha da ağırlaşmıştı. Aslında bu konakta tek büyük sorun Saraylı Küçük Bey'in kendisiydi. Yavaş yavaş kendini hissettiren başka sorunlar da ondan kaynaklanıyordu. Dört yıldır aynı kadınla yaşıyordu. Ünlü Tiyatura Nuriye ve kocası Hayri, Küçük Bey'i acımasızca soyuyorlardı. Küçük Bey'in serveti günden güne azalırken, Nuriye ve kocası Elaziz'in zenginleri arasında yerlerini alıyorlardı. Küçük Bey için çıkartılan şarkı ve türküler düğünlerde çalınıyor, zaman zaman Sıdika ve Dilşat Hanım da dinlemek zorunda kalıyorlardı. Bunlardan bazıları günümüze kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir.

*"Saray yolu düz gider,
Bir kımalı kız gider,*

*O kız yolun şaşırmış,
İnşallah bize gider."*

Ve Tiyatura Nuriye için çıkartılansa şöyleydi:

*"Hayrım gezer boş avara,
Küçük Bey'den gelir para,
Azdır Hayri'm, azdır Hayri'm,
Altın verem bozdur Hayri'm."*

Sıdika artık eskisi kadar üzölmüyordu. Çünkü kocasına karşı sadece tiksinti duyuyordu. Tabii ki zaman zaman gururuna dokunuyor, bu yaşta bu kadar güzellekle geceleri yalnız bir yatakta sabahlamak onu üzüyor, gergin ve sinirli yapıyordu. Ama ilk yıllardaki gibi sabahlara kadar gözyaşı dökmekten, çareler bulmaya çalışmaktan vazgeçmişti.

Dilşat Hanım çok daha üzgündü çünkü o malın mülkün de büyük bir hızla eridiğinin farkındaydı. Çok sevdiği torunlarının geleceğinden endişe duyuyordu. Ama elinden hiçbir şey gelmiyordu. İki kadın da bütün ilgilerini ve sevgilerini çocuklara yöneltmişlerdi.

Küçük, güzel sanatlara karşı çok ilgi duyuyor, okuma yazma öğrenmek istiyordu. Bir ara kışlık bahçede otururken annesine:

"Anne, sana bir şarkı söyleyeyim mi? Ben uydurdum. Senin için" dedi. Sıdika gülerek:

"Tabii kızım, çok memnun olurum. Söyle bakalım." Kız çocuksu ama tatlı bir sesle kendince bulduğu bir makam tutturarak söylemeye başladı:

"Sen güllerden güzelsin, bahar dalına benzersin. Bir daha sakın ağlama, Beni çok çok üzersin."

Dilşat Hanım da Sıdika da çok şaşırmışlardı. Sıdika heyecanla sordu:

“Sahiden bunu sen mi uydurdun Küçük?”

“Evet anne. Bana okuma-yazma öğretilseniz, size çok güzel manzumeler yazabilirim” dedi.

Dilşat Hanım mutlu bir ifadeyle:

“Küçük, ben de çok beğendim” dedi ve Sıdika’ya dönerek ilave etti:

“Bu kız bir kabiliyet. Bunu yetiştirmemiz lazım.”

“Nasıl Hanımanne?”

“Ya Harput’taki Rüştîye’den ya da Yusuf Kâmil Paşa Medresesi’nden belki münasip bir hoca bulabiliriz. Emekli bir hoca da olabilir. Hatta daha da uygun olur.”

“Ama Hanımanne, el âlem ne der? Kızlar gitse gitse Ku’ran Kursu’na gider.”

“Millet ne derse desin. Bunda ne kötülük var? Zaten okumayı sökünce Kur’an’ı da okuyacaktır. Ama başka şeyler de öğrensin. Tarih, edebiyat gibi.” Sıdika:

“Sizce münasipse mesele yok.” Dilşat Hanım hafifçe gülümsedi.

“Rahmetli Ziver Bey derdi ki, ‘Hanım, biz erkekler bazı şeyleri kendi lehimize kullanmak için birtakım yasaklar koymuşuz. Osmanlı’nın payitahtında sultanlar, vezir kızları okuma-yazma dersleri alır, ud çalar, meşk ederlermiş. Kızların bazıları da erkekler kadar bilgili ve kültürlü olabiliyor-muş.’ Hem sen hiç endişelenme, seni kimse suçlayamaz, önünde ben varım ve bütün bunlar benim rızam olmadan olamaz. Bunu herkes bilir. Ben yarın sabah Harput’a çıkırım. Efendigiller fazla yakın değil ama akrabam olurlar. Hacı Hafız Mahmut Efendi’ye danışırım. Bakalım bu fikrimi o nasıl karşılayacak? Çok kültürlü ve saygıdeğer bir zattır. Oğulları da öyle, hele büyük oğlu Hacı Hayri Bey çok iyi bir şair, kıymetli ve kültürlü bir beydir. Devlet ricalindendir ama şu ara Harput’taymış. Hacı Mahmut Efendi

uygun görürse bana yardımcı da olur. Onun hatırı çok sayılır.” Tam o sırada Dilşat’la Ziver’in bağırışmaları duyuldu. Sıdika hızla çocukların yanına koştu.

Ertesi gün öğleden sonra Dilşat Hanım, faytonu hazırlattı ve Harput’a Efendigiller’in konağına gitti. Mahmut Efendi’nin hanımı Dilşat Hanım’ı görünce biraz şaşırmıştı. Gerçi önemli günlerde, düğünlerde, iki aile muhakkak görüşürlerdi, normal zamanlarda pek gidiş gelişleri olmasa da. İki yaşlı hanım, hal hatır sorduktan sonra Dilşat Hanım:

“Büyük Hanım, benim sizden, daha doğrusu Hacı Mahmut Efendi’den bir ricam var. Ondan bana bir yol göstermesini ve eğer mümkünse yardımcı olmasını rica edeceğim. Acaba mümkün mü?”

“Tabii Dilşat Hanım, Hacı Efendi seni sever. Selamlık tarafındadır. Artık yaşlandı pek dışarı çıkmıyor. Şimdi Memo’yu gönderirim” diyerek dışarı çıktı.

Hacı Mahmut Efendi, Dilşat Hanım’ı hakikaten çok severdi. O devre göre çok ileri görüşlü, çok muktedir ve akıllı bir kadın olarak görür, böyle bir kadından öyle bir evlat nasıl olmuş diye şaşardı. Bu günlerde Hacı Mahmut Efendi de evlattan yana biraz sıkıntılıydı. Büyük oğlu Hacı Hayri Bey, çok kabiliyetli ve kültürlü bir zattı. İlk feyzini babasından almış, ilk olarak Harput’ta mahalle mektebine gitmiş, sonra Yusuf Kâmil Paşa Medresesi’ne devam etmişti. On dört yaşına gelince babası ve kardeşi ile beraber Hicaz’a gitmiş, küçük yaşta bu dini görevini de yerine getirmişti. Hicaz dönüşü İstanbul’da vakıflara bağlı Mektubi Kalemî’nde memuriyete başlamış, Doğu Anadolu’nun birçok yerinde memuriyetler yapmış, Tunceli’de mutasarrıf iken haksız yere görevden alınmıştı. Bu olay ve daha evvel yaşadığı evlat acısının yarattığı çöküntü ile Hacı Hayri Bey içkiye başlamıştı. Sanatkâr ruhu bütün duyguları derin ve

kuvvetli bir biçimde yaşamasına sebep oluyordu. Aşkını, meşkini, acısını ve hasretini derinden yaşıyor ve bu yoğun duygularla, güzel eserler meydana getiriyordu. Ne yazık ki, bu çok kıymetli zatın ve üstün kabiliyetli şairin sağlığı yavaş yavaş bozuluyordu. İşte Hacı Mahmut Efendi de evlattan yana böyle bir sıkıntı yaşıyordu. Ve bu konuda pek etkili olamıyordu.

Beş-on dakika sonra Hacı Mahmut Efendi odaya girdi. Dilşat Hanım ayağa kalkmak istedi ama:

“Rica ederim oturunuz hanımefendi, evime şeref verdiğiniz. Size her konuda yardımcı olmak beni mesut eder. Buyurun” dedi. Dilşat Hanım bu kabulden memnun kalmıştı. Hemen konuyu özetledi ve ilave etti.

“Bilmem ki bir kız çocuğu için fazla bir şey mi istiyorum? Yaşadığımız muhite aşırı bir şekilde ters düşmek de istemem doğrusu. İşte bu konuda bana açıkça görüşlerinizi bildirmenizi ve tabii tasvip ederseniz yol göstermenizi rica edeceğim.”

Hacı Mahmut Efendi biraz şaşırmıştı ama, zamanının ileri görüşlü bir zatıydı. Tahsilin ve kültürün herkes için gerekli olduğuna inananlardandı.

“Dilşat Hanım, siz çok akıllı ve ileri görüşlü bir hanımsınız. Düşünceniz çok doğru ve cesurca. Ben artık yaşlandım, pek muhitimle ilgim kalmadı. Ama bizim büyük mahdum burada, onun muhiti çok daha geniştir. Size bir münasip hoca bulması için onu vazifelendireceğim. Biraz daha genç olsaydım hanım kızımızla ben meşgul olurum.”

Dilşat Hanım hemen atıldı:

“Estağfurullah Hacı Efendi sizden böyle bir şey istemek aklımın ucundan bile geçmedi” dedi.

“Birine feyz vermek, bir şeyler öğretmek mertebelerin en büyüğüdür. Bu iftihar edilecek bir vaziyettir. Size inşal-

lah en kısa zamanda müsbet bir haber göndeririz” dedi ve ikinci namazı için müsaade isteyerek kalktı.

Dilşat Hanım'ın, Efendigiller'e gidip gelişinin üstünden dört gün geçmişti ama henüz bir haber alamamışlardı. Sıdık salonun ortasına oturmuş, yere büyükçe eski bir çarşaf sermişti. zerine yassı büyük bir ta koymuş, ekile ceviz kırarak, pestile sarıp çocuklara veriyordu. Evde bu işi yapacak bir sürü insan vardı ama hem çocuklar hem Sıdık bir şeyleri beraber yapmaktan zevk duyuyorlardı. Bazen Dilşat Hanım da ocuklaarak sıraya giriyordu. Sıdık bilerek bazen sıraları atlatınca, Dilşat hemen itiraz ediyor, Küçük “nemli değil anne, sonra bana verirsin” diyordu. Ziver ise kesin bir tavırla elini uzatıp:

“Benim hakkımdı” deyip pestili muhakkak alıyordu. Agzly veya çok iştahlı olduğundan değil, hakkının yemesinden rahatsızlık duyuyordu. Ve hakkını arıyordu. Dilşat Hanım da Sıdık da bu davranışlarla, çocukların karakterlerini tahlil etmeye, babalarına benzeyip benzemediğini anlamaya çalışıyorlardı. Bu gibi oyunlar onları derinlerde yaşayan korkularından ve sıkıntılarından az da olsa uzaklaştırıyordu. Birkaç gündür hava ısınmaya başlamıştı. Kar yerini yağmurlara bırakıyordu. İlk yağmurun sonunda çok güzel bir gökkuşağı belirmişti. Hepsi kışlık bahçeye koşuştular. Gkkuağının renklerini paylaşıyorlardı; daha doğru-su paylaşamıyor, atııyorlardı. Dilşat Hanım, Sıdık'a:

“Bu dünya böyledir işte, ocuk olarak maddi açıdan her şeye sahipler ama yine de paylaamayacakları bir şey bulabiliyorlar. Aslında büyükler de öyle, hep daha fazlasını isterler, hakları olsun veya olmasın sanki dünyaya mutlu olmak için değil de mutsuz olmak için sebep aramaya gelmişler. Halbuki öbür dünyaya hiçbir şey gtrlmyor” dedi.

Sıdika içinden “Kaynanam filozof olmaya başladı,” diye düşündü. Aslında filozofun ne demek olduğunu tam olarak bilmiyordu ama amcası Hacı Hafız Ağa, böyle anlaşılması zor laf edenler için, “Bu da başımıza filozof kesildi” derdi.

Küçük, gökkuşağı paylaşmaktan sıkılmıştı, kışlık bahçenin bitişiğindeki çalışma odası gibi kullanılan odaya girdi, biraz sonra elinde bir kitapla çıktı. Kitabı karıştırıyor, resimlerine bakıp bir şeyler çıkarmaya çalışıyordu. O devirde resimli kitap da çok azdı. Çünkü bazı gericilere göre resim günahtı. Küçük, ninesine yaklaştı:

“Nineciğim, bana hoca bulamadılar herhalde” dedi.

“Arıyorlardır kızım, bize bir cevap gelmediğine göre, ümidimizi kesmeyelim. Hacı Efendi meşgul olacağım dediyse olur. Ve bizi cevapsız bırakmaz” dedi.

Hacı Mahmut Efendi, hakikaten konuyla ilgileniyordu. İlk iş olarak konuyu oğlu Hacı Hayri Bey’e açmıştı. Hacı Hayri Bey de konuya aşırı ilgi göstermişti. Bu ilgi Hacı Mahmut Efendi’nin dikkatini çekmişti ama, oğlunun işten ayrıldıktan sonra yaşadığı boşluktan olabileceğini düşünmüştü. “Onun için ufak çaplı bir meşgale oldu galiba” demişti. Hacı Hayri Bey sadece ilgilenmemiş, heyecanlanmıştı da. Bunu kendine, “Birine bir şey öğretmek ulvi bir görevdir” diye izah ediyordu ama, esas sebebin, yıllar önce koltuk merasiminde gördüğü Sıdika Hanım’a karşı duyduğu aşk olduğunu biliyordu. O melek yüzlü kadını, o saf ve etkileyici güzelliği asla unutamamış, birçok manzumesini yazarken bu erişemediği aşkın etkisinde kalmıştı. Hacı Hayri Bey, aşkı seven, güzellikleri herkesten daha çabuk görebilen bir sanatkârdı. Birçok kadın hayatına girmiş, manzumelerine konu olmuştu. Ama kavuşamadığından mı yoksa gerçek olduğundan mı bilinmez; bu aşkın hayatının en büyük ve en güzel aşkı olduğunu düşünürdü. İşte bu sebeplerden dolayı heyecanlanmıştı.

“Acaba dersi ben versem çok yadırganır mı? Nasıl yorumlanır? Ailem nasıl karşılar?” gibi binbir türlü soruya cevap arıyordu. Birkaç gün sonra babasına böyle bir iş için uygun birini bulamadığını, kendisinin bu kabiliyetli kızla ilgilenmek istediğini bildirdi. Ve ekledi: “Tabii İstanbul’dan vazifeme iade emrim gelinceye kadar.” Hacı Hayri Bey vazifesine döneceğine emindi. Zira hiçbir suçu veya ihmali mevcut değildi. “Bu olsa olsa bir yanlış tasarruftur” diye düşünüyordu. “O zaman zarfında da ben yine bir hoca arayacağım” diye bildirdi. Hacı Mahmut Efendi’den önce anası itirazda bulunmuştu.

“Ne diyorsun sen oğlum? Sen Osmanlı Padişahlığı’nın mutasarrıflığını yapmış, bunca yazılar yazmış ve böyle bir ailenin oğlusun. Küçük Bey’in kızı da olsa, sana hususi ders vermek yakışır mı?” Hacı Mahmut Efendi de karısı kadar açık ve sert bir cevap vermemekle beraber, karısıyla aynı fikri paylaştığını ihsas ettirince, Hacı Hayri Bey kesin bir ses tonuyla:

“Peder bey, zatıâliniz bu konuyu bize böyle öğretmediniz. Ben ilk feyzimi sizin engin dehanızdan almıştım. Ve her fırsatta birilerine bir şey öğretmenin ulvi bir iş olduğunu, hocaların mertebesine erişilemeyeceğini söylerdiniz. Şu sıralar hazır boşken bir işe yaramış olurum. Hem bu insanlar bize uzaktan da olsa akraba değiller mi?” dedi.

Hacı Mahmut Efendi konuyu oğlu açısından düşünerek, “Belki de Hayri için iyi bir meşgale olabilir. Biraz daha az içer içindeki boşluğu doldurabilir” diye karar verdi.

“Peki oğlum, sen bilirsin. Ne zaman başlayabilirsin? İstersen çocuğu buraya gönderebilirler.” Hacı Hayri Bey birden telaşlandı.

“Hayır hayır, ne gerek var? Ben giderim!” Aslında Hacı Hayri Bey, Sıdika Hanım’ı görmek, ona yakın olabilmek

ümidi ile bu işi kabul etmişti ama böyle kabiliyetli bir çocuğa yardımcı olmayı, ona bir şeyler öğretmeyi de cidden istiyordu. Annesine dönerek:

“Haftaya cumaya, ikindiden sonra olabilir. Valide hanım, lütfen Memo ile bir haber gönderir misin?” Anası hoşnutsuz bir ifade ile:

“Olur oğlum” dedi ve kocasına dönerek, “Kahve ister misin efendi?” diyerek çıktı.

Memo, Küçük Bey’in konağına gelip de, haftaya cuma günü ikindi namazından sonra, Hacı Hayri Bey’in konağına gelip, Küçük Hanım’a bizzat ders vereceğini söyleyince başta Dilşat Hanım olmak üzere herkes şaşırды. Gerçi Sıdika bu şahıs hakkında pek az şey biliyordu. Düğünde olduğunun farkında bile değildi. Ama çok iyi bir aileden, kıymetli bir şahsiyet olduğunu duymuştu. Böyle bir zatın kızıyla ilgilenmesi Sıdika’yı da onurlandırmıştı. Herkes heyecanlıydı. Bu olay o devirde pek alışlagelmiş bir durum değildi. Hele işin içinde Hacı Hayri Bey gibi biri olunca Memo’ya memnuniyetlerini bildiren onlarca kelime sıraladılar. Tabii Memo bunların hiçbirini iletemedi. Dilşat Hanım gelinine dönerek:

“Sıdika, bu kızın müziğe de istidadı var, ona bir de müzik hocası bulalım, mesela iyi bir ud dersi alabilse ne güzel olur” dedi. Sıdika biraz tereddüt etti.

“Aman Hanımanne, kız çocuğu ne yapsın ud dersini?” Dilşat Hanım:

“Kızım sana söyledim. Bu gibi işler bizim buralarda ayıp günah...” diyerek, vezir ve padişah kızlarını tekrar anlattı. Her zamanki gibi Sıdika:

“Siz nasıl münasip görürseniz” diyerek konuyu kapattı. Dilşat Hanım:

"Sıdika, akşama kofik dolması ile erişte çorbası var. Çocuklar için başka bir şey yaptırayım mı?" diye sordu.

"Sağ ol Hanımanne, yerler. Yemezlerse, tereyağına birkaç yumurta kırdırırız" diyerek merdivenlere doğru yürüdü. Sıdika odasına girip de Küçük Bey'in gecelik kıyafetini yatağın üstünde görünce, dün sabah istemeden duyduğu sözleri hatırladı. Kel Feyzo' nun karısı Henno ile Belkıs'ın konuşmalarını duymuştu. Küçük Bey, Tiyatura Nuriye'ye şehirde üç katlı konak yaptırıyormuş. Nuriye'ye, "Benim konağımdan kalır yeri olmayacak" diyormuş. Nuriye her-kese "Ne istersem yapıyor. Ben onun göz bebeğiyim" gibi sözleri açıktan açığa anlatıyormuş. Sıdika artık kocasını kıskanmıyordu, bu konuda üzüntü de duymuyordu ama onu da Dilşat Hanım' ın korkusu sarmaya başlamıştı. Kocasısı pervasızca para harcıyordu. Böyle giderse sıkıntıya düşebilirlerdi. Bu üç çocuğu nasıl büyütecekti? Sonra bu konuları düşünmekten sıkılmış gibi omuz silktili. "Aman bu kadar malı yiyecek değil ya, kalanı da bize yeter" dedi.

İki yıl evvel Ahmet Ağa ölmüştü. Sıdika, "Neyse ki Ziver'i gördü" diye düşündü. Annesi de ölmekle yaşamak arasında bir yerde duruyordu. Sağlık açısından pek ciddi bir şeyi yoktu, ama mânen çok çöküktü ve yaşama bağlılığını kaybetmişti. Ahmet Ağa'nın ölümünden yedi-sekiz ay sonra Firdevs Hanım eltisiyle oturmuş şansende kahve içiyorlardı. Mürvet Hanım bir ara:

"Firdevs Hanım bu ev sana büyük gelmiyor mu? Artık külfetin de kalmadı. İşi çok, masrafı çok, merdivenleri inip çıkman bile zor" demişti. Firdevs Hanım:

"Zor da olsa kolay da olsa burası kocamın evi, yani benim evim, oturmayıp da ne yapacağım? Hem ben evimi seviyorum" diyerek konuyu kapatmıştı. Bu konuşmadan bir müddet sonra Hacı Hafız Ağa, karısı tarafından beyni

yıkanmış bir vaziyette, güya yengesinin hatırını sormaya geldi. Bezar'ın yaptığı kahveyi yudumlarken konuya girdi.

"Firdevs, bu ev sana büyük geliyordur. Çevirecek maddi manevi gücün de yok sanırım." Biraz duraladıktan sonra üstüne basa basa devam etti. "Gerçi benim evim senin evindir ama rahatın açısından söylüyorum. Bitişikteki tek katlı evi elden geçirelim de oraya taşıniver. Biliyorsun Mustafa'nın çocukları da büyüdü, bize de haremlik tarafı küçük geliyor" dedi. Firdevs şaşırmıştı.

"Ağam bütün söyledikleriniz geçerli birer sebep olabilir, yalnız benim evim senin de evindir, buyurdunuz. Bu ev benim değil mi?" Hacı Hafız Ağa, yüzüne şaşkın bir ifade takınarak:

"Allah Allah, Ahmet'in bunu bildirmemiş olması imkânsız, onun çalışmadığı yani hasta olduğu günlerde, ki o zaman Mustafa da Mısır'dan yeni dönmüştü, onun getirdiği paranın bir kısmı ile ben bu evi satın aldım. Hem de o günkü değerinin üstünde bir meblağ ödeyerek." Firdevs Hanım buz kesilmişti. Bir ara, "O ödediğiniz meblağ ne oldu?" diye sormaya niyetlendi ama artık hiçbir şeyin faydası yoktu. Kendisi korumasız bir kadındı. Tek yakını olan kayınbiraderiyle de bozuşması iyi olmazdı. Bu olay sadece anıları ile yaşayan Firdevs Hanım için büyük bir darbe oldu.

Tüken önüne giden yolda ve konaklarının bitişiğinde olan ev, genişçe bir avlunun içinde, büyük bir sofa ve içinde iki oda, karşısında, zamanında ahır diye kullanılmış, genişçe kapalı bir mekân ve ikisinin arasında büyük bir mutfaktan oluşan bir yerdi. Elden geçirildi. Ahır olan yer, ikiye ayrıldı, bir kısmı yine ahır olarak kullanılmak üzere öylece bırakıldı, diğer bölümüne de, bir oda, bir mutfak, asma katına da ayrıca küçük bir oda yapıldı. Ev fena olmamıştı. Ama Firdevs Hanım burayı evi olarak benimseyemiyordu.

Anılarını, gençliğini, çocuklarının cıvıltısını orada bırakmıştı. Ayrıca Ahmet Ağa'nın konağı köyün en ferah, en gösterişli eviydi. Bu karmakarışık duygularla, eve yerleşmeye çalışıyorlardı. Ahırdan bölünerek düzenlenen yere Beko ile anası yerleşti. Firdevs Hanım yeni evinde yalnız yatmaktan korkmaya başlamıştı. Bu yüzden Bezar'ın kendi tarafında yatmasını istedi. Bezar, onun için can yoldaşydı. Bu evde geçireceği ilk gecenin akşamı, namazdan sonra, Firdevs Hanım kibleye dönerek, "Yarabbim, ben ne günah işledim. Sevdığım herkesi, her şeyi elimden alıyorsun? Günahımı bilsem de yapmasam" diye hafif yollu isyan etmişti. Beko, Ahmet Ağa öldüğünden beri, evin hem oğlu, hem erkeği, hem de uşağı olmuştu. Firdevs Hanım'a her konuda destek olduğu gibi, duygularını ve üzüntülerini de anlıyor ve paylaşıyordu. Beko anasının yatağını Firdevs Hanım'ın yakınına taşıırken birden Sıdika'yı hatırladı. "Sıdika şimdi bu eve mi gelecek? Burada mı yaşayacak? Bu durum onu çok çok üzecek" diye düşündü ama yapabileceği hiçbir şey yoktu. Bu taşınma olayı, yalnız Firdevs Hanımlar'ın meselesi olmaktan çıkmıştı. Köylü de çok ilgileniyor, çeşitli yorumlar yapıyordu. Köy halkı Ahmet Ağa'yı ve karısını severdi. Hacı Hafız Ağa'nın bu davranışı, köylüler için iyi bir dedikodu malzemesi olmuştu. Herkes Hacı Hafız Ağa'yı ve ona fitil veren Mürvet Hanım'ı ayıplıyordu. Bu mal iki kardeşindi ve ortaktı. Ahmet Ağa ne kadar hasta yatmıştı ki koca malı yiyip bitirmişti? Öyle dahi olsa, Hacı Hafız Ağa yengesini evinden çıkarmamalıydı.

Sıdika sedirin üstünde oturmuş yine derin düşüncelere dalmıştı. Kaynanasının kendine seslediğini fark edince irkildi. "Efendim Hanımanne?"

"Kızım, Hacı Hayri Bey haftaya cuma günü teşrif edeceklermiş. Seni bir Perçençe göndereyim istersen, annen de

sizi özlemiştir. Dört-beş gün kalıp gelin. Hatta gelirse anne-
ni de getir. Orada yalnız başına ne yapıyor sanki?" dedi.
Sıdika sevinmişti.

"Çok iyi olur. Hakikaten annemi özlemiştim, sağ ol
Hanımanne" dedi ve hemen Beyaz'ı çağırarak ertesi gün
Perçençe gideceklerini, hazırlanmasını söyledi.

Ertesi günü Perçençe vardıklarında vakit öğleyi geçmiş-
ti. Tam konağın önüne yaklaşmışlardı ki Hanife Bacı'nın
kocasıyla sohbet eden Beko, arabayı gördü ve koştu. Fey-
zo'nun yanına yaklaşarak:

"İleriye tüken önüne doğru sür Feyzo, Büyük Hanım
buradan taşındı." Sıdika, Beko'nun söylediklerini duymuş-
tu. Şaşkınlık içinde arabadan başını çıkararak:

"Bu ne demek? Beko, annem nereye taşınabilir?" diye
sordu. Beko, sakın bir sesle:

"Bu annenizin arzusuydu. Merdivenleri inip çıkmakta
zorlanıyordu. Artık külfeti de yoktu. Koca konağı çevirmek
zor işti. Anneniz de biz de bu evden çok memnunuz" diye-
rek konuyu özetledi. Taşınma olayını Sıdika'ya bu şekilde
anlatmayı, Firdevs Hanım'la kararlaştırmışlardı. Firdevs
Hanım, kızının hem kendisi için üzülmelerini hem de amca-
sına, kuzenlerine karşı kin duymasını istemiyordu. Hayatın
neler getireceği belli değildi. Kan bağı gene de bağların en
kuvvetlisidir, diye düşünüyordu.

Sıdika biraz bozulmuştu, dedikleri doğru olabilirdi ama
bu ev de konakla kıyaslanmayacak kadar sıkıcıydı. Acaba
annesi sıkılmıyor muydu? Beko, Ziver'i kucaklamıştı. Kız-
lar da koşup anneannelerinin boynuna sarıldılar. Beyaz,
eşyaları taşımaya çalışıyordu. Beko da Ziver'i bırakıp
Beyaz'a yardıma koştu. Beko, Feyzo'ya yarım ağız içeriye
girip yemek yemesini, soğuk bir ayran içmesini teklif etti
ama ısrar etmedi. Nedense bu adamdan hoşlanmıyordu. Ve

yeni evlerini görmesini istemiyordu. Beko avluya döndüğünde Sıdika'yı annesinin boynuna sarılmış vaziyette ve gözlerinden yaşlar akarken buldu. Bu gözyaşlarında doğup büyüdüğü evin ellerinden alınmasından dolayı duyduğu üzüntünün rolü çoktu ama Sıdika'nın ağlamak için her zaman geçerli sebepleri vardı zaten. Buraya taşınmanın da tamamen annesinin arzusuyla olduğuna inanmamıştı. Firdevs Hanım ağlamıyordu, konuşmuyordu da ama kızını göğsüne bastırmış, durup durup sıkıyor, bırakmak istemiyordu. Epeyce bir zaman sonra Sıdika'nın yüzüne eğilip:

"Nasılsın yavrum?" dedi. Sıdika neşeli görünmeye gayret ederek:

"İyiym anacığım seni gördüm daha iyi oldum" dedi. Bir müddet hatır sorma faslı devam etti. Çocuklar öteki evle ilgili hiçbir şey sormadılar. Hemen Beko'yu esir alıp oyun oynamaya başladılar. Sıdika onları seyrediyordu, "Acaba baba hasreti mi gideriyorlar?" diye düşündü. Küçük Bey gibi biriyle evli olmaktansa Beko gibi kıymet bilen, sevmeyi saymayı bilen biriyle evli olmak acaba daha mı iyi olurdu? Aklından geçirdiği şeylerden kendisi de ürktü. "Ne saçma sapan şeyler düşünüyorum" dedi. Beko'nun aşkı ne kadar büyük olursa olsun, Sıdika onu güvenilir bir ağabey, bir dost gibi sevecekti. Bunları düşünürken Beko'nun kendisine baktığını gördü. Ve birdenbire panikledi. Beko düşündüklerini anlamış olabilir miydi acaba? Kıpırmızı oldu. Beko, Sıdika'nın kızardığını fark etmişti ama bir şey sormadı, Dilşat elinden tutmuş çekiştiriyordu:

"Hadi hadi Beko Dayı, sarı inek bebek doğurdu mu? Ona bakalım" Beko:

"Dilşat sana Allah söyletti galiba, sarı inek dün akşamüstü yavruladı hadi bakalım." Çocuklar ve Beko ahıra doğru koştular. Sıdika da mutfığa doğru yürüdü. Habersiz gel-

mişlerdi. Çocukların yiyebileceği bir yemek olmayabilirdi. Çocuklar ahırdan çabuk dönmüşlerdi. Sarı inek yavrusunu emziriyordu ve rahatsız olmuştu. Beko her fırsatta Sıdika'yı inceliyordu. Sapsarı kesilmişti.

"Hasta mısınız Sıdika Hanım?"

"Hayır hayır sadece biraz yorgunum. Dilşat'la Ziver yol boyu kucağımdan inmediler." Konunun uzamasını istemeyen bir tavırla, annesine döndü.

"Anne yemekte ne var? Çocuklar için soruyorum bizim için önemli değil" dedi.

"İri köfte, kuru yeşil fasulye kavurması ve düğün çorbası." "Çok güzel, çocuklar iri köfteyi ve düğün çorbasını çok severler."

Beko durmadan Sıdika'daki hüznün sebebini bulmaya çalışıyordu. Bu sadece annesinin ev değiştirmesi olamazdı. Üstelik bu hüznün yıllardır vardı ve artarak devam ediyordu. Yokluk diye bir sorunu yoktu, nurtopu gibi çocukları vardı, kaynanasının gelinine olan sevgisi dillerde dolaşıyordu. Geriye bir tek kocası kalıyordu. "Evet" dedi. "Olsa olsa kocası olabilir!" Gerçi Perçençe kadar Küçük Bey'in türküleri, çapkınlık hikâyeleri ulaşmıştı ama bunların çoğunu bu ev halkı duymamıştı. Duyduklarına da inanmak istemiyorlardı. Beko'ya göre, Sıdika'nın üstüne beğenilecek bir kadın olamazdı. Böyle bir şey yapacak kadar aptal bir erkek de olamazdı. Biraz düşündükten sonra, büyük bir üzüntüyle, "Ne yazık ki var galiba" dedi.

Beş gün dolu dolu geçti. Sıdika arkadaşlarıyla buluştu, çocukluk günlerini tekrar yaşıyor gibiydi. Firdevs Hanım torunlarıyla uğraşırken sıkıntılarını kısmen de olsa unutmuş ve kabuğundan çıkmış görünüyordu. Çocuklar Beko ile Beko da onlarla çok mutlu saatler geçirdiler. Arada bir duvardan atlayan Mustafa Efendi'nin oğlu Remzi de onlara

katılıyordu. Sıdika mutluydu. Baba evine gelmek ona her zaman iyi geliyordu. Birden, dönmek için hiçbir istek duymadığını fark etti. Sadece kaynanasını orada yalnız bırakmak onu üzecekti. Zaten artık baba evine dönme diye bir şey söz konusu olamazdı. Çocukları Küçük Bey'in konanından çıkarması imkânsızdı. Sıdika'nın da çocukları olmadan yaşaması imkânsızdı. Hele bir de şimdi anasının evinde maddi sıkıntı vardı. Bunu açıkça görebiliyordu. Sıdika artık kendisini çocuklarına adanmıştı. Hiç kimse onun uykusuz geçen gecelerde, ateş gibi yanan vücudunu, yıkılan gururunu, sevmek sevilme isteyen genç bedenini ve ruhunu anlayamazdı. O koca Küçük Bey'in karısıydı, üç çocuk anasıydı, bulup da bunamamalıydı. Toplumun katı kuralları böyle buyuruyordu. Bu hayat böyle devam edecekti. Gitmeden evvel bir ara anasına:

"Anne sana birkaç altın bırakmak istiyorum" dedi. Firdevs Hanım kızarmıştı, başını dikti ve:

"Benim hiçbir şeye ihtiyacım yok. Ben koskoca Ahmet Ağa'nın karısıyım. Kocan Saraylı Küçük Bey de olsa, benim sadece damadım. Ben ne ondan ne de kimseden yardım kabul ederim. Ve zaten dediğim gibi ihtiyacım da yok. Bir daha böyle densiz bir teklifte bulunup canımı sıkma." Böylece Sıdika o günden sonra bir daha annesine böyle bir teklifte veya imâda bulunmadı. Ertesi gün öğlene doğru Kel Feyzo arabayla geldi. Sıdika ve çocukları yolculuk için hazırды. Her zamanki gibi yine arkalarında iki kırık kalp bırakarak ayrıldılar.

Dilşat Hanım sabahtan beri, büyük bir telaş içinde etrafa emirler yağdırıyor, içli köfteler, su börekleri, tatlılar yaptırıyordu. Torunlarını ve gelinini karşısında görünce çok sevindi. Önce gelininin boynuna sarılarak:

"Sıdika bir daha bu kadar uzun kalma, seni ve çocukları çok özlüyorum. Siz olmadan bu koca konak, suyu kesilmiş

değirmene benziyor” dedi ve ilave etti: “Bakma sen benim lafıma, sanki annen özlemiyor mu?” Küçük Bey öğlenden sonra ancak uyanabildi. Karısını ve çocuklarını karşısında görünce bir an duraladı, bir şey söylemesi gerekiyordu ama ne? Biraz sonra:

“Hoş gelmişsiniz, yeriniz çok belliydi” dedi. Sıdika arkasını dönüp mutfığa, kızlar kışlık bahçeye gittiler. Ziver yavaş yavaş babasına sokuldu, sedire yanına çıktı. Kimbilir; erkek çocuklar belki de daha çok baba ihtiyaç duyuyorlardı.

Konakta bir değişiklik yoktu. Küçük Bey’in konağında her gün biraz daha azalan servetlerinin dışında her şey aynıydı. Servetlerinin erimesi, henüz günlük hayatlarına aksetmiyordu. Ama ünlü fahişelerin servetleri gözle görülür bir şekilde artıyordu. Ve tabii Küçük Bey’in bu sefil yaşantısına yardımcı olanların, onun adına servetini yönetenlerin de malı mülkü artıyordu. Anlatılanlar arasında neler yoktu ki: Geç vakitte bulunabilen bir şişe rakı için bir tarla, bir fahişenin şemsiyesinin etrafına dizdirilen altınlar, Elaziz’den Kel Feyzo’nun evine kadar gelmesi için, genç ve güzel bir kadının her adımının başına konan altın liralar, bu ve bunun gibi bir sürü sinir bozucu hikâyeler. Sıdika bunların bazılarını duyuyordu. Artık kocasından o kadar nefret etmişti ki sabaha karşı kocası gelir gelmez, yatağından kalkıp kızların odasına geçiyordu. Bazen geldiğini duyamayıp diye ona değmiş olmamak için yatağın uç tarafında düştü, düşecek bir vaziyette yatıyordu. Yüzünü görmeye, bir yatağı paylaşmaya dayanamıyordu. Çok da zayıflamıştı. Zayıflamak Sıdika’nın güzelliğini azaltmamıştı. Bilakis, hüznle karışık bir zarafet, bir gizem eklemişti. İri kahverengi gözleri, daha büyük, daha koyu, daha anlamlı gözüküyordu.

Küçük, yatmadan önce annesine sokuldu:

“Anne yarın hocam gelecek değil mi?” Sıdika biraz tereddüt geçirdi.

“Ümit ederim kızım. Yalnız sana bir şey söylemem gerek, bu zat sırf babaannenin hatırı için böyle bir şeyi kabul etmiş. Ve eminim babaannen seni, çok kabiliyetli diye anlatmıştır. Eğer seni fazla kabiliyetli bulmazsa zamanını boşuna harcamayabilir. Sakın bizi de kendini de zorlama. Ve bu saygıdeğer zata gereken hürmeti göster. Arkadaşlarına da hocanın kim olduğundan söz etme.” Küçük biraz üzölmüştü. İçinden, “Sanki benim arkadaşım var da” diyerek yatak odasına doğru yürüdü.

O sabah konakta, herkes biraz daha canlı, biraz daha neşeliydi. Küçük’ün neşesi herkesi etkiliyordu. Sıdika heyecanlıydı. Büyük bir şair, bir ilim irfan adamıyla ilk defa karşılaşacaktı. Gerçi kendi amcası ve babası da sıradan insanlar değildi ama bir şair, bir ilim adamı da değillerdi. “Hacı Hayri Bey’in babası da ulemaymış galiba, kayınvalidem hiç kimseden bu kadar sitayişle söz etmez” diye düşünüyor, bu yüzden de böyle birini tanıyacak olmak onu heyecanlandırıyordu.

Dilşat Hanım biraz üzgündü, Harput’ta uzaktan akrabası olan Hacı Hüsrev Bey’in kırk duasına gitmek zorundaydı. Halbuki Hacı Hayri Bey’i bizzat karşılayıp ağırlamak isterdi. Kel Föyzo arabayı hazırlamıştı. Dilşat Hanım konaktan biraz uzaklaşmıştı ki Harput Müftüsü’nün faytonunun geldiğini gördü. İçinden, “İyi, Sıdika bu ilk günde yalnız kalmayacak” dedi. Biraz sonra konağın kapısı çalındı. Sıdika:

“Nergis kapıyı aç” diye seslendi. Bir taraftan da “Acaba hoca mı? Kapıyı benim mi açmam gerek? Kaynanam ilgili ve saygılı olmamı söyledi. Ama bunu nasıl yapmalıyım?” diye düşünürken, Lamia’nın sesini duydu. Lamia’nın gelişine her zaman sevinirdi ama hiç bugünkü kadar sevinme-

mişti. Bu canlı ve kendinden emin genç kadın kendisine, şüphesiz yardımcı olacaktı.

Lamia sesleniyordu:

“Heey, bu konağın güzel gelini nerede?” Sıdika gülerek:

“Konağın gelini benim ama güzel gelin nerede onu bilmiyorum.”

“Sıdika, sen ya tevazuyu oynuyorsun yahutta aynalara küsmüşsün.”

“Niye böyle düşünüyorsun ki?” dedi. Sıdika muzip bir ifadeyle.

“Kendinden başka güzel aradığın için” Sıdika içini çekerek:

“Kız sen iyi ki erkek olmamışsın. İkinci, Küçük Bey olurdu herhalde?”

“Ben o kadar zevksiz miyim Sıdika? Senin üstüne başka bir kadına bakacak erkek ya kördür ya da aptal” dedi. Sıdika hüzünlenmişti. Lamia şakalaşmanın bu mecraya dökülmesine üzülmüştü. Ama artık olan olmuş, Sıdika’yı istemeden üzmüştü. Konuyu değiştirmek istercesine:

“Beyaz! Beyaz! Küçük’ü giydir, başını da kıyafetine uygun bir yazmayla bağla” dedi. Beyaz biraz tedirgin bir ifade ile:

“Büyük Hanım, ‘Başını bağlamayın, biraz şehirli gibi olsun. Küçücük kızın başı mı bağlanırmış? Gelecek bey Payitaht’ta kalem efendiliği yapmış, yadırgamasın’ dedi” dedi. Sıdika:

“Peki peki, pembe etekliğini üzerine de pembe bluzunu giydir, saçlarını arkadan pembe kurdeleyle bağla” dedi. Lamia konuşulanları dinliyordu ama pek bir şey anlamadı.

“Kuzum ne oluyor? Küçüğe söz falan mı kesiyorsunuz? İşte buna dayanamam” dedi. Sıdika gülerek durumu anlattı. Lamia şaşırmıştı.

“Senin bu kaynanan da Fransa’da falan mı doğmuş nedir? Bu ne ileri görüşlülük böyle? Gelinimi çok serbest yetiştirmeyin, bizim konakta böyle kaynanalar bulunmaz. Kız çocuğu dersi ne yapacakmış?” Biraz durakladı, sonra yine şakacı tavrıyla devam etti: “Neyse biz gelelim Hacı Hayri Bey’e.”

Sıdika şaşırmıştı.

“Nesi varmış Hacı Hayri Bey’in?”

Lamia üzerine basa basa, “Ailesi, ilmi, şairliği münakaşa götürmez” dedi.

“Eee peki?” Soran gözlerle Lamia’ya bakıyordu.

“Çok çok çapkınmış. Tiyatura Nuriye, İlgikili Zekiye ve daha birçokları ile maceraları olmuş.”

“Evli değil mi bu bey?”

“Evli, hayatım biraz hali vakti yerinde olan erkeklerin çapkınlık yapması artık sıradan bir iş sayılıyor. Evlat acısı da tattıktan sonra, kendini iyice dışarılara atmış. Eh serde şairlik de var. Bu tip insanlar hissetmeden yaşayamazlarmış. Zaten bu bey için, ‘Sık sık âşık olur ama esas âşık olduğu fakat erişemediği bir kadın var ve bunu kimse bilmiyor’ diyorlar” dedi.

Sıdika inanmaz bir tavrıyla:

“Hadi canım hiçbir erkek tamamen duygusal bir aşka bu kadar uzun zaman bağlı kalmaz, inanmıyorum. Erkeklerde ruh mu var?” dedi.

“Hayatım bu sanatkâr, bu şair. Bizim tanıdığımız sıradan erkeklerden değil ki. Âşık olmadan şiir yazmaları, beste yapmaları imkânsızmış. Bak seni bu konuda ne kadar aydınlattım. Benim gibi kültürlü arkadaşın olduğu için şanslısın.”

Lamia konuşmasını sürdürüyordu ama Sıdika’nın kafası başka yerdeydi. Sıdika bir erkeğin bir kadını, elini değme-

den yıllarca sevebilmesinin mümkün olup olmayacağını düşünüyordu. Kapının çalınması ile Sıdika düşüncelerinden sıyrıldı. Ve hızla kalkıp kapıyı bizzat açtı. Karşısında orta boylu, çok iyi giyimli, kara kaş kara göz, top sakallı ve bıyıklı, her haliyle kibar ve soylu görünen bir bey duruyordu. Sakallarında kırlar vardı. Kırkını geçmişti. Sıdika:

“Buyurun beyefendi, kayınvalidem sizi karşılayamadığı için çok üzüldü, buyurun” diyerek kenara çekildi.

Hayri Bey başını kaldırmış, Sıdika'ya bakıyordu. Tuhaf gözleri vardı. Siyah mı kahverengi mi yoksa zeytin rengi miydi Sıdika anlayamamıştı. Zaten bir-iki saniyeden fazla yüzüne bakamamıştı da. Bu beyin bakışlarında bir tuhafılık vardı; İnsanın içine işliyordu. Hayri Bey çok yumuşak ve kibar bir tavırla:

“Siz varsınız ya Sıdika Hanım” diyerek, koşa koşa gelen Küçük'e döndü.

“Benim talebem olmalı, beyni ve ruhu da görünüşü kadar güzelse bir hanım âlim yaratabiliriz” dedi ve Küçük'ün rehberliğinde çalışma odasına girdiler.

Sıdika üşümeye başlamıştı. Lamia'ya dönerek, “Yukarıdan üstüme bir şey alayım, çok üşüdüm” dedi ve aceleyle üst kata yatak odasına girdi. Bir tuhaf olmuştu, başını ellerinin arasına alıp, bir müddet öylece durdu. Sonra dolabı açıp annesinin örmüş olduğu şalı alıp iyice sarındı. Hem ısınıyor, hem annesinden kuvvet alıyor gibiydi. Biraz kendine gelmişti. “İnmeliyim, Lamia yalnız kaldı” diyerek hızla salona indi. Neyse ki Dilşat Hanım gelmişti ve kışlık bahçede Lamia ile sohbet ediyordu.

“Çabuk döndünüz Hanımanne.”

“Evet yavrum, seni bugün yalnız bırakamazdım ama mecburiyet. Neyse ki Lamia gelmiş” dedi ve ilave etti.

“Hocaya bir ikramda bulundunuz mu?” Lamia atıldı.

“Evet Büyük Hanım, şimdi Beyaz, kahve götürdü. Başka bir şey ikram etmek için daha erken zannederim” ve devam etti: “Sıdika üşümen geçti mi?” Sıdika cevap vermeden kay-nanası telaşla:

“Yoksa hastalandın mı?” diye sordu.

“Hayır hayır, sadece biraz üşüdüm.” Tam o sırada Beyaz gözüktü.

“Patileler hazır, tereyağlarını sürdürüm, çay da demlendi, getireyim mi?”

“Evet, önce bize ver. Hoca için biraz zaman geçsin.”

Sıdika, “Ben istemem, bana getirme” dedi. Dilşat Hanım gelinine sevgi ve endişe ile bakarak:

“Yavrum hiçbir şey yemiyorsun, betin benzin sapsarı” dedi.

Odada ders devam ediyordu. Akşam karanlığı çökmeye başlamıştı. Sıdika kışlık çiçek bahçesinin batıya bakan penceresinden, kızıl ışıkların içeriye süzülüşünü seyrediyordu. O sırada çalışma odasının kapısı açıldı. Önde Hacı Hayri Bey, arkada Küçük, çıktılar. Hayri Bey’i gören hanımlar da ayağa kalkmıştı. Hacı Hayri Bey hafiften eğildi ve Dilşat Hanım’a dönerek:

“Lütfen hürmetlerimi kabul buyurunuz Büyük Hanım, torununuz bir deha. Ona ders vermek bana zevk ve hatta ilham verecektir, emin olunuz” dedi. Sonra Sıdika’ya döndü.

“Sizi de tebrik ederim. Böyle bir evlat dünyaya getirmek her anaya nasip olmaz” dedi. Sıdika öylece kalmıştı. Hiçbir cevap veremedi. Sadece titriyordu. Hacı Hayri Bey devam etti. “Ben müsaadenizi rica edeceğim, haftaya aynı saatte görüşürüz.”

Sıdika içinden, “Haftaya mı? Ne kadar uzun!” diye geçiriyordu ki birden irkildi: “Bana ne oluyor? Deliriyorum galiba?” dedi kendi kendine.

Hacı Hayri Bey'in arkasından Lamia'nın da arabası geldi. Sıdika ilk defa Lamia'nın gidişine memnun olmuştu. Herkes içindeki fırtınayı hissedecek diye korkuyordu. Kışlık bahçeye geçti, gurubun son anlarıydı. Konağın en güzel yeri burası, en güzel anları da sabah, şafak vakti tabiatın uyanışı ve akşam, güneşin batışıydı. Bu saatlerde burada olmak bir zevkti. Bahçede yeşilin tonları, batan güneşin kızıl ışıkları altında çok değişik renklere bürünmüştü. Adeta büyüleyici bir görünümü vardı. Elini solmak üzere olan bir kasımpatının üzerinde okşarcasına gezdirdi. Akşamüstleri ve sonbahar ona hep gizemli ve hüzünlü gelmişti. Bu, kendini bildiğinden beri böyleydi. Mutfığa gidip çaydanlığı eliyle yokladı, hâlâ sıcaktı, kendine bir çay alarak döndü. "Bu manzaranın keyfini çıkarayım" dedi. İçinde yıllardır duymadığı bir yaşama sevinci, bir canlılık hissediyordu. Daha evvel tanımadığı tuhaf duygular içindeydi. Kendi kendine, "Ne tuhaf bir his, hiç de sebep yokken!" dedi. Karanlık çökünceye kadar orada öylece oturdu.

Neredeyse bir hafta tamamlanmak üzereydi. Perşembe günü Sıdika Harput'a gidecekti. "Keşke Lamia'ya söz vermeseydim. Ev dolu elbise ve kumaş, ne yapacağım yeni elbiseleri?" diye düşünüp duruyordu. Ama sözünden dönmek istemedi. "Zaten Lamia'ya çoktandır gitmemiştim" diyerek, öğlende çocukların neler yiyeceğine bakmak için aşağıya indi. Onları hiçbir şekilde ihmal etmemeye çalışıyordu. Adı var, kendi yok olan babalarının açığını da kapatmak istiyordu. Salonda kaynanası Ede ile konuşuyor, çocuklar da Fikret ile oynuyordu. Ede artık onlarla yaşamıyordu. Köyde onlara küçük bir ev yaptırmış, kocasına da iş vermişlerdi. Fikret de mahalle mektebine başlamıştı. "Muallim olacağım" deyip duruyordu. Bu yüzden artık eskisi gibi sık görüşemiyorlardı. Fikret, Küçük'le yaşıttı, çok

akıllı ve sevecen bir çocuktı. Üç çocukla da meşgul oluyor, onlara ilgi ve sevgi gösteriyordu. Sıdika giyinmek için, üst kata çıkarken, Küçük aniden:

“Anne sen hocamı beğendin mi?” diye sordu.

Sıdika şaşırılmıştı. “Kibar ve kültürlü bir bey, fazla tanımıyorum” dedi.

“Anne biliyor musun hocam bana ne dedi?”

“Bilmiyorum tabii, ne dedi?” Sıdika kızının yüzüne merakla bakıyordu.

“Senin adın, Zarife, Âhu veya Dilâra olmalıydı. Sonra da, hayır hayır kesin Âhu olmalıydı. Bu ad sana çok yakışacaktı, dedi. Ne demek istedi?”

“Seni bir ceylan kadar güzel ve zarif bulmuş, ayrıca kabiliyetini de beğenmiş.”

Dilşat Hanım söze karıştı.

“Sıdika, Lamia’ya kaç gibi gidersiniz? Bir tek Küçük’ü al, biraz rahat et.”

“Hanımanne, hâlâ tereddütteyim.”

Dilşat Hanım kızmış gibi yaparak, “Ne demek o, ev kedi-si gibi hep dört duvar arasındasın. Tabii ki gideceksin.”

Sıdika gülümseyerek, “Tamam Hanımanne”. Lamia öğlen yemeğinden önce bekliyordu. Aslında Sıdika, Küçük’ü de almayı düşünmüyordu. Bu söz üzerine:

“Hadi Küçük, gidip giyinelim” dedi. Sıdika gümüş rengi çok sade bir elbise giyinmiş, üzerine gümüş kemer, kulaklarına elmas gül küpeler takmıştı. Küçük hazırlanmış, annesinin yanında onu seyrediyordu.

“Anne sen ne kadar güzelsin.” Sıdika duygulanmıştı. Gözleri doldu. Hem kızının bu içten sevgisine, hem de hiçbir işe yaramayan güzelliğine üzülmüyordu. Küçük’e baktı. Turuncu uzun bir etek, üzerine de mevsimlik el örgüsü bir kazak giymişti. Saçları şifon bir örtüyle toplanmış, arkadan fiyonk yapılmıştı. Böylece ne açık ne de kapalıydı.

Sıdika, "Sen de çok güzelsin Küçük."

Küçük sevinmişti. "Hocam sana benzediğimi söyledi. Doğru mu anne?"

Sıdika hepten şaşırmıştı. "Evet yavrum, doğru. Artık çıkalım. Feyzo bekliyor" dedi. Gri ipek çarşafını ve gri peçesini örttü. Genelde çarşaf lar ve peçeler siyah olurdu ama, böyle sayılı ailelerin hanımları değişik renkli çarşaf lar giyinme lüksüne sahipti.

Lamia onları bekliyordu. Kapıda karşıladı.

"Buyurun buyurun. Turgut öğlen namazına gitti. Kayna nam bir mevlide çağırılmıştı. Ooh! Biz bize keyifli bir öğlen yemeği yer, kahvemizi içer, sonra da alışverişimizi yaparız. Sıla'ya söyleyeyim hemen yemeği hazırlasın."

Saat üçe doğru, alışveriş etmek için giyinip çıktılar. Lamia, bu saatte erkeklerin ikindi namazı için camide olacaklarını, bu yüzden sokakların تنها olacağını söylemişti. Kumaş mağazasına gitmek için Harput'un çarşısını boydan boya geçmeleri gerekiyordu. Sıdika sıkılmış bir tavırla, "Keşke başka bir yolu olsaydı" dedi.

Lamia, "Var ama çok uzun. Korkma seni yemezler, tabii çarşafın içindekini bilmedikleri için yemezler. Seni çarşafsız emin ol yerler" dedi.

"Off Lamia gene başlama" diyen Sıdika, Lamia'nın bu sözlerinden bıkmış gibi görünse de gururunu okşuyor, hoşuna gidiyordu.

Aslında çarşı dedikleri, iki bakkal, bir zahireci, her şey satan büyük bir dükkân, bir bakırcı bir de ayakkabı tamircisiyle bir sarraftan oluşuyordu. İki yüz elli-üç yüz metre yürüdükten sonra, büyük bir dükkâna geldiler, dükkânın içi loştu ama arka taraftan bir bey, "Buyurun efendim buyurun," diyerek onlara doğru geliyordu. Sıdika irkildi. Bu sesi tanıyordu. Tam o sırada Küçük, bir çığlık attı.

"Aaa benim hocam! Ne çok kumaşlarınız varmış sizin, ne güzel" diye söylenerek içeriye daldı.

Hacı Hayri Bey, "Yavrum kumaşlar ve dükkân benim değil, ben asla ticaretten anlamam. Çok sevdiğim bir arkadaşımın. Ama sağolsun okuma yazması biraz yetersiz, boş kaldıkça muhasebe işinde yardımcı olmaya, yol göstermeye çalışıyorum. Şu anda da kendisi Elaziz'e, yeni gelen malları almaya gitti. O sebeple ben ilgileniyorum. Ama hepsi hakkında fikrim var, size yardımcı olabilirim, buyurun lütfen" dedi ve tezgâhın öte yanına geçerek, kumaşlardan bir kısmını tezgâhın üstüne koymaya başladı. Sıdika o anlam veremediği korkuyu ve üşümeyi gene hissetmişti. Lamia da biraz şaşkın bir haldeydi. Ama yapacak bir şey yoktu artık, birkaç parça seçmeleri gerekiyordu. Hacı Hayri Bey, çağla yeşili üzerinde küçük puantiyeleri olan ham ipek bir kumaşı tezgâhın üzerinden almış, Sıdika'ya doğru getiriyordu. Tam o sırada Küçük zıplayarak, heyecanlı bir şekilde:

"Anne anne, ne olur şu kumaşı da bana al, çok güzel" diye söyleniyordu. Annesinin duymadığını gören Küçük, çarşafını çekiştirmeye başladı. Ve birdenbire ipek çarşaf ve peçe kayarak düştü. Sıdika öylece kalakalmıştı, yanakları pembeleşmiş, gözlerini iri iri açmıştı. Sanki birdenbire canlanmış nadide bir tabloydu. Hayri Bey iki adım attı, elindeki kumaşı, Sıdika'nın omzuna örttü ve öylece kaldı. Gözleri Sıdika'nın gözlerine kilitlenmiş gibiydi. Sıdika da Hacı Hayri Bey de donmuş gibiydi. Birkaç dakika süren bu an onlara saatler kadar uzun gelmişti. Lamia birden atıldı, Hayri Bey'in elinden kumaşı alarak,

"Bir de ben bakayım. Güzel bir şeye benziyor" dedi. Sıdika toparlanmaya çalışıyordu. Çarşafını örtündü ve Küçük'e dönerek:

"Senin gibi küçük bir hanıma böyle davranışlar yakışmıyor" dedi.

“Özür dilerim anne, isteyerek olmadı. Neyse ki yabancı kimse yok. O benim hocam” dedi. Sıdika, “Nerede açılırsa açılışaydı da burada olmasaydı” diye düşünüyordu. Lamia her şey doğalmış gibi:

“Evet, bu kumaşı çok beğendim, Sıdika bundan ikimiz de alalım” dedi.

“Lamia ikizler gibi mi giyineceğiz?”

Hayri Bey lafa karıştı. “Aynı kumaşın bordosu da var. Değişik alabilirsiniz” dedi.

Genç hanımlar onlardan başka birer elbiselik daha beğendiler. Küçük’ün çok beğendiği kumaşı, Dilşat’a bir elbiselik, Dilşat Hanım’a da siyahlı grili bir ipek kumaş seçtiler. Hayri Bey kumaşları, müftünün evine gönderecekti. Bedelini de o zaman tahsil edeceklerdi. Kaçar gibi dükkândan çıkıp, Lamia’nın evine doğru yürümeye başladılar. Sıdika:

“Biz hiç içeri girmeyelim. Sizin araba bizi götürebilir mi?” diye sordu.

“Tabii hayatım ama çok erken, birer çay içerdik” dedi.

“Kendimi pek iyi hissetmiyorum, bir an önce evime gideyim tatlım.” Bunun üzerine Lamia konağın kapısına gelir gelmez arabayı hazırlattı. Sıdika ve Küçük, Saray köyüne doğru yola çıktılar.

Salonda kimse yoktu. Sıdika buna sevinmişti. Hiç kimseyle konuşacak hali yoktu. Hemen odasına girdi, elbiselelerini çıkartıp, günlük kıyafetlerini giyindi ve yatağa uzandı. Duygularıyla savaşıırken vakit bir hayli geçmişti. Sıdika, “Artık kalkmam gerek” diye düşünürken, Dilşat hızla kapıyı açıp, annesinin yatağına çıktı. Çocuk annesini özlemişti. Sıdika ilk defa bir yerden dönüşünde çocuklarını yoklamadığını fark etti. Ve kendi kendine fena halde kızdı. Bunu affettirmek istercesine uzun süre Dilşat’la oynadı. Sıdika’ya her zaman çocuklarıyla uğraşmak iyi gelirdi. Ve artık

akşam karanlığı çökmeye başlamıştı. Dilşat'ın poposuna hafifçe vurdu.

“Hadi inip akşam yemeğimizi yiyelim. Bu tombiş poponun küçülmesini istemem” dedi.

Sıdika günlerdir bir kocası olduğunu unutmuştu. Gerçi onu hatırlamamak Sıdika için çok daha iyiydi. Zira Küçük Bey'i hatırlamak kin, nefret ve yıkılan gururunu hatırlamak demekti. Ama bu şekilde unutmuş olmayı yine de pek yerinde bulmuyordu.

Onca direnmesine rağmen kafası iki derstir gelemeyeceğini bildiren Hacı Hayri Bey'deydi. Uşağı ile ilettiği haberinde Diyarbakır vilayetine işini takip için gideceğini bildirmişti. Sıdika bunun en uygun yol olduğunu, gelmemesinin kendisi açısından çok daha hayırlı olacağını düşünüyordu. Ama bunu kalbine anlatamıyordu. Onu bir an evvel görmek istiyor, onunla ilgili hayaller kuruyordu. Ders saatlerine yakın, yatak odasının Harput yoluna bakan penceresi önünde ayakta durup, dakikalarca, yolda Hacı Hayri Bey'in arabasının gözükmemesini bekliyordu. “Yarabbim ne yapmalıyım? Bana bu konuda hiç kimse yardım edemez. Kendim mücadele vermeliyim” diye kararlar alıyordu. Tabii bunlar uygulaması mümkün olmayan kararlar olarak kalıyordu.

Hacı Hayri Bey de büyük bir ikilem yaşıyor, kendi kendine savaş veriyordu. Mantığı bu derslerin artık son bulmasını, konağa adım atmamasını; kalbi, bir an evvel ne olursa olsun oraya koşmasını emrediyordu. Bu aşk, Sıdika'yı koltuk merasiminde ilk gördüğü an başlamış ve bu zamana kadar devam etmişti. Hele Sıdika'nın mutsuz olduğunu, Saraylı Küçük Bey'in yaptıklarını duydukça aşkı daha da artmıştı. Kendisi de bu arada birçok ilişki yaşamıştı. Evlat acısı tattıktan sonra, eşine bir arkadaş gibi bakmaya başlamış, teselliyi başkalarında aramıştı. Bunların içinde manzumelerine giren, herkes

tarafından bilinen aşklar da vardı. Ama onun en büyük aşkı Sıdika'ydı. Hiç kimseye itiraf edemeyeceği bir aşktı bu. Hem kendi üstün kişiliği, hem Sıdika'nın konumu ve masumiyeti bu aşkı saklamak için yeterli sebepti. Ama duygularına daha fazla karşı koyamamış, bu ders işini kabul etmişti. Şimdi ne yapmalıydı? Hacı Hayri Bey kültürlü, namuslu ve sanatkâr olduğu için aşırı duygusal bir beydi. İşte bu aşırı duygusallık onu bir çıkmaza sokmuştu. İçinden, "Asıl zor olan ve zor olduğu kadar da güzel olan Sıdika Hanım da bana karşı benzer duygular beslerse" diye düşünürken, yüzünü ister istemez bir mutluluk sarmıştı. "Yarabbim kendimi onaltı yaşında bir delikanlı gibi toy ve çaresiz hissediyorum. Aşk aşk! Sen her şeye kadirsin" diye yüksek sesle adeta bağırdı. Ne olursa olsun bu sevdanın sonu acı ve hüsrandı. Evet evet, konağa gitmemeliydi. Hacı Hayri Bey duygularını çok yoğun yaşayan, kıymetli bir şairdi. Diyarbakır'da kaldığı bu günler içinde birçok manzume yazdı. "Sinemde bir tutuşmuş, yanmış ocağ olaydı" bunlardan biri, belki de en meşhur olanıdır. Büyük ve ümitsiz aşklar, büyük eserlerin doğmasına sebep oluyordu. Sebep ne olursa olsun burada daha fazla kalmasının bir anlamı yoktu. Artık bu seyahati daha fazla uzatamazdı. Derslere devam etmeyecekti. Ve bu kararlar Harput'a döndü.

Babası seyahatin gerçek sebebini bilmediğinden iş takibi bahanesine inanmıştı.

"Hayri ne yaptın? İstanbul'dan gelen o zatla görüşebildin mi?" diye sordu.

Hayri Bey, "Evet baba görüştüm" dedi.

Tavrındaki keyifsizlik, babasının dikkatini çekmişti. "Ümitli değilsin gibi?"

"Maalesef, çünkü bana meşgul olacağına değil yapacağına söz vermeliydi" dedi. İçinden de, "Allah Allah ne kadar da inandırıcı konuştum" diye şaştı.

Küçük Bey'in konağında da buna benzer korkular ve duygular yaşanıyordu. Küçük, annesine ve ninesine sızlanıp duruyordu: "Bari okuma yazmayı sökseydim." Dilşat Hanım torununun bu yakarmalarına dayanamamış, Harput'a gidince, Efendigillere uğrayacağına söz vermişti ama bunu yapabileceğinden emin değildi. Çünkü onların konumundaki insanlara, özel ders vermeleri için baskı yapamazdı, yapmaması gerekirdi.

Sıdika da aynı mücadelenin içindeydi. Hatta daha da zor durumdaydı. Çünkü tecrübesizdi ve evli, genç bir kadındı. Bir erkek için sadece çapkınlık veya sevda diye adlandırılan bu duygular, ne kadar masum olursa olsun genç bir kadın için iffetsizlikti ve hiçbir şekilde mazur görülemezdi. Kimse Sıdika'nın körpe vücudunun yalnız geçen gecelerde nasıl alevler içinde yandığını, gözlerinin sevgi dolu bir bakışa, kulaklarının, "Seni seviyorum. Seni özlüyorum" sözlerine ne kadar aç olduğunu anlamazdı, anlayamazdı. İşte bu sebeplerden çok daha zor bir durumun içindeydi. Artık geceleri hiç uyuyamıyordu.

Birdenbire hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başlamıştı. Oda kapısı açıldı, gelen Beyaz'dı. Yatağa yaklaşıp:

"Küçük meleğim, niye ağlıyorsun? O beş para etmez kocan için mi? Ağlamaya değer mi? Hayatta mutlu olacak başka şeyler de vardır" der demez Sıdika irkilmişti. Hacı Hayri Bey'i kastettiğini zanneden Sıdika, öfkeli bir sesle:

"Ne diyorsun sen Beyaz, şaşırdın mı? Ben evli barklı üç çocuk annesi bir kadını. Kocamın yerine kimden mutluluk bekleyebilirim?" dedi. Beyaz korkmuştu.

"Ben sadece senin ağlamalarına dayanamıyorum. Başka bir şey kastetmemiştim" dedi ve aceleyle dışarıya çıktı.

Sıdika ancak sabaha karşı uykuya dalmıştı. Ve konak kapısının çalınışıyla uyandı. Sırtına aceleyle sabahlığını alıp

salonun merdivenlerinden inmeye başlamıştı ki kapıda Bekir'i gördü. Bekir kaynanasına dönerek:

"Büyük Hanım bizim kaşık düşmanının sancısı tuttu. Arabayı alabilir miyim? Harput'tan ebeyi getirmem gerek" dedi. Dilşat Hanım sevinçle:

"Ne güzel, Allah tamamına erdiresin. Tabii alabilirsin. Başka bir şeye ihtiyacın var mı?" dedi. Bekir hızla kel Feyzo'nun kapısına gitmişti bile. Dilşat Hanım'ın son sözlerini duyamamıştı. Dilşat Hanım, Beyaz'a döndü. Cebindeki keseden bir miktar para çıkararak:

"Hemen bunu Bekir'e ver. Henno'ya da söyle, Bekir'in karısına yardıma gitsin. Hatta gerekiyorsa sen veya Belkis, biriniz daha gidin" dedi ve ilave etti: "Bekir çok mert ve sadık bir delikanlı. Her türlü ilgiyi hak ediyor."

Sıdika ister istemez, kendi doğumlarını ve kocasını hatırladı. "Nerede Bekir'in ilgisi ve heyecanı, nerede Küçük Bey'in ilgisi ve davranışı?" Bunları düşünerek, kışlık bahçeye çıktı. Süs havuzuna bakan camı açtı. Birkaç defa derin derin nefes aldı. Hava mevsimine göre çok iyiydi. Fiskiyesi henüz çalıştırılmayan havuza baktı. Fiskiye çalışmıyordu ama, ucundan iri su damlaları havuzun içine düşüyor, damlalar gittikçe büyüyerek havuzun etrafına doğru giden minik dalgalar yapıyordu. Dalga durur gibi olunca yeni bir damla ve yeni dalgalar oluşuyordu. Minik kuru bir yaprak da, bu dalgalarla gidip geliyordu. Sıdika, "Bu dalgalar hüznün gibi büyüyor ve havuzun içini kaplıyor. Şu küçük yaprak da ben olmalıyım. Hüznün dalgalarıyla devamlı sallanan ben. Ve içimi kaplayan hüznün" diye düşündü. Bir an durdu ve sonra, "Hayri Bey'e beslediğim duygular da bu dalgalara benziyor. Büyüyor ve yayılıyor" diye mırıldandı kendi kendine. Acaba bu sahiden aşk mıydı? Aşk böyle mi olurdu? Cevabını veremiyordu. Çünkü Sıdika o güne kadar aşkı tanımamıştı. Kaynanasının sesini duydu.

“Sıdika camı kapat. Sabah serini çıktı, üşüteceksin.” Kızlar da nineleriyle beraber, kışlık bahçeye çıkmışlardı. Onların arkasından, Mustafa Ziver de geldi.

Sıdika, “Akşam yemeğinde ne var bir bakayım” dedi. Ama gitmesine gerek kalmadan Dilşat Hanım cevapladı.

“Narlı kaburga dolması ve döğme çorbası, çocuklar için biraz da iç pilav var zannederim.”

Bir müddet sonra hep beraber akşam yemeğine oturdular. Ziver doğduğundan beri, Beyaz da onlarla yiyiyordu. Sıdika çocuklarla fazla uğraşıp yemeğini ihmal etmesin diye Dilşat Hanım böyle istemişti.

Günler konakta eskisi gibi sıkıcı ve monoton olmaya başlamıştı. Uzun zamandır Lamia da gözükmemişti. Önce oğlu arkadan da kendisi hastalanmıştı. Çocuklar, özellikle, zayıf bünyeli Küçük, hastalanabilir korkusuyla, Sıdika da arkadaşını görmeye gitmemişti. Küçük bu günlerde iyice neşesiz ve keyifsizdi. Hocasının gelmeyişi, o çok daha başka yorumluyordu. “Acaba beni mi beğenmedi? Yoksa kabiliyetsiz miyim?” gibi düşünceler zihnini kurcalıyordu. Artık eskisi gibi dile getirmiyordu ama unutmadığı da kesindi. Çünkü zaman zaman soruyor ve hâlâ gelmesini bekliyordu. Tıpkı Sıdika gibi... Sıdika artık iyice bunalmıştı. Kaynanasına: “Hanımanne Lamia’ya gitmek istiyorum, bir mani var mı?” diye sordu. Dilşat Hanım:

“Kızım, ne mani olacak. Çık gez, hatta Lamia seni başka arkadaşlarıyla da tanıştırsın. Eminim Lamia’nın arkadaşları da kendisi gibi seçkinlerdir. Çok içeri kapanıyorsun yavrum” dedi. Hemen Küçük atıldı:

“Ben de gitmek istiyorum. Hocamı görüp tekrar bana ders vermesini isteyeceğim.” Sıdika birden irkildi.

“Saçmalama Küçük, böyle bir şey yapamazsın. Kemal’le oynamak, kitaplarına bakmak için geleceksen gel. Ama

kimseyi herhangi bir iş için zorlama. Bu çok çirkin olur” dedi. Aslında yeniden derslerin başlamasını o herkesten çok istiyordu ama, doğru olanı buydu.

Harput’a yaklaşıırken, Sıdika’nın kalbi küt küt atmaya başlamıştı. “Ya Hacı Hayri Bey’le karşılaşsam?” korkusunu yaşıyordu. Aslında karşılaşmayı ne kadar da çok istiyordu ama bir o kadar da korkuyordu. Yeni bir çıkmaza girmekten korkuyordu. Bu düşüncelerle müftünün konağına gelmişlerdi. Arabadan iner inmez, Lamia’yı karşılarında buldular. Pencereden görmüş olmalıydı. Sıdika’yı büyük bir coşku ile karşıladı. İki arkadaş birbirlerini özlemişlerdi. Sıdika içeri girmeden Feyzo’ya döndü.

“Feyzo karanlık basmadan bizi al, gecikme” dedi ve Lamia’nın arkasından konağa girdi. Salona geçer geçmez, Lamia:

“Birer kahve içeriz değil mi?” diye sordu.

“Evet evet, birer orta şekerli içelim. Büyük fincanlarla olsun” dedi.

Lamia;

“Ne o, hasret seni kahve tiryakisi mi yaptı?” diye sorunca Sıdika afalladı.

“Hangi hasret?”

Lamia gülmeye başlamıştı. “Ben bana olabilecek hasretten söz etmiştim. Başka hasretler de mi var?”

Sıdika, ürkekçe, “Amaan Lamia, başladın mı yine? Ne var ne yok, iyileştiniz mi?”

“Çok şükür iyi sayılırız. Sizde neler var? Küçüğe bir hoca buldunuz mu?”

Sıdika, “Biz nasıl bulalım? O işi senin kocana havale etmiştik, ne oldu?”

Lamia dudağını bükerek, “Turgut, Hacı Hayri Bey’e danışmak için konuyu açmış. Ama ne demek istediğini bir

türlü anlayamadım, bu adam bir tuhaf' dedi. Sanki hem derslere gitmek hem gitmemek istiyor gibi bir hali vardı, diye anlattı. Bayağı da kızmıştı. Bana, 'Acaba büyük şairler hep böyle mi oluyor?' diye sordu. Ben de, 'Yook canım, benim tanıdığım üç tanesi hiç böyle değildi' dedim."

Sıdika katılırcasına gülmeye başlamıştı. "Sen ne âlem kadınsın. Peki kocan ne dedi?"

Lamia da gülüyordu, "Ne desin, o da güldü. Öyle densiz soruya, öyle de densiz cevap olur."

Öğle yemeğinden sonra, Kemal'le Küçük, bahçeye çıktılar. Kemal köpek kulübesinin önünde durarak, eliyle siyahlı beyazlı bir enciği işaret etti.

"Bak bu benim. İstersen şu süt beyazı da sana verebilirim" dedi. Küçük çok sevinmişti.

"İsterim hem de çok. Ona büyük köpeklerden uzak bir kulübe yaparız. Henno ile ben bakarız" dedi ve Kemal'e biraz sokularak:

"Kemal sen hep çok cesur olduğunu söylersin. Ben senden bir şey isteyeceğim, yapabilir misin acaba?" diye sordu.

Bu tereddüt Kemal'i kızdırmıştı. "Tabii yaparım, söyle." Küçük hâlâ tereddütlüydü.

"Ben artık ders alamıyorum. Çok üzülüyorum. Bana ders vermesi için hocama gidip yalvarmak istiyorum. Ama annemler bunu yasakladılar. Gizlice götürebilir misin? Ve bunu sırrımız olarak saklayacağına söz verir misin?" diye sordu. Kemal:

"Tamam, o da bir iş mi? Yalnız hocanı nerede bulabiliriz?" diye sordu.

"Harput çarşısının sonunda yeni, büyük bir kumaşçı açılmış. O dükkân hocamın bir arkadaşınınmış. Arada sırada gidip ona yardım ediyormuş. Bir şansımızı deneyelim mi?"

“Bak çarşının içinden geçerse, babamın veya dedemin bizi görme ihtimali çok fazla. Onun için arka mahallelerden dolaşmamız gerekir. Biraz uzak olur, yürüyebilir misin? Kızlar biraz güçsüz olurlar da.”

Küçük bu sözlerle bozulmuştu ama, şimdi Kemal'e karşı çıkmanın sırası değildi. Uzunca bir yol yürüdüler. Nihayet çarşıya gelmişlerdi. Küçük heyecan içindeydi. Dükkâna girerken kalbi yerinden fırlayacak gibiydi. Şansları varmış. Hacı Hayri Bey oradaydı. Çocukları karşısında görünce bir müddet kapıya baktı. Annelerinin de arkadan gireceğini zannetmişti. Sonra çocuklara döndü, biraz şaşırmıştı.

“Hayrola çocuklar! Annelerinizin bir siparişi mi vardı?” Küçük heyecanla atıldı:

“Hayır hayır hocam. Biz annelerimizden gizli geldik. Ne olur, yalvarırım size bana ders vermeye devam edin. Sizi üzecek bir şey mi yaptım? Ben başka hoca istemiyorum.”

“Yavrum, seni üzmem istemem ama hiç vaktim yok, beni anlamaya çalış.” Küçük ağlamaya başlamıştı, bir taraftan da konuşuyordu.

“Cuma günleri her taraf kapalı, gece yarısı bile gelseniz ben sizi beklerim. Ne olur?” diye ısrarlarını ve ağlamasını sürdürüyordu.

Küçük'ün ağlayışı Kemal'e dokunmuştu, şövalye tavrı ile atıldı. “Hoca efendi, kadınları yalvartmak ayıp olur biz erkekler için. Bakın benden bir ricada bulundu, hemen kabul ettim” dedi.

Hacı Hayri Bey bıyık altından gülerek, “Keşke benim de göstereceğim erkeklik bu kadar basit olabilseydi” diye düşündü. Zaten gitmek için can atıyordu. “Ne yapmalıyım Yarabbim?” diye düşünürken birdenbire, “Tamam, ben de sana uyup erkekçe davranacağım. Yine her zamanki saatte sana derse geleceğim” dedi. Küçük zıplamaya, el çırpmaya

başlamıştı. Ansızın durdu. Ninesinin sözünü hatırlamıştı. “Kibar kızlar aşırı hareketlerde bulunmaz. Çok sevinşeler de üzülseler de.”

“Hocam bu cuma değil mi? Yani önümüzdeki cuma geliyorsunuz” Hayri Bey,

“Evet evet, annene söylersin.”

Küçük durakladı. Kemal yine erkek tavrı ile, “Biz analarımıza hiçbir şey söyleyemeyiz. Biliyorsunuz, kaçarak geldik. Ve sizden bu sırrımızı saklamanızı rica ediyoruz” dedi.

Kemal’in bu tavırları Hayri Bey’in hoşuna gidiyordu. Ama kendisi hafifçe buruktu. Bu davet işinde Sıdık’a’nın da olmasını arzu ederdi. Gülerek, “Tamam çocuklar ben hallederim. Siz de artık çabucak evinize dönün. Analarınız yokluğunuzu anarlarsa meraklanırlar.”

Çocuklar büyük bir iş başarmanın gururu ve rahatlığı içinde koşar adımlarla, nefes nefese konağa geldiklerinde avaz avaz kendilerini çağıran hizmetçiyle karşılaştılar. Kemal biraz da sinirli bir şekilde, “Ne var, ne bağırıyor-sun?” dedi.

Kadın daha yumuşak bir sesle, “Deminden beri aradım. Yoktunuz, korktum” dedi.

Kemal sakin bir sesle, “Oynuyorduk, dalmışız” dedi. Hemen ardından da kahvaltı etmek için salona, annelerinin yanına geçtiler.

Harput’tan Saray köyüne inen yol dağların üzerinden kıvrıla kıvrıla gidiyordu. Çok tehlikeliydi ama muhteşem bir manzara hâkimdi. Gurub vakti yaklaşmıştı. Güneş dünyanın üzerine örttüğü ışıktan eteklerini toplamaya hazırlanıyordu. Dağdaki kayaların gölgeleri, gizemli şekiller yaratıyordu. Yeşiller, maviler, beyazlar birbirine karışıyordu. Sanki bir renk gösterisi var gibiydi. Sıdık bu manzaraya dalmıştı ama arada bir Hacı Hayri Bey’i de bu muhteşem

tablonun içine yerleştiriyordu. Sıdika o kadar dalgındı ki Küçük'ün yüzündeki gizem dolu mutluluğu fark etmemişti.

Konağa girdiklerinde kaynanasını sedirde, kendi köşesinde oturuyor buldular. Dilşat Hanım:

"Gelin bakalım konağın güzelleri. Bakıyorum misafirlikten memnun dönmüşsünüz. Lamia ile görüşmek sana her zaman iyi geliyor. O tazeye minnet borçluyum. Bizim yapamadığımızı o yapıyor" dedi. Sıdika teşekkür ettikten sonra, kaynanasına, "Kışlık bahçede birer çay içelim" teklifinde bulundu. O eşsiz gurubu kaçırmak istemiyordu.

O gün, günlerden cuma idi. Konaktakiler normal hayatlarına devam ediyordu. Ama Küçük müthiş bir endişe ve heyecan içindeydi. Hocasından şu ana kadar hiçbir haber çıkmamıştı. Acaba kendisini atlatmış olabilir miydi? Salona inen merdiven üstünde oturmuş, pestile sarılmış ceviz yiyordu. Burayı seçmesinin sebebi, dış kapıyı rahatça görebilmesindendi. Birdenbire kapının çalındığını fark etti. Üç basamak merdiveni birden atlayarak kapının önüne geldi... Gelen Lamia'ların arabacısıydı. O arada Sıdika da gelmişti.

"Lamia Hanım'ın selamı var. Turgut Bey, bugün Küçük Hanım'ın hocasının derse geleceğini bildirmiş. Dün geç vakit eve geldiği için haberi şimdi getirebildim."

Sıdika'nın kulakları uğuldamaya, başı dönmeye başlamıştı. Hiçbir cevap vermeden öylece kaynanasına bakıyordu. Dilşat Hanım yerinden kalkarak kapıya geldi. Arabacıya bahşiş verdikten sonra, "Büyük Hanım'a ve Lamia'ya teşekkürlerimizi bildir. Bu habere çok memnun olduk" dedi. Küçük, pestilini yemeye devam ediyordu. Dilşat Hanım:

"Küçük sen sevinmedin mi? Çok sakınsın" diye sordu. Küçük:

"Çok sevindim ama siz bana kibar kızlar sevinçlerini ve kederlerini belli etmemelidir dememiş miydiniz?" dedi.

Dilşat Hanım gülümseyerek sedire, Küçük çalışma odasına, Sıdika da yatak odasına gitti. Üçünün de yalnız kalmaya ihtiyaçları vardı.

Sıdika çok şık, daha doğrusu çok güzel görünmek istiyordu. Ama sokağa çıkar gibi de giyinmemeliydi. Evde giyilmesi uygun ama güzel bir şeyler seçmeliydi. Bir taraftan da, "Aptal Sıdika, yanına bile çıkmayacaksın. Bu ne telaş? Hem elin adamından sana ne?" diye söyleniyordu. Yine de şık ve dökümlü bir elbise seçti. Zira çok zayıflamıştı. Belli olsun istemiyordu. Ona uygun oyalı yazmasını örttü. Saçları omuzlarına dökülmüştü. Çok güzeldi. Zaten Sıdika her zaman, her şeyi ile güzeldi.

Aşağıya indiğinde, kaynanası yine hesap yapıyordu. İçinden, "Son günlerde ne kadar da çok hesap yapıyor" diye geçirdi. Mutfaktan çıkan Beyaz'a:

"Beyaz, hocaya ikram edecek bir şeyler hazırlayın" dedi.

"Olur" diyen Beyaz tekrar mutfığa döndü ama kafası karışmıştı. Sıdika hocanın geleceği her gün itina ile giyiniyor, kendisine dikkat ediyordu. Bu ne demektir? Beyaz kendi büyüttüğü bu güzel kadındaki değişiklikleri ilk keşfeden kişi olurdu. Zira Sıdika'ya çok değişik ve kuvvetli bağlarla bağlıydı.

Nihayet, Küçük ve Sıdika tarafından beklenen kapı sesi duyulmuştu. Küçük hemen fırladı. Sıdika yerinden kalkmamaya çalışıyordu. Elini dışarı fırlayacakmış gibi atan kalbinin üzerine koymuştu. Beyaz da mutfaktan çıkmış:

"Buyurun hoca efendi" diye Hayri Bey'i karşılamıştı. Sıdika, galiba kalkmalıyım" dedi ve zorla ayağa kalktı. Hacı Hayri Bey'e doğru birkaç adım attı. Yanakları pembeleşmişti. Yüzü alev alev yanıyordu.

"Buyurun hoca efendi. Kızım çok mutlu oldu" dedi. Hayri Bey az kalsın, "Ya siz?" diye soracaktı. O da çok heyecanlıydı.

“Hoş bulduk” dedi ve hızla çalışma odasına girdi. Kapıyı kapatmak için döndüğünde, Sıdika ile göz göze geldiler. Sıdika yine sıtma nöbetine tutulmuş gibiydi. Bir daha göz göze gelmemek için hemen sedire geçti.

Konakta her cuma, Sıdika için bir bayram, her perşembe de bayram arifesi oluyordu. Büyük heyecanlar, büyük korkular yaşıyordu. Ama kendi tabiri ile bu sıtma nöbetleri, onda alışkanlık yapmaya başlamıştı. Acayip bir hazzı ve mutluluğu da beraberinde getiriyordu. Bu kış bu kargaşa içinde geçmişti. Hiçbir söz veya imada bulunmamasına rağmen, Hacı Hayri Bey’in de kendisine âşık olduğundan emindi. Küçük Bey artık konaktaki hayattan silinmiş gibiydi. Kendi de nerede nasıl yaşadığının pek farkında değildi. Kurtulması çok zor olan bir girdabın içindeydi.

Kurtulmak için çabalamıyordu da. Etrafındakilerin ise onu kurtarma ümidi yoktu. Bu yüzden artık onunla meşgul olmaktan vazgeçmişlerdi. Dilşat Hanım’ın da tek çabası, bir şişe rakıya verilen tarlaların, bir aşufte için sayılan liralardan önünü kesmektir. Ama asla başarılı olamıyordu.

Havalar ısınmış, bahar gelmiş, tabiat ana bütün ihtişamı ile canlanmıştı. Mevsim ilkbahardı, yani aşk mevsimi. Sıdika da yaşadığı bu aşkla mücadeleden vazgeçmişti, çünkü çabası boşunaydı. Ayrıca bu kasırganın, insanın ruhunu okşayan ve ısıtan meltem sıcaklığı da vardı.

Hacı Hayri Bey artık, okuyup yazan, divan edebiyatından şiirler okuyan, tarihten konuşabilen öğrencisinin başarısını, konak halkına göstermek istiyordu. Bu cuma derslerini dinlemeye ev halkını davet etmişti. Küçük boş bulunup, Lamia Teyze’sini de çağırmıştı. Sıdika bu davetten pek hoşlanmamıştı. “O akıllı hınzır benim duygularımı anlayabilir” diye korkuyordu. Sıdika büyük bir heyecan içindeydi. “O gün ne giyinmeliydi? Nasıl davranmalıydı? Ne ikram edilmeliydi?”

Küçük her zamankinden erken kalkmıştı. Saçlarında sarılı kâğıtlarla dolaşıyordu. Kâh Ziver'in dalga geçmesine, kâh Dilşat'ın, "Benim de saçımı sarın!" diye tutturmasına pek aldırmıyordu. İlk imtihanına girecek bir rüştiye talebesi gibi heyecanlıydı. Öğle yemeğinden sonra elini, yüzünü yıkadı, Hacı Hayri Bey'den aldıkları kırmızı kumaştan elbisesini giydi. Saçları çözülerek lüle lüle omuzlarına bırakıldı. İşte o zaman Dilşat büyük bir vaveyla koparmaya başladı. Avazı çıktığı kadar bağıırıyordu: "Benim de saçlarım lüle lüle olsun."

"Bak yavrum senin saçların zaten lüle lüle, hem de çok kısa, kâğıda sarılmaz ki" diyen annesini duymuyordu bile. Nihayet sabrı tükenen Dilşat Hanım'dan iyi bir azar işitti ve sustu. Ama yine de en süslü elbisesi ve çeşit çeşit kurdelelerle bezendi. Ziver bir ara:

"Anne bunlara ne oluyor? Gelin mi oluyorlar?" diye sordu.

Sıdika da her zamanki telaşı içindeydi. "Göze batmadan güzel olmaya çalışmak oldukça zor bir şeymiş" diye düşündü. Ve o da Hayri Bey'in kendisi için seçtiği kumaştan diki len elbiseyi giyindi. Ona uygun bir de yazma buldu. Oyalar alnına dökülmüştü, saçları da omuzlarından hafifçe görünüyordu. Sonra birdenbire, yıllardır dolapta duran, Halep'ten getirilmiş kokuyu hatırladı. Önce parmağının ucuna hafifçe dokundurup, kokladı. "İyi, hafif ve güzel bir koku" diyerek, kulak memelerine ve bileklerine hafifçe sürdü. Aynaya baktı. Kendi kendine gülümsedi. Beğenmişti. Ama birden korktu. "Ya Lamia benden güzel olursa?" Sonra kendi kendine söylendi. "Ben artık zıvanadan çıktım. Neler düşünüyorum Yarabbim, bana akıl fikir ver!" diyerek salona indi. Lamia gelmişti ve hakikaten güzeldi. Sıdika içtenlikle:

"Çok güzelsin Lamia" diyerek öptü. Lamia başını iki yana sallayarak:

“Ya sen! Ya sen, bir afet olmuşsun” dedi. Sıdika kızarmıştı ama içinden de, “Zaten afet olmaya çalıştım” diye geçirdi. Beyaz da bu merasimi kaçırmak istemiyordu. Ama Dilşat Hanım kesinlikle karşı çıktı.

“Verdiğimiz ayrıcalıkların kıymetini bilsin. En azından Hacı Hayri Bey’e saygısızlık olur” dedi. Beyaz çok kızmıştı ama Dilşat Hanım’ın sözünün üstüne söz konulamayacağını da bilirdi.

Hacı Hayri Bey aynı saatte geldi. Konak halkı tarafından büyük bir tezahüratla karşılandı. Ve Küçük’le çalışma odasına geçti. Küçük’ün saçlarını okşadı:

“Ne kadar güzel olmuşsun yavrum. Dış dünyanın da iç dünyanın kadar güzel” dedi ve devam etti. “Önce Kuran’dan Yasin suresini okuyacaksın. Okuma yazmanın sana ve etrafındakilere hayırlı olması için. Hatırlıyor musun? Sana sade bir manzume yazacağıma dair söz vermiştim ama ben maalesef yazamadım. Bunu mektepteyken bir arkadaşım yazmıştı. Ben de çok sevmiştim. Ve hâlâ saklıyorum ve beğeniyorum. Onu oku. Sonra da Diyarbakır’a gittiğim zaman yazdığım ve şimdi şarkı olarak söylenmeye başlanan manzumemi oku, olmaz mı?”

Küçük o kadar heyecanlıydı ki titriyordu zorlukla, “Başüstüne hocam” diyebilirdi.

“Sakin ol, yabancı kimse yok. Farz et ki benimle ders çalışıyorsun. Hadi herkesi davet et.”

Küçük kapıyı açtı. Titrek bir sesle, “Buyurun, sizi bekliyoruz” diyerek odaya girdi.

Önde Dilşat Hanım, arkada Lamia ve iki çocukla Sıdika girdiler. Çocukları dışarıda bırakmak mümkün olmamıştı. Hacı Hayri Bey, koltuğunu Sıdika Hanım’a doğru hafifçe çevirdi. Ve, “Güneş gözümü alıyor da” dedi, sonra Küçük’e dönerek,

“Hadi, başla yavrum. Seni dinliyoruz.”

Küçük, çocuksu olmasına rağmen çok etkileyici bir sese sahipti. İki genç hanım bu konuda fazla bir bilgiye sahip değillerdi ama, Dilşat Hanım torununun çok güzel okuduğunu anlamıştı.

Yasin Suresi bitince Hacı Hayri Bey, “Hanımlar Küçük size, benim mektep arkadaşlarımdan birinin seneler önce yazdığı, benim de senelerdir sakladığım bir şiiri okuyacak. Benim tarzım değil ama o yaşlarda çok beğenmiştim. Sade bir dille yazıldığı için tercih ettim.” dedi ve Küçük okumaya başladı:

“Hüzün çiçeğim benim, biraz gülemez misin?

Alıp sırça kalbini bana veremez misin?

Zemheride gül açar, nevbaharlar yaşardık.

Altın kafesten uçup bana gelemez misin?

Sevgiyi tadmanmışsın, aşk nedir bilmiyorsun,

Bir zalime kul olmuş, kimseye gülmüyorsun,

Sevdadan gonca yaptım, aşktan da yaprakları,

Koklamıyorsun hurim, göğsüne takmıyorsun.”

“Çok çok güzel okudun yavrum” diyen Dilşat Hanım, torununu iki yanağından öptü. Ve devam ederek, “Siz de kısa zamanda harikalar yarattınız. Eminim Küçük hiçbir hocadan böylesine feyz alamazdı” dedi.

Hacı Hayri Bey gülerek, “Toprak çok verimliydi Büyük Hanım” dedi.

Sıdika başı önünde, öylece duruyordu. Bu şiir kendine yazılmış gibiydi. Ama Hacı Hayri Bey bizzat arkadaşı tarafından seneler önce yazıldığını söylemişti. “Bu kadar duruma uygun nasıl olabilir?” diye düşünüyordu.

Hacı Hayri Bey, Sıdika’ya dönerek, “Sıdika Hanım, siz kızınızı tebrik etmeyecek misiniz? Yoksa beğenmediniz mi?” dedi.

Sıdika yerinden kalktı, kızına yaklaşıp iki yanağından öptü. Sonra, Hacı Hayri Bey'e dönerek, "Asıl size minnettarım. Kızım sizi bu kadar sevmeseydi, bu ilerlemeyi gösteremezdi" dedi.

Hacı Hayri Bey sevgi dolu gözlerle Sıdika'ya bakıyordu. Cevap vermedi. Sıdika bu bakışların ve rengini anlayamadığı bu gözlerin kendisine çok şey söylediğini düşündü. Neyse ki Dilşat Hanım ve Lamia, Küçük'le sohbet ediyorlardı. Bu duygu yüklü anı göremediler, hissedemediler. Küçük, annesine:

"Anne ben de güzel şiirler yazacağım. Hepsini de sana" dedi.

Hacı Hayri Bey içinden, "Ben de öyle yapıyorum" diye düşündü. Hemen akabinde Küçük, Hacı Hayri Bey'in meşhur şiirini okumaya başladı. "Sinemde bir tutuşmuş, yanmış ocağ olaydı." Çocuk için biraz ağırdı. Neler dendiğini anlayamıyordu. Bu nedenle şiire gereken ahengi verememişti.

Beyaz, suratı asık bir vaziyette ikramları yapmaya başladı. Ve hemen sonra Hacı Hayri Bey izin isteyerek kalktı. Lamia ile Sıdika kışlık çiçek bahçesine geçtiler. Dilşat Hanım, kaçırdığı ikindi namazını kaza etmek için odasına girdi. Lamia gülerek:

"Şekerim bu adam sana sırılsıklam âşık. Belki de hep âşıktı. Belki de gizli aşkı sensin. O şiir sana bir ilanı âşkı" dedi. Sıdika kızmış gibi davranarak:

"Gene saçmalıyorsun Lamia! O da ben de evli insanlarız. Ne aşkı?" Lamia:

"Gönül bu, ev bark dinler mi? Hacı Hayri Bey evli barklı ama hep âşık. Ama eminim bu aşkların en büyüğü de sensin" dedi.

Ertesi gün öğlene doğru Beko geldi. Sıdika, Beko'yu karşısında görünce korkmuştu. Hoşgeldin der demez arka arkaya sorular sormaya başladı.

“Beko annem mi hasta? Yoksa köyde kötü bir şey mi oldu? Amcamlarda mı bir şey var?”

“Hayır Sıdika Hanım kötü bir şey yok. Anneniz de iyi ama bütün kış sizden haber çıkmayınca meraklandı. Sizi çok özlemiş. Eğer müsaitseniz, Büyük Hanım da uygun görürlerse, sizi köye istiyor” dedi. Sıdika annesini uzun süredir ihmal ettiğini fark etti.

“Bildiğim kadarıyla bir mani yok. Değil mi Hanımanne?” diye sordu. Dilşat Hanım:

“Tabii gidebilirsiniz kızım. Bu ihmalde benim de hatam var. Bir büyük olarak düşünmeliydim” dedi. Sıdika nihayet sakinleşmişti.

“Annen, kız kardeşin nasıl?” Beko bir tereddüt geçirdi.

“Anamı kaybettim, sizlere ömür.” Sıdika şaşırmıştı...

“Nee! Nasıl olur? Bezar bacı sağlıklıydı, ne oldu? Birden-bire...” Beko gayet sakin:

“Sulu bağdaki armut ağacından düştü. Kırıkçı Vartoş'u getirdik. Güya baktı, önemli bir şeyinin olmadığını söyledi. Ama gece yarısına doğru, ağzından kan gelmeye başladı. Hemen Hacı Hafız Ağa'ya koştum ve arabayı vermesini rica ettim. Eksik olmasın hemen verdi. Ben arabayı hazırlayıp geldiğimde anam ölmüştü. Yani Elaziz'e hekime götüremedik.”

“Vah vah, çok üzüldüm. Daha yaşlı sayılmazdı...” Beko yüzünde acı bir gülümseme ile:

“Fazla üzülmeyin Sıdika Hanım, bu dünya, ayakta gezen ama yaşamayan insanlarla dolu. Anam da onlardan biriydi. Keşke on beş gün evvel ölseydi de o üzüntüyü de yaşamaysaydı.” Sıdika yine meraklanmıştı:

“Başka bir üzüntü de mi var? Beko hepsini anlat. Beni meraklandırma.”

“Emoş'un kocası da öldü. Anam bu olaya çok üzüldü. Zaten Emoş'un durumu pek de iyi değildi. Şimdi iki çocuk-

la kaynının ve eltisinin insafına kaldı. Onlarda da insaf yok zaten. Çok kötü durumdalar. Ne yapacağımı bilemiyorum?” dedi. Biraz durakladıktan sonra devam etti, “Gerçi sağolsun Firdevs Hanım, ‘Git buraya getir. Emos bize bakar, biz de onlara’ diyor ama nasıl olur bilmem?” Sıdika hemen atıldı:

“Çok iyi olur! Anacığım doğru söylemiş, hemen git getir. Onlara yedirecek kadar ekmeğimiz vardır herhalde” dedi, ama içi burkulmuştu, onlara yedirecek kadar ekmekleri vardı, ama gür gür gürleyen Ahmet Ağa’nın konağından eser kalmamıştı.

O ana kadar sessizce dinleyen Dilşat Hanım, “Beko yanıma gel” dedi. Beko yaklaşıncı, cebinden çıkardığı keseden on altın alarak, Beko’ya uzattı. Beko kendini geri çekerek:

“Büyük Hanım, benim de biraz birikimim var. Biz onlara bakarız. Cömertliğiniz için çok teşekkür ederim” dedi. Dilşat Hanım kesin bir tavırla:

“Bak oğlum, Firdevs Hanım kocasını kaybetti, oğulları çok uzaklarda, ona ve zevatına bakmak, benim oğlumun boynunun borcudur. Ama oğlum ortada olmadığına göre, bu vazife bana düşer. Sen çok sadık bir delikanlısın ama benim vazifemi yapmama mani olma. Hayatta olduğum sürece her yıl bu yardımı yapacağım” dedi.

“Büyük Hanım estağfurullah, sizi engellemek benim haddime değil” derken Dilşat Hanım mutfığa gitmişti bile, Sıdika olanları seyretmiş ve üzülmüştü. Ama içinden, “Anam sıkıntı çekeceğine benim üzülmem yeğdir. Küçük Bey’in parasını kimler yemiyor ki?” diye düşündü. Ve Beko’ya;

“Beko bu gece kal, yarın hep beraber gideriz” dedi. Beko şaşırmış gibi:

“Sıdika Hanım ben annenizi yalnız koyamam. Yolumu bekler, meraklanır. Gitmem gerek” dedi. Sıdika bir kere daha üzüldü ve utandı. Anasını Beko kadar düşünemiyordu.

“Peki Beko, öğle yemeğini ye, kahveni iç, sonra gidersin. Biz de yarın geliriz” diyerek çocukların yanına çıktı.

Beko bütün bu konuşulanların içinde bir cümleye takılmıştı.

Dilşat Hanım'ın, “Benim oğlum ortada yok!” cümlesine, Kel Feyzo, Perçençe vardığında ikindiye geçmişti. Kapının önünde arabayı durdurur durdurmaz” Beko çıktı. Arabadan eşyaları alırken, Feyzo'ya döndü:

“Feyzo içeri buyur. Yemeğe kal veya en azından bir kahve iç” dedi. Feyzo biraz düşündü:

“Hayır hayır Beko, ben gideyim. Karanlık çökünce bu yollar tehlikeli olur. Hele Saraylı Küçük Bey'in hususi faytonu ile gidiyorsan” diye karşılık verdi. Sıdika'ya dönerek,

“Gelin hanım sizi ne zaman alayım?” diye sordu.

“Perşembeye Feyzo, öğle yemeğinden hemen sonra gel. Gecikme. Hadi güle güle.”

Elinde valizlerle, Sıdika'nın konuşmasının bitmesini bekleyen Beko da Sıdika'nın arkasından içeri girdi. İki kız anneannelerini ablukaya almışlardı bile. Sıdika annesine sıkı sıkı sarıldı. Sonra biraz geriye çekilip eliyle annesinin başını havaya kaldırdı. Yüzüne dikkatle baktı. Firdevs Hanım, biraz daha zayıflamış, biraz daha çökmüştü. Hüzün yüzünü biraz daha kaplamıştı. Sıdika:

“Ne oluyor anacığım böyle sana? Her görüşümde biraz daha üzgün ve çökmüş oluyorsun. Kendine bakmıyor musun?” Firdevs Hanım derin bir iç geçirdikten sonra:

“Kızım bizler artık geriye sayıyoruz. Eğer bir de hasret yükü omuzlarımızdaysa, hızla çökmemiz doğaldır. Oğullarımın hasreti ve üç adımlık yolda olan sen. Tam sekiz ay altı gün oldu görüşmeyeli” dedi.

Sıdika, "Zavallı anacığım gün saymış. Ben ne kötü bir evladım" diye düşündü ve gözlerinden yaşlar boşanmaya başladı. Annesinin boynuna sarılarak:

"Affet beni anne, çok suçluyum. Bir kargaşanın içinde yaşıyorum. Ama bunların mazeret olmadığını, anaları aramamak için zaten bir mazeretin de var olmadığını biliyorum. Beni affet." Firdevs Hanım bayağı içerlemişti.

"Ağlama kızım. Hadi çok sıkışırsam ben de seni gelip görürüm. Ya oğullarım. Her kış, önümüzdeki yaz geliriz diyorlar. Önlerindeki yaz hiç gelemedi. Acaba yaşlı analarının önünde kaç yaz var biliyorlar mı?" Ve birden, "Peki Ziver nerede?" dedi.

Sıdika:

"Kaynanam çok yalnız. Rica etti, 'Firdevs Hanım'ı al buraya gel. Beni yalnız koyma' diye. Bir şey diyemedim. Biliyorsun o benim ikinci anam gibi" dedi. Lafı değiştirmek istercesine, "Anne galiba Emoş'la çocukları buraya istiyormuşsun? Çok iyi düşünmüşsün" dedi. Yaşlı kadın sevinmişti.

"Demek fikrimi beğendin öyle mi?"

"Tabii hem de çok." İçinden zavallı kadın, kendine yeni evlatlar, yeni torunlar yaratmaya çalışıyor, diye geçirdi.

Çocukların eşyalarını yerleştirip avluya çıkan Beyaz:

"Yapacak bir şey var mı Firdevs Hanım? Akşam yemeği için falan" diye sorunca, herkesi üzen hasretlik konusu da kapanmış oldu.

Ertesi sabah ana kız sohbet ederken Sıdika:

"Anne amcamlar sana mevsim sonunda hakkın olan hisseni verdiler değil mi?" diye sordu. Firdevs Hanım böyle bir soru beklemiyordu. Ama çabuk toparlandı.

"Tabi kızım. Ama nerde o eski mahsuller? Hiçbir şey eskisi gibi değil" dedi.

“Anne herhalde amcamların gelmesini beklememeliyiz. Küçük olarak benim ziyaret etmem daha mı uygun olur acaba?” diye sordu. Firdevs Hanım, eltisinin eski samimiyeti ve ilgiyi göstermediğini söylemenin yanlış olacağını düşündü. Sıdık’a’yı onlara karşı soğutmamalıydı. Yaşlı kadına göre en kuvvetli bağ yine de kan bağıydı.

“Evet Sıdık. Ben diyorum ki, bugün Beko, Emoş ve çocukları almaya gitsin. Biz de amcanlara sabah kahvesine gidelim. Öğleden sonra Baba Faikler’in Sabire gelecekmiş. Başka gelenler de olur, seni duydular ya.” Beko, Firdevs Hanım’a dönerek: “Gitmeden sizin alışverişinizi yapayım Büyük Hanım. Tüken önünde et kesilmiş. Lazım mı?” Firdevs Hanım, hayvan kesilmiş olmasına sevinmişti.

“Olmaz olur mu Beko? Evde iki çocuk var. Dur içerden para getireyim” dedi. Beko:

“Ben de para var. Geçen gün vermiştiniz. Siz istediğinizi söyleyin” diyerek sepeti aldı.

“Oğlum senin paran ne kadar bereketli? Hiç bitmiyor, peki kalmışsa bir but veya kaburga eğer hiçbiri yoksa sen seç al. Bir okka pirinç, bir okka toz şeker ve çocuklara da leblebi şekeri al. Çok seviyorlar unutma” dedi.

“Sıdık, amcanlara gitmeden birer kahve içsek mi?” Sıdık ayağa kalkarak:

“Olur anne hemen yaparım.” Tam o sırada Beko siparişlerle içeri girdi. Sıdık, elinden poşetleri aldı. Eti avludaki kuyuya sarkıttı. Ötekileri de mutfığa götürürken Beko’ya:

“Beko sana da kahve yapayım mı?” diye sordu. Beko şaşırmıştı. Evin Küçük Hanım’ı ona kahve mi yapacaktı? İçinden, “Sıdık’ının yaptığı kahve de kim bilir ne güzel içilir!” diye geçirdi.

“Peki Sıdık Hanım, orta şekerli olsun. Cüretimi affedin. Teklif sizden geldi” dedi. Sıdık:

“Bak Beko, sen bu evin oğlusun. Aramızda hiçbir fark yok. Bunu böyle bil” dedi.

Biraz sonra elinde kahve tepsisiyle Sıdika göründü. Önce annesine sonra Beko’ya verdi. Beko zaten ayağa kalkarak, Sıdika’yı karşılamış kahvesini kendisi almıştı. Kahvelerini içmeye başladılar. Konuşmuyorlardı. Beko bu anın bitmemesi için, kahveyi küçük yudumlarla, dilinin üstünde bekleterek içiyordu. Ama altı üstü bir fincan kahveydi ve ne yazık ki bitti. Fincanı tepsiye koyarken, Sıdika’ya hayranlıkla bakarak:

“Hayatımda içtiğim en güzel kahveydi” dedi. Ve utanarak odasına doğru yürüdü.

Bir müddet sonra, Sıdika ve annesi çocukları da alıp, bitişik konağa geçtiler..

Mürüvvet Hanım, çok candan davranmıştı, geldiklerine sahiden memnun olmuş görünüyordu. Hanife Bacı’ya dönerek:

“Git Hayriye’ye haber ver. O Sıdika’yı çok sever. Oğlanları da alsın gelsin. Belki oynarlar. Kızlarla erkekler ne oynayabilir bilemem ama en azından birbirlerini tanırılar. Onlar yakın akraba” dedi. Firdevs Hanım bu samimiyete şaşır-mıştı ama sesini çıkarmadı. Biraz sonra Hayriye iki oğluyla beraber geldi. Sıdika’ya çok içten davranıyor, sahiden sevgi ve ilgi gösteriyordu. Ama her zaman görünüşünde bir kendini beğenmişlik vardı. Sıdika içinden, “Herhalde bu havası, Çırpanlı Paşa’nın torunu ve miralay kızı olmaktan kaynaklanıyor” diye geçirdi. Sıdika, Hayriye’nin gösterdiği yakınlığın, güzelliğe ve güzele olan zaafından kaynaklandığını anlayamamıştı. Hayriye Hanım fazlasıyla güzelliğe düşküncüydü. Sıdika da tartışmasız gördüğü en güzel kadındı.

Büyük oğlu Rahmi, aşağı yukarı küçük yaşlardaydı ama tabii daha uzun, zayıf, kemerli burnu ve keskin bakışlarıyla

şimdiden erkek havalarına girmişti. Bu çocukta, kendini hep bir basamak üstte gören bir hava vardı. Remzi zeytin rengi gözleri, güler yüzü, sevecen bakışlarıyla çok cana yakındı. İki kardeşin çok ayrı karakterde olduğu hemen belli oluyordu. Sıdika içinden, "Benim kızlarım da öyle değil mi?" diye geçirdi. Küçük, genç kız havalarında anasının yanına oturdu, Rahmi üstün erkek havalarında bir köşeye çekildi. Remzi ile Dilşat kırk yıllık dost gibi, Remzi'nin getirdiği bir torba aşık kemiğini bölüşerek oynamaya başlamışlardı bile.

Küçük, bir müddet sessiz oturduktan sonra, kültürlü bir kız olduğunu duyurmak hevesiyle:

"Anne cumaya derse yetişeceğiz, değil mi? Acaba hocam bana ud hocası da bulabildi mi?" diye bir sualle sohbeta katıldı. Sıdika bu konunun burada açılmamasını tercih ederdi ama olan olmuştu. Hemen Mürüvvet Hanım atıldı:

"Ne udu, ne dersi? Küçük Bey kızını çalgıcı mı yapacak?" diye sorunca, Sıdika biraz bozuldu.

"Tabii ki hayır. Çalgıcı falan olmayacak. Kaynanam istedi. O dedi ki, İstanbul'da padişah kızları, vezir kızları edebiyat ve müzik dersleri almış. Bu genç kızlar için bir özellikmiş. Tabii üst tabakadan ailelerin kızları" diye de vurgulayınca, Mürüvvet Hanım:

"Eee tabii Dilşat Hanım öyle buyurduysa bize bir şey söylemek düşmez." Hayriye Hanım da lafa karışarak:

"Evet Efendi babam da öyle anlatırdı. İstanbul'da hatta Halep'te, Kahire'de üst tabakadan aile kızları, musiki dersi alırlarmış, meşkederlermiş."

Mürüvvet Hanım iki genç tarafından, sözünün üstüne söz konulmasından ve bilmediği bir konunun açılmasından hoşlanmamıştı. Söze çok az karışan Firdevs Hanım, "Akşam kaynıma neler anlatacak kimbilir?" diye düşünmekten kendini alamadı.

Akşamüstüne doğru, Beko yaşlı ve cılız iki atın çektiği arabayla, Emoş'u, yeğenlerini ve birkaç parçadan oluşan eski püskü eşyalarını getirdi. Emoş, çocuklarının elinden sıkı sıkı tutmuştu. Avluya girdiğinde, Sıdika ve Firdevs Hanım onu bir yakınlarıymış gibi karşıladılar. Emoş da çocuklar da çok tedirgindi. Kızın iri siyah gözleri, uzun kirpikleri, muntazam hatları vardı. Ama öyle ürkek, öyle tedirgin bir görünüşü vardı ki her dakika kaçmaya hazır bir ceylanı andırıyordu. Ayrıca çok bakımsız ve zayıftı. Oğlan, kızıdan üç yaş falan küçük gözüktüyordu. Yani yaklaşık beş yaşlarında falandı; ablasına göre biraz daha rahat bir görünümü vardı. Ama hatları ablası kadar muntazam değildi. Sıdika içinden, "Ters olmuş, oğlan dayıya derler ama, kız Beko'ya benziyor" diye geçirdi. Zaten güzel olmayan Emoş daha çok çökmüş ve çirkinleşmişti. Küçük ve Dilşat kendilerine göre çok garip buldukları bu küçük topluluğu inceliyorlardı. Sıdika:

"Nasılsın Emoş? Evine hoşgeldin" der demez, Emoş ağlamaya başladı.

"Sıdika Hanım, Allah annenizden ve sizden razı olsun. Zaten rahat değildik. Ama çocukların babası öldükten sonra, büsbütün perişan olduk. Kaynatam yaşlı. Kaynımla eltimde de ne insaf ne de vicdan var" diye anlatırken, bir taraftan da Nazo'nun sırtını açıyordu. "Bakın Allah aşkına, bakın. Bu çocuk onların yeğeni güya." Sıdika iyice eğildi, çocuklar da yaklaşmış, gördükleri şeyin ne olduğunu anlamaya çalışıyorlardı. Çocuğun sırtı açıkly koyulu mor çizgilerle kaplıydı. Kamçı izleri gibi. Sıdika şaşırmişti.

"Peki ne istediler bu küçücük çocuktan insafsızlar?" dedi. Emoş ağlamaya devam ederek:

"Hiiç, bizi yıldırıp kaçırmak, birkaç parça malın üstüne oturmak için. Mal da mal olsa, zorla karnımızı doyuruyor-

duk." Sıdika çok üzülmüştü, elini Nazo'ya doğru uzattı. Maksadı kızı kucağına alıp sevmekti. Ama çocuk feryat ederek kapıya doğru kaçmaya başladı. Bir taraftan da, "Ben bir şey yapmadım. Dövmeyin beni" diye bağıırıyordu. Tam o sırada çatal pahara su almaya giden Beko dönmüştü. Tes-tiyi yere koyarak yeğenini yakaladı, kucağına alıp, Sıdika ve çocukların yanına getirdi.

"Bak yavrum burda kimse seni dövmmez. Bunlar iyi insanlar." Kız parmağı ile Sıdika'yı işaret ediyordu. Beko çocuğun başını, Sıdika'ya doğru döndürerek:

"Bak yavrum, o hiç kimseyi incitmez. O dünyanın en iyi insanıdır" dedi. Firdevs Hanım:

"Hadi Emoş, eşyalarınızı yerleştirip yemeğe gelin" dedi. Eşyalar çok eski ama temizdi. Beko, çocuklara dönerek:

"Siz şu üst kattaki odaya çıkın. Emoş o oda sizin olsun. Çünkü benim erken kalkmam gerekiyor. Çocukları uyan-dırmayayım" dedi. Eşyaları üst kata çıkardılar. Çocuklar odada ayakta duruyorlardı.

"Niye oturmuyorsunuz yavrum?" diyen Beko'ya Emoş cevap verdi:

"Sediri kirletirsek, bizi döverler korkusuyla oturamıyor-lar." Beko yanlarına yaklaştı, ellerini çocukların başlarının üzerine koyarak:

"Bakın tekrar ediyorum. Burda sizi dövecek kimse yok. Yeter ki büyük bir terbiyesizlik yapmayın. O zaman da ancak ben döverim. Bunu unutmayın, benim ve ananızın dediği gibi hareket edin." Sonra Beko aşağıya inerek, Fir-devs Hanım'a:

"Büyük Hanım biz birkaç gün ayrı yiyeelim. Hem siz de şu sıralar yalnız değilsiniz. Benim o çocuklara bazı şeyleri öğretmem gerekecek sanırım" dedi.

"Tamam Beko siz mutfakta yiyein, biz sofada yiyeceğiz zaten."

Akşam yemeğinde kaburga dolması, düğün çorbası ve el böreği vardı. Emoş'un çocukları ilk defa bu kadar lezzetli yemekler yemişlerdi. Hem de doyuncaya kadar. Küçük'le Dilşat bu olaydan çok etkilenmişlerdi. Nazo'yu sevindirecek bir şeyler yapmalıydılar. Odalarına girip elbiselerinin arasından bazılarını seçerek, Sıdika'nın yanına geldiler. Ellerindekini göstererek:

“Anne bunları Nazo'ya verelim mi? Bize küçülmüş, hem onun elbiseleri çok eskimiş” dediler. Sıdika çok duygulanmıştı.

“Aferin kızım. Çok iyi düşünmüşsünüz. Hadi hemen götürün. Ve Nazo ile arkadaş olmaya çalışın emi?” Kızlar kucakları dolu, Beko'nun tarafına geçip üstteki odaya çıktılar. İkisi birden ellerindeki elbiseleri Nazo'ya vermek için uzattılar. Küçük:

“Bunu sana getirdik Nazo. Hasan'a da evimize gidince göndereceğiz.” Nazo öylece duruyordu. Dilşat sinirlenmeye başladı. Küçük'ü kolundan çekiştirerek:

“Abla hadi gidelim, bu kız bizi sevmedi” dedi. Beko yine araya girdi:

“Yavrum o çok korkuyor. Biraz zaman verin, göreceksiniz sizi ne çok sevecek. Nazo, sen de al bakalım ellerindekini ve teşekkür et.” Çocuk kızların ellerindekini aldı. Ama yine öylece bakıyordu. Çünkü teşekkür etmek nedir bilmiyordu. İki kardeş bir müddet daha öylece durduktan sonra, yüzleri asık bir vaziyette analarının yanına döndüler.

Hasan bir sedirde, Nazo da karşı sedirde yatıyorlardı. Emoş kendine yer yatağı yapmıştı. Nazo yatağında bir süre sağa sola döndükten sonra, sedirden inerek anasının yatağına geldi. Ellerini anasının boynuna dolayarak:

“Ana sana bir şey soracam” dedi ve ardından. “Ana biz ölmedik değil mi?” dedi.

“O da nerden çıktı kızım! Ne ölmesi?”

“Ana yumuşak yataklarda yatıyoruz, sedirlerde oturuyoruz, güzel yemeklerden doyuncaya kadar yiyoruz. Bizi dövmüyorlar ve üstelik başımızı bile okşuyorlar. Peki burası cennet değilse ne?” Emoş’un gözleri dolmuştu.

“Ehh bir bakıma haklısın bizim cennetimiz bundan daha başka olamaz. Ama ölmedik. Sadece vicdanlı insanlara rastladık” dedi ve ilave etti. “Hadi kalk yatağına uyu ben çok yorunum.” Nazo yatağına giderken düşünüyordu: “Annem yanılıyor olabilir. Arkadaşım Pembe bana cenneti aynen böyle anlatmıştı.” Nazo o gece, cenneti ve Pembe’yi düşünerek belki de ilk defa yüzünde gülümseme ile uyudu...

Sıdika ve çocuklar ve özellikle Firdevs Hanım çok mutluydular. Sıdika genç kızlık hayatına dönmüş gibiydi. Firdevs Hanım eski debdebeli günlerini yaşıyor havasına bürünmüştü. Küçük Nazo’yu eğitmek işiyle haşır neşirdi ve işini bayağı ciddiye almıştı. Dilşat da Nazo ile oynuyordu ama daha çok her gün duvardan atlayarak gelen Remzi ile beraberdi. Dönmelerine iki gün kala Küçük, derslerim, diye sızlanmaya, Sıdika da yasak aşkını çok çok özlemeye başlamıştı. Nihayet perşembe geldi. Hep birden eşyalarını toplamaya çalışıyorlardı. Hatta Firdevs Hanım, bir ara:

“Ne bu aceleniz? Burdan çabuk bıktınız” diye sitemde bulundu. Tek istekli olmayan Dilşat’tı. “Oraya gidince ablam derslerine başlayacak. Ziver de zaten çok küçük. Ben kiminle aşık oynayacağım!” diye düşünüyordu. Tam o sırada aşık torbasıyla Remzi, duvardan atladı. Dilşat yaklaşarak:

“Bunları sana getirdim. Orada oynarsın” dedi. Dilşat mutsuz bir ifade ile Remzi’ye orada oynayamayacağını anlattı ve ilave etti:

“Remzi sen de bizimle gelsene, bizim evimiz çok büyük” Remzi ciddi ciddi düşündü ve:

“Ben gelirim ama bizimkiler izin vermez. Ama sana söz veriyorum. Büyüdüğüm zaman nerede olursan ol senin yanına geleceğim” dedi.

Sıdika ve çocuklar, konağın bahçesine girdiklerinde, Ziver ve Mustafa’yı bahçede oynarken buldular. Ziver oyununu bırakıp annesine koştu. Boynuna sıkı sıkı sarıldı. Sıdika da oğlunu çok özlemişti. İçinden, “Bir daha onu bırakmayacağım. Yavrum o da beni çok özlemiş” diye düşündü. Ziver kucığında, salona girdiklerinde, Dilşat Hanım’ın, çalışma odasında sinirli bir şekilde konuştuğunu duydular. Sıdika parmağını dudaklarına götürerek çocuklara sus işareti yaptı. Kaynanası, Çeto’ların büyük oğlu Feto ile konuşuyordu. Bu, konuşmadan ziyade bir tartışmaydı.

“Feto, Bekir çalışkan, terbiyeli ve çok dürüst bir genç. Ne yaptı da onu kovmamı istiyorsun?” Feto gayet emin bir ses tonuyla:

“Büyük Hanım, Bekir, ikiyüzlünün teki. Size öyle gözüküyor. Hem o kadar dürüst olduğunu nasıl bilebilirsiniz?” Dilşat Hanım bu küstah cevaba çok daha fazla sinirlendi.

“Dürüst insanı anlamak, özellikle dürüstler için hiç de zor değildir. Bir insanın düşündüğü ile söylediği, söylediği ile yaptığı ve kazandığı ile harcadığı örtüşüyorsa, o insan dürüstdür. Bu yolla sen de insanların dürüstlüğünü ölçebilirsin. Hatta insanlar önce kendinden başlamalı.” Son cümle, Feto’nun kafasına balyoz gibi inmişti. Dilşat Hanım odadan çıktı. Sıdika’yı ve çocukları karşısında görünce çok sevindi ama eski coşkusu yoktu. Zira çok sinirliydi. Feto da arkasından çıkarak hızla uzaklaştı. Dilşat Hanım Sıdika’dan, anasını ve köyle ilgili birkaç şeyi sorduktan sonra, Belkis’a dönerek:

“Belkis bana Bekir’i çağır. Bu iş aslına ermeden rahat edemem” dedi. Bekir beş-on dakika sonra kapıda gözüktü. Dilşat Hanım, sakın görünmeye çalışarak:

“Gel Bekir, seninle bir meseleyi konuşmam gerek.” Bekir ayakta duruyordu.

“Buyurun Büyük Hanım.”

“Önce şuraya otur bakayım” dedi ve özetle Feto ile arasında geçenleri anlattı.

“Şimdi söyle bakalım. Sizin aranızda ne geçti?” Bekir konuşmakta tereddütlüydü.

“Büyük Hanım ben bu tip işleri sevmem ama galiba konuşmak zorundayım. Feto ve ailesinin sizin servetinizden haksız kazanç sağladıklarını tahmin ediyordum. Çünkü o kadar külfete rağmen, çok rahat geçindikleri gibi uzak ücra köylerde mal mülk alıyorlar ve çok rahat para harcıyorlardı. Ama elimde delil sayılabilecek bir şey yoktu. Geçenlerde Feto, Hoğu’nun üst tarafındaki birkaç köyden, bu yılki geliri toplamak için giderken bana da gel demek gafletinde bulundu. Marabalarınızın üçü, Feto’ya para verirken, ‘Al bu konağın. Bu da senin hissen’ diyerek bayağı büyük meblağlar ödediler. Dönerken bu işi bana açıklamak gereğini duymuş olmalı ki:

‘Bak Bekir, çoluk çocuk sahibi oldun. Konağın kırıntılarıyla nereye gelebilirsin? Ben birkaç senedir, bu köylerden arazi kiraliyorum ve Küçük Bey’in marabalarına veriyorum. Onlar da ekip, biçip yarısını bana veriyorlar. Bayağı kazancım oldu. Sana da böyle işler yapalım ne dersin?’ diye sordu. Bu işte bir tuhaflık olduğunu anladım ama hemen reddetmek istemedim.

‘Seneye bakarız arkadaş’ diyerek konuyu kapattım. Ertesi gün, iki köye yalnız gidip adamlara arazi kiralamak istediğimi söyledim. Ama köylerinde kiralık arazi olmadığını, hemen hemen köyün tamamının, Saraylı Küçük Bey’e ait olduğunu, birkaç parçanın da köyde bir veya iki aileye ait olduğunu anlattılar. Ben de, ‘Feto’ya nasıl kiraladınız?’ diye sorunca:

'Feto buralardan arazi kiralamadı. O Küçük Bey'den mal almış. Ama henüz resmi işlemlerini yapamamışlar. Kaç senedir benim tarlalarım diye gösterdikleri en verimli arazilerin gelirini ona veriyoruz' dedi. Durum tahmin ettiğim gibiydi. Kaç gündür ne yapmam gerektiğine karar veremedim. Ama ben tereddütteyken, yarası olan gocunur misali o size koşmuş" dedi.

Dilşat Hanım da, aşağı yukarı Çinto'ların bir şeyler çevirdiğini biliyordu ama bu kadar pervasızca yapacaklarını düşünmemişti. "Tamam oğlum, zaten senin hiçbir yanlışın olmayacağını biliyordum ama bir de seni dinleyeyim dedim. Sağol çocuğum."

Bekir ayağa kalkmıştı ama gitmiyordu. Öylece ayakta duruyordu.

"Bir şey mi söyleyeceksin Bekir?"

"Büyük Hanım ne yapmamız gerek? Bunların önünü nasıl alabiliriz? Düşünüyorum düşünüyorum ama bir türlü işin içinden çıkamıyorum."

"Oğlum sağol. Ama sen çoluk çocuk sahibi insansın. Onlar ürkütmeden sayılmıyor. Ayrıca kabadayı ayaklarında. İnşallah oğlumu adam gibi bir durumda yakalayabilirim onunla konuşurum." Bekir evden çıkarken düşünüyordu. "Adam gibi derken ayık demek istiyordu ama boşuna! O, adam gibi olsaydı işler bu hale gelmezdi" diye düşündü.

Dilşat Hanım oğlunu kendi tabiri ile adam gibi bir halde yakalayamadı. Ama hiçbir şey yokmuş gibi de davranamazdı. Feto'yu çağırdı ve konuştu. Tabii ki Feto bütün gücü ile inkâr edip Bekir'e olmadık sözler saydı. Dilşat Hanım, "Hiç değilse durumun farkında olduğumuzu biliyor. Belki biraz daha çekinir" diye kendini teselli ediyordu."

Dilşat Hanım bu olaydan bir müddet sonra Bekir'e Saray köyünün çevresinde bir tarla bağışlayarak, oraya iki katlı ev

yapmasını, ileride taşınıp çocuklarıyla orada oturabileceğini, çünkü köye çok yakın olduğunu söyledi. Bekir zorla ve hakikaten üzülerək bu bağışı kabul etmişti. Bunu da duyan Feto büsbütün zıvanadan çıkmıştı, bir gece yarısı, tam Bekir eve girerken iki el ateş ederek, Bekir'i korkutmaya çalıştı. Ertesi sabah erkenden Bekir beline silahı geçirip, Feto'nun kapısına dayandı ve ısrarla çalmaya başladı. Telaşla kapıyı açan Feto'nun karısı:

"Ne o Bekir bizi rüyanda mı gördün?" diye sordu. Bekir gayet sert ve kararlı:

"Feto ile konuşmak istiyorum. Acele çağır."

"Feto daha uyuyor." diyen kadına, Bekir biraz daha sert bir tavırla:

"Öyleyse uyandır. Çünkü konuşmadan buradan gitmeyeceğim" dedi. Kadın, Bekir'in çok kızgın olduğunu anlamıştı. Telaşla kocasının başucuna giderek:

"Kalk herif, kalk. Bekir kapıda, seninle konuşmadan gitmeyecekmiş. Efendi bir çocuktur ama bugün nedense çok sinirli" dedi. Feto kızmıştı,

"Başlatma o itin efendiliğinden. Niyeyse son günlerde bir efendi lafıdır gidiyor" dedi. Ama aceleyle kalkıp şalvarını giyindi, beline tabancasını taktı. Omzuna ceketini alıp omzunun birini hafifçe yukarıya kaldırdı, kendince tam bir kabadayı görünümüne bürünerek, kapıya geldi.

"Ne var ulan sabah sabah, ne istiyorsun?"

Bekir'in gözleri ateş püskürüyordu.

"Ulan senin gibisine derler. Terbiyeni takın. Dün geceki ödleğ numaralarından vazgeç. Beni korkutamazsın. Çoktan çok, azdan da az gider. Sen yedi kardaşsan, ben yetmiş yürekliyim unutma!" Feto alttan almaya karar verdi,

"Ne dediğini anlayamadım."

"Bu korkak karı numaralarını bırak. Çok iyi anladın." diyerek evine doğru yürüdü. Feto içeri girerek karısına:

“Ulan hâlâ bir sofrâ kuramadın mı? Mıymıntı! İşe geç kalıyorum,” dedi. Kadın öfkeyle:

“Hırsını benden çıkarma. İşe geç kalıyorsan bu saatlere kadar uyumasaydın.” diyerek mutfağa girdi.

Sıdika'nın aklı fikri Hacı Hayri Bey'de idi. Feto ve yaptıklarıyla pek az ilgilendi. Cuma günü öğleden sonra, gene büyük bir itina ile giyindi. Eline aylardır almadığı kasnak-taki kanaviçe işiyle ipeklerini alarak, çalışma odasını görebileceği bir yer seçti ve oturdu. Kalbi gene uçarcasına çarpıyordu. Ve nihayet kapı çalındı. Hacı Hayri Bey gelmişti. Kapıyı koşarak Küçük açtı. Nasıl oluyor bilinmez Hacı Hayri Bey salona girer girmez, doğrudan Sıdika'nın oturduğu yere bakıyordu. Sanki orada olduğunu biliyormuş gibi, çok kısa bir an da olsa gözleri birbirlerine kenetleniyor, sanki böylece hasret gideriyorlardı. Gene hiç tereddüt-süz Sıdika'yı buldu. Sıdika kalkmaya yeltenirken, Hacı Hayri Bey ve Küçük odaya girmişlerdi bile. Hacı Hayri Bey kapıyı aralık bırakmıştı. Sıdika orada oturmasının uygun olamayacağını, dikkati çekeceğini düşündü ve kışlık bahçeye geçti. Yine kasnağını ve ipeklerini bir tarafa atmıştı. Gözlerini kapattı. Uzaktan da olsa Hacı Hayri Bey'in ılık ve sevgi dolu sesini dinlemeye başladı.

Sabah kahvaltısından sonra, Dilşat ve Ziver, doğum yapan Çello'nun yavrusunu görmeye gittiler. Nineleri de yanlarındaydı. Çünkü Çello'nun nasıl bir yavru yaptığını merak ediyordu. Çello safkan bir İngiliz atıydı. Ama kendisi gibi safkan bir İngiliz bulamadıklarından iyi bir Arap atıyla çiftleştirmişlerdi. Ortaya nasıl bir melez çıkacağını, Bekir ve Dilşat Hanım çok merak ediyordu. Çocukların böyle bir merakı yoktu. Onlar sadece bir bebek at nasıl olur, onu görmek istemişlerdi.

Sıdika da kendini oyalamak bahanesiyle, yatak odasında çekmecelerini düzeltmeye çalışıyordu. Tabii Küçük, bu fir-

satı kaçırmamış, annesinin arkasından yatak odasına koşmuştu. Annesinin eşyalarıyla oynamak ona büyük bir zevk veriyordu.

“Anne ne yapıyorsun?”

“Dolaplarımı düzeltiyorum.” Küçük merakla:

“Niye Beyaz veya Nergis yapmıyor?”

“Yavrum evde ne kadar yardımcı olursa olsun, ev kadınının bizzat yapması gereken özel işleri vardır. Bunlardan biri de, özel eşyalarını yerleştirmek, saklamak gibi.” dedi. Küçük annesinin çıkardığı her şeyi eline alıp üzerine tutuyor veya takıp çıkartıyordu.

Küçük, “Derslerin nasıl gidiyor?” diyen annesine:

“Hangisini soruyorsun anne?” diye cevap verdi. Sıdika bir an durdu.

“Tabii her ikisini de” dedi. Küçük tereddütsüz ve gururla:

“Her ikisi de çok iyi.” İki-üç haftadır ud derslerine başlamıştı. O konuda da yetenekliydi.

“Mesela musiki derslerinde birtakım işaretler var. Onlara bakıp sen de bir şeyler anlıyor musun?” Kız hafifçe gülerrek:

“Anne onlar nota. Tabii anlıyorum ama çok çalışmam gerek. O kadar kolay değil.”

“Peki edebiyat dersinde hocanın sana öğretmeye çalıştığı manzumeleri, ezberleyebiliyor musun?” Küçük, annesinin neyi sormak istediğini tam olarak anlayamamıştı ama yine de cevapladı.

“Anne onlar bir-iki kerede ezberlenmiyor. Ezberlememi istediklerini bana yazıp veriyor.”

“Ya öyle mi?”

“Evet bir manzumesini de bestelemişler. O da çok güzel, bana onu da yazdı, verdi. Uşşak makamındaymış.” Sıdika bu sefer sahiden bir şey anlamamıştı.

“O da ne demek?” K     annesinden fazla Şeyler bilmekten b     bir gurur duyuyordu ama galiba bu suallerden sıkılmıştı. Aceleyle:

“Őarkıların çeşit çeşit makamları oluyor. Mesela hocamın bu őarkısı uŐŐakmıŐ.”

“Kim bestelemiŐ?”

“Kendisi uşŞak makamında söylüyormuŐ. Bir arkadaşı da notalara dökmüŐ. İstersen hepsini sana yazıp vereyim?” Sıdıkayesine ulaşmıştı. Hemen:

“A, çok memnun olurum” demesiyle, K     odadan fırladı ve onbeş yirmi dakika sonra elinde    dört tane pembe k  ğıtla döndü. Elindekileri annesine uzatırken:

“Anne sen bunları ne yapacaksın?” diye sordu.

“Kızım ben güzel olan her Şeyi severim. Sıkıldığımı zamanlar belki okurum” dedi.

Tam o sırada Ziver fırtına gibi içeri girdi. Çok sevinçliydi.

“Biliyor musun anne? Dilşat ablam bana aşık oynamayı öğretti. Deminden beri onunla oynuyoruz.” Dilşat yalnızlıktan sonunda Ziver’le oynamak zorunda kalmıştı. Çünkü Ede’nin oğlu Fikret de artık fazla gelemiyordu. Mahalle mektebine başlamıştı. Çok akıllı ve terbiyeli bir çocuktur. Ve Şimdiden, “Muallim olacağım” diye tutturmuştu. Sıdıkay bu duruma sevinmişti. Zira hem Ziver hem de Dilşat beraber vakit ge irebileceklerdi. Bir müddet daha yatak odasında oyalandıktan sonra:

“ ocuklar artık inelim” dedi. Sıdıkay, son günlerde ağızından d  Ő rmediğı bir türküyü mırıldanarak, merdivenlerden indiler.

“Kar mı yağımmıŐ Şu Harput’un başına?

Kurban olam toprağına taşına,

K     yaşta neler de geldi başına?”

Dilşat Hanım içinden, “Ne kadar da güzel söylüyor, kendisine de çok uygun” diye düşündü. Sonra gelinine dönerek:

“Sıdika yavrum seninle bir şey konuşacağım” dedi. Sıdika sedire doğru yürüdü ve kaynanasının yanına oturdu.

“Ben diyorum ki, Ziver’in sünnetini bu bahara yapalım. Tek yaşının da içinde. Ne dersin?” Ve daha yavaş bir sesle ilave etti: “Gözüm açıkken...” Sıdika irkilmişti.

“Allah korusun Hanımanne, o nasıl söz? Daha evliliklerini göreceksin inşallah.”

“Temennin için sağol yavrum. Allah kimseye ölümsüzlük vermemiştir. Vermesi de taltif mi olurdu bilmiyorum. Bence ölmekten beter, ölümü arar olmaktır. Allah hiçbirimizi o durumlara düşürmesin. Yalnız ölmeden evvel birkaç olayı görmek, yaşamak ve emin olmak isterdim” dedi. Sıdika merakla:

“Ne gibi olayları?”

“Oğlumun evine barkına dönüp, mesuliyetlerini yüklenmesini, çocukların büyüyüp ayakları üzerinde durmasını ve senin yüzündeki o hüznü ifade eden yerini mutluluk almasını.” Sıdika çok duygulanmıştı. Söyleyecek bir şey bulamadı. Gözleri dolmuştu. Kalktı, kaynanasına sarılıp onu yanaklarından öptü. İçinden, “Yarabbim, bu kadar akıllı ve iyi bir kadından, o adamı nasıl çıkardın?” dedi.

Bütün kış her zamanki tempo ile geçti. Tabii cuma günleri yaşanan heyecan, bazen ufak şeylerden çıkartılan mutluluklar, bazen olmadık şeylerden yaratılan üzüntüler Sıdika’yı heyecandan heyecana sürüklüyordu. Ama eskiye göre daha mutluydu. Böyle bir erkek tarafından sevilmek onu mutlu ediyordu. Kırılan gururunu onarıyordu. Kendisi de sevmenin ne demek olduğunu öğrenmiş ve bu duyguyu çok sevmişti. Kadın olmanın ne demek olduğunu keşfet-

meye başlamıştı. Çok duygusal ve romantik olan bu genç kadın, aşkı seviyordu.

O gün şubatın onsekiziydi. Ziver beş yaşını bitiriyordu. Ninesi elinden tutup onu atların olduğu yere doğru götürdü. Eskiden Bekir'in oturduğu yerde şimdi Faik ve ailesi oturuyordu. Bekir, Dilşat Hanım'ın hediye ettiği tarlaya güzel, küçük bir ev yaptırmış, etrafını da bahçe yaparak oraya taşınmıştı. Dilşat Hanım,

"Faik, Faik" diye seslendi.

"Buyurun Büyük Hanım" diye fırlayan Faik'in arkasından Mustafa da çıktı.

"Faik, biz Çello'nun bebeğine bakmaya gelmiştik" dedi.

"Buyurun Büyük Hanım nefis bir tay, belki anasından bile güzel olacak." Çello hâlâ analık görevini yapıyordu. Yine koca diliyle yavrusunu temizliyordu. Hakikaten güzel bir hayvandı. Şahane gözleri, bordo gibi bir renkteydi, siyah ve beyaz karışımı tüyleri vardı.

"Bak Ziver, bu tay senin. Bugün senin doğum günün, beş yaşını bitiriyorsun. Yani küçük bir erkek oldun. Erkekler de atsız olmaz, değil mi?" Ziver çok sevinmişti. Ninesi devam etti. "İstersen bir isim koy atına." Ziver biraz düşündü.

"Fırtına olsun nine, fırtına gibi koşsun." Dilşat Hanım çok beğenmişti.

"Aferin sana, ne güzel bir ad koydun" dedi. Bir tarafta olanları seyreden Mustafa, ağlayarak babasına yanaştı.

"Baba ben erkek olmayacak mıyım? Benim atım niye yok?" Faik cevap vermedi. Ama Dilşat Hanım içinden, "Büyük bir gaf yaptık galiba, çocuk üzüldü ve çok haklı" dedi.

"Mustafa ilk doğacak tay senin olacak. İki canlı bir at vardı değil mi Faik?"

“Evet Büyük Hanım, Arap güzeli doğuracak.” Dilşat Hanım, Mustafa’nın başını okşayarak:

“Hah o da senin olacak. Hem bahara Ziver’le beraber sen de sünnet olursun. Tay sana Ziver’in sünnet hediyesi olur.” Çocuk hoplamaya başlamıştı. Faik de bu durumdan çok memnun olmuştu. O, attan ziyade, çocuğun sünnet masraflarından kurtulacağı için sevinmişti. Ayrıca zengin aileler, oğluna da kıymetli hediyeler vereceklerdi. Ziver’den fazla ayıramazlardı.

Ziver konağa girmeden ninesinin elini bırakarak hızla koştu.

“Anne anne, ben erkek oldum. Atımı bir görsen. Ninem doğacak yeni tayı da Mustafa’ya verecekmiş. Eh ne yapsın Mustafa çok üzüldü. Onların atı yokmuş.” Ziver arkadaşına at verilmesinden pek memnun kalmamış gibiydi. Sıdika:

“Çok iyi etmiş ninen. Siz de büyüyünce ona benzeyin.” Ziver atıldı.

“Anne ninem kadın, ben ona nasıl benzeyeyim?” Sıdika gülmeye başlamıştı.

“Yavrum ben sana kadın ol demiyorum. Ninen gibi adil, cömert ve sevecen ol demek istemiştım.” Ziver annesine bir müddet baktı, sonra gayet ciddi:

“Ben de zaten öyle olacağım. Babama asla benzemeyeceğim.” dedi. Dilşat Hanım ve Sıdika ne diyeceklerini bilemediler. “Baban da iyi insandır,” demeyi çok isterlerdi ama bu büyük bir yalan olurdu. Sıdika sakın bir sesle:

“Bu kararları alman için aslında erken. Büyü, kimin iyi kimin kötü olduğuna o zaman karar ver. Ben sadece ninenin tartışmasız, eşsiz bir insan olduğunu söylemek istedim.” Dilşat Hanım:

“Sıdika biliyor musun, ben bir halt daha karıştırdım.” Sıdika şaşırılmıştı.

“Hayrola Hanımanne?”

“Faik’e Mustafa’yı da Ziver’le beraber sünnet edeceğimizi söyledim.” Sıdika sevinmişti.

“Ne güzel etmişsiniz Hanımanne. Yalnız Bekir’in oğlu da henüz sünnet olmadı. Onu da alsak olmaz mı?” Dilşat Hanım:

“Aferin benim asil gelinim. Nasıl da düşünemedim bunu, tabii ya. Çok iyi olur.”

Bugün günlerden cumaydı. Ama Küçük ateşlenmiş, sesi kısılmıştı. Dilşat Hanım, Harput’a bir yakınına kırk mevlidine gidecekti. Öğleden evvel Küçük’ü yoklayarak:

“Yavrum sen hastasın. Hacı Hayri Bey’e haber göndereyim, buraya kadar yorulmasın” dedi. Küçük büyük bir telaşla yataktan fırladı:

“Benim hiçbir şeyim yok. Ne olur haber göndermeyin.” Ninesi eliyle alnını yokladı, sahiden de ateşi düşmüş gibiydi. “Eh o saate kadar, istirahat etsin, iyiye gidiyor zannedirim” diye düşündü. Küçük, ninesi gidinceye kadar bütün gayretiyle iyi görünmeye çalışmıştı. Dilşat Hanım arabaya binip uzaklaşır uzaklaşmaz yatağa girdi. Ders saatine az bir zaman kala Sıdika, Küçük’ü giydirmek için odasına çıkarırken, Belkıs göründü.

“Gelin hanım Ziver ve Dilşat, Mustafa’ya gitmek istiyorlar. Ne dersiniz?”

“Götür Belkıs. Pembe onlarla çok güzel meşgul oluyor” diyerek, üst kata çıktı. Küçük uyuyor gibiydi ama yanakları kıpkırmızıydı. Sıdika eliyle yoklayınca, kızının ateşler içinde yandığını gördü. İçinden, “Eyvah artık Hayri Bey’e haber göndermek için çok geç” diye düşündü ve merdiven başına gelerek:

“Beyaz! Beyaz! Bir kaba sirke koy, bir-iki kinin ve birkaç parça da temiz bez gel. Küçük çok ateşli” diye seslendi. Bir-

kaç dakika sonra Beyaz, istenilen şeylerle kapıda gözükte. İki kadın Küçük'ü soyarak her tarafını, özellikle eklem yerlerini, içinde kinin eritilmiş, sirkeli suyla defalarca ovdular. Küçük gözlerini aralamıştı ve hemen:

"Hocam geldi mi?" diye sordu. Sıdika biraz da kızgın: "Gelmedi ama gelip geri dönecek. Bıraksaydın da haber gönderseydik" dedi. Aslında Sıdika haber gönderilenmediğine memnundu. Bir an dahi olsa Hayri Bey'i görebilecekti. Yoksa bir hafta daha dayanamazdı.

Tam o sırada konağın kapısı çalındı. Herhalde Kel Feyzo'nun karısı aşağıdaydı zira kapı hemen açılmıştı. Sıdika ayağa kalkarak:

"İnip hocadan özür dileyeyim ve durumu izah edeyim" dedi. Beyaz telaşla:

"Ben iner söylerim."

"Olmaz Beyaz, çok ayıp olur. Adamı zaten yorduk. En azından evin hanımı olarak bu işi ben yapmalıyım" dedi. Sıdika ilk defa giyinip süslenmemişti. Süslenmeyi düşünmeye vakti bile olmamıştı. Ama yine de çok güzeldi. Aşağıya indiğinde salon boştu. Anlaşılan Hacı Hayri Bey çalışma odasına geçmişti. Sıdika çalışma odasının kapısına geldi. Kalbi yine hızla çarpmaya başlamış, yüzünü ateş basmıştı. Bütün gücünü toplayarak kapıyı yavaşça tıkırdattı. İçeriden o ılık, tanıdık ses cevap verdi:

"Gel Küçük." Sıdika heyecan içinde kapıyı açtı. Sıdika'yı gören Hacı Hayri Bey biraz şaşırılmışa benziyordu. Ayağa kalkarak, Sıdika'ya doğru yürüdü. Sıdika telaşla:

"Hacı Bey, çok özür dilerim. Küçük çok ateşli, sabah daha iyiydi. O sebeple size haber gönderemedik siz de buralara kadar yoruldunuz. Tekrar özür dilerim." Hızlı hızlı konuşuyordu. Sözü bitirir bitirmez, kapıya doğru dönerek tokmağa elini uzatmak istedi. Ama Hacı Hayri Bey

çevik bir hareketle kapının önüne geçip sırtını kapıya dayadı. Gözlerinde acayip bir parıltı vardı.

“Buraya gelmemek beni daha çok üzerdi. Bu kadar çabuk gitmemelisiniz. Benden birkaç dakikalık mutluluğu esirgemeyin lütfen” diyerek elini Sıdika’nın çenesine götürüp, başını kaldırarak gözlerinin içine baktı. “Artık size olan bu büyük aşkı anladım olmanız gerekir. Yıllardır... Sizi koltuk merasiminde gördüğüm andan beri, bu aşkla savaşıyorum” dedi ve Sıdika’ya sınıksız sarılarak dudaklarından öpmeye başladı. Bu öpücük o kadar ateşli ve o kadar hasret doluydu ki Sıdika’nın damarlarında dolaşan kan vücudunu yakıyor gibiydi. Öyle büyük bir haz ve istek duyuyordu ki bir anda Hayri Bey’in sevgisine cevap verdiğini gördü. Çok korktu. Ama kendini alamıyor daha çok daha çok sokuluyordu. Hacı Hayri Bey, Sıdika’yı o kadar kuvvetlice göğsünde sıkıyordu ki bir an bütün vücudunun eriyip Hayri Bey’in bedenine gireceğini zannetti. Ve keşke olsa, diye dua etti. Bu duyguyu ve bu arzuyu hiç tatmamıştı. Bunun bir kadınla bir erkek arasında olabilecek en büyük çekim, en büyük sevgi olduğunu düşünüyordu. Hacı Hayri Bey durmadan öpüyordu. Yüzünün ve o kuğu kadar güzel boynunun her tarafını. Bir taraftan da konuşuyordu:

“Ben çok aşklar yaşadığımı zannediyordum ama onlar sadece aldatmacaymış. Aşk buymuş. Niyetim çok ciddi, mutlu olmadığını biliyorum. Bense eşimle, yaşadığımız evlat açısından sonra sadece arkadaş, büyük bir acıyı paylaşan iki insan olduk. Çok uzaklara gideceğim. Seni eşim olarak görmek istiyorum. Mesut olmadığını biliyorum. Çocuklarını ve seni en iyi şekilde yaşatırım. Ne olur bu anlamsız evliliği sürdürme. Üç gün sonra, gece yarısı Harput yoluna bakan pencereye beyaz bir şey asarsan teklifimi kabul ettiğini anlayacağım. Bu üç günü ipe çekeceğim. Ve

muhabbet beyaz renk görmek istiyorum.” Bir anda söylemek istediği her şeyi bitirmeye çalışıyordu. Zamanı çok az kalmış gibiydi. Söyledikleri doğrudu ama değiştirmek mümkün müydü acaba?” diye düşünen Sıdika, birden rüyadan uyanıyormuş gibi kendine geldi. Ve her nasılsa Hayri Bey’in kapının önünden uzaklaşmış olduğunu fark etti. Birdenbire tokmağı çevirdi ve kendini salona attı. Hacı Hayri Bey bu kadar istekle arzularına cevap veren Sıdika’dan böyle bir hareket beklemiyordu. Bir an şaşırdı. Sonra ne yapacağını bilemeden koltuğa oturdu. Başını ellerinin arasına aldı.

Sıdika elini göğsüne bastırmış, başı önünde, öylece kapının önünde birkaç dakika durdu. Kendine gelmeyi bekliyordu. Sonra yazmasını örtmek için, başını kaldırınca, kaynanasının, hayretle ve kızgınlıkla büyümüş gözleriyle karşılaştı. Sıdika bir anda mahvolduğunu düşündü. Dilşat Hanım:

“Çabuk odana çık” dedi. Sıdika koşar adımlarla merdivenlere yürüdü. Dilşat Hanım ne yapması gerektiğini bilemediği nadir anlardan birini yaşıyordu. Ama yine de kapıyı açarak odaya girdi. Hacı Hayri Bey hemen ayağa fırladı. Bu durumu hiç mi hiç düşünmemişti. Dilşat Hanım gayet sert ve kızgın bir sesle:

“Beni çok çok sükût-u hâyâle uğrattınız. Ne size ne üstün vasıflarınıza bu hareketi yakıştırabildim.” dedi. Hacı Hayri Bey, başını kaldırdı. Üzgün ve bitkindi.

“Büyük Hanım, bu konuda ben kendi kendimi de sükût-u hâyâle uğrattım. Yıllardır verdiğim mücadele sonuçsuz kaldı. Bu anlatılamaz bir aşk, sizden beni anlamanızı veya affetmenizi isteyemem. Ama şunu bilmenizi isterim. Bu irade dışı bir olay, eşsiz bir aşk. Ben onu yok edemedim ama o beni yok ediyor” dedi ve hızla odadan çıktı.

Aynı koltuğa bu sefer de Dilşat Hanım yıkılır gibi oturmuştu, elini açıp kibleye döndü, "Allahım neden hep güvendiğim dağlara kar yağıyor." Gözlerinden yaşlar akıyordu. Nice fırtınalar atlatmış, bu koca çınar ağacı bu kasırgaya dayanamamıştı.

Beyaz Küçük'ü bir kere daha yokladıktan sonra, "İyi, maşallah uyuyor" diyerek deminden beri nerede kaldığını merak ettiği Sıdika'ya bakmak için çıktı. Ama konak bomboş gibiydi. Çalışma odasını dinledi. Çıt çıkmıyordu. Her şeyi göze alarak, kapıyı açtı. Dilşat Hanım dirseklerini masaya dayamış, başı ellerinin arasında öylece duruyordu. Kapının açılmasına bile dikkat etmemişti. Yanına yaklaştı.

"Büyük Hanım hasta mısınız?" Dilşat Hanım başını kaldırdı.

"Hayır" dedi. Bu öyle bir "hayır"dı ki üzerine başka bir sual sorulamazdı. Beyaz'ın korktuğu başına gelmişti. Konakta bir acayiplik yaşanıyordu. O sırada büyük bir gürültüyle Belkis ve çocuklar içeriye girdiler. Beyaz:

"Belkis o çocuklarla akşam yemeğine kadar oyalan. Ben de yemek hazırlayayım. Anaları ve nineleri biraz rahatsız" dedi.

Akşam karanlığı çökmüştü. Sıdika yukarıya çıktığından beri, yatağın üzerinde öylece oturuyordu. Gözlerini boşluğa dikmişti. Ağlamıyordu da bir şey de düşünmüyor, daha doğrusu düşünemiyordu. Ne kadar zamandır bu vaziyette oturuyordu? Onu da bilmiyordu. Birden hasta olan kızını hatırladı. Ona bakmalıyım diyerek kalkmaya çalıştı. Ama hemen vazgeçti. "Dışarıya çıkamam ki! Kaynanamın yüzüne nasıl bakarım?" diye düşündü. Tekrar aynı vaziyette oturdu. Bir müddet sonra kaynanasının otoriter sesini duydu.

"Sıdika kapıyı aç." Birden kapıyı kilitletiğini hatırladı. Bacakları titreyerek ayağa kalkıp kapıya doğru yürüdü. Ve

açtı. Dilşat Hanım hızla odaya girip, yatağın karşısındaki kanepeye oturmuştu. Sıdika'ya:

“Kapıyı kapat ve buraya gel” dedi. Sıdika orada değilmiş gibiydi. Ama söylenenleri duyuyor ve yapıyordu. Sanki iradesi dışında biri tarafından yönetiliyordu. Kaynanasının gösterdiği yere oturdu. Titriyordu ve fena halde midesi bulanıyordu.

“Hayatım boyunca hiçbir olay beni bu kadar hayal kırıklığına uğratmamıştı” dedi ve devam etti. “Yapacağın her türlü hatayı kabullenip affedebilirdim. Canıma kastetme de buna dahil. Ama bunu affedemem ve unutamam. Kocana anlatmam gerek. Çözümünü ondan sonra bulacağım. Tabii bu çözüm her halükârda seni acıya boğacaktır. Ama hata senin, ceza da senin olmalı. Senin için en iyi çözüm geçmiş ilişkilerimizin hatırına, çocuklarını bırakıp baba evine dönmendir zannımca. Göstereceğim büyüklük de boşanma sebebini, çocukların da dahil kimseye anlatmamak olacaktır. Sen de soranlara kocanın çapkınlığını sebep gösterebilirsin. Bu senin ve çocukların açısından en iyisi olacaktır. Şimdi konaktakilere karşı hiçbir şey olmamış gibi hareket etmelisin. Ve Küçük'ü yoklamakla başla.” Dilşat Hanım kalktı, kapıyı biraz da sertçe kapatarak gitti.

Sıdika önce üzerindikileri çıkardı. Sonra soğuk suyla elini yüzünü yıkadı. Ve Küçük'ün odasına girdi. Küçük annesini görünce sevinmişti.

“Anne nerdesin? Hocam gitti mi?” Sıdika kızının başını okşuyordu. Eğilip öpmek istedi, birden durdu. Dudaklarına başka bir erkeğin dudakları değmişti. Kızına dokunmamalıydı.

“Yavrum hocan hemen döndü. Benim de başım ağrıyordu. Biraz uzanayım dedim uyumuşum. Sen daha iyisin değil mi?”

Küçük sevinçle:

"Evet anne daha iyiyim" dedi.

Şafak sökmek üzereydi. Sıdika yatağında dönüp duruyordu. Kulaklarında çınlayan ve onu asla uyutmayan bir ses vardı. "Çocuklarını bırakıp baba evine dönmen gerek." Dilşat Hanım da uyumamıştı. Hem üzüntüden uyuyamamıştı hem de oğluyla konuşmak için eve dönmesini bekliyordu. Gün ağarmaya başlamıştı. Konağın kapısında bir araba durdu. Biraz sonra salonun kapısı açıldı. Gelen Küçük Bey olmalıydı. Dilşat Hanım:

"Seninle konuşmam gerek Ahmet" dedi. İki yana devrilererek yürüyebilen Küçük Bey, "Şimdi mi?" "Evet şimdi."

"Sabahaaa kalsaa olmaaaz mı?" Konuşmakta zorlanıyordu. Dilşat Hanım iyice sinirlenmişti.

"Hayır olmaz, şimdi konuşacağız." Küçük Bey istemeden sedire doğru yürüdü, bir yastık aldı, kolunu onun üstüne koydu, kaykılarak oturdu. İçki kokusu bir anda salonu kaplamıştı. Dilşat Hanım kusmamak için kendini zor tutuyordu. Ve söze başlamak için de çok zorlanıyordu. Nihayet:

"Bak Ahmet, nasıl başlayacağımı bilemiyorum Sıdika hiç beklemediğim bir hata yaptı." Dilşat Hanım sözünü bitirmeden Küçük bey sızmış ve horlamaya başlamıştı. Dilşat Hanım öfkeyle, "Allah belanı versin. Sen adam olsaydın" dedi sonunu getiremeden kalkıp oğlunun üzerine bir battaniye örttü. Ve yatak odasına girdi.

Ertesi sabah, Dilşat Hanım biraz geç kalktı. Oğlu yoktu. Sıdika da şiş gözleri ve limon gibi sapsarı rengiyle, çocuklarına kahvaltı yaptırmaya uğraşıyordu. Sıdika gece neler olup bittiğini bilmiyordu. İç iğini yiyor ama hiç kimseye bir şey soramıyordu.

Akşam Beyaz, çocukları uyuttuktan sonra, yine odasında gözyaşı döken Sıdika'nın yanına gitti. Saçlarını okşayarak:

“Neyin var senin Sıdka, bana olup biten neyse doğrusunu anlat. Bu konakta hiç kimse seni benim kadar sevip koruyamaz. Belki yardımcı olurum” dedi. Sıdka başka konuşacak kimsesinin olmadığını ve bu konuyu ancak Beyaz’a açabileceğini düşündü. Olanları olduğu gibi anlattı. Beyaz içinden Hacı Hayri Bey’e çok kızıyordu ama Sıdka gerçekten zor durumdaydı. Şimdi ona nasıl yardım edebileceğini düşünmeliydi.

“Bu sarhoş kocan sana nihayet böyle işler de yaptırdı, değil mi? Kaynanan sana kızacağına, biraz oğluna kızsın.” Sıdka:

“Beyaz haksızlık etme, kaynanam elinden geleni yaptı. Hem kocam ne olursa olsun, benim yaptığım mazur görülmez. Suçluyum ama çok seviyorum” diye hıçkırarak ağlamaya başladı.

Beyaz:

“Kalk, kendini harap etme! Elbet bir çare bulunur. Kocan olacak köpek duydu mu?”

“Hayır zannetmiyorum. Kaynanam onun ayık bir zamanını bekliyor olmalı.” Beyaz:

“O zaman hiç üzülme! Nasılsa ayık zamanını bulamaz” dedi. Bu olayın üstünden üç gün geçmişti. Dilşat Hanım hakikaten oğlunu konuşabilecek bir durumda yakalayamamıştı. Sıdka üç günün içinde kilo vermişti. Rengi sarıydı, yemeden içmeden kesilmişti. Kaynanası gerekmedikçe onunla konuşmuyordu. Ancak durumu idare etmek için mecbur kaldıkça birkaç kelime ediyorlardı. Akşam yatak odasına giren Sıdka birdenbire hatırladı. “Bugün Hacı Hayri Bey, gece yarısı, Harput yoluna bakan pencereye beyaz bir örtü asmamı istemişti. Tabii teklifini kabul edersem” diye düşündü. Yine yatağında dönüp duruyordu. Az da olsa, “Acaba teklifini kabul etsem mi? Çocukla-

rımı alıp beni gönderirlerse, ben ne yaparım. Hiç değilse Hacı Hayri Bey'le gidersem, çocuklarımla beraber olabilirim" diye düşünüyor, sonra, "Saçmalama Sıdika!" diyerek gene başa dönüyordu. Böylece yarı geceyi yapmıştı. Yatağından kalktı. Gömme dolabın kapısını açıp, beyaz saten bir çarşaf aldı. Tam pencerenin önüne gelmişti ki, "Ben çocuklarla uzaklara kaçarsam? Ya zavallı anam? Ya bana kaç senedir kol kanat olmuş, aşağıdaki yaşlı kadın? Onları nasıl torunlarından ayırırım?" dedi. Elindeki çarşafı odanın taa öbür ucuna fırlattı. Koşarak siyah gündelik çarşafını getirdi.

Pencereye boydan boya astı. Hacı Hayri Bey arabadan inmiş, uzun paltosu, başında fesi ve boynunda bir atkıyla cama gözlerini dikmişti. Siyah bezin asıldığını görür görmez dünyası karardı. Ama dimdik duruyor, uzaklaşmıyordu. Sıdika da ayakta öylece ona bakıyordu. Dışarıda dondurucu bir soğuk vardı. Bir an Hacı Hayri Bey'in öylece donup kalabileceğini düşündü. O anda konağın bahçe kapısından biri çıktı, Ve Hacı Hayri Bey'e doğru yürüdü. Sıdika cama iyice yaklaştı aslında mehtap vardı ve dışarı aydınlıktı. Giden Dilşat Hanım'dı. Hacı Hayri Bey'e bir şeyler söylüyordu. Sonra o konağa, Hayri Bey de arabasına doğru yürüdüler. Sıdika da yıllardır uykusuz yattığı yatağına yeni bir işkence dolu gece geçirmek için uzandı. Ağladı ağladı. Birdenbire titremeye başlamıştı. Kalkıp, Küçük'ün odasına gitti. Yatağına girdi. Maksadı hem biraz ısınmak hem de kocası gelirse onunla karşılaşmamaktı. Ayakları buz gibiydi, Küçük'ün bacaklarına doğru uzattı ama çocuk irkilmiş ve hemen bacaklarını çekmişti.

Bir saat geçmemişti ki, önce kocasının sonra da kaynasının ayak seslerini ve Dilşat Hanım'ın oğluna seslenişini duydu. Büsbütün titremeye başlamıştı.

Dilşat Hanım seslenişlerine cevap vermeden, yatak odasına giren oğlunun arkasından, hızla yatak odasına girdi. Sıdika, "Aman Allahım iyi ki odada değilim" diye düşündü. Ama bir taraftan da içer de olup bitenleri merak ediyor, kulak kabartıyordu. Dilşat Hanım, tekrar ve bu sefer oğlunu, omzundan tutup sarsarak:

"Ahmet! Ahmet!" dedi.

"Ne var Nuriye'm, biraz uyuyayım sonra yaparız." Konuşması zor anlaşılıyordu. Omuzlarında Nuriye'nin saçları, mintanında kırmızı grapon kâğıdı lekeleri, göğsünün açık yerlerinde diş izleri vardı. Ve anasını metresi sanıp adice bir cevap vermişti. İçki kokusundan insanın midesi ağzına geliyordu. Dilşat Hanım birden irkildi, dudaklarını iğrenmiş gibi kıvırdı ve karşısında biri varmış da ona anlatıyormuş gibi bir ifade ile eliyle oğlunu işaret ederek, "Bununla yaşamaya hangi kadın dayanabilirdi ki! On yıldır o güzeller güzeli kadın bu yatakta koca yolu bekledi. Kızım kadar seviyorum diyorum. Kızımın böyle bir kocayla çürümesini ister miydim? Bu köpek her şeyi hak ediyor. Eğer, çocukları ve aile adımız olmasaydı. Sıdika'ya niye yaptın bile dememem gerekirdi" diyerek ağlamaya başladı. "Zavallı Sıdika, zavallı ben. Hem o zavallı kızı, oğluma alan ben değil miydim?" Dilşat Hanım uzun süre ağladıktan sonra, pis içki kokusundan zor nefes aldığını hissetti. Ve odadan çıkıp Küçük'ün odasına geldi.

"Sıdika salona in, seninle konuşmam gerek." Sıdika sesini çıkarmadı ama hemen kalkarak kaynanasını takip etti. Dilşat Hanım salondaki yerini almıştı. Sıdika ayakta öylece duruyordu.

Dilşat Hanım:

"Otur!" diyerek karşısındaki kanepeyi işaret etti. Sıdika oturdu. Başı önündeydi, Dilşat Hanım'ın yüzüne asla bakmıyordu.

“Sıdika hoca ile aranda ne geçti? Nereye kadar gittiniz?” Sıdika bu soruyu pek anlayamadı, nasıl cevap vermesi gerektiğini düşünürken, Dilşat Hanım:

“Yani ondan hamile kalabilir misin?” Sıdika çok şaşır-mıştı. Gözlerini iri iri açtı. Başını ilk defa dikleştirerek:

“Siz ne diyorsunuz, o nasıl söz öyle?” diyerek ağlamaya başladı. Dilşat Hanım, Sıdika’nın doğru söylediğini anla-mıştı. Zaten yalan düzen bilmeyen bir yapıya sahipti.

“Bak Sıdika, demin olmaz olasıca oğlumun yanınday-dım. O adamın karısı olup da sapıtmamak mümkün değil. Seni ona almakla suçu ben işledim galiba? Ama böyle sapı-tacağını nasıl bilebilirdim? Bekârken de içerdi ama asla böyle değildi. Zengin ve yakışıklıydı, soyu soppu belliydi. Yani anlayacağın kadınlara iyi bir avdı. Evlendirirsem her şeyin değişeceğini düşünmüştüm. Neyse sonuçta üç gün evvel olan olayın suçlusu olarak senin kadar oğlumu ve kendimi de görüyorum. Ben şu anda unuttum. Sen de unutmaya çalış. Ama bundan sonra en ufak hatanı görür-sem seni babanın evine yollar, çocuklarını da alırım. Ve şunu asla unutma! Kadınlar kocaları için namuslu olmaz-lar. Önce kendileri, sonra çocukları, sonra kendini dünyaya getiren aileleri için namuslu olurlar. Koca boşadığı anda, her şeyi üstünden atmış olur. Ama Ziver’in alnına bir leke düşürürsen asla ve asla silinemez.” Sıdika hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu. Ayağa kalktı, eğildi, kaynanasının ayağını öpme-ye çalışıyordu. Dilşat Hanım omzundan tutup kaldırdı.

“Elimi öp yeter. Her zamanki gibi.” Bununla hayatların-da bir değişiklik olmadığını, eski yerini koruduğunu anlat-maya çalışmıştı. Dilşat Hanım ayağa kalktı, tam gitmek üzereyken döndü. “Haa sana bir şey daha söyleyeceğim.” Ve devam etti: “Benim oğlumla evli kalmanı senden isteye-mem. Hâlâ çok çok güzelsin ve gençsin. Senin de bir kadın

gibi yaşamak hakkın. Çeyizinde yazılı meblağın kat kat üstünü öderim. Ama çocuklar bu konağın çocukları ve Saraylı Dilşat Hanım'ın torunları. Buradan bir yere gidemezler" dedi. Sıdika yine ağlamaya başlamıştı.

"Ne olur Hanımanne, bana böyle şeyler teklif etmeyin. Hiçbir erkeği çocuklarımdan tüyüne değişmem. Ve beni affedin. Beni eskisi gibi sevin. Ayakta durabilmem için her zaman sizin sevginize ihtiyacım var." Dilşat Hanım cevap vermedi. Aslında onu kucaklayıp, "Seni hep sevdim ve seveceğim!" demek isterdi ama, "yaptığının büyük bir yanlış olduğunu" anlamalı diye düşünmüştü. Dilşat Hanım odasına girmişti. Sıdika üst kata çıkan merdivenlere yaklaşıncaya, yukarıdan köpek hırıltısına benzer acayip bir ses duydu. "Çocuklara mı bir şey oldu?" korkusuyla, merdivenleri ikişer ikişer çıktı. Ama gürültü kendi odasından geliyordu. Aceleyle kapıyı açıp girdi. Gördüğü manzara karşısında donup kalmıştı. Beyaz bir yastığı Küçük Bey'in ağzına kapatmış, üstüne oturmuştu. Saçları havaya kalkmış, gözbebekleri büyümüş bir vaziyetteydi. Sıdika koşarak yatağın yanına geldi. Ve o erkek gibi iriyarı kadını, kolundan tuttuğu gibi yataktan çekti. Bunu nasıl yaptı bilmiyordu ama yapmıştı. Küçük Bey'in hırıltıları kesilmişti. Nefes almıyor gibiydi. Sıdika paniklemişti. Ama Beyaz öylece hareketsiz, sakın Sıdika'yı seyrediyordu. Sıdika soğuk su, kolonya ne bulduysa, Küçük Bey'e koklattı, kendince masaj yaptı. Bir müddet sonra derinden nefes almaya başlamıştı. Beyaz bu durumdan hiç memnun olmamış gibiydi. Sıdika'ya:

"O bunu çoktan hak etmişti. Boşanıp da dul kalacağına, ölsün de dul kal diye düşündüm. Öylesi herkes için daha iyi olurdu. Çocukları için bile" dedi ve devam etti. "Yarın Perçençe gidiyor muyuz? Eşyaları toplayayım mı?" Sıdika telaşla:

“Hayır, hayır! Hiçbir yere gitmiyoruz. Kaynanam beni affetti.”

Sıdika, Dilşat Hanım ve Beyaz günlerden beri ilk defa bu gece uyuyabilmişlerdi.

Mart ayı olmasına rağmen hâlâ dondurucu soğuklar devamı ediyordu. Ama bahçelerde ve tarlalarda bazı işlerin yapılması lazımdı. Beko bu işlerin hepsini tek başına yapıyordu. Irgat tutmak için para sarf etmek istemiyordu. Zaten yeterince paraları da yoktu. Ayrıca Firdevs Hanım alıcnaplık gösterip, kız kardeşini ve yeğenlerini eve almışsa, o da insanüstü bir gayretle çalışmalıydı. Ve öyle de yapıyordu. Bugün de öyle bir gündü ve çok yorulmuştu. Bacısına dönerek:

“Emoş ben biraz uzanayım” dedi ve uzanır uzanmaz da uyuyakaldı. Her zamanki değişmeyen rüyalarından birini görmeye başladı. Sıdika tek ayağında ayakkabısı ile Harput’un kayalarına tırmanıyordu. Ayakkabısının diğer teki elindeydi. Ve çıplak olan ayağı kanıyordu. Kaynanası, çocukları arkada almış, Sıdika’yı öylece seyrediyordu. Onu kurtarmaya çalışmıyordu. Sıdika düştü düşecek bir şekilde zorla kayalara tutunuyordu. İskelet gibi siyah bir gölge belirdi. Bu Harput’ta yatan ve çokça ziyaret edilen, asırlardır bozulmamış, Arap Baba idi. Arap Baba, Dilşat Hanım’a bir şeyler söyledi. Dilşat Hanım koştu. Sıdika tam düşmek üzereyken tuttu. Ve evet, Sıdika’nın arkasında, eşek üzerinde beli bükülmüş o ihtiyar kadın yine belirmişti. Sıdika da ihtiyar kadını görmüştü. Ondan kaçmaya çalışıyordu. Kadın uzağındaydı ama onu takip ediyordu. Dilşat Hanım, “Gel Sıdika çocuklar çok üzülüyorlar” diyerek elini tuttu. Beko ter içinde savaştan çıkmış gibi uyandı. Bu nasıl bir

rüyaydı? Neler oluyordu? Sıdika'nın başına bir şey mi gelmişti? Kafasında cevaplayamadığı ama korktuğu onlarca soru vardı. Beko'ya göre rüyalar insanlara hep bir şeyler anlatırdı. Anlamasını bilmek gerekirdi tabii... "Bir bahane bulup Elaziz'e inmeliyim. Hem Firdevs Hanım'a da torunlarından haber getiririm" dedi.

Beko konağın kapısını çaldığında vakit öğlendi. Sıdika, Beko'yu her görüşte:

"Evde kötü bir şey yok değil mi?" sorusunu soruyordu. Beko yine onu evde kötü bir şey olmadığına inandırdıktan sonra, "Şehre inmiştim. Sizi bir göreyim Firdevs Hanım'a torunlarından haber götüreyim" dedi. Ve devam etti: "Nasılsınız? Herkes iyi mi? Çocuklar iyiler mi? Büyük Hanım nasıl?" Sıdika biraz şaşkın:

"Dur Beko yavaş ol. Herkes çok iyi. Şimdi sen anlat bakalım. Annem nasıl? Emoş ve çocuklar ne yapıyorlar?" Beko bir taraftan da Sıdika'yı inceliyordu. Rengi biraz sarı, azıcık da zayıflamıştı ama iyiydi, bir sorunu yok gibi görünüyordu. Sıdika, "Evet Beko cevap versene sorduklarıma" dedi.

"Affedersin biraz daldım da. Firdevs Hanım çok daha iyi. Şimdi Nazo'yu yetiştirmeye çalışıyor. Tıpkı bir ağa kızı gibi.

Nazo da çok memnun ama Nazo açısından nasıl olacak bilmiyorum." Sıdika pek anlayamamıştı.

"Ne bakımdan?"

"Nazo bir ağa kızı değil. Kimsenin ona öyle davranacağını zannetmiyorum. Sonra çocukta büyük bir hayal kırıklığı yaratabilir diye düşünüyorum. Birkaç defa anlatmaya çalıştım ama galiba Nazo'yu sizin yerinize koydu." Sıdika, Beko'nun haklı olduğunu düşündü:

"Bir yere kadar haklısın. Ama ne yapılabilir ben de bilemiyorum" diyen Sıdika mutfığa doğru yürürken, "Yemek

yemeden seni bırakmam Beko” dedi. Tam o sırada büyük gürültüyle çocuklar üst kattan indiler. “Beko dayı!” diyerek, Beko’nun etrafını sarıp sarmalamaya başladılar. Ve Nazo’yu getirmediği için kızdılar. Dilşat Hanım da gereken ilgiyi göstermiş, hal hatır sormuştu. Her şey gayet normal gözüküyordu. “Peki o gördüğüm rüya neydi?” diye düşündü. Sonra da omuzlarını silkerek, “Demek ki bir anlamı yokmuş. Ben de kendimi ermiş saymaya başladım galiba, tövbe tövbe” dedi.

Nahoş olayın üstünden bir aydan fazla bir zaman geçmişti. Sıdika öyle korkulu anlar yaşamıştı ki Hayri Bey’i düşünmemişti bile. Ama işte o gün cumaydı. İçinin sızladığını hissetti. O günden beri ondan hiçbir haber alamıyordu. Lamia’yı da görememişti. Lamia kız kardeşinin çeyizini hazırlamakla meşguldü. Kendisi ise Harput’a gitme teklifini, şu aşamada yapamazdı. Kaynanası başka türlü yorumlayabilirdi. Ehh aslı da öyleydi zaten, iki-üç gündür, Küçük Bey eve vakitlice geliyor, akşamüstü çok az uğradığı selamlık katına yani üçüncü kata çıkıp, bir-iki saat sonra iniyordu. Sıdika merak etmeye başlamıştı. Acaba Tiyatura Nuriye ile arası mı açılmıştı? Çünkü yeni bir dost buluncaya kadar ev erkeği rolü oynamak gibi bir becerisi vardı. Bu gece yatırdıktan sonra, ev halkıyla sohbet etmiş, Ziver’in sünneti hakkında fikirler yürütmüştü. Bir ara Sıdika’ya dönerek, “Çay içelim mi?” diye sormuştu. Beyaz da salonda olduğu halde ondan istememişti. Sıdika’nın dikkatini çekmişti. O gecenin beri Beyaz’dan çekinir bir hal almıştı. Sıdika, “Olayı net bir şekilde hatırlayabilseydi Beyaz’ı konakta tutmazdı herhalde. Demek ki hayal meyal bir şeyler hatırlıyor. Onu da dile getiremiyor” diye düşündü. Sıdika:

“Hanımanne ben biraz erken yatacağım. Haydi kızlar siz de artık yatağa” diyerek ayağa kalktı. Ziver’i ninesi yatırırdı.

Bir yaşımdan beri böyle devam ediyordu. Başka kimse Ziver'i uyutamazdı. Buna ne Ziver ne de ninesi izin verirdi.

Sıdika ister istemez geceliğini giyip yatağına girmişti ki Küçük Bey oda kapısını açtı. Ve aceleyle soyundu, geceliğini bile giymeden yatağa girdi. Sıdika'yı kollarının arasına alarak göğsünde sıkmaya başlamıştı. Sıdika önce direndi. Sonra Küçük Bey'in onu soymasına ses çıkarmadı. Ve gözlerini kapadı. Sıdika'nın vücudunun her tarafı yanıyordu. Büyük bir zevkle uzun süre seviştiler.

"Sıdika sen bu kadar güzel sevişir miydin? Ceylanım" der demez Sıdika gözlerini açtı ve kocasının kollarında olduğunu gördü. Birdenbire yataktan fırlayıp banyoya girdi.

"Ceylanım seni utandırdım mı? Utanma, gel, beni çok mutlu ettin" gibi bir takım laflar eden kocasını dinlemiyordu bile. O kendinden utanıyordu. Kocasına karşı ne utanma ne de herhangi bir sorumluluk duyuyordu. Buz gibi suyla ellerini yüzünü yıkarken, bir taraftan da söyleniyordu. "Aşkın ulvi bir şey olduğunu söylerler. Bir başkasının kollarında, başka biriyle sevişmek ne ulvi bir olay ne de dürüstlük." Bütün bu ruhsal çekişmeler içinde böyle ateşli geceler, yirmi gün kadar devam etti. Her sabah bir daha kocasıyla sevişmeyeceğine karar veriyor her akşam kararından dönüyordu. Çünkü o da genç bir kadındı ve aşka susuyordu. Zaten seviştiği de asla kocası değildi. Sonra Küçük Bey, batakhanesine geri döndü. Sıdika uzun süre ne olduğunu düşündü. Sonra Beyaz'dan hakikati öğrendi. Tiyatura Nuriye uzak köylerden birinde hasta olan anasına bakmaya gitmişti. Ve gitmeden Küçük Bey'e "Bir başkasıyla ilişkini duyarsam, beni asla göremezsin" demişti. Sıdika yine yaralanmıştı. Ancak acısını şu sözlerle hafifletti. "Ohh olsun! Ben de zaten o pis sarhoşla sevişmemiştim." Sıdika kırılan onurunu bu sözlerle tamir ediyordu.

Edebiyat dersleri kesileli nerdeyse iki ay olmuştu. Küçük bir nevi tepki olsa gerek, ud derslerini de istememişti. Olayın gerçek sebebini bilmeyen çocuk, hâlâ ümitliydi. Gene ninesine hocasıyla ilgili sorular soruyordu. Dilşat Hanım biraz da sinirli:

“Bak Küçük bu olayı fazla uzattın. Ömür boyu ders alacak değilsin. Artık adamakıllı okuyorsun, yazıyorsun. Kendini yetiştirmek sana kalmış bir şey, Hocan artık gelemeyecek. Ben de lüzumsuz görüyorum zaten” dedi. “Hatta Dilşat’a da sen okuma yazmayı öğret. Sana da ne güzel meşgale” dedi. Böylece artık, konağa yabancı bir erkeğin girmesi de yasaklanmış oluyordu.

Hacı Hayri Bey, gece yarısı pencerenin önünde saatlerce beklediği gece üşütmüştü. Arka arkaya yaşadığı üzücü olaylar ve bu olaylarla artırdığı içki, sağlığını iyice bozmuştu. En büyük aşkını kaybetmişti. Bu üzüntü ve hasretin de etkisiyle devamlı okuyor, yazıyor ve içiyordu. Namık Kemal’i, Fuzuli’yi ve Nedim’i defalarca okudu; gazeller, hicivler yazdı.

*“Aç yüzünü görsün cihan nuri cernali mudiin,
Tekkede meyhanede rindan muridana kalmasın.
Böyle şevâver gazeller söyle, Hayri söyle kim?
Olmadık dildade-i tain Sühendân kalmasın.”*

Buna benzer nice yüksek edebi değeri olan eser meydana getirdi. Hacı Hayri Bey iyileşmeyen sıhhatine belki de deva bulunur veya sanat açısından, onu anlayan geniş bir çevrede layık olduğu yere gelebilir ve en çok da bu yasak aşkı unutma imkânına kavuşur umudu ile çok sevdiği memleketinden uzaklaşmayı ciddi ciddi düşünür olmuştu.

Nihayet Lamia kız kardeşinin düğününe çağırarak ve Sıdika’ya sağdıçlık teklifinde bulunmak için konağa gelmişti. Sıdika bu teklifi istemeyerek reddetti.

“Lamia senle biz kardeş gibiyiz. Ben tek başıma sağdıç olamam. Kocamın da damada sağdıç olması gerek. Onu bulmak zor. Bulsak da ayık olması çok zor. Sizler de ben de müşkül durumda kalabiliriz. Gösterdiğin yakınlığa teşekkür ederim” dedi. Lamia ısrar etmedi. Arkadaşının mazere-ti haklı sebeplere dayanıyordu. Sıdika:

“Harput’ta neler var?” diye sordu. Lamia biraz düşündü, dudaklarını kıvrarak:

“Pek bir şey yok. Her şey bildiğin gibi. Ben de çok meşguldüm. Biliyorsun. Galiba Hayri Bey hastaymış. Pek dışarıya çıkmıyormuş. Kayınpederim söyledi. Hacı Hafız Mahmut Efendi çok üzgünmüş. Zannederim Hayri Bey Payitah’ta gitmeyi düşünüyormuş” dedi. Sıdika çok üzülmüştü, başka bir şey soramadı. Beyaz elinde çay tepsisi ile Nergis de içi dolu iki büyük tabakla salona girdiler. Sıdika:

“Lamia bu çörekler çok güzel. Beyaz bunu yeni öğrenmiş.” Lamia’nın tabağına çörek ve kurabiyelerden bolca doldurdu. Kendi tabağına bir tek çörek almıştı. Lamia:

“Sen her zamanki gibi seyredeceksin galiba?” dedi. Sıdika midesini tutarak:

“Bugünlerde yine midem iyi değil. Çok kusuyorum” dedi.

Bahar yaklaşıyordu. İki ay sonra Ziver’i sünnet edeceklerdi. Tabii Faik ve Bekir’in oğlu da beraber. Sıdika hazırlıklara el atmak istiyordu ama pek keyfi yerinde değildi. Çok kusuyordu ve başı dönüyordu. Dilşat Hanım’ın dikkatini çekmişti.

“Sen iki canlısın galiba Sıdika?” diye sordu. Sıdika birden irkildi. Olabilirdi de. “Bilmem Hanımanne.”

“Ne demek bilmem? Günün geçti mi?” Sıdika utanarak. “Evet, geçen ay âdet görmedim” dedi. Dilşat Hanım şöyle bir düşündü. “Yo hayır olamaz olayın üzerinden dört

buçuk-beş ay geçti." Ve böyle bir şey düşündüğü için de çok üzülmüştü. "Olsa olsa bu oğlumun evde kaldığı günlerin sonucu" dedi. Ama üzülmesi mi gerek, sevinmesi mi ona karar veremedi. Dilşat Hanım:

"Neyse her çocuk, kocanın boynuna atılmış bir halkadır." dedi. Sıdika:

"Ben kocamın boynuna halka atarak tutmayı hiç istemezdim. Tuttuğum da söylenemez ya, ama her şeye rağmen, çocuklarım bana mutluluk veriyor" dedi.

Kaç gündür, konakta badana boya yapıyordu. Konağın da sünnete hazır olması gerekiyordu. Ustalar işlerini bitirmişlerdi. Dilşat Hanım paralarını ödüyordu.

"Memoş usta senin işin de bitti mi?" dedi. Kısa boylu, boyu kadar bıyıkları olan usta:

"Büyük Hanım konağın adamakıllı elden geçirilmesi lazım. Bazı duvarlar kötü durumda. Ehh yılların konağı. Duvarların askıya alınıp temellerini sağlamlaştırılması gerek. Yoksa seneye kışa tehlikeli olabilir" dedi. Dilşat Hanım korkmuştu. "Şimdi yapın olmaz mı?" Memet Usta: "Çok uzun iş, hasattan sonra olsa daha iyi." Dilşat Hanım içinden, "En az elli altmış yıllık yapı. Kocamın ve kayınbaderlerimin sürgünde olduğu zamanlarda da kimse bakmadı tabii. Şimdi de baktığımız söylenemez ya!" dedi.

Nisan ayı boyunca yağmurlar devam etmişti. Karları tamamen silip süpürmüştü. Karanlık sıkıcı günler yaşamışlardı. Nisanın sonunda güneş yüzünü göstermişti. Çocuklar hemen bahçeye koşuştular. Eğer birkaç gün sıcak ve parlak bir hava olursa her taraf birdenbire yeşillenebilirdi. Sünneti mayısın yirmi üçünde yapmaya karar vermişlerdi. Dilşat Hanım görkemli bir sünnet düğünü için her şeyi, şimdiden planlıyordu. Sıdika'nın pek yardımcı olduğu söylenemezdi. Gerçi hamileliği eskilere nazaran daha kolay

geçiyordu. Ama o nahoş olayın üzerindeki baskısı azaldıktan sonra yavaş yavaş yine eski duyguları depreşmişti. Hayri Bey'e çok güçlü bir özlem duyuyor, sağlığı ile ilgili endişeler ve korkular yaşıyordu. Bütün bu duygular içinde yine uykusuz ve acı dolu geceler geçiriyordu. Hacı Hayri Bey'in kollarında olduğu o kısa anı hiç unutamıyor düşündükçe arzular içinde yanıyordu. Zaman zaman yanında yatan kocasına bile sokulmayı düşünüyor, ama hemen yataktan fırlayarak elini yüzünü soğuk sularla yıkayıp, "Kendisini arzu ettiğimi düşünmesini asla istemem. Ona bu zevki bir daha tattırmayacağım!" diyerek kendi kendine söz veriyordu. Henüz kadınlığının doruk noktasında olan Sıdika böylece kendini de bu zevklerden uzak tutuyordu. Böyle gecelerde, çocuklarının odalarına gidip onları seyrederek sakinleşmeye, anne olduğunu unutmamaya çalışıyordu. Çünkü bu duygu ona yaşama ve direnme gücü veriyordu. O gece de uykusuz gecelerinden biriydi. "Bari salona ineyim" diyerek giyindi. Aşağıya indiğinde kaynanası uyanmış, Beyaz'a kahvaltı bile hazırlatmıştı.

"Ha iyi ki geldin Sıdika, sana ve kızlara elbise dikilmeli. Bugün Bekir, üç oğlanı götürsün, hem sünnette hem de öncesinde giyebilecekleri ikişer kıyafet ısmarlasın."

"Hanımanne benim hiç giymediğim iki güzel elbisem var. Kilo falan da almadım, henüz karnım da fazla büyümedi. Onlardan birini giyerim. En azından bir denerim. Kızlara da evde dolu kumaş var. Terziyi eve çağıralım diksin" dedi.

"Kızım senin tek oğlun, onların da tek erkek kardeşleri var."

"Hanımanne hepsi de çok güzel şeyler. İlle de şu anda almak şart mı? Hem herkes ne bilecek, şimdi mi aldık önceden mi vardı? Siz de bakın, beğenmezseniz tamam, o zaman alırız." Sıdika, Harput'a gidip alışveriş etmekten kor-

kuyordu. Aslında onu bir kere daha görmek için ömründen on yıl verirdi ama görmemeliydi. Sıdika daldığı düşüncelerden, çocuklarının cıvıltılarıyla uyandı. Hepsini tek tek öptü. Nedense bugün çocuklarını çok özlemişti.

Mayısın on dokuzunda, konağın bahçesinde büyük kazanlar kurulmuş, kesilecek hayvanlar hazırlanmıştı. Bütün ev halkına çalışanlar da dahil yeni kıyafetler dikilmişti. Sünnet olacak üç çocuk yeni süslü giysilerini giymiş, at üstünde dolaşarak, hemen hemen herkesi düğüne davet ediyorlardı. Tabii yanlarında Bekir ve Faik de vardı. Bu davet işinden çok hediye toplamışlardı. Üç çocuk da bu işin kaçınılmaz olduğunu kabullenmişlerdi ama yine de çok korkuyorlardı. Birbirlerinden cesur olduklarını göstermek için ellerinden geleni yapıyor olsalar da gözlerindeki korku ve endişeyi saklayamıyorlardı. Ama herkes mutluydu. Ziver'in kirvesi Lamia'nın kocası Turgut Bey'di, diğer çocukları aileleri tarafından seçilmişti. Perçençe araba gönderilerek, Firdevs Hanım, Beko ve yeğenleri de getirildi. Firdevs Hanım Beko'nun yeğenlerini, kendi çocukları yerine koymuştu. Çevresindekiler de bunu kabullenmişlerdi. Bahçeye büyük bir şadırvan kurulmuş, üç çocuğa yatak yapılmıştı. Şimdiden kazanlar kaynamaya, her gün onlarca insana yemek verilmeye başlanmıştı. Karagöz Hacivat oynatılıyor, davullar çalınıyor, köçekler oynuyordu. Çocuklar henüz sünnet edilmemişti. Bu kargaşanın içinde koşuşturup duruyorlardı. Beko'nun yeğeni Hasan da yanlarına yaklaştı. Mustafa küçümser bir eda ile:

"Sen sünnet olmaya korkuyor musun" diye sordu. Çocuk hemen:

"Hayır. Benim süslü elbisem yok. Ondan sünnet olamıyorum" dedi. Bu konuşmayı duyan Ziver üzülmüştü. Hemen ninesine koştu. Ve büyük bir heyecanla:

“Nine! Nine! Anneannemle gelen o oğlan var ya, o da erkek olmak istiyormuş ama süslü elbiseleri yokmuş. Ondan olamıyormuş.” dedi.

“Peki paşam. İyi ki söyledin. Biz ona süslü elbiseler alırız. Hasan’a söyle erkek olmak istiyorsa hazır olsun” dedi. Ziver koşarak, Hasan’a gitti ve ninesinin söylediklerini aktardı. Hasan hem sevinmiş hem de üzülmüştü. Öbür çocuklardan eksik yanı kalmayacaktı ama ya çok acırsa... Yine de yiğitliğine gölge düşürmemeliydi.

“İyi ben hazırım” diye cevap verdi. Dilşat Hanım, Feyzo’yu ve Beko’yu çağırdı.

“Beko sen Perçençe git, Emoş’u al getir. Oğlu da sünnet olmak istemiş. Çocuğun isteğini kıracak değiliz ya.” Beko ne diyeceğini şaşırды.

“Büyük Hanım, adınız size çok yakışıyor. Her şeyinizle büyük bir insansınız. Çok çok sağolun” diyerek acele konağa doğru yürüdü. Firdevs Hanım’la Sıdika’ya durumu anlatıp hemen Perçençe gitmesi gerekiyordu. Dilşat Hanım, Feyzo’ya dönerek:

“Feyzo hemen bu çocuk için Elaziz’den mi Harput’tan mı nereden bulursanız kıyafet ve bazı hediyeler alın. Eğer bulamazsanız terzi Dursun’a kumaşlar alıp verin, bu gece uyumasın diksin. Henno’ya da söyle şadırvana bir yatak daha konsun” dedi. Ertesi günü sabah, Beko ve Emoş geldiler. Az önce giydirilen oğlunu görünce Emoş çok sevindi. Dilşat Hanım’ın ellerine kapanarak yüzlerce dua etti. Öğlene doğru, özellikle sünnet merasiminde bulunmak üzere çağrılan davetliler gelmeye başlamıştı. Tabii bunların başında, kirvesi Turgut Bey, eşi Lamia Hanım, oğulları Kemal vardı. Lamia gene çok güzeldi, çok da güzel giyinmişti. Eee Küçük Bey’in oğlunun kirvesi olmuşlardı. Çok geçmeden sünnetçi ve hocalar da gelmişlerdi.

Bu sabah erkenden Dilşat Hanım oğlunun yatağının başına dikilmişti.

“Uyan artık! Bugün asla dışarıya çıkmayacaksın ve ağzına da gebersen bile bir damla içki koymayacaksın. Eğer aksini yaparsan, çocuklarını ve karını alır bu evi terk ederim” dedi. Ve devam etti. “Biricik oğlumuz sünnet olacak.” Elindekileri uzatarak, “Bunu Ziver’e, bunu Bekir’in oğluna bunu Faik’in oğluna bunu da Hasan’a tak.”

“Hasan kim? Başka bir oğlum daha mı var?” diye sordu. Bu bir latife miydi yoksa ciddi mi sormuştu? Dilşat Hanım anlayamadı ama üstelemedi de.

Bahçe kapısının önünde büyük bir yer sofrası kurulmuştu. Bütün köy halkı kafileler halinde bu sofrada öğle yemeği yiyecekti. Bahçe ancak özel davetlilere yetebilirdi. Zira çok sayıda davetli vardı.

Sıdika siyah üzerine açık leylak rengi desenleri olan, ipek bir elbise giymiş, başına siyah bir şifon örtmüştü, başörtüsünün etrafına da koyulu açıklı leylak tonlarıyla iğne oyası yapılmıştı. Belinde Halep işi bir kemer vardı. Üzeri mor minik taşlarla süslüydü. Ve bu kıyafete uygun yine mor taşlarla bezenmiş, pırlanta küpeler ve kolye takmıştı. Rengi solgun, gözleri hüznüldü ama yine de çok güzeldi. Beko hayranlıkla baktı, baktı, içinden, “Sıdika cennette yetişen nadide bir çiçek gibi... Hüzün çiçeği gibi.” dedi.

Hocaların hep bir ağızdan söyledikleri Allahu Ekber sesi duyuldu. Herkes yerini almıştı. Önce Ziver kesildi. Gözleri korkudan büyümüşü ama kesinlikle sızlanmadı. Hasan hariç hepsi aynı tavrı takınmışlardı. Hasan az da olsa biraz direnmişti. Dört çocuk da şadırvana kurulmuş süslü yataklara yatırıldı. Yine Bekir’in bulup getirdiği orta yaşlı iki adam, çocukları oyalamak için Hacivat Karagöz oynatmaya devam ediyorlardı. Misafirler sofraya davet edildi. Çeşidi

saymakla bitmeyen bir sofraydı bu. Bir çalgı takımı getirilmişti. Küçük Hanım'ın ud hocası da özel davetliler arasındaydı. Akşamüstüne doğru ud hocasından ısrarla bir-iki şarkı söylemesi istendi. Erkeklerin büyük bir kısmı içki almışlardı. Küçük Bey anasına verdiği sözü tutmuş, düğün sahibi olarak bir açık vermemişti. Ama sofrada içki içilirken onun durması imkânsızdı. Küçük Bey de ısrarlara katılınca, yaşlı adam dayanamadı. Ve, "Kar mı yağmış şu Harput'un başına" türküsü ile başladı, sonra Hacı Hayri Bey'in meşhur eserini okumaya geçti.

Sinemde bir tutuşmuş, yanmış ocağ olaydı,

Zülfün karanlığında bezme çer ağ olaydı,

Meyhaneler kapısı, bahtım gibi kapansın,

Rindane bade içmek, sensiz yasağ olaydı,

Deşt-i cünun içinde gezmezdi böyle gönlüm

Gisulanın kemendi boynuma bağ olaydı,

Terki cünun ederdi Leyla gamıyla Mecnun,

Birgün yüzün göreydi, Âlemde sağ olaydı.

Sıdika şarkıyı kışlık çiçek bahçesinde Lamia ile çay içerken duydu. Birdenbire donup kalmıştı. Bir an konağın bahçe kapısından Hacı Hayri Bey giriyor sandı. Ayağa kalktı, bahçeye doğru eğildi. Hayır! Hiç kimse yoktu. Şarkının etkisiyle hayal gücü ona oyun oynamıştı. Gözleri dolu dolu yerine oturdu. Şarkı bitmişti. "Keşke bitmeseydi" diye düşündü. Ve, "Bu şarkıyı acaba sahiden bana mı yazmıştı?" diye düşündü. Rengi sapsarıydı. Lamia gözlerini dikmiş, Sıdika'yı seyrediyordu. Lamia, "Sıdika sahiden âşık. Hem de çok büyük bir aşk bu ve çok acı çekiyor" diye aklından geçirdi. Ve ilk defa arkadaşına takılmadı. Onun da içi acıyla, gözleri yasla dolmuştu. İki arkadaş uzun süre birbirlerini unutmuş gibi oturdular. Beyaz gelerek:

“Sıdika Hanım artık Ziver’i ve Hasan’i içeriye alacaklar. Bahçede hava oldukça serin” dedi.

“Tamam geliyorum” diyen Sıdika salona doğru yürüdü. Çocukların iyileşmesi bayağı uzun sürdü. Ama Firdevs Hanım artık evine dönmek istiyordu. Ve bütün ısrarlara rağmen, daha fazla kalmayı reddederek Hasan’i ve Nazo’yu alıp konağın arabasıyla Perçenç’e döndü. Beko ve Emoş sünnetten iki gün sonra zaten dönmüşlerdi. Henüz eşyalarını yerleştirmemişlerdi ki duvardan atlayan Remzi’nin sesini duydular.

“Hanım abla! Hanım abla!” diye bağıırıyordu. Firdevs Hanım telaşla döndü:

“Ne var Remzi? Ne oldu?”

“Hanım abla anam, bacımı doğurdu. Adını Mürüvvet koydular. Yani ninem koydu. Gerçi anam bu adı istemiyordu ama bir şey diyemedi” diyerek yokluklarında olanı biteni anlattı. Gittikten sonra, Firdevs Hanım kendi kendine gülerek, “Ne canlı, ne temiz bir çocuk. Allah yüzünü güldürsün” dedi. Ve sofaya yürüdü. O arada Remzi’nin avcuna leblebi şekeriyle iki meci diye koymayı da unutmamıştı.

Sıdika kışlık bahçenin penceresini açmış, bahçeyi seyrediyordu. Faik’in evinin önünde Pembe, bir şeyler yapıyordu. Pembe, kapılarının önüne gece sefası ve kadife çiçeği dikmişti. Bazıları açmıştı bile. Sıdika Hanım’ı gören Pembe seslendi: “Gelin hanım! Gelin hanım!” “Efendim Pembe ne vardı?” Pembe:

“Taş ekmeği döküyorum getireyim mi? Yoksa siz buyurup burda çiçeklerin arasında yemek ister misiniz?” Sıdika bir an düşündü, canı da çekmişti.

“Pembe ben gelmesine gelirim ama senin başına çok iş açarım. Şimdi bütün çocuklar arkamdan gelirler” dedi. Pembe gülerek:

“Aman gelin hanım, canım feda, keşke gelseler de yeseler. Buyurun Allah aşkına” dedi.

Sıdika salona girerek yine hesap yapmakla meşgul olan kaynanasına sordu:

“Hanımanne, Pembe bizi taş ekmeği yemeğe çağırıyor. Gidelim mi?” Dilşat Hanım:

“Tabii kızım. Çocuklara sor. Gelirlerse onları da al. Belki ben de gelirim.” Sıdika çok şaşırmıştı. Dilşat Hanım yanında çalışanları çok korur, haklarını yemez, müşküllerini çözmeye çalışırdı ama kapısında çalışanlarla ve köy halkıyla arasında daima belli bir mesafe koyardı. “Kaynanam gittikçe yufka yürekli olmaya başlıyor. Acaba neden?” diye düşünerek merdivenleri çıktı. Beyaz’a durumu anlatarak:

“Çocuklar isterse al da getir. Giydirmeyi unutma” dedi. Beyaz kızmıştı: “Sanki ben düşünemezmişim” diye içinden söylendi. Sıdika üzerine hafif bir şal alarak, Pembe’nin yanına gitti.

Pembe genç ve güzel bir köylü kadınıydı. Çok da becerikliyd.

“Buyurun gelin hanım, size daha rahat bir koltuk getireyim.” Sıdika üzerinde bir minder olan gem iskemlesini çekmişti bile, “Hayır hayır, ben gem iskemlelerini çok severim. Çocukluğumdan kalma bir şey. Rahmetli babam beni üç-dört yaşındayken harman yerine götürürdü. Gem arabasının üstüne bir iskemle koyar oturturdu. Harmanın etrafını sütçü beygiri gibi döner dururdum. Ve bundan büyük bir zevk alırdım. Kimbilir belki de babamın yakınında olmaktan veya sevgisini hissetmekten” dedi. Ve içinden, “Benim çocuklarım asla bu duyguyu bilemediler” diye geçirdi. Pembe bu hatıranın Sıdika üzerindeki önemini pek anlayamamıştı. O kendi hayal dünyasındaydı.

“Gelin hanım size bir müjdem var” dedi Sıdika şaşırmıştı. Pembe’nin bana ne gibi bir müjdesi olabilir acaba diye düşünürken sordu:

“Söyle Pembe ne istersen vereyim.”

“Söz mü gelin hanım?”

“Söz Pembe, sana söz diyorum. Meraklandırma beni.”

Pembe gülerek:

“Ben de iki buçuk aylık hamileyim.” Sıdika hakikaten çok sevinmişti. Yeni bir sütanne aranmayacaktı. Gülerek:

“Yaşa sen Pembe, bu ne kadar güzel bir müjde böyle. Söyle ne istiyorsun?”

“Sünnet düğününde giydiğin elbiseyi bana vermeni. Ben hayatımda o kadar güzel elbise görmedim. Gerçi size yakıştığı gibi hiç kimseye yakışmaz ama olsun. Kardaşım nişanlı, onun düğününde giyerim.” Sıdika gülmeye başladı.

“Bu mu istediğin? Verdim gitti. Sana başka elbiseler de verebilirim. İstersen gelininize götür.” Pembe çok sevinmişti. Elbiseleri hiç kimseye vermek niyetinde de değildi.

“Kocam da ben de bir çocuk daha istiyorduk. Sizin hamile olduğunuzu duyunca ben de hamile kalmak istedim. Allah dualarımı kabul etti.” Sıdika neşelenmişti.

“Bu yalnız duayla olacak bir iş değil Pembe. Sizin de bir gayretiniz olmuştur” dedi ama Pembe’den önce kendisi kızardı. Zira bu tip şakalar, bu ailenin tarzı değildi. Yine de iki genç gülüşmeye başladılar. Sıdika bir taraftan da önündeki taş ekmeklerini iştahla yiyiyordu. Bu sırada torunları etrafında yanlarına yaklaşan Dilşat Hanım:

“Aman Pembe, sen her gün burada taş ekmeği yap. Kaç zamandır Sıdika böyle iştahlı yemek yemiyordu” dedi.

Güz yine bütün güzelliği ve hüznüyle başlamıştı. Yine yapraklar sarı ve kırmızı tonlara dönüşüyor, bağlar bozuluyordu. Güz mevsimini çok seven Sıdika, her zamanki “hayal

köşküm” dediği, kışlık bahçede oturmuş, bir taraftan bahçeyi seyrediyor, bir taraftan da hayal kuruyordu. “Köylüler kış hazırlığına başlamışlardır artık” diye düşündü. Ne güzel olurdu o bulgur kaynatmalar, orcık batırmalar, şehriye kesmeler. Şarkılar, türküler ve maniler söylenir, fincan oyunu oynanır, kahkahalar atılırdı. “Şimdi tecrit edilmiş gibi yaşıyorum. Evet, her şey önümüze geliyor ama birileriyle bir şeyler paylaşmanın zevki de başka oluyor galiba” diye düşünüyordu. O sırada bebek kuvvetlice bir tekme attı. Sıdika elini karnında gezdirerek, “Sen pek yaramaz bir şey olmayacaksın ama kendini de arada sırada hissettiriyorsun. Ehh bu da hakkın” dedi. Artık karnı iyice büyümüştü. Doğuma bir aydan az bir zaman kalmıştı. Dilşat Hanım ve ev halkı, doğuma kilitlenmiş ve her şeyi hazırlamışlardı. Tek ilgilenmeyen Küçük Bey’di. O yine batakhanesinde yaşıyor veya yaşadığını zannediordu. Birdenbire, kaynanasının yüksek perdeden sesi gelmeye başlamıştı. Sıdika, “Birine kızdı galiba” diyerek içeriye girdi. Şimdi daha net duyabiliyordu.

“Bak Feyzo, ben yardıma ihtiyacı olan herkese el uzatırım. Ama benim karşıma Saray Beyleri’ndenim veya Saray Bey’inin akrabasıyım diye çıkmasınlar. Buna çok kızıyorum. Saray Beyleri diye birileri yok. Saray Beyi var, o da benim oğlum ve üç çocuğu, yakında hayırlısıyla dört olacak. Kocam ağabeylerini kaybettikten sonra tek başına Elaziz’e yani buraya dönmüş, ondan da benim oğlum oldu. Hepsi o kadar. Ama benim tarafımdan akraba olabilirler. Onlar da Saray Beyleri’nden sayılmaz tabi” dedi. “Neyse kimse o beyi al getir. Bakalım derdi neymiş?” Feyzo hızla çıktı. Sıdika da meraklanmıştı. Sedirin bir tarafına ilişerek beklemeye başladı. On-onbeş dakika geçmemişti ki Feyzo yanında, uzun boylu eski ama derli toplu giyimli, top sakallı altmış-altmışbeş yaşlarında bir adamla geldi. Dilşat

Hanım oturduğu yerden, “Şöyle buyurun” dedi. Dilşat Hanım adamı birkaç dakika inceledikten sonra: “Buyurun sizi dinliyorum” dedi. “Hanımefendi evvela özür diliyorum, bilmeden sizi kızdırmışım galiba. Ben Saray beylerindenim demedim. Saray Beyleri’ne çok yakındım demiştim ve haki-katen de yakındım. O zaman üç kardeş de sağdı. Ve Saray Beyleri’ydiler. Muhterem eşiniz ve ağabeylerini kastediyorum” Adam çok düzgün konuşuyordu. Ve bir kalem efendisi havası vardı. Sıdika içinden, “Tıpkı Hacı Hayri Bey gibi” diye geçirdi. Adam devam ediyordu. “Muhterem kocanız ve ağabeyleri, Payitahtta şehzadeye yazlık köşk yaparken ben de yanlarında çırağıydım. Tabii çocuk yaşıyordum. Benim kimsem yoktu. Buraya geldiklerinde beni de getirdiler. Bu konağın her karışında emeğim vardır. Sonra onlar burayı terk etmek zorunda kalınca, ben de kolsuz kanatsız kaldım. Ve eğer onlar suçluysa, ki bence asla değillerdi, ben de suçlu olmalıydım. O korkuyla, devamlı yer değiştirdim, tabii ne bir yerim yurdum oldu ne de servetim. Gün kazandım gün yedim. Ama artık çalışmıyorum. Son çare olarak size geldim. Çünkü gidecek hiçbir yerim yok. Bir yıldan beridir, mahdumunuzu görüp, derdimi arz etmeye çalıştım ama mümkün olamayınca size başvurmak zorunda kaldım” dedi. Adam söylemek istediklerini bir çırpıda aceleyle söylemişti. Sanki ara verirse, devam etme gücünü bulamayacakmış gibi bir hali vardı. Dilşat Hanım:

“Buraya gelmekle iyi ettiniz. Hakkıyorsunuz, bir yanlış anlaşılma olmuş.” Sesi yumuşak ve üzgündü. Anlaşılan o kadar kızdığı için pişmandı. Sonra mutfağa dönerek:

“Beyaz, Beyaz, beyi mutfağın yanındaki odaya al. Aç olabilir, kendisine yiyecek bir şeyler ve bir kahve ikram edin. Ben de müşkülünü halletmeye çalışayım” dedi. Sonra Feyzo’ya:

“Bana Bekir’i bul da gönder.” Feyzo bozulmuştu, kırıgın bir ifadeyle:

“Bekir’e gerek yok Büyük Hanım, ben emirlerinizi yerine getiririm” dedi.

“Onunla başka meselelerim de vardı. Sen onu gönder” diye kararlı bir cevap alınca hepten bozulan Feyzo, “Bu adamda benden fazla ne var ki?” diye düşündü. Feyzo da Feto gibi, Bekir’de olan fazlalığın dürüstlük ve mertlik olduğunu hiçbir zaman anlayamamışlardı. Veya anlamak istemiyorlardı. Bekir her zamanki hızıyla gelmişti.

Dilşat Hanım hal hatır sorduktan sonra hemen konuya geçti. Durumu özetleyerek:

“Bekir kavaklığın yanında çok küçük bir bahçe, içinde de küçük bir ev vardı. Onu yeniden elden geçirt ve yaşlı beyi oraya yerleştir. Konağın altındaki depoda ihtiyacı olan birçok şeyi bulabilirsin. Bulamadıklarını da al. Beyin ölünceye kadar bakımı konak tarafından karşılanacaktır. Ona göre ayarla” dedi.

Ekim ayının ortaları gelmişti. Ve Sıdık’a’nın sancısı tutmuştu. Yine Harpu’tan ebe getirilmiş, koşuşmalar başlamıştı. Dördüncü doğumu olmasına rağmen aynı itina, aynı heyecan yaşanıyordu. Dört buçuk saat süren bir sancıdan sonra, cılız bir bebek ağlaması duyuldu. Hemen arkasından da heyecanla haber bekleyen Dilşat Hanım’ın yanında Beyaz belirdi.

“Büyük Hanım kara kaş, kara göz, eli ayağı tamam bir kızınız oldu.” Dilşat Hanım oğlan bekliyordu ama her zamanki olgunluğuyla Beyaz’ın avcuna bahşişi koydu ve:

“Gelinimin ve bebeğin sağlığı nasıl?” diye sordu.

“Bebek biraz zayıf doğdu. Ama her ikisi de iyiler.”

“Peki, gelinimi de torunumu da bir göreyim” diyerek üst kata çıktı. İçeri girdiğinde Sıdika’yı sağlıklı ama tabii biraz hayal kırıklığı içinde buldu. O da kaynanası gibi erkek bekliyordu. Dilşat Hanım, gülerek:

“Ehh Firdevs Hanım da konağa buyurdu” dedi. Sıdika çok memnun olmuştu.

“Sağol Hanımanne. Teşekkür ederim.”

“Bunda teşekkür edecek bir şey yok bir bizden, bir sizden. Erkek olsaydı, Ahmet Ağa olacaktı.” Sıdika içinden, “İyiki olmamış o zaman,” diye geçirdi. Zira kocasının da adı, hiç kimse tarafından bilinmese de Ahmet’ti.

Kavaklığın yanındaki bahçeye yerleşen Hilmi Bey, bir işe yaramış olmak ümidiyle kızlara ders verme teklifinde bulunmuştu. Küçük ilk dersin bitiminde, Hacı Hayri Bey’den sonra gelen bu adamcağızı beğenmemiş, “Bu amca hiçbir şey bilmiyor. Ben zaten onun bildiklerini biliyorum. Dilşat’a öğretsin” demişti. Dilşat birkaç ders aldıktan sonra, “Bebeklerimle ve aşıklerle oynamak daha güzel, ben ders falan istemiyorum” diyerek, ders almayı reddetmişti. Ev halkı da fazla zorlamadı. “Kız çocuğu, istiyorsa öğrensin” diyerek peşini bırakmışlardı. Dilşat da çok zeki bir çocuktu. Ama sıkıntıya asla gelemiyordu. Bulunduğu anı en keyifli şekilde geçirmek istiyordu.

Sıdika annesini doğumdan hemen sonra görmüştü. Firdevs Hanım neyi var, neyi yok toplamış, kızını görmeye gelmişti. Adının bebeğe konduğunu öğrenince çok memnun olmuştu. Ama Firdevs Hanım iyi değildi. Belirgin bir şikâyeti olmamasına rağmen yemiyor, içmiyor ve pek az konuşuyordu. Bütün dünyası Nazo’ydü. Yine yanında getir-mişti. Sıdika bu duruma memnun oluyordu. En azından ilgilendiği birisi vardı. Annesiyle görüşmesinin üstünden fazla zaman geçmemişti ama nedense bu son iki gündür hep anasını düşünüyordu. Kaynanasına dönerek:

"Anamı niyeyse çok özledim. Keşke gidebilsem" dedi. Dilşat Hanım,

"İstersen gidebilirsin kızım, Firdevs'i Pembe emziriyor. Sadece iki kızı al. Feyzo seni götürsün." Kaynanası gene Ziver'i göndermek istememişti. Sıdika, "Ne yapayım bunun da zaafı Ziver. Zaten annemin de artık torunlarıyla fazla bir ilgisi yok. O Nazo'yu benim yerime koymuş. Onunla haşır neşir oluyor" diye düşündü.

"İyi olur Hanımanne. Hazırlanayım da yarın veya öbür-sü gün gidelim."

Bu konuşmanın üstünden bir saat ancak geçmişti ki konağın kapısı çalındı. Ve karşılarında Beko'yu buldular. Sıdika o anda bebeğin yanına çıkmıştı. Dilşat Hanım, Beko'nun yüzüne bakınca, gözlerinin kıpkırmızı ve çok kederli olduğunu gördü.

"Beko bir şey mi oldu?" Beko'nun gözlerinden yaşlar boşanmaya başlamıştı.

"Büyük Hanım, Firdevs Hanım'ı kaybettik" dedi. Dilşat Hanım çok şaşırmış ve üzülmüştü. İçinden, "Sıdika'ya ayan olmuş" diye geçirdi.

"Beko, Sıdika'ya bir şey söyleme. Ona ben yavaş yavaş bildireyim. Sen sadece beni tasdik et." Beko başıyla olur işareti yaptı. Yukarıdan, birinin geldiğini duyan Sıdika:

"Pembe ben biraz emzirdim, doyurması senden" diyerek bebeği Pembe'ye vermişti. Aşağıya inince Beko'yu karşısında bulan Sıdika, aceleyle değişmeyen sorusunu sormuştu yine:

"Anan biraz rahatsızmış, seni istiyormuş" diyen kaynanasına,

"Çok mu rahatsızmış?" diye sordu. Ve Beko'ya dönerek, "Nesi var? Hekim geldi mi?" dedi. Dilşat Hanım atıldı:

"Hayır hayır ama biz yaşlı insanlarız. Artık isteklerimiz yerine getirilmeli" "Beyaz'a söyle bir şeyler hazırlasın. Feyzo da arabayı." Sıdika:

“Beyaz, kızların ve benim tabii senin de eşyalarını hazırla Perçençe gidiyoruz” dedi. Dilşat Hanım söze karıştı.

“Hayır Beyaz, senin ve kızların gelmesine gerek yok. Ben Sıdika ile gideceğim. Doğrusu ben de görmek istiyorum” dedi. Sıdika bir tuhaflik olduğunu anlamıştı ama kondurmak istemiyordu. Bir saatlik yol asırlar gibi uzun sürmüştü.

Perçençe vardıklarında öğle yeni olmuştu. Ve cenaze ikindi namazında kalkacaktı. Sıdika çok perişan olmuştu. Artık böylece tek yakını olan anası da yoktu. Onu sofanın bir köşesine oturtular. Ev çok kalabalıktı. Sıdika’dan sonra en çok ağlayan da Nazo’ydu. Gözleri kıpkırmızı, devamlı hıçkırıyordu. Dilşat Hanım, Beko’yu yanına çağırarak kesesinden çıkardığı yüklü bir parayı verdi.

“Her şey en iyi şekilde yapılmalı. Köydeki bütün hocalar duasına gelsin, fakirlere sadaka verilsin. Bugün Hacı Hafız Ağa’nın gelini, Ahmet Ağa’nın zevcesi toprağa verilecek. Ona lâyık bir cenaze olmalı” dedi.

İçeride durup durup ağlayan Sıdika’nın hıçkırıkları, yeniden duyulmuştu. Arkadaşı Sabire gelmişti. Her arkadaşla, her akrabayla, yeniden hıçkırıklara boğuluyordu. Bir ara Dilşat Hanım, Beko’ya:

“Oğlum aniden ne oldu? Sıdika yokken sorayım” dedi. Beko, ellerini iki yana açarak:

“Hiç bilmiyoruz Büyük Hanım. Yatsı namazını kıldı, Nazo’yla uzun süre oyalandı. Sonra yattık. Sabah kalkmadığını görünce meraklandık. Çünkü namazını hiç kaçırmazdı. Emoş bakmak için gittiğinde çoktan ruhunu teslim etmişti.” dedi.

Yedi gün ev dolup taştı. Zira bu aileyi köyde herkes sever, sayardı. Ve bu yedi gün Sıdika durmadan ağladı. Yemeden içmeden ağladı. Bir taraftan da aklı çocukların-daydı. Bebek henüz üç buçuk aylıktı. Ötekiler de ilk defa bu

kadar uzun annelerinden ayrılmışlardı. Yedi duasının ertesi günü, Dilşat Hanım, Sıdika'ya:

"Emoş sana yardım etsin de hazırlan, gidelim artık" dedi. Bunu duyan Mürüvvet Hanım biraz kızgın, biraz da tenkit eder bir havayla:

"Nereye gideceksin Sıdika? Kırkına kadar oturman gerekmez mi?" Sıdika'dan önce Dilşat Hanım aceleyle ve kesin bir dille cevapladı:

"Küçücük bir köy, gelen geldi. Mürüvvet Hanım o dört çocuk annesi, çocuklar özlemiştir. Ve Sıdika da çok perişan oldu. Biraz toparlanması gerek" dedi. Mürüvvet Hanım içinden, "Anam ne de kıymetli gelini var. Millette şans var anam" diye söyleniyordu.

Akşam ayıplar bir tutum içinde olayı, Hacı Hafız Ağa'ya anlattı. Hacı Ağa:

"Doğru demişler, hatun. Kızın dört çocuğu var, alıp gelip Beko ile mi oturacak? Hem gelmeyen kaç kişi kaldı? Onları da biz kabul ederiz. Ayrıca Sıdika hakikaten narin ve hanımefendi bir kızdır. Kaynanası da bunun farkında. Sen söylenip durma!" diye çıkışınca Mürüvvet Hanım konuyu uzatmadan, aceleyle mutfığa girdi.

Yirmi gün kadar sonra, Beko yine Saray'a geldi. Kahvesini içtikten sonra:

"Sıdika Hanım o ev ne olacak? Kırkını çıkardıktan sonra satacak mısınız? Ne yapmayı düşünüyorsunuz?" diye sordu. Sıdika şaşırmişti. Çünkü böyle bir şey hiç aklına gelmemiştir.

"Beko ne satması? Sen delirdin mi? Sen ve çocuklar oturuyorsunuz işte. Sen o evin oğlusun. Artık bunu kabullen. Aynı düzen devam edecek. Ben de orada bir baba evimin olduğunu bilerek rahatlarım" dedi. Beko içinden, "Bu genç kadını sadece sevmek değil, ömür boyu kölesi olmak bile azdır" diyerek teşekkür mahiyetinde bir şeyler söyledi.

Sıdika anasının kırkını çıkarmak için, Perçençe gittiğinde, Emoş'u yakın köylerden, karısı ölmüş iki oğlu olan hali vakti iyice birinin istediğini duydu. Emoş evlenmeye niyetliydi. Haklıydı da. Her kadın, benim evim! diyebileceği bir yerin hayalini kurar. Sıdika Beko'ya evlenmesi için müsaade etmesini, doğru bir istek olduğunu anlattı. Ve ilave etti:

"Beko hatta sana da temiz süt emmiş birini bulalım da sen de evlen. Yalnızlık Allah'a mahsustur" dedi. Beko kıpkırmızı oldu. Şaşkın bir ifadeyle:

"Ben mi? Ben artık öbür dünyayı bekliyorum. Peki Emoş kocaya gitsin ama Nazo benimle kalacak. Elin adamının yanında olacağına, dayısıyla yaşasın daha iyi" dedi.

Anasının kırkından sonra Sıdika ve çocukları, Saray'a dönerken Küçük üzgün bir tavırla annesine:

"Biz artık bu eve gelmeyecek miyiz?" diye sordu. Sıdika gözleri dolu dolu:

"Tabii geliriz ama eskisi gibi sık ve uzun olmayabilir" dedi. "Beko dayınız bizi sık sık ziyaret eder zannedirim." Beko hemen atıldı:

"Tabii Sıdika Hanım, en azından çocukları özlerim. Değil mi Nazo?" Sıdika bu özlemin en çok kendine olduğunu biliyordu. Ve nedense bu temiz ve karşılıksız aşk onu mutlu ediyor, ona güven veriyordu. Çok üzgün olanlardan biri de Remzi'ydi. Çocuk boynunu bükmüş, ne yapacağını bilmeden, gidişlerini seyrediyordu. Bu sefer Dilşat'a boyalı aşık kemikleri hediye etmişti. Yine, "Büyüyünce seni bulacağım!" vaadinde bulunmuştu.

Doğumdu, ölümdü derken yazı yarılamlışlardı. Temmuz ayının ortalarıydı. Çok sıcak ve boğucu bir hava vardı. Konağın bütün camları açık olduğu halde, nefes

almakta, uyumakta zorluk çekiliyordu. Gece yarısını çoktan geçmişti. Harput'tan taraf silah sesleri duyulmaya başladı. Sesler kesilmeyince Dilşat Hanım meraklanmıştı. "Bu münferit bir olay değil, bu saatte düğün falan da olmaz" diyerek, kışlık bahçeye çıktı. Evet, silah sesleri Harput'tan geliyordu. Ve birkaç yerden ateş ediliyordu. Bu bir çatışmaydı. Ev halkı uyanmış, salona toplanmıştı. Sıdika ve bebek hariç herkes oradaydı. Ziver ninesine: "Nine bu evde çifte yok mu?"

"Ne yapacaksın paşam?" Çocuk bu soruya şaşırılmış gibi: "Eee bu evin erkeği benim. Silahlı adamlar buraya gelirse sizi kim koruyacak?" Dilşat Hanım gülse mi ağlasa mı bilemedi. Çocuk haklıydı. Evin erkeği olacak adam hâlâ ortarlarda yoktu. Silah sesleri bir saate yakın sürdü. Sonunda sesler kesildi. Ama sabah olmadan kimse ne olduğunu anlayamadı. Konak halkı sabah biraz geç uyandı. Ve kahvaltı başlamadan, Feyzo kapıda görüldü. Anlaşılan verilecek havadisleri vardı.

"Biliyor musunuz Büyük Hanım, bu gece Harput'ta Ermeniler ayaklanmış yine" dedi.

"Peki sebep neymiş?"

"Ermeniler için sebep mi lazım? Bir sebep buluyorlar. Güya geçen cuma hutbesinde hoca Ermeniler'e dokunacak laflar etmişmiş. Ben de o camideydim. Hiç de öyle bir şey olmadı. İşi iyice azıttılar bunlar, müftünün evini basmışlar." Son cümleyi duyan Sıdika, heyecanla:

"Neee!" diye bağırdı. "Yaralanan, ölen herhangi biri var mı?" Feyzo ilgiden çok memnundu:

"Yok yok. Müftünün kulağına önceden biri fısıldamış olmalı ki, evinin etrafında silahlı nöbetçiler varmış. Ama hiçbir Ermeni'yi yakalayamamışlar. Yine Artin'in işidir diyorlar."

“Ehh oğlum, Osmanlı padişahları artık bu memleketi iyi idare edemiyorlar. Aslında Ermeniler bir maşa, taa rahmetli o devirde bile anlatırdı. Bu işlerin içinde Fransızlar, Ruslar varmış. Maksatları, Osmanlı’yı içten bölmekmiş” dedi Dilşat Hanım. Sıdika:

“Lamia’dan nasıl haber alabiliriz Hanımanne?”

“Yavrum şimdi müftünün evine gidilmez. Feyzo sen Harput’a çık, eğer etraf sakinse, müftünün konağına uğra, selamlarımızı söyle, bize haber getir.”

“Peki Büyük Hanım” diyen Feyzo uzaklaştı.

Sıdika bütün gün Lamia’dan bir haber getirmesi için Feyzo’nun yolunu gözetledi. Nihayet akşamüstü Feyzo görüldü. Müftünün hanımı ile görüştüğünü, herkesin iyi olduğunu, sadece çok korktuklarını anlattı.

Lamia ve Kemal bir hafta sonra, konağa geldiler. Olayı bir de Lamia anlattı ve ilave etti:

“O günden sonra kayınpederim çok derin araştırma yaptı. Ne camide ne de başka bir yerde onların dinlerini veya dillerini rencide edecek hiçbir konuşma yapılmamış.” Dilşat Hanım’a dönerek, devam etti. “Kayınpederim çok endişeli, sadece bizim aile için değil, padişahlığın durumu hiç iç açıcı değilmiş. Dışarıdaki düşmanlar sıkıştırıp duruyorlarmış, bununla da yetinmeyip, içerideki azınlıkları fişekliyormuş. Onlara çeşitli vaatlerde bulunuyorlarmış. İmparatorluğu hem içten hem dıştan yıkmak için. En çok da Ermeniler üzerinde oynuyorlarmış. ‘Bizler için gittikçe büyüyen bir tehlike olmaya başladılar. Kendi kendilerine sebepler icat edip durmadan olay çıkarıyorlar’ diyor.”

“Kaynatan çok haklı. Bilmez mi o, akıllı, tecrübeli, devlet ricâlinden. Ama biz ne yapabiliriz onu bilemiyorum” diyen Dilşat Hanım, Beyaz’ın getirdiği vişne şerbetini içmeye başladı. Sıdika bir ara, Lamia’ya döndü:

“Harput'ta ne var ne yok hayatım?” dedi. Lamia omuzlarını silkerek:

“Ne olsun hayatım! Günün konusu Ermeniler. Herkes onları konuşuyor.” Sıdika'nın beklediği cevap bu değildi. Ama üstelemedi, üsteleyemedi.

Güz yine bütün cazibesiyle gelmişti. Ama tabiat bu sene bütün olayları şiddetli yaşıyordu. Dışarıda hem soğuk hem de çok şiddetli bir rüzgâr vardı. Harput'un kayalarına çarparak korkunç uğultular çıkaran rüzgâr, insanları ürkütüyordu. Yere yatıp kalkan, bahçedeki ağaçların hışırtısı da bu uğultuya karışıyordu. Dilşat Hanım bu âni bastıran soğuktan nasibini almış, yatıyordu. Aynı şekilde Firdevs de. Yani evin en büyüğü ile en küçüğü yataktaydı. Hastalarla uğraşan Sıdika uykusuzdu. Ama rahat bir uyku da uyuyamıyordu. Bir sağına bir soluna dönüyordu. Bir ara dalmıştı ama şimdi de kâbus halinde rüyalar görüyordu. Uyanmaya çalışıyor, uyanamıyordu. Birden fırladı, gözlerini oğuşturdu ve odasının Harput yoluna bakan penceresine koştu. Sıdika durmadan gözlerini oğuşturuyordu. Galiba gördüklerinin gerçek mi rüya mı olduğunu anlamaya çalışıyordu. “Bu rüya değil galiba!” dedi. Harput'tan inen bir fayton, konağın önünde, pencereden rahatlıkla görünebilecek bir yerde durmuştu. İçinden siyah, uzun bir palto giyinmiş, başında kalpağı olan biri indi. Konağa ve özellikle pencereye bakıyordu. Sıdika titremeye başlamıştı. “Bu o. Bu o” dedi. Evet Hacı Hayri Bey'di.

Sıdika iyice görebilmek için eğildi, yüzünü cama dayadı. Hacı Hayri Bey'in o sevgi dolu bakışlarını gecenin karanlığında gayet net olarak görüyordu sanki. Hacı Hayri Bey, sağ kolunu kaldırdı. Elini salladı. Bu bir veda işaretiydi.

Sıdika o anda fark etti. Taa içinden hissetmişti. Bu Hacı Hayri Bey'i son görüşü olacaktı. Hacı Hayri Bey, istemeye istemeye arabaya bindi ve uzaklaştı.

Sıdika araba gözden kayboluncaya kadar arkasından baktı. Sonra şuursuzca pencerenin önündeki kanepeye oturdu. "Tıpkı rüyamdaki gibi" diye düşündü.

Rüyasında çocuklarının içinde olduğu bir fayton, bir kenarı uçurum olan bir yolda hızla gidiyordu. Başlarında yetişkin biri yoktu. Çocuklar faytonun kenarına tutunup yarı bellerine kadar sarkarak anneleriyle oyun oynuyorlardı. Sıdika onları yakalamak için bütün hızıyla koşuyordu. Ama o koştukça araba da hızlanıyordu. Ve aniden ayağı bir taşa takılarak düştü. Kalkmaya çabalarken çocukları birdenbire yanında belirdiler, hâlâ gülüyorlardı. Araba hızla gitmeye devam ediyordu. Bu sefer de içinde siyahlar giymiş bir erkek vardı. Sıdika rüyasını ve sonrasını uzun uzun düşündü. Rüya görmek nasıl bir şeydi acaba? Her rüyanın böyle bir gerçek tarafı oluyor muydu? Sıdika camın önünde ne kadar oturdu bilmiyordu. Firdevs'in ağlama sesiyle kendine geldi. Ayağa kalkarken, "Bir de kaynanamı yoklayayım" dedi.

Birkaç gün geçmeden Firdevs iyileşmişti. Ama Dilşat Hanım bir türlü toparlanamıyordu. Hatta gün geçtikçe daha iştahsız, daha bitkin bir hal alıyor, yataktan çıkmıyordu. Gittikçe, etrafla ilişkisi de azalıyordu. Sıdika'yı en çok korkutan da buydu zaten.

Hekim çağırılmasına şiddetle karşı çıkıyordu. Sıdika çok üzgündü. Ve korkuyordu. "Kaynanam benim için yaşadığım odanın ayakta kalan tek duvarı" diye düşünüyordu. O duvar da çökmemeliydi. Karar verdi. Onun isteği dışında da olsa hekim çağıracaktı. Ve hemen Feyzo'ya Harput'a gidip, Ermeni doktoru alıp getirmesini istedi. Gerçi halkın

Ermeniler'e karşı her geçen gün güveni kayboluyordu ama, başka hekim de bilmiyorlardı. Yaşlı adamın da o ana kadar yanlış bir hareketi görülmemiştir, ikindiden sonra hekim geldi. Dilşat Hanım biraz kızmıştı ama pek tepki vermedi. Sıkı bir muayeneden sonra:

"Biraz fazlaca üşütmüş, kendisini sıcak tutun, iyi besleyin ve bu ilaçları yaptırım. Nasıl verileceğini de altına yazıyorum" diyen hekime, Sıdika endişeyle sordu:

"Hekim efendi Hanımannem iyileşecek değil mi?" Hekim başını yana eğerek,

"Gelin hanım ben Allah degülüm loo. Gördüğüm kadarıyla korkulacak bir şeyi yok" dedi.

Dilşat Hanım bir aydır yataktaydı. Ne ilaç ne bakım fayda etmiyordu. Küçük Bey anasının hastalığının ilk birkaç günü eve erken gelmiş, anasıyla ve etrafıyla ilgilenmişti. Ama bu süre uzayınca yine sefil hayatına dönmüştü. Ermeni doktor bir kere daha gelmişti, sonra Elaziz'de yeni yeni adını duyuran genç bir hekim çağırılmışlardı. Ama boşunaydı. Sıdika'nın gösterdiği ihtimam ve sevgi, Saray köyde dilden dile söyleniyordu. Ama koca çınar artık yataktaydı. Dilşat Hanım:

"Sıdika bugün cuma mı?"

"Evet Hanımanne."

"Evdeki hizmetkârların hepsi cuma namazına gitmesinler. Veya erken dönsünler. Yok, yok sen bana Bekir'i çağirt. O yeter" dedi.

Bekir yarım saat içinde gelmişti. Dilşat Hanım onu görünce gülümsedi. Yanındaki yer minderini işaret ederek:

"Buraya gel otur oğlum" dedi. Bekir denileni yaptı. "Seninle uzun konuşacağım. Ben gittikten sonra" der demez Bekir ve Sıdika,

"Allah korusun!" diyerek sözünü kestiler. Dilşat Hanım, eski otoriter sesiyle:

“Sözümü kesmeyin, sadece dinleyin. Allah bu konuda kimseyi korumaz.” Biraz durdu, başı ucunda ayakta duran Sıdika’yı işaret ederek, “Bu tazeyi, bütün çocukları ve bu konağı sana emanet ediyorum.” Sıdika sonunu dinleyemedi gözlerinden yaş boşanmıştı. Koşarak salona çıktı. Dilşat Hanım, Bekir’le yarım saat kadar konuştu. Bekir odadan çıktığında gözleri dolu doluydu. Sıdika’ya bakarak:

“Gelin hanım ben konağın çevresindeyim, gerektiği an burada olurum” dedi. Sıdika:

“Peki Bekir ağabey,” diye cevaplandırdı. İlk defa Bekir’e ağabey diye hitap etmişti. Bilinçli değildi ama güvenilebileceği çok az kişiden biri olduğuna o da inanıyordu. Dilşat Hanım:

“Sıdika Sıdika!” diye sesleniyordu. Sesi güçsüz ama hâlâ otoriterdi. Sıdika hemen odaya girdi.

“Şimdi de sen otur bu mindere, bir günde bu tip iki konuşma fazla ama yarın da çok geç olabilir” dedi. Sıdika bir şey söylemek istedi, ama Dilşat Hanım:

“Sen de Bekir gibi dinle, sözümü kesme.” Sıdika bir taraftan elini kaynanasının saçları arasında gezdirerek ona sevgisini göstermeye çalışıyordu. Dilşat Hanım:

“Kızım, seni hakikaten kızım gibi sevdim. Kızımı belki sadece kanımdan canımdan olduğu için sevecektim. Ama seni, beğendiğim için, güvendiğim için, asaletin, bağlılığın, sabrın daha birçok meziyetin için sevdim. Sana çok daha mutlu bir hayat verebilmek için çabaladım ama muvaffak olamadım. Benden sonra hayatın çok daha zor olacak, biliyorum. Dayanmak zorundasın, sabırla çocuklarına duyduğün olağanüstü sevgiyle. Sabır ve sevgi sende fazlasıyla var. Ama güç konusunda o kadar emin değilim. Çocuklarına ve sana zarar verecek herkesi hayatından çıkart. Kapıya at demiyorum. Ama onları yok farz et. Kendin karar ver. Ve

kendin uygula. Senin ve çocukların geçimini, bu uçsuz bucaksız servetten hiçbir şey kalmasa bile; ki öyle gözüküyor, sana verdiğim servet değerindeki ziynetlerle, kimseye muhtaç olmadan yapabilirsin. Ziver yetişinceye kadar. Sonrası kolay olacaktır. O size bakacaktır. Sakın ziynetlerini oğlum olacak o sefile kaptırma. Sen kendini Saraylı Küçük Bey'in zevcesi olarak değil, Saraylı Dilşat Hanım'ın gelini olarak hatırla. O zaman ihtiyacın olan gücü de bulacaksın. Ben her şeyimi sana helal ediyorum. Sen de bana et" dedi. Sıdika sessiz sessiz ağlıyordu. Gözlerinden akan damlalar birleşmiş, çenesine doğru iki küçük derecik oluşturmuşlardı. Konuşmak istiyordu ama konuşamıyordu. Zorlukla:

"Sana her şey helal olsun, anam benim" diyebildi ve koşarak mutfağa girdi.

Konak halkı, o gecenin sabahında, Beyaz'ın çılgınlıklarıyla uyandı. Sıdika bir an ne yapması gerektiğini bilemedi, sonra Nergis'e döndü, başını hafifçe kaldırdı.

"Çocukların hepsini giydir ve mutfaktan bolca yiyecek al. Pembe'ye götür. Nineleri konaktan çıkıncaya kadar da getirme. Birisi bana aceleyle Bekir ağabeyi göndersin" dedi, ağlamıyordu. Şimdi ağlamak zamanı değildi. O Saraylı Dilşat Hanım'ın geliniydi.

Dilşat Hanım'ın ölümünün üstünden üç ay kadar bir zaman geçmişti. Artık konaktaki hayat asla eskisi gibi değildi. O değirmeni döndüren su gibi, yağmuru oluşturan bulut gibi bir şeydi. Yokluğuyla birçok şey de yok olmuştu. Sanki konak konaklık vasfını yitirmiş gibiydi. Her şey daha hızlı bir şekilde kötüye gidiyordu. Ve fareler batan gemiyi terk etmeye başlamışlardı. Başı Feyzo çekti. Bir sabah:

"Gelin hanım, konakta artık eskisi gibi iş yok. Benim köyde bir fakirhanem var, oraya taşınmayı düşünüyoruz. Ne dersin?" diye sordu. Fakirhanenin methini Sıdika önceden

duymuştı. Benim diyen ailelerin sahip olamadıkları kocaman bir ev. Ehh! Feyzo da etraftaki birçok insan gibi, Küçük Bey'e geç vakitlerde bulduğu rakılar, kurduğu gizli sofralar, aşiftelerden taşıdığı haberlerle düzenini kurmuştu. Artık konağın ona verebileceği fazla bir şey yoktu. Belki şimdi onun konağa vermesi gereken bir şeyler olabilirdi. Ama bu tip insanlar sadece alırlardı. Vermeyi bilmezlerdi. Sıdika:

"İstedğin zaman gidebilirsin" dedi. Başka da tek kelime etmedi. Feyzo'nun konaktan taşındığını gören Bekir, hemen Sıdika Hanım'ın yanına gelmişti.

"Gelin hanım, Feyzo alt kattan çıkıyormuş, izin verirseniz ben taşınayım. Daha bir köyün içinde olmak istiyorum da" dedi. Sıdika son cümlelerin uydurma bir sebep olduğunu biliyordu. Gayesi kendilerini yalnız bırakmamak, Dilşat Hanım'ın vasiyetini yerine getirmektir.

"Bekir ağabey, nereye ne zaman istiyorsan taşın. Senin yakınlığın bizim için çok önemlidir. Güveneabileceğim fazla kimsem yok" dedi.

Sıdika sabah erkenden salona, Beyaz'a kahvaltı için puf böreği hazırla demeye gelmişti. Akşam yatarken Ziver istemişti. Ziver son zamanlarda, özellikle ninesini kaybettikten sonra içine kapanmıştı. Pek az konuşuyor, pek bir şey istemiyordu. Bu isteği Sıdika'yı memnun etmişti. Bu yüzden sabah erkenden aşağıya inmiş, Beyaz'ı arıyordu. Küçük Bey'i çalışma odasında, çekmeceleri ve dolapları karıştırırken buldu. Sonra Dilşat Hanım'ın odasına girdi. Uzun süre orada da bir şeyler aradı. Salonda Sıdika ile karşılaşınca:

"Sıdika anamın ziynetleri nerede?" diye sordu. Sıdika böyle bir soru beklemiyordu.

"Ne ziyneti, ben bilmiyorum" dedi. Küçük Bey ısrarla:

"Sen yalan söylemeyi beceremezsin. Söyle biliyorsun" dedi. Sıdika cevap vermeyince, hızla orta kata yatak odası-

na çıktı. Sıdika da arkasından gelmişti. Etrafı gelişigüzel karıştıran Küçük Bey, birden hatırlamış gibi, banyoya girip, kilitli dolabı açmaya çalıştı. Bu sağlam ve iki yerinden kilitli bir dolaptı. Bir taraftan da tekmeliyordu. Yatağın yanında duran Sıdika'ya yaklaşip kolundan kelepçe gibi tuttu, canını acıtıyordu. Kocası bugüne kadar onu çok üzmüştü. Ama asla zor kullanmamıştı.

“Çabuk buranın anahtarlarını ver.” Sıdika başa çıkamayacağını anlayınca yastık kılıfının içine sakladığı anahtarları çıkardı. Ve fırlattı.

“Al kahrolasica. Bunları da zıkkımlan!” dedi. Yüzüne karşı hep kibar davranan Küçük Bey'in bugün başka bir çirkin yönünü görüyordu.

Küçük Bey dolabı açmış en alttaki büyük ziynet sandığını çıkarmıştı. Önüne oturup içinden altın ağırlıklı, yani satılınca para edecek bir kucak ziyneti aldı. Orada bulduğu, hamam bohçasının içine doldurarak odadan fırladı. Sıdika yatağın üzerine oturmuş ağlıyordu. Daha kaynanasını kaybedeli birkaç ay olmuştu. Küçük Bey yakında bunları da bitirirdi. Uzun süre ağladı. Beyaz odaya girdiğinde Sıdika hâlâ ağlıyordu.

“Ne oldu Sıdika?” Sıdika ağlayarak durumu anlattı. Beyaz ayağa kalktı, etrafa dağılan ziynetleri tekrar sandığa yerleştirdi. Sandığı kucakladı. Sıdika'ya:

“Bir daha istediğinde Beyaz'ın odasında dersin. Veya beni çağır. Ben ona gerekeni veririm” dedi.

Bu olayın üzerinden ancak on gün kadar bir zaman geçmişti. Kahvaltıdan önce, yatak odasından Küçük Bey'in sesi duyuldu:

“Sıdika! Sıdika!” diye bağıırıyordu. Ziver ve Firdevs henüz uyuyorlardı. Sıdika hemen yatak odasına çıktı.

“Ne var ne istiyorsun?”

“Anamın ziynetleri.”

“Haa onları Beyaz aldı. Onun odasında, çağırayım da versin” diyerek kapıya doğru yanaştı. “Beyaz, Küçük Bey senden bir şey istiyormuş. Yukarıya gel” dedi. İki dakika içinde Beyaz sağ elinde satır, sol elinde büyük bir bıçak, birbirine sürterek, içeriye girdi. Kapının önünde dimdik durdu. Kafasını havaya dikmiş bir vaziyette:

“Hayvan da yaşlı mıymış neymiş, onu parçalıyordum. Biraz zor oluyordu ama ben et parçalamasını çok severim” dedi. Küçük Bey bir adım geriye çekilir gibi oldu. Sıdika neredeyse kahkahayla gülecekti. İçinden, “Yarabbim ağlanacak halimize gülüyorum. Nihayet ben de sapıttım!” diye geçirdi. Beyaz devam etti:

“Ne istemiştin?” Küçük Bey aceleyle:

“Hiçbir şey hiçbir şey” diyerek, odadan çıktı. Çıkarken Beyaz’a değmemeye dikkat göstermişti. O günden sonra Küçük Bey bir daha ziynet lafını ağzına almadı. Sıdika, “Sahiden Beyaz’dan korkuyor. Keşke daha evvelden onun odasına koysaydım” diye düşündü.

Konak gittikçe sefalete sürükleniyordu. Firdevs ve Ziver hariç artık iki kız da bunu fark ediyorlardı. Bekir'in olağanüstü çabası, Beko'nun her yıl ana-babasının mallarından gelir olarak dışından tırnağından artırarak getirdiği birkaç altın bu konağı ve dört çocuğu geçindirmeye yetmiyordu. Sıdika güçlü olmaya ve kaynanasının nasihatini her an hatırlamaya çalışıyordu ama sadece güçlü ve iyimser olmak pek bir işe yaramıyordu. Hele hele kaynanasının ilk sene-i devriyesi yapılırken, Lamia'nın sessizce eğilerek:

"Biliyor musun? Hacı Hayri Bey ölmüş. Buraya getirmemişler. Payitahtta bir kapı dediler, şey galiba Edirnekapı, oraya gömülmüş" demesiyle Sıdika son sözleri duyamadan yıkıldı. Bayılmıştı. Salondaki kalabalık kaynanasının acısına yorumlamıştı. Gerçeği ve bu büyük aşkı tek bilen, tek anlayan Lamia'ydı. Söylediğine bin pişman olmuştu. "Ama bu saklanamaz ki birgün birinden muhakkak duyacaktı" diye düşündü. Lamia o gün ve ondan sonraki gün arkadaşına yaklaşmak, acısını ve sırrını paylaşmak için çok çaba gösterdi ama boşunaydı. O günden sonra Sıdika, Hacı Hayri Bey adını yüksek sesle hiç anmadı ama Harput yoluna gözlerine dikip sabahlara kadar ağladığı sayısız gece yaşadı. Hacı Hayri Bey'in ölümünü duyduğu gün, biri elini göğsüne sokmuş, kalbini ve güzel olan her şeyi söküp almıştı. Kocasının gençliğini, güzelliğini, hayata bağlılığını yok etmişti. Dilşat Hanım'ın ölümü ile güvenini, sığınağını kaybetmişti. Sıdika bu acı ve yokluklarla boğuşarak, dünyaya getirdiği dört çocuğu büyötmeye çalışıyordu. Ve sadece otuz iki yaşındaydı...

Sıdika'nın tek mutluluk duyduğu şey, çocuklarının bütün bu yaşananlara rağmen, fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı

olmalarıydı. Küçük Hanım artık bir genç kız havasına bürünmüştü, uzun boylu, zarif ve zamanının kadınlarına göre çok kültürlüydü. Annesine yardımcı olmak için elinden geleni yapıyordu. Dilşat da aslında çok zeki bir çocuktü. Ama o bulunduğu anı mümkün olan en iyi şekilde yaşamak isteyen tiplerdendi. Gülmek, güldürmek, birilerine şaka yapmak zevk aldığı şeylerin başında geliyordu. Muhammet Ziver çok akıllı, ağırbaşlı ve cesur bir genç olacaktı. Daha şimdiden zabıt olup hem ailesini hem de imparatorluğu korumak hayalleri kuruyordu. Aslında çocuk haklıydı da, Osmanlı İmparatorluğu'nun durumu da bu konakla uyum içindeydi. Her geçen gün kötüye gidiyor ve çöküyordu. Yabancılar toprak ve çeşit çeşit haklar veriliyordu. Bu durum Doğu'nun ücra köşesinde bile hissediliyor ve dile getiriliyordu. Firdevs ise henüz küçüktü ama çok iyi huylu, söz dinleyen, annesini, ablalarını ve ağabeyini çok seven, paylaşmayı bilen bir çocuktü. İşte Sıdika zaman zaman bunları düşünerek, "Çok şükür Yarabbim, yolun sonunda bir ışık huzmesi var galiba" diyerek yüreğine su serpiyordu.

Sıdika kaç gündür, kocasıyla konuşmak için fırsat kolluyordu. Dilşat Hanım'ın ölümünden sonra Küçük Bey anasının odasında yatmaya başlamıştı. O gece sabaha karşı o odanın kapısı kapanmıştı. "Galiba evde" diye düşünen Sıdika dikkat kesilmiş bekliyordu. Kahvaltı sofrası kurmaya çalışırken, o odayı da kontrol altında tutuyordu. Nihayet kapı açıldı. Rakı kokusuyla beraber Küçük Bey de çıktı. Sıdika:

"Konuşmamız gerek" dedi. Sesinin otoriter ve kararlı havasına kendi de şaşmıştı.

"Ne hakkında?"

“Konak ve babası olduğun dört çocuğun ihtiyaçları hakkında” dedi ve devam etti:

“Üçüncü kattaki çiçek bahçesinin tabanı çökük, yani bu kattaki çiçek bahçesinin tavanı. Artık oraya çıkmaya korkuyoruz. Evin duvarlarının onarılması, temellerin sağlamlaştırılması ve daha bir sürü iş. Bir şeyden korkmuyorum, çocuklarımın başına çökecek tek derdim o” dedi. “On sekiz köyün beyi, Küçük Bey’in konağı ve çocukları bu vaziyete mi düşecekti?” Küçük Bey:

“On yedi köydü” dedi. Sıdika’nın, beynine kan hücum etmişti. Çıldıracak gibi oldu. “Bu adamın içkiden beyni eridi galiba!” diye düşündü ve hırsla:

“Bak o zaman haklısın, on yedi köy kime yeter ki?” Küçük Bey aceleyle:

“Tamam bir şeyler düşünürüz” diyerek çıktı. Ve hem bu konuda hem de başka konularda hiçbir zaman hiçbir şey düşünmedi.

Sıdika son çare olarak, Çinto’ların büyük oğlunu çağırdı.

“Bu konağın geliri kime veriliyor? Kaynanam vefat ettiğinden beri bu konağa akçe girmedi.” Çinto’ların oğlu bir ağa edasıyla:

“Gelir mi kaldı gelin hanım! Kalan kırıntılar da Küçük Bey’in metreslerine yetmiyor” dedi. Sıdika yüzüne şiddetli bir tokat yemiş gibiydi. “Bu saygısız adamı hiç çağırmamalıydım” diye düşündü. Kış çok şiddetliydi. Konağı ısıtmakta çok zorlanıyorlardı. Bazı yerleri kullanmamaya başlamışlardı. Böylece odun, kömür daha az harcanıyordu. Bekir her türlü ihtiyacı gidermeye çalışıyor, zaruri olan birçok şeyi de hallediyordu. Birden Sıdika’nın aklına bir fikir geldi. Beyaz’la beraber yukarıya odun çıkaran Bekir’e:

“Bekir ağabey, sen bu harcadığın paraları nasıl temin ediyorsun?”

“Gelin hanım siz onun için üzölmeyin. Bana Dilşat Hanım epeyce altın bıraktı. Eh konağın ufak tefek gelirlerini de ben alıyorum. İdare ediyoruz işte.” Sıdika inanmıştı. Demek kaynanası sadece vasiyet etmemiş, Bekir’e bir şeyler de bırakmıştı. Ama ne kadar giderdi ki! Bir ara, çocuklarının üstüne çökecek korkusuyla, ziynetlerini elden çıkarıp, konağı tamir ettirmeyi düşündü. Ama ya daha kötü günler olursa kaygısıyla vazgeçti. Zaten konu konağı tamir ettirmekten ziyade, bu konağı döndürmekti. O geliri nereden bulacaktı? Aslında Bekir’e verilmiş altın veya gelen bir gelir yoktu. Bekir insanlığın eşsiz bir örneğini vererek vefa borcunu ödemeye çalışıyordu.

Birkaç gün sonra Sıdika salonda dalgın dalgın otururken, Beyaz telaşla geldi.

“Sıdika kapının önünde kılığı kıyafeti pek de hoş olmayan iki adam var, seni görmek istiyorlar” dedi. Sıdika biraz şaşkın kapıya doğru gitti. Adamlardan yaşlıca olanı:

“Hanım, Küçük Bey bu konağı fırıncılara sattı. Bir haftaya kadar yıkılacak. Konağı boşaltmanız lazım.” Sıdika sadece “Nee?” diyebilirdi. Düşmemek için kapının kenarına tutundu. Beyaz, adamlara döndü.

“Biriniz alt kata inip, Bekir Bey’i buraya çağırın” dedi. Kendisi Sıdika’yı kolundan tutarak, sedirin üzerine yatırdı. Bekir aceleyle çıkmıştı. Adamlar işin ciddiyetini pek kavrayamamışlardı. Onlara bir görev verilmişti, onu yapmaya çalışıyorlardı. Aynı şeyleri gayet sakın Bekir’e de anlattılar. Bekir adamlara döndü.

“Tamam siz gidin, ben sizi sonra ararım. Yeriniz nerde?” Yine yaşlısı cevap verdi.

“Odun Meydanı’nda Fırıncı Rıza dersiniz beni hemen gösterirler. Ama bizi aramanıza gerek yok. Haftaya perşembeye konağı yıkmaya geyeceğiz. O zaman görüşürüz.”

Bekir de neredeyse Sıdika kadar kötü olmuştu. Şimdi bu dört çocuk ve bu genç kadın ne olacaktı? O hırsıyla doğru Tiyatura Nuriye'nin kapısına gitti. Haspanın konağı pırıl pırıl ayaktaydı. Ve soylular gibi kapısında hizmetçiler vardı. Kapıyı şiddetle vurdu.

Orta yaşlı bir kadın çıkmıştı, Bekir emin bir tavırla:

“Hemen çık söyle, Küçük Bey buraya insin.” O kadar kesin konuşmuştu ki kadın itiraz edemedi, hemen gitti. Biraz sonra Küçük Bey kapıda göründü.

“Hayrola Bekir?” Bekir içinden, “Henüz yeterince sarhoş değil, iyi!” dedi.

Olanları anlattı. Küçük Bey gayet sakin dinliyordu. Bitince:

“Eee ne olmuş? Evimi satamaz mıyım?” Bekir sinirleniyordu. Zaten çok kızgın ve üzgündü.

“Tabii satarsınız. Dört çocuğunuzu ve genç karınızı bir dam altına yerleştirdikten sonra.”

“Bundan sana ne?” der demez, Bekir sağ gözünün üstüne şiddetli bir yumruk indirdi. Kendini kaybetmişti, neresi rastlarsa sille yumruk indiriyordu. Tiyatura Nuriye'nin kocası ve yanında duran adam, elinden zor aldılar. Bekir sinir içinde atına atladı ve doğruca Perçençe gitti. İçinden de, “Bu dayak işini daha önce yapmalıydım hem de sık sık” diye düşünüyordu. Ne Küçük Bey ne Tiyatura Nuriye'nin kocası, ne de adamları Bekir'i şikâyet edebildiler. Zira Küçük Bey'in o saatte orada ne işi olduğunu kadıya anlatmak çok zor ve tehlikeliydi. Herkes bilse bile...

Bekir, Beko'yu tüken önünde buldu. Bekir'i görünce Beko telaşlanmıştı.

“Evde konuşalım Beko, uzun mesele” dedi. Beko fena halde korkmuştu, yürürken dönüp dönüp Bekir'e bakıyordu.

“Hasta falan yok, değil mi?” diye sordu. Bekir:

“Hayır hayır” diyerek, Nazo’nun yaptığı kahveden içerken, olanı biteni anlattı. Beko:

“Bak Bekir gakkoş, bu iş ergeç olacaktı. Çok üzüldüm ama zaten bekliyordum. Artık onlar o konak ayakta kalsa bile döndüremezler. En iyisi gelip baba evine yerleşmeleri. Ben hemen bu evi elden geçirir, boya ve badanasını yapar, temizletirim. Salı günü sabah orada olurum.” Bekir de aynı fikirdeydi.

Bekir ancak akşamüstü Saray köyüne gelebildi. Konakta heyecan ve merakla bekleyen Sıdika’ya:

“Bacım” dedi, biraz duraladı yine, “Bacım çok üzgünüm ama doğruymuş.” Sıdika zaten doğru olduğunu biliyordu. Ama ne yapmalıydı? Çok bitkin görünüyordu. Sendeler gibi oldu. Gözleri dolu doluydu ve elleri titriyordu.

“Galiba baba evine, Beko’nun yanına yerleşmekten başka çaremiz yok” dedi. Bekir’in içi sızlamıştı. Bir an “O iti keşke öldürseydim” diye düşündü. Hemen arkasından, “Neyi değiştirebilirdim ki? Burada olmak, hapiste olmaktan iyidir. Bu genç kadına yardımcı olmalıyım” dedi.

“Bacım bence de en akıllısı bu olur. Artık Küçük Bey diye birisi yok. Bu aileyi sen ayakta tutacaksın. Ben şahsen ölünceye kadar emrine amadeyim.” Sıdika:

“Esağfirullah,” dedi ve devam etti. “Ne zaman taşınmalıyız?”

“Zannederim en geç salıya. Sakın üzülmeye orada hayatınız çok daha kolay olacaktır. İnanın bana” diyerek aşağıya indi.

Sıdika, Beyaz, Bekir’in karısı ve bir yıldır babasının evine giden Nergis eşya toplamaya çalışıyorlardı. Sıdika birçok şeyi alamayacaktı. Onları da kendine şu anda yardımcı olan kimselere bırakıyordu. İletişim araçlarının hemen hemen

hiç olmadığı o devirde haberler nasıl bu kadar hızlı yayılıyordu bilinemez. Ertesi günü olayı duyan Lamia ağlayarak geldi. Hakikaten çok üzgündü. Yardımcı olmak istiyordu. Ama nasıl? Onu bilemiyordu. Yapabileceği hiçbir şey yoktu. Kendince bir şeyler söylüyordu:

“Bak Sıdika debdebe, zenginlik insana hiçbir şey vermiyor. Bunu bizzat sen yaşadın. Belki çok daha mütevazı bir hayatın olacak, ama kendi hayatını kendin yöneteceksin. İpler senin elinde olacak. O kocan olacak köpeği de sakın götürme” dedi.

Salı sabahı erkenden uyanmışlardı. Kahvaltı bile etmeden, Lamia ile Kemal de geldiler. Beraber kahvaltıya oturdular. Küçük ayakta durmuş, bahçeyi seyrediyordu. Kemal’le kaçıp hocasını buldukları günü hatırladı. Kemal nasıl da kendisini sıkıştırıp öpmüştü! Küçük seni anneme söyleyeceğim deyince, o da hocasına gittiklerini söyleyeceğini hatırlatıp Küçük’ü korkutmuştu. Aslında Küçük de annesine söylemeyecekti. Kemal’e karşı bir şeyler hissediyordu. Kemal de aynı duygular içindeydi. Ve çocuklar bugün birbirlerini son kez gördüklerini de hissediyorlardı. Hem bulundukları durum Küçük’ün onuruna dokunuyor. Hem de başlamadan bitmeye mecbur olan bu masum aşk için üzülüyordu. Sıdika, Küçük’ün yanına yaklaştığında yanaklarından yaşlar aktığını gördü. Sessizce yanından uzaklaşıp mutfağa girdi.

Öğlene doğru dört tane at arabası eşya yüklenmişti. Beko ilk arabanın önüne binerek hareket etti. Sıdika son bir defa evi dolaştı. Gözleri kıpkırmızı, rengi sapsarıydı. Hızla salona indi. Kışlık bahçenin kapısından bahçeye baktı. Hayri Bey’in ılık sesini duyar gibi oldu. Sedirde kaynanası her zamanki yerinde oturuyor gibiydi. “İşte koltuk merasimindeki kalabalık da burada” diye düşündü. Sonra, “Çıldı-

rıyorum galiba” diyerek arkasını döndü. Ve dayanamadı, tekrar etrafa göz gezdirdi. “Ben bu konağa çok şey gömdüm” diyerek, bahçeye inen merdivenleri ikişer ikişer indi. Lamia ve Kemal bahçedeydi. Bekir yine birileriyle konuşuyordu. Dikkatle bakınca, evi yıkmaya gelen iki adamı gördü. “Bunlar perşembe günü gelmeyecekler miydi?” diye düşünürken, adamın Bekir’e söylediklerini duydu. “Başka işler de aldık da bir an evvel gitmişlerse başlayalım dedik.” Bekir de cevap olarak, “Tamam biz uzaklaşalım sonra başlayın” dedi. Sıdika, Lamia ve Kemal’i öptükten sonra faytona atladı. Çocukları özellikle konağı görmemeleri için faytonun kapalı tarafına oturtular,

Beyaz’la kendisi karşıya geçti. Biraz uzaklaşmışlardı ki bir gürültü duyular. Sıdika üçüncü katın damının çöktüğünü gördü. Aynı anda Küçük de eğilmiş bakıyordu. Bir an göz göze geldiler. Ana kızın gözlerinde donmuş gibi duran damlalar vardı.

Çocuklar babalarını, Sıdika da kocasını ne sormuş ne de aramıştı. Firdevs bir ara:

“Anne biz artık buraya gelmeyecek miyiz?” diye sordu. Muhammet Ziver hemen atıldı:

“Sen ne anlayırsız kızsın. Artık anneannemin evi bizim evimiz, ben de evin erkeği olacağım. Annemi üzecek sorular sorma” dedi. Sıdika oğlunun yüzüne baktı. Çocuk bu beş gün içinde, beş yaş büyümüş gibiydi. Yüzünden üzgün olup olmadığı anlaşılmıyordu.

Üçüncü Bölüm

Bir haftadır yerleşiyorlardı. O koca konağı, buraya yerleştirmek kolay iş değildi. Bu olaydan memnun olan tek insan vardı, o da Nazo. Koşuşturuyor, yardım ediyor, çaylar kahveler yapıyordu. Ev hiç de fena olmamıştı. Mütavazı ve sevimliydi. İşleri bitmiş sayılırdı. Gerisi yavaş yavaş olacak şeylerdi. Kapının çalındığını duyan Beko koştu. Köyün muhtarı ve yanında bir adam, ortalarında da yine zorlukla ayakta duran Küçük Bey vardı. Sıdika da merakla kapıya gelmişti.

“Buyurun muhtar efendi.” Muhtar biraz durakladı:

“Gelmeyelim kızım. Küçük Bey’i şehirden iki adam getirdi. Galiba biraz içkili, evi bulamamış. Bana getirdiler. Ben de bizzat gelip, sizi de bir sorayım bir ihtiyacınız var mı diyeyim dedim. Babana sonsuz saygım ve sevgim vardı” dedi. Sıdika:

“Sağolun, bir şeye ihtiyacımız yok. Yorulmuşsunuz.” Muhtar elini havaya kaldırarak:

“Eh hadi kalın sağlıcakla” diyerek ayrıldı. Çocuklar da dahil herkes üzölmüşü. Beko:

“Sıdika Hanım bu nerede yatacak?” Sıdika tiksinerak Küçük Bey’in yüzüne baktı, “Artık metresleri de kovdu, eh ne yapsınlar bunu, fırıncılardan aldığı para ancak bu kadar idare etmiştir. Başımın belası.” Sonra cevap bekleyen Beko’ya döndü.

“Beko ne olur Nazo’yu kızların yanına gönder. Bu senin tarafta Nazo’nun odasında zıbarsın” dedi.

“İyi düşündün Sıdika Hanım. Bu işe Nazo da çok seviyecek” diyerek Nazo’ya sesledi.

“Nazo eşyalarını topla, kızların yanına taşınyorsun.” Üç kız birden koşuştular...

Muhammet Ziver, hem ailesini hem memleketini kurtarmak hevesi ile, ki bu sıralarda Osmanlı İmparatorluğu Birinci Dünya Muharebesi içinde yer almıştı, hem de nine-sine verdiği söz doğrultusunda, zabıt olmaya karar vermişti. Erzincan'daki askeri okula başladı. Mustafa Efendi'nin büyük oğlu Rahmi de iki sene evvel oraya başlamıştı. Sıdika çok üzgündü ama başka çareleri de yoktu. Babasından kalan sulu bağ ve üç dört parça tarlayla, çok mütevazı bir hayat yaşamalarına rağmen zorlanıyorlardı. Eğer malın mülkün yoksa başka geçim yeri aramak lazımdı. Oğlu da bu yolların en onurlusunu seçmişti. Küçük ise hakikaten güzel bir genç kızdı. Ama onda öyle bir hava vardı ki, ister istemez herkese bir bey kızı olduğunu hatırlatıyordu. Üstelik çok da kültürlüydü. Kadınların hemen hepsi, genç erkeklerin de çoğu yanında zayıf ve sönük kalıyordu. Bu yüzden birçok hayranı olmasına rağmen, kimse kolay kolay istemeye cesaret edemiyordu. Kesrik'ten zengin bir ailenin oğluna ısrarla istemişlerdi. Ama Sıdika oğlanın içki içtiğini duyunca küplere binmiş, "İrgat olsun, beş parasız olsun ama içki içmesin" diye hemen reddetmişti. Dilşat da güzel bir kızdı. Daha mütevazı görünüşlü, neşeli ve samimiydi. Onun değişmeyen bir hayranı vardı. Mustafa Efendi'nin küçük oğlu Remzi. Bu aileyi asla terk etmeyenlerden biriydi. Ziver askeri okula gittiğinden beri pek sık gelemiyordu. Ama biraz düşününce sebep yaratması zor olmadı. Beko'ya okuma-yazma öğretmeye başlamıştı. Beko da sahiden hevesliydi. Firdevs tipik bir ev kızıydı ve oldukça küçüktü. Nazo, anasının köyünden iyi bir kısmet çıkınca evlenmiş gitmişti. Ara sıra geliyordu. İhsan isminde bir de oğlu vardı. Küçük Bey ise yine devamlı sarhoştı.

İki yıl evvel Hacı Hafız Ağa'yı da kaybetmişlerdi. Onun da Sıdika'ya az da olsa yardımı oluyordu. Daha doğrusu arada sırada insafa gelip, aslında, Sıdika'nın hakkı olanın bir kısmını iyilikte bulunurmuş gibi veriyordu. O konakta da eski tat yoktu. Mustafa Efendi bir kalem efendisiydi, cabbar bir insan değildi. Hele hele köylülerle asla uğraşmıyordu. Suyuna el koyuyorlar, tarladaki ekinini kaldırıyorlar, bostandaki karpuzunu topluyorlardı. Belki bunları yapanlar azınlıktaydı ama cahil insanların dostluğundan pek bir şey çıkmasa da, düşmanlıkları tehlikeli ve yıldırıcı olurdu.

Nihayet Mustafa Efendi, Rahmi'yi karşısına alıp:

“Oğlum ben bu köylülerle başa çıkamıyorum. Okulu bırakman lazım. Yoksa koca servet elden gidecek. Al bunu da” diyerek, yeni alınmış kaliteli bir çiftmeyi uzattı. Rahmi korkusuz bir gençti. Ailesinden haraç alınması, onun sineye çekeceği bir durum değildi. Ve çok başarılı olduğu mektebine epeyce bir tazminat ödeyerek ayrıldı. Bu olaydan birkaç gün sonra okuldan riyaziye öğretmeni ile beraber, en samimi arkadaşı Celâl, Hacı Hafız Ağa'nın konağına gelerek, Rahmi'nin geri dönmesi için Mustafa Efendi'yi ikna etmeye çalıştılar ama başarılı olamadılar. Rahmi aslında kararsızdı. Ama onun fikri de pek kaale alınmayacaktı zaten. Evin büyük oğluydu. Bu görev ona düşüyordu.

Osmanlı İmparatorluğu her gün biraz daha zayıflıyordu. Galiba savaş devam ediyor, müttefikleri de imparatorluk da yeniliyordu. Bir sabah Remzi duvardan atlayarak geldi. Heyecanlıydı.

“Biliyor musunuz, biz muharebe de yeniliyormuşuz. Durumumuz hiç iyi değilmiş” dedi.

“Sen bunları nereden biliyorsun? Padişah mı söyledi?” diyen Dilşat yine işin şakasındaydı. Remzi gayet ciddi:

“Hayır, geçen gün ağabeyimin arkadaşı Celâl geldi ya, o ağabeyime bir gazete getirdi. İstanbul’dan gelen bir hocaları getirmiş. Padişahlığa karşı olan gençler çıkarıyormuş. Ve padişahı suçluyorlarmış. Ayrıca köylerden durmadan asker toplanıyormuş. Aslında ben de yazılmayı düşünüyorum” dedi. Remzi’nin askere falan yazılmaya niyeti yoktu. Hem büyüdüğünü hem de korkusuz olduğunu anlatmaya çalışıyordu.

Bu konuşmayı mutfaktan duyan Sıdika bir an korktu. “Ya oğlumu da muharebeye alırlarsa?” Ama hemen, “Hayır almazlar. Oğlum daha küçük” dedi ve, “Keşke içerde zıbaran şu herifi alsalar, daha genç sayılır. Kır olasıca kırkına bile gelmedi” diye geçirdi içinden.

Bu evde, zaten zor olan hayat her geçen gün daha da zorlaşıyordu. Küçük dikiş dikmeye, Dilşat iğne oyası yapmaya başlamışlardı. Firdevs henüz küçüktü. Ve çok zayıftı. Bu yüzden olduğundan daha da küçük gözüküyordu. Sadece annesine ev işlerinde yardımcı olabiliyordu.

O gün Sıdika:

“Beko, Bakkal Nazım’dan iki okka un iki okka da şeker al da yarın anamın seneyi devriyesi. Hepsi için bir hatim indirelim. Sabriye’ye söyledim. Babam hatimi indirir biz de toplanır duasını yaparız” demişti. Beko, Sıdika’ya, “Peki” dedi ve çıktı.

“Selamünaleyküm Nazım Efendi, birkaç şey alacaktım da.” Nazım biraz duraladı.

“Bak Beko, Sıdika Hanım’a ve çocuklarına çok saygı duyarım. Ama borçlar çok fazlalaştı. Peşin paran varsa veririz” dedi. Beko şaşırmıştı.

“Ne borcu Nazım Efendi? Onların alışverişlerini ben yaparım ben de hep peşin alırım. Biz paramız varsa alan insanlardanız” dedi.

“Doğru, sen almadın ama evin begi, aylardır alıyor. Rakı, leblebi vs.” dedi.

“Bak Nazım Efendi. O kadın didinip, dört çocuk bakıyor. Bir de o hayırsızın rakı parasını ödeyemez. Ona veresiye hiçbir şey vermemeliydin. Bu senin suçun ama bu seferlik ödeyeyim. Bundan sonra asla ödemeyiz. Aha bu ağalar da şahit olsun” dedi. Dükkânda Mama Ağa’nın büyük oğlu İbrahim Efendi, yanında da Baba Faik, vardı.

“Nazım Efendi Beko çok haklı. O hanım kadın ondan çok çekti. Sakın ola ki bir daha vermeyesin.” Hatta Baba Faik hırsını alamadı. “Zıkkım içsin!” diye devam etti. Beko onlar için oldukça yüklü sayılan borcu üzümlere kapattı. “Bununla kaç gün idare ederdik?” diye de içinden hesapladı. Ama Sıdika üzülmeyin diye hiçbir şey söylemedi.

Gece yarısı ardı arası kesilmeyen silah sesleriyle uyanmışlardı. Beko hemen ayağa kalkarak, “Bir bakayım” dedi. Sıdika çabucak önüne geçti.

“Beko bu evde tek erkek sensin, ben ve kızlarım sana dayanmışız. Sakın çıkma. Bizi düşün” dedi. Beko hemen oturdu. Sıdika’yı üzecek bir şey yapmasına imkân yoktu.

Tam o anda duvardan Remzi atlamıştı. Yine çok heyecanlıydı.

“Sakın ışıkları yakmayın. Ermeniler gene ayaklanmışlar. Köyün gençleri toplanmış. Ağabeyimi çağırdılar. Ben sizi korumaya geldim” dedi. Silah sesleri sabaha kadar devam etti. Sıdika ve kızlar bayağı korkmuşlardı. Geceyi korku ve merakla geçirdiler. Gün ışıdı. Şimdi de Rahmi damın üzerinden eğilmiş, avluya bakıyordu. Sıdika:

“Ne var Rahmi? Köyde neler oluyor? Çok korktuk” dedi. Rahmi hemen aşağıya atladı.

“Remzi’ye bakmıştım. Ermeniler, Sıdika bibi, Ermeniler. Kendi memleketimizde rahatımız huzurumuz kalmadı.

Dün kasapgilin Osman'la birkaç arkadaşı göllü bağın orada oynarken, çocuk değil mi, köyün mezarlığına doğru gitmişler. Orada yere inen bir merdiven görmüşler. Üstü ağaç dalları, toprak, taş gibi şeylerle örtülüymüş. Çocuklar merak edip inmişler, bir de ne görsünler. Bir orduya yetecek kadar silah ve cephane, hepsi de Rus yapımı. Elllerine birer silah alıp çıkmışlar. Göllü bağdan çıkan Hacı Mahmut Efendi, çocukları görüp, ellerinden silahları almış. 'Sakın bu gördüklerinizi kimseye söylemeyin. Sonra sizi öldürürler' diye tenbihlemiş. Meğer bütün civar köydeki Ermeniler, bu işin içindeymiş. Cuma günü erkekleri camide basıp, yok ettikten sonra kadın ve çocukları öldüreceklermiş" dedi. Sıdika: "İyi de oğlum biz onlara ne yaptık ki?" Rahmi bir miralay tavrıyla:

"Sıdika bibi, bizim bir şey yapmamıza gerek yok. Onlar yabancıların da kışkırtmasıyla, güya buraları alıp, üzerinde devlet kuracaklarmış. Şimdi tam da Osmanlı'nın zayıf anı, harp içinde. Herkes bir şey koparmaya çalışıyor." Sıdika, Lamia'nın sözlerini hatırladı. Kaç yıl evvel müftünün söyledikleri çıkıyordu. Rahmi devam etti:

"Biz onlardan erken davrandık. Silahlarını aldık, köyde eli tutan herkese dağıttık. Sonra bir bir Ermeni evlerinden erkekleri toplayıp camilere, eski mahalle mektebine kapat-tık. Ermeniler bu cuma katliamını bütün Osmanlı'nın her yerinde, yani Ermeniler'in çok olduğu yerlerde planlı bir şekilde yapacaklarmış. Allah'tan kolluk kuvvetleri haberini almış da böylece büyük bir facia önlenebildi" dedi. Sıdika heyecanla:

"Peki onları ne yapacaksınız? Öldürecek misiniz?" Rahmi hafifçe gülerek:

"Olur mu Sıdika bibi? Toplarken bile çok üzüldük. Yıllardır bir arada yaşıyoruz. Çoğuyla bir sofrada oturmuşlu-

ğumuz var. Ama böylece de bırakamayız. Bakalım köydeki büyükler ve şehirdeki devlet ricalinden olanlar ne diyecekler?” Sıdika yalvarır gibi:

“Rahmi ne olur kimseyi öldürmeyin” dedi. Rahmi:

“Öldürmeye öldürmeyiz ama büyüklerin de dediği gibi, bu korkuyla da bir arada yaşayamayız. Onlar için de bizim için de en zararsız şekli bulmamız gerek.” Sonra Remzi’ye dönerek, “Hadi ulan, karı gibi buralarda oturma. Silo ile beraber Vertetil’e gideceksin. Tosun Ağa’ya bir mektup götüreceksin. Aslında Silo’nun elinde de bir mektup var ama o saçma sapan bir şey. Çünkü Silo’nun kimin tarafında olduğunu tam olarak bilemeyiz. Sen mektubu Tosun Ağa’ya gizli ver ve esas haberin bu olduğunu söyle.” Ağabeyinin sözü biter bitmez Remzi ayağa kalktı. Biraz da kızgın:

“Ben karı gibi saklanmadım. Sıdika bibimi ve kızları korumaya geldim. Vertetil’e de hemen gıderim.” O ana kadar sesini çıkarmadan dinleyen Beko söze karıştı.

“Remzi sen için rahat git, ben buradakileri canım pahasına da olsa korurum. Haa Rahmi Bey, Ermeniler’in başında kim varmış?”

“Hani şu Meşhur Şair Hacı Hayri Bey’in şiirindeki herif.” Küçük atıldı:

“Hacı Hayri Bey benim hocamdı. Hangi şiiri?” Rahmi okumaya çalıştı.

*“Ermenistan olmuş diye kurar iken hülyayı,
Sebepten oldu gözü yaşlı ağzı eğri b... Nişan
İşte tüfek işte lüver işte sana martini,
Ermeniden bey mi olur? K.....in Artin’i”*

Rahmi bazı kelimeleri atlayarak söylemişti. Ne de olsa genç kızlar vardı. Ve devam etti:

“Zannederim ki yaşlanmış da olsa yine bu civarı, Artin idare ediyor.”

Sıdika, Hacı Hayri Bey’in adını duyunca eli ayağı buz kesilmiş, titremeye başlamıştı. Sıcak bir çay almak için mutfığa doğru yürüdü.

Ondan sonraki birkaç gün içinde Ermeniler’in Rusya sınırına kadar götürölüp, oradan da sınır dışı edilmeleri kararı verilmişti. Onlar da zaten isyanları başarılı olmazsa, en yakın neresiyse Rusya veya Suriye gibi yerlere kaçmayı planlamışlar. Bunun için köylerden korkusuz, iyi silah kullanan erkekler seçildi, Ermeni erkeklerinin genç olanlarının elleri arkadan bağlandı. Kadın ve çocuklar için mümkün olduğu kadar at arabası hazırlandı. Erzurum’a doğru yola çıkıldı. Yol üstündeki köylerden de kafileye katılacaklar vardı. Ve geçilen her yerden yiyecek, içecek alınacaktı. Köy halkının çoğu bu olaya üzölmüşlerdi. Ermeniler’le komşuluk yapmış, iyi günde, kötü günde beraber olmuşlardı. Ermeni kadınlar da bu olaydan hiç memnun kalmamışlar, hatta bazıları biz asla böyle bir şey yapmak istemedik diye yeminler etmişlerdi. Çoğu doğruyu söylüyordu ve samimiydi.

Kafile Perçenç’ten ayrıldıktan üç-beş saat sonra, Sıdıklar’ın tüken önüne doğru olan yan duvarları vurulmaya başlanmıştı. Burada bir Ermeni aile oturuyordu. Nişan, babası, karısı Şiran ve erkek kardeşi Kirkor. “Şu anda evin boş olması gerekirdi” diye düşündüler. Ne yapmaları lazım diye tartışırken, Dilşat dayanamadı:

“Gidip bakacağım anne.” Sıdika kesin bir tavırla:

“Deli olma belki bir tuzaktır. Şu ara Ermenilerden ve onlarla ilgili yerlerden uzak durun” dedi. Dilşat sesini çıkarmadı. Ama anası sofaya girer girmez, merdiveni duvara dayayıp Şiranlar’ın avluya eğildi. Şiran yerde iki büklümdü. Doğum sancısı tutmuştu galiba. Dilşat:

“Siz nasıl burada kaldınız? Hadi seni bize götüreyim. Böyle doğum yapamazsın” dedi.

“Ben ve kaynatam saklandık. Ben doğum yapmak üze-reydim, kaynatam da zaten çok yaşlı ve hasta. Gitmesine imkân yoktu” diyerek kıvranıyordu. Dilşat:

“Ama sizi arabaya bindirirlerdi. Yürümezsiniz ki” dedi. Kadın cevap vermeden bağırmaya başlamıştı. Dilşat, “Bun-ları konuşmanın artık bir faydası yok” dedi ve aceleyle ana-sını çağırdı. Bütün ev halkı bir olup, Şiran’ı bu tarafa geçir-diler. Kayınpederini kimse görmemişti. Sıdika sofada Şiran’ın başucundaydı. Hemen sular kaynatıldı, bezler hazırlandı. Beko ile Dilşat, Şiran’ın evine tekrar inip daha önce hazırlanmış, bebek bohçasını aldılar. Dilşat bohçayı alırken, yaşlı adamın mutfağın karanlık bir köşesinde yattı-ğını fark etti. Dilşat şaşkındı. Kimseye bir şey söylememele-ri gerekiyordu. Sıdika:

“Beyaz ben doğurdum ama hiç doğum yapılan kimseyi görmedim. Ebeyi de çağıramayız ne yapacağız Yarabbim?” dedi. Beyaz gayet sakin.

“Ben bir ebe kadar tecrübeliyim. Korkma sen” diyerek kollarını sıvadı. İlk doğum olmasına rağmen Allah hepsine yardım etmiş, doğum çabucak gerçekleşmişti. Güzel bir kız çocuğuydu. Yıkayıp kundaklayıp anasına uzattılar. Şiran gözlerinden yaş akarken:

“Hangi dünyaya doğurdum bilmiyorum. Onlara yapma-yın, bu insanlar bize bir şey yapmadılar diye çok yalvardık. Çok utanıyorum. Bu durumda bile bana yardım ettiniz. Çok utanıyorum!” diyerek ağlıyordu. Sıdika sağ elini Şiran’ın omzuna koyarak, “Sen bunları düşünme! Asla hepinizin öyle olmadığından eminiz. Ben zamanında genç bir Ermeni kadın tanımıştım. Ondaki mertliği başka hiç kimsede görmedim. İnsanlar oyuna geldiği gibi, milletler

de gelebiliyor. Ben bebeğe şekerli su yapayım. Beyaz da sana bir cacurum kavursun” diyerek, mutfağa gitti. Kızlar odalarını boşaltmışlardı, o oda en dipte olduğu için, Şiran ve çocuğunun daha emniyette olacağını düşünmüşlerdi. Ev halkı korku içindeydi.

Aradan beş-altı gün geçmişti. İkindiden sonra, Beko avluda, bugünlerde yavrulaması beklenen sarı inekle uğraşıyordu. Dış kapının hafif hafif vurulduğunu duydu. Bugünlerde zamansız kapı çalınmaları, ani gürültüler insanları ürkütüyordu. Hiç kimse kendini güveninde hissetmiyordu. Beko hemen koştu, kapıyı açtı. Bir kadın, orta yaşlı bir adam, bir kız, bir de erkek çocuk kapının önünde duruyorlardı. Kadın pususunu açtı, oldukça genç ve güzeldi.

“Sıdika Hanım’ın evi değil mi?” Beko bu kafiledekilerin hiçbirini tanımamıştı.

“Evet burası” dedi. Kadın çekingen bir tavırla:

“Ben Kadriye, onun yanında çalışmıştım. Saray köyündeki konakta. Belki hatırlayamaz. Ama beni muhakkak görmeli. O zaman hatırlayacaktır” dedi. Beko ister istemez Sıdika’yı çağırdı. Sıdika dikkatle kadına bakıyordu, evet bir yerden tanıyordu. Gözlerini kısarak tekrar baktı. Genç kadın:

“Hatırlayamıyorsun galiba. Çok uzaktan geldik. Hepimiz çok yorgunuz girebilir miyiz.”

“Aa tabii buyurun.” Avluya girdiklerinde kadın başını açtı. Sıdika birden tanıdı. Bu yıllar evvel Hayganoş’un elinden kurtardığı Katina idi. Tam Katina diyecekti ki, kadın konuşmaya başladı.

“Asil hanımım ben Kadriye hatırlamadın mı? Yanında çalışmıştım. Bu kocam bunlar da çocuklarım” dedi. Sıdika, Katina’ya yaklaştı, boynuna sarıldı.

“Hatırlamaz olur muyum? Sen kaynanama uzaktan akraba oluyordun. Bir ara evde çalışan azdı da bir müddet bize yardım etmiştin. Yanımızda filan çalışmadın canım” dedi. Katina, Sıdika’ya öyle hayran, öyle minnet dolu bakıyordu ki...

“Her zamanki gibi çok asil, çok büyüksün” dedi. Mutfığa giden Sıdika’nın arkasından gelerek ellerini tuttu. Gözleri doluydu ama ağlamıyordu.

“Gidecek başka bir yerim yoktu. Sizi önce Saray köyünde aradım ama konak bile yerinde yoktu. Zorlukla buraya gelebildik” Sıdika sözünü keserek, “Bizi bırak Kadriye sen kendini anlat. Ömrüm boyunca seni merak ettim” dedi.

“Karanlık basmıştı,” Kadriye mutfağın kapısına gözlerini dikmiş, o anı yaşıyor gibi anlatıyordu. Güzel gözlerinde korku ve endişe vardı. “Malatya’ya gidişimi öğrenmişsinizdir. Malatya’nın büyükçe bir köyüydü. Köye girdim. Bir sokağa saptım. Sokağın başında büyükçe bir kapı vardı. Uzun süre çalıp çalmamakta tereddüt ettim. Ama başka çarem yoktu. Çaldım. Genç bir adam açtı. Ona Erzurum taraflarından geldiğimi, kimsesiz olduğumu, çalışacak ve bu geceyi geçirecek bir yer aradığımı söyledim. Her işi yapabilirim, para da istemiyorum bana yatacak bir yer ve yaşayacak kadar yiyecek verin yeter dedim. Adam halime acımış olacak ki kolumdan tutup, ahırların olduğu tarafa götürdü. Ekmek, süt ve bir battaniye getirdi. O gece bütün hayatımı o gence anlattım. Bana, ‘Senin adın Kadriye’ dedi. Ve gördüğün kocam o adam işte. Gerçi beni ailesine kabul ettirmek için çok uğraştı ama sonunda kabul ettiler ve sevdiler. Çok da iyi yaşıyorduk. Durumumuz iyiydi. İki de nurtopu gibi çocuğumuz vardı. Taa ki kör olasınca bizimkiler bu işi çıkarıncaya kadar. Bu iki gün içinde köyde hızla, Şükrü Ağa’nın karısı da Ermeni’ymiş lafı yayıldı. Aslında

ben Müslüman da oldum. Sahiden adım da Kadriye. Ama kaynım oralardan biraz uzaklaşmamız gerektiğini, en az bir-iki sene başka bir yere, bir Müslüman aile olarak gitmemizin bizi tehlikeden uzak tutacağını söyledi. Haklıydı. Gerçi biz zaten Müslüman bir aileydik ama yine de başımıza bir şeyler gelebilirdi. Kaynım bize bir araba temin etti. Tıpkı oraya gittiğim gibi, yine karanlıkta, yine kaçarak ayrıldım. Cenub-ışarka gitmeyi düşünüyoruz. Orada daha karışık bir ahali varmış. Aralarında kayboluruz. Ama bizi buraya kadar getiren, emmisinin oğlu, birkaç gün içinde kaynımın tedarik edebileceği kadar para getirecek. Eh iki çocukla yeni bir yere yerleşip düzen kuracağız. Kolay değil. İşte sizden ricamız, bu para gelinceye kadar bizi burada barındırmanız.” Sıdika bu çaresiz insanlara asla “hayır” diyemezdi.

“Tabii Kadriye, bu konuda tedirgin olma. Gücümüz yettiği kadar sizi korur ve barındırırız. Ama sana bir şey soracağım. Kocan benimle olan hikâyeni biliyor mu? Veya ne kadarını biliyor?” Kadriye gayet kesin bir tavırla:

“Hepsini biliyor. Yalan üzerine yuva kurulmaz. O beni bağışladı. Ama ailesine söylememekte ısrar etti. Belki de haklıydı. Onlar yaşlı insanlar ayrıca gelenek ve göreneklerine bağlılar, kaldıramayabilirlerdi” dedi. Sıdika avluya çıkarak, Beko’yu çağırdı.

“Beko senden yine bir ricam var. Bu aileyi birkaç gün barındırmamız gerek. Sen şu körolasının odasına çık da senin odaya bunlara yer yatağı yapalım ne olur” dedi. Beko elini Sıdika’nın omzuna atarak:

“Sıdika Hanım bu gibi işler için canını sıkma. Tabii ki yatarım. Senin misafirlerinin başımın üstünde yeri var” dedi.

Sabah, Beyaz’la Katina kahvaltı sofrasını kuruyorlardı. Küçük Bey, ayak yolundan çıkmış elini, yüzünü yıkıyordu.

Birden Katina'yı gördü. Gözlerini kısmış dikkatle bakıyordu. Katina da onu görmüştü. Hemen başını çevirdi. Ve içi sızladı. "Hey gidi Küçük Bey sen bu hallere düşecek adam mıydın? Ya bu eşsiz kadın ya bu her biri ayrı güzel üç genç kız. İnsanlar nasıl bu kadar iradesiz olabiliyorlar Yarabbim" diye içinden geçirdi.

Biraz sonra Sıdika'nın yanına yaklaşan Küçük Bey:

"Sıdika misafirlerimiz kim? Ben tanıdım ama çıkartamıyorum" dedi. Sıdika bir tokat indirmeyi çok isterdi. Ama bu adam kocası ve çocuklarının babasıydı.

"Hanımannemin uzaktan akrabası. Bir ara konakta çalışmıştı. Kadriye hatırlamadın mı?"

"Haa doğru ya nasıl da unutmuşum" diyen Küçük Bey kendi odasına çıktı.

Gece, Sıdika, Katina'ya Şiran'ın durumunu anlatmıştı. Ama Şiran'a Katina'yı tabii ki anlatmadı. Şiran biraz tedirgin olmuştu. Sıdika, Beyaz'a dönerek:

"İçerden öteki misafirimizi de çağır da kahvaltı etsin" dedi. Adını anmıyordu. Birileri duyabilirdi. Özellikle Rahmi bu konuda çok titiz davranıyor, onların saklanmalarına yardım edilmesini istemiyordu. Biraz sonra Beyaz şaşkın bir vaziyette geldi.

"Sıdika! Sıdika misafir yok!" Sıdika şaşkın bir şekilde:

"Ne demek misafir yok?"

"Bayağı yok demek, ne bebek ne de kendisi yoklar."

"Peki tamam, yapacak bir şey yok, onu dışarılarda aramayız. Bizim başımız da belaya girer. Çok üzüldüm bebekli bir kadın, nereye gider nasıl gider? Ama bu olayı hepiniz şu anda unutun. Biz elimizden geleni yaptık" dedi. Ama Şiran'ı da ömrü boyunca meçak edecekti. Bundan emindi.

Dilşat, Firdevs'i de kendisine yardım etmeye ikna etmişti. Daha doğrusu tehdit ederek, bitişikteki yaşlı Ermeni'ye

yemek götürmesine yardımcı olmaya zorlamıştı. Dilşat duvardan atlıyor, Firdevs üsküre ile çorba, ekmek, o gün evden ne kaçırabilirlerse götürüyor yaşlı adama yediriyordu. Adam konuşmuyordu, herhangi bir harekette veya istekte de bulunmuyordu. Ama her gün birkaç lokma fazla yiyebiliyordu. Dilşat güçlenmesi için bir büyük üsküre de üzüm pekmezi götürmüştü.

Biriki gün sonra Katina'nın kocasının akrabası geldi. Onlara yüklüce bir miktar para getirmişti. Geldiği arabayı da onlara bırakacaktı. Araba yeni, atlar sağlıklı görünüyordu. Bir kahve içti ve vedalaşıp gitti. Ertesi sabah erkenden köy erkekleri namazdayken, Beko arabacı yerine oturdu. Katina'nın kocası da yanına. Katina ve çocuklar, arabaya bindiler. Özellikle bu saati seçmişlerdi. Karanlık olsa birinin dikkatini çekebilirdi. Hem aydınlık hem de sokaklarda kimsenin olamayacağı bir zamandı.

Her şeye rağmen bir soran olursa. Beko, "Dilşat Hanım'ın akrabaları. Maden'e gidecekler. Köy yolunu bilmiyorlar, köyden anayola çıkarıyorum" diyecekti. Katina, Sıdık'a ve çocuklara sıkı sıkı sarıldı. Ağlıyordu.

"Sizi hiç unutmayacağım ve hep dua edeceğim" dedi. "Ha eğer yolda misafirinizi görürsem arabaya alırım" diye de ilave etti.

Zorla geçinen aile bu arada bir sürü de misafir ağırlamıştı. Üstelik Küçük'ün Tatargilin büyük kızına diktiği ipek çarşaf öylece duruyordu. Bu akşama yetişmesi gerekti. Sıdık, Dilşat'a bağırdı:

"Hadi kızım ablana yardım et de şu dikişini bitirsin." Dilşat sinirlendi:

"Peki benim bu yazmamı kim yapacak? Bunu da bitirmem gerek." Sıdık tekrar etti. "Yavrum onunki acele..." Bir taraftan da eğilmiş, Dilşat'ın yaptığı iğne oyasına bakıyordu.

“Çok güzelmiş Dilşat aferin sana! Bunun adı ne?”

“Pamuk çiçeği anne. Bundan sonra ipeklerini de ben çekip boyayacağım. Daha çok kazanırız” dedi. Ve oyasını bırakarak ablasına yardım etmeye sofaya girdi. Akşamüstü çarşafı almaya geldiler. Küçük çarşafı gelen bohçaya koyup, Ferzani’ye verdi. Ve kırk akçe olan dikiş parasını alıp anasına uzattı. Sıdika parayı alıp doğruca sofada bulunan, Saray’dan getirdiği, sedef kakmalı küçük sandukanın başına gitti. “İçinde para kalmamıştır” diye düşünerek kapağını açtı. İç doluydu mecidiye. Bir an şaşırdı. İki tane de altın lira vardı. Önce bir afalladı. Sonra durumu kavradı. Bu Katina’nın işiydi. Hep söylediği şeyi yine tekrarlardı. “İnsan insan olmalı. Ne Ermeni ne Müslüman, ne Yahudi ne Kürt, yeter ki vicdanı olsun” dedi.

Sıdika’nın bugünlerde canını sıkan bir başka önemli mesele vardı. Muhammet Ziver’den uzun zamandır haber alamamıştı. Gerçi haberleşme çok zordu. Ama Ziver ne yapıp yapıp Erzincan’dan buraya gelen birini bularak, anasına bir haber iletliyordu. Bu daha çok, Rahmi’nin arkadaşı Celâl oluyordu. Muhammet Ziver askeri okula girince, onu, Celâl’le Rahmi tanıştırmıştı. Celâl çok akıllı ve başarılı bir gençti. Galiba bu kadar başarılı olmasından dolayı, mektep idaresi ona sık sık izin veriyordu. Celâl, Ziver’den birkaç yaş büyüktü. Ve iki sınıf üstteydi. Sıdika “Acaba Celâl bugünlerde geldi mi?” diye düşündü. Her gün yeni yeni moral bozucu haberler alınıyordu. Her yer Perçenç köyü kadar şanslı olmamıştı. Ermeniler’in birçok Müslümanı katlettikleri söyleniyordu. Muharebenin de kötü gittiği kesindi.

Nihayet birkaç gün sonra Muhammet Ziver’den mektup gelmişti. Celâl de bu günlerde izinli çıkamıyormuş. Osmanlı ordusu cephede çarpışırken bir taraftan da Ermeniler’le uğraşıyordu. Bu yüzden ne zabıtlere, ne de zabıt olacıklara

izin veriliyordu. Erzincan'dan gelen bir tüccar bularak, iki çocuk da ailelerine haber ulaştırmışlardı.

Mektup köy muhtarına verilmişti. Muhtar Beko'ya, "Sıdika Hanım bir şey göndermek istiyorsa bana versin ben ileteceğim" demişti. Bu mektup evin bir anda bayram havasına bürünmesine sebep olmuştu. Hemen bir cevap yazıldı. Cevizli orcik, bastık ve tütün sarılarak, küçük bir kutuya yerleştirildi. Beko aceleyle muhtara ilette.

Evdeki herkes Ziver'e gidecek mektup ve hediye ile uğraşırken birdenbire Dilşat fırladı.

"Çabuk Firdevs, biz ihtiyarı unuttuk. Adam çok acıkmıştır." Bugün tenceredeki Harput köftesinden de çalmışlardı. Dilşat duvardan atladi, elini uzattı ki Firdevs'in verdiği kabı alsın, arkasında şuursuz bir ses:

"Yine mi sen geldin Gücük Beg'in gızı!" diye bağırarak, yaşlı adam ona doğru geliyordu. Gözleri yuvalarından oynamış gibiydi. Dilşat elindeki üsküreyi fırlattığı gibi, can havliyle duvara atladi. Bunu nasıl başardığını kendisi de anlayamamıştı. Ama kaçmıştı. İki kardeş nefes nefese avluya indiler. Uzun süre ellerini göğüslerine bastırıp, sakinleşmeyi beklediler. Çok korkmuşlardı. Bu olayın üstünden iki gün geçmişti. Dilşat'ın umursamaz tavrının altında büyük bir acıma ve koruma hissi yatıyordu. İki gündür, yaşlı Ermeni'yi düşünmekten kendini alamıyordu. Ve nihayet, avluda ahır kapısının yanında duran Beko'ya yanaştı.

"Beko dayı sana bir şey söyleyeceğim. Ama kimseye, anneme bile söyleme" dedi.

Beko uzun uzun düşündü. Sıdika'dan bir şey gizlemek istemezdi ama ya Dilşat yanlış bir şeyin peşindeyse. Ona başka türlü mani olamam ki diye düşündü:

"Peki söz." Dilşat olayı başından son gün olanlara kadar bütün ayrıntılarıyla anlattı. Beko biraz durdu:

“Eee peki benden ne istiyorsun?”

Dilşat gayet normal bir şeymiş gibi, “O yaşlı Ermeni’ye bakmanı.” Beko içinden, “Az sıkıntımız varmış gibi, bir de Ermeniler çıktı...” dedi. Ama eğer Beko bu işi yapmazsa, Dilşat’ın tekrar oraya gideceğinden emindi. Beko:

“Peki. Sen burada bekle sakın arkamdan gelme” diyerek, duvardan atladi. On dakika geçmeden elinde, bir küçük tencere, iki üsküre, üç tane su bardağıyla döndü.

“Evde hiç kimse yok. Üstü başı da yok, o da kaçmış demek ki.” Beko elindekileri mutfığa götürürken, Dilşat ta annesi görmeden gelenleri yıkamak için aceleyle mutfığa girdi. Bir taraftan da söyleniyordu. “Vah vah şimdi ne olacak?” Beko sinirlendi:

“Eee yeter artık! İyiliğin bu kadarı da fazla. Onlar bizim kökümüzü kazımaya uğraşıyorlar. Biz onlar için üzülüp canımızı tehlikeye atıyoruz. Neyse inşallah Ermeni dost ve düşmanlarımızla ilişkilerimiz bitmiştir. Böylece...” dedi. Ama azıcık duraladıktan sonra ekledi. “Belki bizim ailenin bitmiştir. Ama bu milletin kolay kolay Ermeniler’le işi biteceğe benzemez.”

Artık havalar iyice ısınmıştı. Sıdika, Beyaz ve kızlar, sulu bağa gidiyorlardı. Kızlar da uzun zamandır çarşaf giyinmeye başlamışlardı. Beko’nun bugün başka işleri vardı. Sulu bağ adından da anlaşıldığı gibi, içinden değirmen suyu geçen, yemyeşil bir bahçeydi. Sıdika’nın babasından kalmıştı. Ve armutlarının güzelliğiyle meşhurdu. Bugün hem kalan dutları, hem de erken olmuş armutları toplayacaklardı. Bahçeye vardıklarında sıcakın da etkisiyle bayağı yorulmuşlardı. Suyun yanındaki armut ağacının dibine bir kilim sererek oturdular. Sıdika:

“Dilşat sen Firdevs’le bize birer kahve yap sonra işe başlarız.” Dilşat’ın böyle işlere pek isteği yoktu.

“Hayır anne ben dut silkeleyip, armut toplayacağım. Küçük Hanımla Firdevs yapsın” dedi. Kızlar itirazda bulunmadılar, hemen kalkıp, biraz ilerdeki ayvana gittiler. Burada günlük ihtiyaçları karşılayacak kadar eşya vardı. Tabak, çanak, tencere, cezve, hatta çay bile...

Tam o sırada bağın kapısından Remzi girdi. Köyden beri onları takip etmişti. Gülererek:

“Aa Sıdika bibi siz de burada mıydınız?” Sıdika biraz şaşırmıştı. Bugünlerde Remzi pek her yerde karşılarına çıkıyordu. Gerçi eve eskisi kadar sık gelmiyordu. Tabii kızlar da büyümüştü onun da artık aşık oynayacak zamanları çoktan geçmişti. İçinden “Zannederim bu Dilşat’ın peşinde” diye geçirdi. Ve devam etti. “Çok iyi bir çocuk. Keşke olsa bundan iyisine mi vereceğim?” Remzi’ye döndü.

“Remzi biz kahve içeceğiz. Sen de içer misin?” Remzi büyük yerine konmasına sevinmişti.

“Zahmet olmazsa bibi.” Sıdika ayvana seslenmek üzereydi ki Dilşat, “Ben yaparım” diye ayağa kalkınca Sıdika artık bu iki gencin arasında bir sevda başladığına iyice kanaat getirdi. İşin zor yönü şimdi kendisinin nasıl bir tavır takınması gerektiği idi? Remzi konuşmasına devam ediyordu. “Ak değirmene buğday vermiştik, öğündü mü diye bakmaya geldim. Buradan geçerken ses duydum da bir bakayım dedim” diye burada olma sebebini anlatıyordu. Remzi’nin gelmesine sevinenlerden biri de Beyaz’dı. Çünkü artık yaşlanmaya başlamıştı. Dut ağaçlarına tırmanmak zor geliyordu. Hepsini de Dilşat beceremezdi.

Akşam eve bayağı geç ve yorgun dönmüşlerdi, sabah da geç kalktılar. Sıdika kafasında binbir düşünce ile dalgın dalgın avluya çıktı. İçinden, “Bu kadar didinmeyle çok zor geçiniyoruz. Ziyetlerim de suyunu çekmeye başladı” dedi. Köyde sarraf veya kuyumcu da yoktu ki, sıkıştıkları zaman

ziynetlerinden birini rehin vererek birkaç meci diye alıyorlardı. Bunlardan çoğu geri verilmiyordu. Geciktiniz sıkıştık sattık, yok kaybettik bulamıyoruz bahanelerinin ardı arkası kesilmiyordu. Hele son bir broş gitmişti ki ona hepsi çok üzüldüler. Dilşat Hanım'ın da en sevdiği parçalar arasındaydı. Cemre Hanım'a kırk meci diye karşılığında rehin bırakmışlardı. Almaya gittiklerinde, geciktiniz, sıkıştık sattık bahanesiyle karşılandılar. Yapacak bir şeyleri yoktu. Cemre bu iğneyi Perçenç'te takamadı, ama Kesrik'e gelin gitti. Sonra Elaziz'e yerleşti. Ve hiç çekinmeden iğneyi takıp gezinmeye başladı. Gerek iğnenin güzelliği gerekse bir çoğu tarafından bilinen hikâyesinden dolayı, adı İğneli Cemre olarak anılmaya, hatta aile lakabı gibi kullanılmaya başlandı. Sıdika kafasında bunları düşünüyordu. "Neyse" dedi, "Ziver'im canımıza yetişir. Az kaldı."

Kapı epeydir çalınıyordu. Ama Sıdika epey dalmıştı. Beko içerden koşarak çıktı. Kapının önünde üç erkek vardı. Biri köyün muhtarı ama öbürlerini daha önce hiç görmemişlerdi. Avluda gem iskemlesinde çay içen Küçük Bey de adamlara bakıyordu. Muhtar, Beko'ya:

"Beko bu beg Amerikalı bu da tercüman. Antika eşya arıyorlar. Birisinden Küçük Bey'in evine bakın diye duymuşlar. Gerçi ben onlara artık bir şeyleri kalmadı dedim ama ısrar ettiler. Bir bakalım mı?" Herkesten önce Küçük Bey:

"Tabii tabii buyurun" dedi. Henüz çok erken olduğundan ayık sayılırdı. Adamlar girdiler.

Avludan sofanın eşiğine adım atan Amerikalı, "Beatifull! Beatifull!" diye bağırarak, eşiğe serili küçük Acem halısına eğildi. Artık neredeyse kullanılmayacak hale gelmişti.

Amerikalı dönüp tercümana bir şeyler söylemeye başladı. Tercüman:

“Bu halıyı çok beğenmiş, toprak boyanın en iyi örneklerinden. Pek bulunmuyor artık dedi ve ne istediğinizi sordu.” Küçük Bey hemen yanlarına koştu.

“Yüz” dedi. Tercüman söyledi ve tekrar Küçük Bey’e döndü.

“Doksan beş diyor.” Küçük Bey aceleyle atıldı.

“Tamam olsun.” Tercüman Amerikalı’ya dönüp söyledi. Amerikalı elindeki çantayı açtı. Ve Küçük Bey’in avcuna doksan beş İngiliz altını saydı. Bu bir servetti. Aile yeniden kurtulmuştu. Aslında Küçük Bey yüz meci diye demek istemişti ama, bir mucize olmuş, meci diye kelimesini söylememiştir. Adamlar halıyı toplarken Küçük Bey:

“Ben bir tüken önüne gideyim” diyerek aceleyle çıktı, hava kararmaya başlamıştı. Herkes, belli etmese de Küçük Bey’in dönüşünü bekliyordu. Ve akşam oldu hâlâ ortalarda yoktu. Beko tüken önüne gitti. Bakkal Nazım’a sordu.

“Evet” dedi. “Sabah geldi. Bana yine biraz borcu vardı. Onu verdi şehre ineceğini söyledi” dedi.

Bu olayın üstünden yirmi gün geçti. Hâlâ Küçük Bey’den bir haber yoktu.

Beko o gün Emoş’u görmeye gitmişti. Akşam eve yanında bir eşekle döndü. Kapkara çekik gözleriyle çok sevimli bir hayvandı. Kızlar eşeğin başına toplandı.

“Bu eşeği nereden aldın Beko?” diyen Sıdık’a:

“Emoşgilden, baharda eşekleri yavrulamıştı. Bugün gördüm ki bayağı büyümüş. Çok da sevimliydi. İstedim, memnuniyetle verdiler.” Dilşat atıldı:

“Bu eşek benim.” Küçük sinirlenmişti.

“Niye senin oluyor, sebep ne? Gerçi ben eşekle falan uğraşamayacak kadar büyüdüm ama niye senin?” Dilşat ellerini açıp omuzlarını silkti.

“Ben çok sevdim de ondan.” Firdevs de ablasından cesaret almıştı, o da itiraz ediyordu.

“Peki Beko sen bu eŖeęi niye istedin?” diyerek Sıdık a sözlerini kesti. Beko:

“Sizin için Sıdık a Hanım artık bağa falan giderken yoruluyorsunuz. Biner gidersiniz diye düşün düm de.” Sıdık a kızlara dönerek:

“Görüyorsunuz ya eŖek benimmiş. Boşuna kavg a etmeyin. Beko çok çok teşekkür ederim” diyerek mutfağa doğru gitti. Yüzünde bir gülümseme vardı. Bir taraftan da “Demek ki bayağı yaşılandım!” diye düşünüyordu. Onu seyreden Beko, “Neyse gülümsedi. Genç kızken ne kadar canlı, ne kadar neşeliydi. Zavallı gülmeyi unuttu” diye düşünüyordu.

Sıdık a her dakika günlerdir ortadan kaybolan Küçük Bey’i, daha doğrusu kendilerini yokluktan kurtarabilecek altınları düşünüyordu.

“Beyaz” dedi, “Acaba altınları ne yaptı?” Beyaz bu soruyu çok gereksiz bulmuş gibi baktı.

“Onu bilmeyecek ne var, zıkkımlanmıştır. Keşke önüne geçip elinden alsaydım. Ama bu hallere düştükten sonra az da olsa akıllanmıştır diye düşünüyordum hep. Kısmetimiz bu kadarmış. Üzn ie kendini Sıdık a farz et ki biz o Amerikalı’yı düşte gördük.” Bunu söylemek kolaydı ama evde hiç kimse böyle bir şey farz edemezdi. Dört gözle Küçük Bey’in geri dönmesini, hiç değilse altınların bir kısmını getirmesini bekliyorlardı.

Köyde büyük bir yas ve üzüntü hâkimdi. Ermeni olaylarının üstünden otuzsekiz gün geçmişti. Malatya’ya doğru, Ermeniler’i götürmek için-oniki silahlı köy genci çıkmıştı. Bunlardan ikisi, beş-altı gün sonra geri dönmüş t ü. Rahmi de onlardan biriydi.

Dün gece de sadece üç kişı geri dönebilmişti. Baba Faik’in yeğeni ile Ekşi’lerden bir genç, köye yeni yerleşmiş bir aileden kalan yedi genç Ermeniler tarafından katledil-

mişti. Sadece bu köyden yedi genç. Erzurum yakınlarına gidinceye kadar her köyden Ermeni grupları ve bunları götüren gençler kafiye katılmıştı. Hatta beş altı tane de jandarma onlara dahil olmuştu. Erzurum dışında konaklamak için durmuşlardı. Jandarmalar, hayatta kalabilen bu gençleri, ki sayıları sekiz veya onmuş, Erzurum'a iae temin etmek için göndermişlerdi. Alacaklarınızı alın ve yarın sabah burada olun diye tembihlemişlerdi. Kafile çok yorgundu. Artık nasıl olduysa tam olarak kimse bilemiyor Erzurum'dan döndüklerinde muhafızlık görevi yapan herkesin öldürüldüğünü, bazılarının toplu halde gömüldüğünü, bazılarının kanlar içinde ve açıkta yattığını görmüşlerdi. Ermeniler de ortada yokmuş. Ermeniler'in nasıl kaçabildiklerini hiç kimse çözememişti. Acaba Ruslar'dan bir yardım mı almışlardı? Sadece küçük bir köyden yedi genç ölmüştü. Aileleri ve köy halkı günlerce gözyaşı döktü. Ve bu gençleri asla kimse unutamadı. Yıllar sonra da acıları ve anıları hep yaşadı. Sıdika bu olaya çok çok üzölmüştü. Onu teselli eden bir tek şey vardı. Ya oğlu Ziver de köyde olsaydı. Muhakkak o da gidecekti. Gözüpek ve vatansever bir gençti. "Çok şükür Allahım" diye dualar ediyor, bir taraftan da ötekiler için gözyaşı döküyordu. Bu olay o kadar ağır basmıştı ki, Küçük Bey'i de altınları da neredeyse unutmuş gibiydiler.

Sıdika ne kadar Küçük Bey'i ve altınları unutmuş görünse de, yaşadığı her sıkıntı her şeyin üzerine tuz biber olan bu olayı hatırlatıyordu. Beyaz her gece içinden, "O sarhoşu o gece boğmalıydım" diye geçiriyordu. Gerçi sıkıntı yalnız, Sıdika'nın evinde değildi. İmparatorluğun her yerinde sıkıntı ve yokluk vardı. Hele savaş içinde olan birçok bölge yokluk, işkence ve düşman askerlerinin insafsız davranışlarıyla perişan haldeydi... Elaziz ve çevresi savaşa girmemişti ama

savaşın kavurucu rüzgârını her açıdan hissediyordu. Öğle yemeğinden biraz sonra Remzi gelmişti. Biraz sıkıntılıydı.

“Bize Celâl ağabey geldi. Osmanlı’nın artık yenildiğini, vatanın parçalara bölüneceğini, baştaki padişahın tahtını ve servetini korumak için düşmanlarla işbirliği yaptığını ve vatansever gençlerin padişaha karşı birleştiklerini söyledi” dedi. Sıdika:

“Acaba bu söyledikleri doğru mu?” diye sordu. Remzi heyecanla:

“Olmaz olur mu? Sıdika bibi o artık zabıt oldu” dedi, Sıdika memnun bir ifadeyle:

“Doğru ya seneye de Ziver olacak inşallah” dedi ve içinden, “Dayan Sıdika az kaldı bir sene ne ki?” diye geçirdi. Tam Remzi’ye, “Sen niye bize artık az geliyorsun?” diye soracaktı ki vazgeçti. Cevabını bildiği bir soruyu sorup da çocuğu zor durumda bırakmanın bir anlamı yoktu. Remzi hararetle devam ediyordu.

“Padişahımız memleket aleyhine birçok mütareke yapmış, millet kan ağlarken o yabancı düşmanlarımızın paşalarına sarayında balolar veriyormuş. Ama bizim okumuşlarımız ve gençlerimiz de doğrusu boş durmuyormuş. Hepsi birleşiyorlarmış.”

Kızlar da Sıdika da dikkatle dinliyorlardı. Sonra Remzi, birdenbire kalktı. “İşim var da” diyerek acele ile duvarın önündeki merdivene tırmanıp öbür tarafa atladı.

Remzi, Sıdika Hanımlar’a ailesinin ve özellikle ağabeyi Rahmi’nin baskısı yüzünden gelemiyordu. Rahmi, çok beğendiği halde sırf kültürlü ve açık sözlü diye Küçük’le evlenmeyi istemediği gibi, aynı şekilde Remzi’nin de Dilşat’la evlenmesini istemiyordu. Dilşat’ı da çok akıllı ama dik başlı buluyordu. Rahmi her yerde her konuda kendi üstünlüğünü kabul edecek insanlarla olmayı seviyordu.

Babası Mustafa Efendi de artık ona söz geçiremiyordu. Şimdi gözleri de görmemeye başlamıştı. Tedaviler cevap vermiyordu. Zaten sakın ve biraz da ürkek olan Mustafa Efendi, iyice kabuğuna çekilmişti. Evdeki genç kızlar da ağabeylerinin baskılarından bunalmaya başlamışlardı. Mürüvvet geçen gün duvarın üstünden bir sürü yakınmıştı. Herkes tarafından meziyet olan şeyler, Küçük ve Dilşat'ın aleyhine oluyordu. Sıdika, "Bu da bir şans" dedi.

Remzi'nin söyledikleri doğrudu. Elaziz'deki kolordu cepheye gönderilmişti. Askerlerin arkasından yakılan bir türkü dillerden düşmüyordu:

*"Havada bulut yok bu ne dumandır?
Mahlede ölü yok bu ne şivandır."*

Evet, mahallelerde ölü yoktu. Ama her mahallenin uzaklarda mezarı belli olmayan birkaç evladı vardı.

Sıdika bir tepsi içinde yeşil fasulye ayıklıyordu. Yine dalgındı, yine düşünüyordu. Kapı hafiften vuruldu. Beko bu zamansız misafirden pek de memnun olmamış gibi ağır ağır kapıya doğru gitti ve açtı. Birdenbire irkildi. Karşısında gözleri yarı kapalı, bir elinde iki şişe rakı, bir elinde de leblebi gibi duran bir torba ile Küçük Bey vardı. Sofadan çıkan Beyaz aceleyle koştu.

"Alma onu içeri! Cehennem olsun geldiği yere gitsin. Alma sakın" diye tekrarlıyordu. Sıdika zorla doğruldu, bir elini beline dayamıştı. Mantığı ve duyguları arasında kalmıştı. Yüzünde sonsuz bir acı ve çaresizlik vardı. Yavaş yavaş kapıya geldi.

"Al içeri Allah'ın belasını. Mezarda yatan kaynanamın kemiklerini mi sızlatayım? Yarın çok ünlü bir paşa olacak oğlum için babası ayyaştı, çöplükte öldü mü deditayım. Üç

tane genç kızım var, sokakta ölmüş bir sarhoşun kızını kim alır? Bu benim yüzümün karası. Silip atamayacağım bir kara. Alın içeriye” dedi. Beko kolundan tutup zorlukla odasına çıkardı.

“Altınlar nerede?” Küçük Bey anlamamış gibi yüzüne aval aval bakıyordu. Sonra ceplerini ters çevirdi. Gülerek:

“Bak bak hiçbir şey yok” dedi. Altınlardan geriye iki şişe rakıyla bir torba leblebi kalmıştı. Evde herkes üzgündü. Konuşacak, söyleyecek bir şey bulamıyorlardı. Ertesi günü Beko ile Mama Ağa’nın küçük oğlu Çapraz karşılaştılar. Esas adı Mustafa olan bu beye nedense köy halkı Çapraz adını takmıştı. Bu adla anılırdı. Çapraz:

“Merhaba Beko” dedi. “Küçük Bey nihayet döndü. Dün köy yolunda karşılaştık. Bu adam deli olmalı. Aklı başında bir insan böyle şeyler yapamaz” dedi. Beko:

“Şimdiki marifetleri ne?” Çapraz boynunu büküp elini sallayarak:

“Altınları aldığı gün koşa koşa Tiyatura Nuriye’ye gitmiş. Galiba içerde Nuriye’nin başka dostu varmış. Bunu içeriye almamış. Bence cebinde o kadar altın olduğunu da bilmiyordu. Bilse ne yapar yapar içeriye alırdı. Bu da o kırgınlıkla, doğru Diyarbakır’a gitmiş. Orada ne kadar bilmem ne varsa hepsiyle altınları yemiş. Gelirken de, Elaziz’in umumhanesindeki kadınlara birer çift kalos potin hediye getirmiş. Elinde bir torbası vardı. İki şişe de rakı zannederim. Altınlardan o kalmıştı.” Beko üzgün üzgün başını salladı.

“Evet ne yazık ki o kadar,” dedi. Ve eve doğru yollandı. Evdekilere hiçbir şeyden söz etmedi. Zaten onlar da altınların nasıl yendiğini biliyorlardı. Teferruatının bilinmesinde ne fayda vardı? Beko düşünüyordu. “Bu adam deliden de başka bir şey ama ne? Elaziz’deki umumhane kadınlarına kaloş potin almayı düşünüyor da evde üç genç kız ve dün-

yalar güzeli bir kadına birer yazma bile getirmiyor. Bu nasıl vicdan Yarabbim?" diyerek ahıra girdi. Kimseyle konuşmak da karşılaşmak da istemiyordu.

Ama Beko, ne yaparsa yapsın Küçük Bey'in bu hareketi-
ni kafasından silemiyordu. En sonunda karar vermiş gibi,
alçak sesle, "Evet evet o insan değil, bir başı, iki kolu, iki
şyağı var. Ama ne aklı ne beyni ne de vicdanı var. Böyle
insan olamaz o acayip bir mahluk" diye söylendi.

Rahmi'nin arkadaşı çiçeği burnunda zabıt olan Celâl,
arkadaşına vedaya gelmişti. Artık göreve başlayacaktı. Köy-
de her zaman et kesilmezdi. Hanife Bacı hemen bir horoz
kesmiş, Hayriye Hanım da içini ekşi nar ve soğanla doldur-
muştu. Suyuna bir bulgur pilavı bir de çorba yapmıştı. İki
arkadaş sofranın başındaydı. Rahmi arkadaşının askeri
kıyafetine çok imrenmiş ve okuldan ayrıldığına pişman
olmuştu. Ama bu konuda fazla da suçu yoktu. Kendi irade-
si dışında verilmiş bir karardı. Rahmi:

"Niye başlamıyorsun Celâl? Anamın yemekleri güzeldir.
Korkma" dedi. Celâl buruk bir gülümseme ile "Ben Hayriye
teyzemin yemeğini ilk defa mı yiyeceğim? Başka şeyler var
kafamda, çok önemli bir karar vermek zorundayım." Rah-
mi anlayamamıştı.

"Ne gibi?" Celâl üzgün bir tavırla:

"Bak" dedi. "Sana anlattıklarımın sonra durum daha
da kötüye gitti. Savaşta kesin yenildik. Padişah savaş sonra-
sı düşmanlarla Mondros Mütarekesi'ni imzaladı. Bununla
koca Osmanlı İmparatorluğu paylaşıldı. Oralar işgal altın-
daydı ama padişahlar bu anlaşmayla resmen o toprakları
yabancılar verdiler. Bir kısmı Fransızlar, bir kısmı İtalyan-
lar, şimal bölgelerimiz Yunanlılar vs. arasında bölündü.
Bunu Vahdettin kabul etti ama vatansever aydınlar, asker-
ler, gençler bir araya geldiler. Ve vatani kurtarmak için

savaşmaya karar verdiler. Bunların başında Anafartalar kahramanı Mustafa Kemal var. O da bir deniz motoruyla Samsun'a geçti. Şimdi birçok şehrimizde toplantılar yapıyor, yeni bir ordu ve yeni bir düzen kurmaya çalışıyor. Gözü pek ve korkusuz bir zabıt. Tabii işi çok zor, biliyorum" dedi ve durakladı. Rahmi:

"Eeee?"

Celâl tekrar anlatmaya başladı. "Senin anlayacağın ben hangi tarafta yer almalıyım? Kalbim ve aklım tabii ki Mustafa Kemal'in yanı diyor ama bir tarafta da kellemi koltuğuma almam lazım." Rahmi biraz durdu. Ve sonra gayet kesin bir tavırla:

"Arkadaşım seni çok severim ama sana şunu yap diyemem. Eğer ben senin yerinde olsaydım tereddütsüz Mustafa Kemal'in yanında yer alırdım" dedi. Celâl elini Rahmi'nin omzuna koyarak:

"İşte benim de böyle bir cevaba ihtiyacım vardı" dedi ve kararlı insanların rahatlığıyla iştahla yemeye başladı.

Sıdika'nın evinde de hayat her gün biraz daha ağırlaşarak devam ediyordu. Küçük gece gündüz dikiş dikiyor, Dilşat da iğne oyası yapıyordu. Anasına daha önce söylediği gibi, ipek böceklerini kendi yetiştiriyor, kozalardan ipeği kendi çıkarıyor ve kendisi boyuyordu. Yalnız Dilşat, ipek çıkarmak için kozaları kaynar suya her attığında, üzüntü duyuyordu. Çünkü kaynar suya atılmakta gecikilmiş bazı kozalardan kelek çıkacağını görmüştü. Bu demekti ki, tırtıllar içinde yaşıyorlardı. Ama yapabileceği bir şey yoktu. İpek elde etmenin yolu buydu. Dilşat yine avluda, yayvan ağızlı geniş bir tencerenin içine attığı kozaların arasında dolaştırdığı bir çöple, ipeği çekip duruyordu.

Sıdika, Muhammet Ziver'den epeydir haber alamamıştı. Zaten Celâl mezun olduktan sonra bu iş bayağı zorlaşmıştı.

Bu düşüncelerle boğuşurken, kapı sabırsızca vuruldu. Beko hemen fırlamıştı. Bekledikleri kimse yoktu. Avludaki herkes gözlerini kapıya dikmişti. Beko kapıyı açınca karşısında yeni üniforması ve bütün yakışıklılığıyla Ziver'i buldu. Avluda öyle bir çılgılık koptu ki bir anda duvarın üstünde Remzi düşercesine hopladı.

Büyük bir sevinç yaşanıyordu. Sıdika ağlıyordu. İlk defa sevinç gözyaşları döküyordu. "Sevinçten ağlamak da bayağı güzelmiş" diye düşündü. Oğluna kavuşmuştu. Hem de artık kurtulmuşlardı. Oğlunu döndürüp döndürüp bakıyordu.

"Yavrum Allah seni nazardan saklasın. Ne kadar da yakışıklısın?" dedi. "Aç mısın yavrum ne yemek istersin? Yıkanmak ister misin? Kızlar, Küçük odayı Ziver için hazırlayın, o tek yatıp rahat etsin." Ziver gülerek:

"Anacığım sakın ol. Yorgun değilim, temizim ve tokum. Bu millet ne durumda olursa olsun zabitini aç bırakmaz. Kendi lokmalarını verirler. Üzülme! Sadece, az şekerli bir kahve isterim" diyerek, avluya kurdukları küçük sedirin üzerine oturdu. Herkes avluda bayram havasındaydı. Küçük Bey hariç.

Sıdika bu gece de sevinçten uyuyamamıştı. Hemen mutfaka geçti. "Oğluma taze erişte kesmeliyim. Haa biraz da su böreği yapmalıyım. Azıcık da çörek, daha o nasılsa uyanmaz. Ama malzemelerimiz var mı acaba?" diye söylenirken Beko mutfaka başını uzattı. En az Sıdika kadar mutlu ve heyecanlıydı.

"Bir şey lazım mı Sıdika Hanım?" dedi.

"Bir bakayım Beko. Hem artık bana Sıdika Hanım deme, ben sana Beko diyorsam sen de bana Sıdika diyebilirsin. Sonra, paramız var mı ki?" diye sordu. Beko:

"Var var böyle günde para olmaz olur mu? Avludaki taş toprağı paraya çeviririm" dedi.

“Neyse her şey varmış. Biraz tereyağı al, Çapraz’lara uğra da İkbâl Hanım’dan birkaç tandır ekmeği iste, oğlumun geldiğini de söyle. Bizimkisi bayattır. Onlar daha dün yaptırdı” dedi. Ve Beko’nun arkasından bakarak, “Allahım bu adam ve bu büyük aşkı olmasa ben şimdiye kadar ne yapardım” dedi. Şimdiden sonrasını düşünmüyordu. Artık zabıt oğlu gelmişti. Sıdika adeta uçuyordu. Kafasında bir sürü düşünce bir daldan bir dala atlıyordu. Ama mutluydu. Kendi kendine, “On yedi köyün sahibi, Küçük Bey’in karısı olmak, bana asla bir şey vermedi. Hatta birçok şeyi aldı götürdü ama şerefli bir zabitin anası olmak bana da kızlarıma da çok şey katacaktır” dedi. Oğlunun bir kahraman ve bir paşa olacağına o kadar emindi ki...

Ziver üç gündür evdeydi. Ve bu ev hiç görmediği bir mutluluk yaşıyordu. Köylülerin çoğu, “Hayırlı olsun” demek için geliyordu. Bir kısmı biraz daha düşünceli davranıp, “Ziver gittikten sonra gideriz. Şimdi oğluyla otursun” diyorlardı. Ziver hâlâ babasıyla karşılaşmamıştı. Altın olayından önce, ara sıra avluya çıkıp lafa karışan Küçük Bey şimdi ortalarda görünmemeye dikkat ediyordu. En çok da Beyaz’dan korkuyordu. Zaten ayık zamanları da yok denecek kadar azdı. Nereden para bulup içtiğini de bir türlü çözemiyorlardı. Beko ile Beyaz onun odasını didik didik aramışlardı, ama ne altın ne de para bulmuşlardı. Kahvaltıdan sonra ana oğul kahve içiyorlardı. Ziver birdenbire:

“Ana Küçük Bey ne âlemde?” diye sordu. Baba demeyişi Sıdika’nın dikkatini çekmişti.

“Yine aynı âlemde devam ediyor oğlum.” Ziver dişlerini sıktı, yüzü gerildi.

“Allah kahretsin” dedi ve devam etti. “Ana benim birkaç günüm kaldı. Bir konuda tereddütüm var. Seninle konuşmalıyım. Ama yalnız olmalıyız.” Sıdika meraklanmıştı.

“Burada yalnız kalamayız. Kalk senin odana gidelim” diyen anasını takip etti. Oda kapısını kapattılar. Ziver biraz durdu. Acaba nereden başlasam, diye düşünüyordu.

“Ana sen padişahlığın son durumunu biliyor musun?” Sıdika şaşırdı.

“Bildiklerimi sana anlatayım. Ama son durum mudur bilemem.” Ve Remzi’nin bütün anlattıklarını yani genç zabıt Celâl’le Rahmi’nin arasında geçen konuşmaları bir bir aktardı. Ziver şaşırmıştı. Elaziz’in Perçenç köyünde sığacı sığacına bu kadar bilgi ha?

“Sizlerden korkmak lazım” dedi. Sıdika meraklanmıştı, öylece oğluna bakıyordu.

“Bak” dedi, “Beni Osmanlı İmparatorluğu Halep’e gönderiyor ama ben de Celâl komutanımın yolunu seçtim. Biz şimdilerde Orta Anadolu’da bir yerde olduğu söylenen Mustafa Kemal’in yanında yer alacağız.” Sıdika da bu kadar şeyi duyduktan sonra gidip Osmanlı hanedanına hizmet edin diyemezdi ama korkuyordu. Tek oğlu ve kalan tek umudu, ya Sultan Vahdettin’in hışmına uğrarsa? Tüyleri diken diken olmuştu.

“Oğlum iyi düşündün mü?” Muhammet Ziver tereddüt geçirmeden cevap verdi.

“Evet anne. Celâl komutanımın fısıltı halinde Mustafa Kemal’in yanına gittiği söyleniyordu ama emin değildim. Şimdi eminim. Ben de oraya gideceğim. Sakın korkma, bizde böyle insanlar olduktan sonra, vatanımız kurtulacaktır. Haa ana yarın ben şehre ineceğim. Askeri okuldan riyaziye hocam ve bir Amerikalı, Harput’u görmek istiyorlarmış. Amerikalı çok merak ediyormuş.” Sıdika atıldı.

“Neyi oğlum?”

“Harput’u, nereden duymuşsa taa Artıkoğulları’ndan kalma kaleyi, Sarayhatun Camisi’ni, buzlu mağarayı ve bil-

hassa Doğu'nun bu ücra köşesinde ve bu devirde Harput'ta bulunan Amerikan, Fransız kolejlerini ve medreseyi, ağustosun kavurucu sıcaklığında damlayan suyun aniden donup sarkıtlar yaptığı mağarayı, hatta hatta Arap Baba'yı bile sordu. Amerikalı'ya göre bir ölü mumyalanmadan, öyle kalamazmış. Muhakkak bozulur, çürürmüş. Ben de onlara bunların hepsinin doğru olduğunu, gelirlerse kendilerini gezdirebileceğimi söyledim. Yarın faytoncular durağında buluşacağız" dedi. Sıdika onu dinleyemiyordu. Akli fikri oğlunun aldığı karardaydı. Ya Ziverine bir şey olursa?

Ertesi günü akşam geç vakit, Ziver eve yorgun ama mutlu döndü. Amerikalı ve hocası Harput'a hayran kalmışlardı. Amerikalı:

"Burayı bütün Amerika, hatta bütün dünya görmeli" demiş.

Sayıli gün çabuk geçiyordu. İki gündür Ziver'e yolluk yapıyorlar. Çamaşır dikip koyuyorlar, nazar değmesin diye askeri elbiselerinin görünmeyecek yerlerine muskalar dikiyorlardı. Ziver yarın yolcuydu. Sıdika ya mutfakta ya oğlunun yanındaydı. Bugün akşam yemeğine oğluna kaburga dolması yapıyordu. Dışarıda yine silah sesleri başlamıştı. Muhammet Ziver fırladı, Beko da arkasından, Sıdika mutfaktan çıkıncaya kadar her ikisi de sokağa çıkmışlardı bile. Koşuşmalar ve silah sesleri evin önünden gelmeye başlamıştı. Birçok insan bağıırıyor, koşuşuyordu. Bir uğultu halindeydi. Ne dedikleri anlaşılamıyordu. Sıdika kapıya yaklaşıırken, Beko ve üç erkeğin taşıdığı, kanlar içindeki Ziver'i gördü. Ziver'i avludaki küçük sedirin üzerine yatırdılar. Bir anda kanlar akıp avlunun taşları arasında göllenmeye başladı. Kurşun Ziver'in boynundaki şah damarlar-

dan birini parçalamıştı. Sıdika ahırın duvarına yaslanmış, gözleri yuvalarından fırlamış bir vaziyette, Ziver'in gözlerinin içine bakıyordu. Ağlamıyordu, konuşmuyordu. Koşuşmalar bağırışmalar, temiz bez, kolonya isteyenler vardı. Böylece kaç dakika veya saat geçti kimse bilmiyordu. Ama Muhammet Ziver, ideallerini, kahramanlıklarını, anasının ve bacılarının ümitlerini alarak bu dünyadan göçmüştü. Birinin, "Bu kadar genç, bu kadar iyi birine ölüm yakışmıyor? Bunları niye yapıyorsun Allahım?" diye bağırdığı duyuldu. Bir başkası, "Sus isyan etme!" diyordu.

Sıdika hâlâ öylece duruyordu. Küçük'ü birisi kolundan tutup getirdi.

"Ağabeyinin gözlerini kapa. Anana söyleyemeyiz." Ve uzun zaman sonra Beko, Sıdika'yı kolundan tutarak:

"Hadi Sıdika hava çok soğudu. Sofaya gir" dedi.

Köy bir haftadır Muhammet Ziver için ağlıyordu. Bu köyden çok genç ölüsü çıkmıştı ama kimse bu kadar gözyaşı dökmemişti. Delikanlı zabıt Ziver'e ve Sıdika'nın kaderine ağlıyorlardı. Sıdika ne düşünüyordu? Niye ağlamıyordu? Kimse bilmiyordu. Gözleri kocaman kocaman hep aynı noktaya bakıp duruyordu. O arada köyde Sıdika'nın delirdiği dedikoduları da yayılmaya başlamıştı. Herkes bir cümlede birleşiyordu: "Delirmesin de ne yapsın?" Beko gidip gelip yüzüne bakıyor, onunla beraber kahroluyordu. Kızlar gelenle gidenle meşgul olduklarından henüz acılarının büyüklüğünü kavrayamamış gibiydiler. Beko, Sıdika'yla konuşmak istiyor, sonra da, "Ne söyleyebilirim ki?" deyip susuyordu. Ama bu gidişle bu kadın ya açlıktan ölecekti, ya da sahiden çıldıracaktı. Bütün gücünü toplayarak yanına yaklaştı.

"Sıdika, ben sana hiç teselli edici bir şey söylemeyeceğim. Zaten öyle bir söz de mevcut değil. Allah böyle istedi

de demeyeceğim. Allah neyi niye istiyor bilmiyorum. Bazıları isyankâr olduğumu düşünecekler. Acaba bu durumda isyan etmeyecek bir canlı var mıdır? Bilemiyorum. Yalnız şunu hatırlatayım. Artık Ziver hiçbir şekilde geri gelemez. Acımız hiçbir şekilde dinemez. Ama senin sadece bir evladın yok. Bu eksik etekler* ne olacak? Onları kime bırakmayı düşünüyorsun? Bu gidişin ya ölüm ya akıl hastanesidir. Bunlar, bunlar ne olacak Sıdika!” Son sözlerini bağırarak bir feryat gibi söylemişti. Sıdika ona doğru döndü, yüzüne birkaç dakika baktı. Sonra başını Beko’nun omzuna dayadı. Ağladı, ağladı, ağladı. Uzun zaman sonra, gözünde akacak yaş bittikten sonra:

“Ne olur bana bir çayla bir ilaç verin” dedi. Beko derin bir nefes aldı. “Çok şükür Sıdika dünyaya döndü” dedi. Evet Sıdika dünyaya dönmüştü, kızlarını ortada bırakmak için, içinde yanan bir ateşle...

Küçük Bey, Ziver’in vurulduğu ilk gece, avludaki gürültüleri duyarak çıkmış:

“Ne oluyor? Burada ne var?” diye sormuştu. Kalabalıktan birisi:

“Ziver vuruldu” dedi.

Küçük Bey biraz durakladı. Yine içkiliydi ve dili diline dolaşıyordu.

“Nasıl?” dedi. Kalabalıktan bir ses cevap verdi.

“Vertetil’den Dursun Bey, köye çapkınlığa gelmiş, köyün gençleri de güya köyün namusunu korumak için silah çekmişler ve Dursun Beg’in adamlarıyla, köy gençleri arasında çıkan çatışmada, serseri bir kurşun Ziver’e isabet etmiş” dedi.

“Yaa vah vah!” diyen Küçük Bey, tekrar içeriye girdi. Kimin vurulduğunu anlamış mıydı anlamamış mıydı, kim-

* Kadınlar anlamında kullanılıyor.

se çözemedi. Daha doğrusu kimse onun ne yaptığı, ne düşündüğüyle ilgilenmedi. Bu ölümün, yakından tanıyanlar için en acı tarafı da böyle bir delikanlının bu kadar seviyesiz bir olay yüzünden hayatını kaybetmesiydi. Yıllarca ve aylarca konuşuldu, tartışıldı. Ama giden gitmişti. Ardından büyük bir yangın bırakarak...

Dört Yıl Sonra

Mustafa Kemal önderliğinde birçok savaş kazanılmıştı. O ve arkadaşları mucize sayılacak bir kahramanlık örneği vererek, yeniden bir millet yaratmış, vatanı kurtarmışlardı. Herkesin ağzında Mustafa Kemal vardı. Tabii menfaatlerine dokunan bazı azınlıklar için, yenilmesi ve takdir edilmesi güç bir düşmandı. Ama akli başında herkes takdir ediyor, hatta onu insanüstü buluyordu. Padişahlık yıkılmış, son padişah Vahdettin, yabancı bir ülkeye kaçmıştı. Payitaht, Ankara diye bir şehir olmuştu. Burada Mebusan Meclisi toplanmış. Ve yeni devletin adı TÜRKİYE CUMHURİYETİ olmuştu.

Cumhuriyet neydi? Bunu pek bilmiyorlardı. Okumuş kimselerin anlattığına göre, artık babadan oğula geçen bir idare yoktu. Deli de olsa beceriksiz de olsa bizi yönetecekler diye kimseye verilen bir hak da yoktu. Halk kendini yönetecek kimseleri seçecek, Ankara'ya gönderecekti. Beğenmezse de değiştirecekti. Bu işe çok şaşırınlardan biri de Beyaz'dı. Artık iyice yaşlanmış olan Beyaz, Remzi Bey'in anlattıklarını dinledikten sonra:

"Ayol, padişahlar peygamber vekiliydi. Biz nasıl peygamber vekillerini seçeriz? Bu nerede görülmüş" dedi. Küçük elinden geldiğince anlatmaya çalıştı ama bir şey anlatabil-

diğinden emin değildi. Memlekette her alanda hızlı değişimler yaşanıyordu. Arka arkaya inkılaplar yapılıyor, Türkiye Cumhuriyeti çağdaş dünya devletleri arasında yerini almaya çalışıyordu.

Bütün bu zaman içinde Sıdika acılar ve her gün artan geçim sıkıntısı içerisinde, ailesini bir çatı altında tutabilmek, kızlarını ev bark sahibi edebilmek için insanüstü bir gayret sarf ediyordu. Ve bunu gelecekte hiçbir ışık görmeyen, bir ümidi olmadan yapıyordu. Bitişik konaktaki sıkıntılar çok daha başka boyuttaydı. Onların geçimden yana bir gaileleri yoktu ama, Mustafa Efendi'nin görmeyen gözleri ve Rahmi'nin kanun-kural tanımayan davranışları, büyük sıkıntılar yaratıyordu. Her silahlı çatışmanın içinde her kavgada Rahmi'nin adı vardı. Analar çocuklarını korkutmak için, "Bak Rahmi Bey geliyor" tehdidinde bulunuyorlardı. Rahmi nihayet kendisine uygun olabilecek bir kız bulmuştu. Mama Ağa'nın güzel kızı Tevhide. Tevhide de ona âşıktı. Gerçi Perçenç gibi çok tutucu, kadınların asla tarlaya gitmediği, sokağa yalnız çıkmadığı bir yerde âşık olmak karşıdan sallanan leylak veya gül dalıyla veya küçük bir gülümsemeyle yaşanıyordu. Ama aşk her yerde âşktı. Ve iki genç birbirlerini seviyorlardı. Tevhide uzun boylu, mavi gözlü, beyaz tenli güzel bir kızdı. Ve tam Rahmi'nin istediği gibiydi, fazla zeki değildi. Kültürlü asla değildi. Tipik, sıradan ama güzel bir ağa kızıydı. Rahmi'ye kayıtsız şartsız itaat edecek bir kadın olacaktı.

Köyde Diyarbekir'den gelip yerleşmiş bir aile vardı. Uzaktan akrabaları olan Mustafa adlı, iyi giyimli, yakışıklı bir gence, Küçük'ü istiyorlardı. Sıdika Hanım kendince soru, soruşturdu, memleketinde hali vakti yerindeymiş, içkisi kumarı da yokmuş. Kızların evlenme yaşı da çoktan gelmişti. Sıdika, Küçük'ü karşısına alarak:

“Bak Küçük, artık evlenme yaşı geldi. Biliyorum ne sen ne de ben böyle bir evliliği hayal etmiştik, ama kader bizi bu hale soktu” Küçük sözünü kesti.

“Hangi kader anne? Karşıda küçük odada sarhoş yatan kaderden mi söz ediyorsun?”

“Ehh çocuğum o da bir kader. Benim, dolayısıyla sizlerin kaderi.” Ve Sıdika kızına durumu özetleyerek bu adamla evlenmesinin iyi olacağını söyledi. Küçük itiraz etmedi. Geçen sene Lamia’nın oğlunun evlendiğini duymuştu. Zengin bir ailenin güzel olmayan kızıyla. Bu haberleri ara sıra köye uğrayıp hatırlarını soran Bekir’den alıyorlardı. Onunla ilgili ümitleri ve hayalleri yıkılmıştı. Zaten Küçük ondan başka da pek kimseyle ilgilenmemişti. Nazlı nazenin büyüyen, o devirde özel dersler alan Küçük Hanım’ı böylece, Erganili Mustafa’ya verdiler. Bir kına gecesi ve nikâh merasiminden sonra, Sıdika kalan mücevherleri arasından, ki bunlar aslında kıymetli parçalar olmasına rağmen, satılınca para etmeyen mücevherlerdi, bir çift elmas gül küpe, bir gül yüzük ve bir kolyeyi takarak, “Bunlarla beni ve nineni hatırlarsın” dedi. Ve kızlarını, kocasının memleketi olan Ergani’ye uğurladılar.

Küçük’ün evliliği sırasında yorulmuş olacak ki Beyaz hastalanmıştı. Kaç gündür yataktan çıkamıyordu. Zaten yaşlanmıştı da. Evin işlerini Dilşat ve Firdevs yapıyorlardı. Dilşat ayrıca iğne oyası yaparak, evin geçimine katkıda bulunuyordu. Annesine daha evvel söylediği gibi ipek böceğini yetiştiriyor, kozadan ipek çekiyor, boyuyor ve dilden dile güzelliği konuşulan oyalar yapıyordu. Elaziz’den bile siparişleri vardı. Ama bu öyle zor bir işti ki ne kadar çabalarsa çabalasın pek bir şey elde edemiyordu. Bazen “iğneyle kuyu kazmak” deyimi bu iş için söylenmiş olmalı, diye düşünüyordu. Yine avluya, ocağın üstüne içinde su

kaynayan bir tencere koymuş, içine kozalarını atmış ve bir çöple kozalardan ipekleri çekmeye çalışıyordu. Dilşat her kozayı kaynar suya atışında üzüntü duyardı. Çünkü kozaların bazılarında kelebek çıktığını görmüştü. Bu demek ki, ipek böcekleri kozanın içinde canlıydı. Çok düşündü ama bu işi yapmak için başka bir yol da yoktu. Öğle olmak üzereydi. Beko hızla çıkıp Beyaz'ın yanına geldi.

"Beyaz! Beyaz! Küçük Bey ölmüş" dedi. Beyaz şöyle bir yerinden kalktı. Kibleye döndü.

"Çok şükür Yarabbim! O musibetin bu ailenin başından gittiğini gördüm ya, ben de artık rahat ölebilirim" dedi. Beko biraz düşünceli bir tavırla:

"Sıdika'ya nasıl söyleyeceğiz?" Beyaz gülmeye başlamıştı.

"Ayol sen deli misin? Sıdika öyle bir acı yaşadı ki artık onu Küçük Bey'in ölümü asla etkilemez. Zaten hiçbir zaman etkilemezdi. O eşsiz kızı bu hale getiren o. Görmüyor musun?" Görmez olur muydu? Onu en iyi gören ve taa içinden yanan Beko'dan başka kim olabilirdi? Ama yine de tam olarak bilemiyordu. Belki bir zamanlar Sıdika, Küçük Bey'i sevmişti. Beyaz bu haber üzerine sevinç içinde Sıdika'nın yanına koştu. Adeta canlanmış gençleşmişti.

"Sıdika, Küçük Bey ölmüş." Sıdika pirinç ayıklıyordu. Başını ağır ağır kaldırdı.

"Yaa ne zaman?" dedi ardından: "İyi, hemen ikindiye kaldırsınlar. Ziver'in yakınına yani bizim aile mezarlığına gömmesinler. Ben onu yanımda istemem." diye ekledi

Küçük Bey sadece Sıdika'nın hatırına toplanan az bir kalabalıkla defnedildi. Ziver'den ve aile mezarlığından uzak bir köşeye gömüldü.

Ertesi sabah, Küçük Bey'in odasını temizleyeyim, diye odaya giren Beko, boş şişelerden ve küçük bir torbanın içinde birkaç leblebiden başka bir şey bulamadı. İçki ve fuhuş zaafı yüzünden on yedi köyden geriye bunlar kalmıştı...

Ertesi günü camide Beko ile karşılaşan imam:

“Beko dün cenaze namazında, ‘Küçük Bey’i nasıl bilirdiniz?’ diye sorduğumda, hiç ağzını açmadın. Dinimize göre, ‘İyi bilirdik’ demen gerekiyordu” dedi. Beko:

“Asla iyi olmayan ve bunu kesin olarak bildiğim bir insan için, nasıl ‘iyi bilirdim,’ diyebilirim? Böyle bir müra-iliğin, ne dinimiz tarafından emredildiğine ne de Allah tarafından hoş karşılanacağına inanırım ben” dedi. İmam kızmıştı ama sesini çıkaramadı. Beko’nun arkasından bakarak başını salladı. Yanındaki ihtiyara:

“Bu cahil yanaşma çok akıllı veya ermiş” dedi. Aslında Beko, köydekilerin çoğundan akıllı ve kültürlüydü. Rem-zî’den okuma-yazma öğrendikten sonra, ne bulduysa okuyordu. Çok zeki olduğu da tartışılmazdı.

Yaz gelmişti. Sulu bağdaki armutlar olmuştu. Sabah namazından dönen Beko, kapılarının önünde eşek üstünde yaşlı bir kadın gördü. Eşegin üstünde heybe, heybenin iki gözünde de sepetler vardı. Yüzünü tam seçemiyordu. Ama birden irkildi. “Bu rüyalarımnda hatta hayallerimde, Sıdık’a’nın arkasında gördüğüm yaşlı kadın” dedi. Bir-iki adımdan sonra, “Bu rüyamdaki kadın değil, Sıdık’a’nın ta kendisi.” Aman Yarabbim Sıdık’a bu hale mi gelmişti? Onu her gün görüyordu. Ne zaman böyle olmuştu? Beko bir şeyin farkında değildi. O her gün karşısındaki Sıdık’a’yı görmüyordu. O gönlündeki Sıdık’a’yı görüyordu. Beko, “Peki ben bunu seneler önce nasıl ve niye görüyordum?”

“Sabahın köründe nereye gidiyorsun Sıdık’a?” Sıdık’a gülerek:

“Aman Beko, nerden de çıktın karşıma, serinken gidip bağdaki şu armutları toplayayım dedim.” Beko sitemkâr bir sesle: “Niye ben dururken sen?”

“Senin işin çok, çok yoruluyorsun. Boşuna orada çürüyorlar, toplayıp şehre indireyim. Belki birkaç meci diye eder,

diye düşündüm.” Beko’nun gözleri dolmuştu. Ahmet Ağa’nın kızı, Saraylı Küçük Bey’in karısı eşek üzerinde, pazara armut satmaya gidiyordu. “Allahım niye suçluların cezasını, masumlar çekmek zorunda?” dedi. Sıdika’ya döndü.

“İn Sıdika. Benim bugün işim yok. Ben o işi yaparım.” Sıdika itiraz etmeden indi. Sıdika eve doğru, Beko da sulu bağa doğru yürüdü.

Beko çok şaşkındı. “Sıdika bu kadar nasıl değişmiş olabilir? Her gün görüyordum. Yine güzel, yine zarifti, nasıl birdenbire bu hale gelebildi? Eğer yine eşek üzerindeki yaşlı kadına Sıdika olarak baksaydım yılların verdiği o çöküntüyü fark etmeyecektim” diye düşündü.

Beko bağdaki armutları topladı. Beş kilometre yolu tep-ti. Elaziz’in sebze ve peynir pazarı olan meydana getirdi. Bütün uğraşlarına rağmen ancak yarısını çok cüzi bir para karşılığında sattı. Geri kalanını yanındaki köylü çocuğa uzattı. Çocuk şaşkın: “Beleş mi veriysin?” diye sordu. Beko: “Evet, sat birkaç kuruş kazan.” Çocuk kesin bir tavırla: “Olmaz kabul edemem. Al şu on mecrediye. Ben bunu küçük bacıma yesin diye götüreceğim” dedi. Beko çocuğun uzattığı parayı aldı. “İnsanlar ne kadar çeşit çeşit” diye düşündü. “Şu çocuktan bu hareket asla beklenmez.”

Bütün gün uğraşmış, o kadar yol gitmiş ancak otuz mecediye ile dönmüştü. “Odamdaki teneke kutudan da birkaç mecediye koyayım da Sıdika üzülmessin” diyerek yukarı çıktı. Mendilini serip kutuyu devirdi. Çok şaşırmıştı, “Bu kutuda epeyce para olmalıydı. Bunlara ne oldu?” diye düşündü. Son zamanlarda zaman zaman bu hisse kapılıyordu. Birden yüksek sesle, “Şimdi çözdüm. Küçük Bey, muhakkak o alıyordu. Rakı ve leblebi parası yapmak için. Neyse kurtulduk ya!” diyerek yirmi mecediye de mendilin üstündeki paralardan alıp armut parasına ekledi. Ve avluya indi. Sıdika mutfaktan çıkıyordu. Elindeki parayı uzatarak:

“Al Sıdika bu kadar tuttu” dedi. Sıdika eliyle iterek:

“Bana niye veriyorsun? Harcayacak olan sensin. Bak iyi ki düşünmüşüm” dedi. Beko:

“Sıdika ben yokken para falan lazım olursa odamdaki teneke kutunun içinde. Artık oraya çıkabilirsin. Küçük Bey’le karşılaşma ihtimalin yok” dedi.

Sıdika ve Dilşat ellerinde işleriyle, avludaki en serin yeri seçmiş, oturuyorlardı. Beyaz hâlâ yataktaydı. Dış kapı çalındı. Dilşat ipeklerini iğnesine yerleştirip kalkıncaya kadar Beko ahırdan çıkmış, kapıyı açmıştı. Remzi gelmişti. Remzi eskisi gibi sık sık gelmiyordu. Daha doğrusu gelemiyordu. Ama geldiği zaman genellikle duvardan atlardı. Kapıdan gelmesine şaşırdılar. Sıdika Hanım,

“Hayrola Remzi, niye sen kendi yolundan gelmedin ki?” Remzi ciddiydi.

“Sıdika bibi, jandarmalar bizim evi aradı.” Sıdika şaşırmıştı.

“Niye oğlum? O da ne demek?”

“Ağabeyimi arıyorlar.” Sıdika sabırsızlandı. Dilşat da elindeki yazmayı ve ipekleri bırakmış, merakla Remzi’ye bakıyordu.

“Oğlum tek tek söyleme ne olduysa anlat da, meraktan kurtulalım” dedi.

“Hırhırıklı Reşat’ın babasını ayağından vurmuş. Bizim tarladaki orakçıları ayartıyormuş. Hem de ağabeyim, Muhammet Ziver’in onun kurşunu ile vurulduğunu söyler dururdu. Ve o adamı hiç sevmezdi” dedi. Sıdika yine oğlunun adıyla altüst olmuştu. Oğlunun katilinin bulunamayışı da ayrı bir üzüntüydü. Kurşunun kimin silahından çıktığı güya tespit edilememişti. Tabii güçlü bir avukat, biraz kalın enseli kişiler bunu hallederdi ama Sıdika ve üç kızı bu işi başaramazdı. Aslında, “Oğlumu hiçbir şey geri getiremez,

bu konunun uzaması bana çok büyük acılar veriyor” demiş ve konuyu kapatmaya çalışmıştı. Sıdika:

“Peki Rahmi’yi alıp götürdüler mi?” Remzi üzgün bir ifadeyle:

“Hayır. Çünkü ağabeyim dağlarda saklanıyor” dedi. “Babam kıraçtaki tarlalardan birini satıp dava vekili tutacmış. İyi bir dava vekili arıyor.” Dilşat:

“Aman Remzi Bey, sakın siz de ağabeyiniz gibi her işi zorla halletmeyin.”

Remzi şaşırdı. Bu, “Remzi Bey” lafı nereden çıkmıştı? Bu hitap şeklini nasıl yorumlayacağını bir türlü bilemedi. Acaba artık kendisini büyümüş, bir bey olmuş gibi mi görüyordu? Yoksa araya mesafe mi sokuyordu? Remzi başka her şeyi unuttu. Kafası “Remzi Bey” lafına takılmıştı.

Bu olay birçok şeyin başlangıcı oldu. Aslında Rahmi adamı sadece bacağından yaralamıştı. Ama kaçması, dağlarda yaşaması, devletin güçlerine karşı gelmesi, her şeyi daha da içinden çıkılması zor bir duruma sokmuştu. Köylü artık her işlenen suçu Rahmi’nin üzerine yıkmaya başlamıştı. Devlet güçleri zaten başlarında bir otorite olmayan, kime bağlı oldukları belli olmayan birkaç jandarmadan ibaretti. Köylü jandarmayı Rahmi’ye karşı kışkırtıyordu. Mustafa Kemal henüz savaştan yeni çıkmış, kurduğu çağdaş düzeni tam oturtamamıştı. Düzen ve adalet onları temsil edenlerin vicdanları kadar olabiliyordu. Rahmi’nin dağlarda yaşaması ve suçlu muamelesi görmesi de köylünün çok işine geliyordu.

Bütün bu kargaşa içindeyken, birkaç gün sonra Kürtler’in isyan ettiği haberide geldi. Elaziz’i işgal etmişler, bütün resmi dairelere rastgele birilerini oturtmuş, kelleler uçurup tayinler yapıyorlarmış. Bazılarına göre, aslen Elazizli olan Kürt Sait de onların başındaymış. Bazılarına göre de o Ela-

ziz'de değil, Horasan ve Diyarbakır taraflarında, kendi kurduğu derme çatma orduyla, Mustafa Kemal'in askerleriyle arpışıyormuş. Millet korku içindeydi. Ama arada bir de hükümet konağının merdivenlerine oturup elini tkrkleyip, ıslampaya batırdığı parmağını, kğitlara basarak, vali, mft, nüfus müdürü tayin eden Kürt isyancının haline gülüyorlardı. Kesin olan bir şey vardı. Bu memleketin başının beladan kurtulmadığı ve gittikçe fakirleştiğiydi. Her olay, halkı biraz daha çıkmaza sokuyordu. Sıdık'a'nın avlusunda da sohbet buydu. Bu sefer haberi Remzi değil, tüken önünden Beko getirmişti.

“zlmeyin ve korkmayın! Topsuz tüfeksiz yedi dveli yenen Mustafa Kemal bu meseleyi de en kısa zamanda halledecektir” dedi. “Yalnız bizim zleceğimiz bir haber aldım, ne kadar doğru bilmiyorum” dedi. Sıdık:

“Neymiş o haber?” diye sordu. Beko anlatmaya başladı.

“Rahmi ve  arkadaşı, Kürt isyanını bastırmak için, devlet güçlerine yardımcı olalım diye şehre inmeye kalkmışlar. Belki bu davranışlarıyla affedilmeyi de bekliyorlardı. Kimi bilir? Keklik tepesinin eteğinde onları yakalamak için pusu kuran iki jandarma ateş açmış, bunlar maksatlarının ne olduğunu anlatmaya çalışmışlar. Hatta biz teslim olacağız da demişler ama jandarmanın biri Rahmi'ye pek dşmanmış, ateşe devam etmiş, Rahmi'nin arkadaşlarından biri ölünce, geriye kalanlar jandarmaları ateş yağmuruna tutmuşlar, jandarmanın biri ve atı ölmüş. şimdi artık Rahmi iin beraat imknsiz diyorlarmış.”

Sıdık, “Ne de olsa yakın akrabayız. İlgisiz de olsalar, bugünkü durumumuzda payları da olsa, böyle bir şeyin olmasını istemem” diye düşündü. “Sahiden zldm” dedi ve, “Firdevs sen Beyaz'ın yanında otur da biz Hayriye Hanım'a bir geçmiş olsun deyip gelelim” diyerek ayağa kalktı.

Doğuda ve Güneydoğu da, özellikle köylerde eksik olmayan bir ses vardı: Silah sesleri. Öyle basit sebeplerden, insanlar birbirine kurşun sıkabiliyordu ki insanın ve insanlığın hafızası almıyordu. Ama bu silah tutan eller de insan sınıfındandı.

Gene gece yarısını biraz geçe birkaç el silah, bayağı yakında patlamıştı. Beko, yaşadıkları acı tecrübeden dolayı kapıya çıkmaya yeltenmedi, ama sokağa bakan pencereyi açtı. Siyah bir at üzerinde, siyahlar giyinmiş, başında kalpak olan birisi, tüken önünden hızla geldi ve şehre çıkan yola doğru, rüzgâr gibi uzaklaştı. Bu Rahmi'nin ta kendisiydi. Ama Beko ne evdekilere ne de başka birine bu gördüğünü söyledi. Bu olayla ilgili havadisler de çeşitliydi. Kahvaltıdan sonra da bu olay tartışılıyordu. Sıdika, Beko'ya sordu:

“Neymiş o silah sesleri? Tüken önünde konuşulmuştur”
Beko:

“Evet,” dedi. “Kimine göre, Mama Ağa'nın evine hırsız girmiş, Tevhide Hanım'ın yükte hafif pahada ağır nesi varsa almış gitmişti. Kimine göre eve hırsız falan girmemişti. Tevhide şansın penceresinden, aşağıda duran Rahmi'ye ziynetlerini atmış, ama Rahmi, karanlıkta yakalayamamış yere düşerek, gürültü çıkarmış, arkadan ateş açan da İbrahim Ağa'yla büyük oğlu İshak'mış.” Ev halkı bu olayın üzerinde fazla durmadı.

Remzi, ağabeyinin yokluğundan istifade, Sıdika'nın evine daha sık gelmeye başlamıştı. Hem de normal yoldan, yani dış kapıdan gelip gidiyordu. Bu gece buradan çıkarken, iki kişi üzerine çullanmış, dövmüşlerdi. Ve açıkça da bunu Rahmi Bey'in yaptırdığını, bu eve girip çıkmaya devam ederse daha şiddetli şeylere maruz kalacağını söylemişlerdi. Remzi de inatçı ve korkusuzdu. Kendini dövenlere seslenmişti:

“Ulan itler, uşağı olduğunuz ağabeyime söyleyin. Bu eve gelip gideceğim. Çünkü yakın akrabamdır. O kız da benimle evlenmeyi kabul ederse hemen evleneceğim. Buna mani olmaya ağabeyim de dahil, kimsenin gücü yetmez. Ancak beni öldürmeniz gerek” diye avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Olay, Beko’nun camının hemen altında olmuştu. Ama kimseyi görememiş, ancak Remzi’nin sesini duyabilmişti. Hemen aşağıya koştu. Remzi’ye yaklaştı.

“Hadi Remzi yukarıya çıkalım, bakalım neyin var?” Remzi hemen itiraz etti.

“Hayır hayır! Evdekiler duymasın. Her bakımdan rahatsız olurlar. Eve gitmeme yardım et yeter” dedi. Beko, Remzi’yi çok seviyordu. Ondaki aşkı, kendi aşkına benzetiyordu.

Sonsuz ve kusursuz bir sevgiydi bu. Bu evin üzerinden aylar, mevsimler, yıllar çok çabuk geçiyordu. Onlar da bahar hariç her mevsimi yaşıyorlardı. Kışın kavurucu soğuğu, yazın bunaltan sıcağı, sonbaharın bitmeyen hüznü yaşıyorlardı ama baharın canlılığı, güzelliği ve umutları bu evde yaşanmıyor, yaşanamıyordu.

Kışın ortalarına doğru Beyaz’ı da kaybettiler. Hanife Bacı merakla sordu:

“Kimsesi yok mu?” Sıdika bu lafa kızdı.

“Ben varım ya ben” dedi. “Her anını bana vakfetmişti. Başka kimi olsun?” Sahiden de kimsesi yoktu. Sıdika gereken her şeyi yaptırdı. Anasına, kaynanasına yaptığı gibi. Fazlası diye bir şey de zaten yoktu. Dökülen gözyaşının miktarı da toprak altında yatan cansız bedenlere ayan olmuyordu. Sıdika sırtını dayadığı, ömrünün her anını beraber yaşadığı, kendisi için adam öldürmeyi bile göze alan, sadık dostunu da kaybetmişti. O çoktan beri, hizmetçi olmaktan çıkmış güvenilir bir dost olmuştu. Beko ile bu konu hakkında konuşuyorlardı. Sıdika:

“Biliyor musun Beko? İnsanlar sağlam olduğu sürece, ayağının, kolunun, bacağının var olduğunu düşünmezler, kaybettikleri an, kendileri için ne kadar önemli olduğunu fark ediyorlar. İşte Beyaz da benim için böyle bir şeymiş” dedi ve devam etti. “Boşluk içindeyim, ayaksız kolsuz ne yapacağım acaba?” Beko biraz kırılgan bir sesle:

“Sıdika ben varım ya.” Sıdika başını kaldırdı. Karşı duvara bakarak konuşuyordu.

“Galiba sen daha başka bir şeysin, tam nesin bilemiyorum ama galiba kanımsın. Yaşama gücümü ve dayanma gücümü veren bir şeyim. Tam anlatamıyorum işte. Ama benim için kol ve bacadan çok daha önemli bir şeysin” dedi. Beko çok mutluydu. Sevinçten ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Ve bu ona aşkının boşa gitmediğini, aynı tarz olmasa bile büyük bir sevgi ve önem kazandığını anlatıyordu. Beko başka ne isteyebilirdi ki? Gerçi bunu bir ömür karşılığı kazanmıştı ama olsun. Hiçbir şey kazanamamak da vardı. Sıdika bu konuşmanın daha fazla uzamaması için lahana sarmak bahanesi ile mutfığa girdi. Dilşat da ona yardıma çalışıyordu. Sıdika birdenbire:

“Dilşat, Remzi sana tutkun gibi, sen ne düşünüyorsun?” dedi. Dilşat birdenbire karşılaştığı bu soru karşısında aflatmıştı. Lahanaların suyunu sıkmaya uğraşırken:

“Yaa öyle mi?” gibi bir şeyler söylemeye başladı. Sıdika kızına dikkatlice bakarak:

“Ne demek, yaa öyle mi? Benimle açık açık konuş.”

“Galiba öyle anne.”

“Ben onun farkındayım. Senin düşüncen ne? Açık ve seçik onu bilmek istiyorum” dedi.

“Anne Remzi Bey çok iyi, çok dürüst bir genç ama biraz ağabeyinin karşısında zayıf kalıyor ve hakkını koruyamıyor. Hayal ettiğim bir koca tipi değil. Ama seviyorum, çok

iyi bir insan" dedi. Ve devam etti, "Sen ne düşünüyorsun peki?"

"Dediklerinin bir kısmına katılıyorum. Ama senin dediğin gibi de değil. Ben birçok şeyin farkındayım. Bu eve gelmemesi için yapılan baskıları asla takmıyor. Ve zannederim seninle evlenebilmek için her yolu deneyecektir. Rahmi gibi olmasındansa, ben Remzi'yi tercih ederim. O çocuğu severim doğrusu" dedi. "Erkek evladımı Allah elimden aldı. Küçük, bir yabancıyla evlendi. Nazlı kızım oralarda ne yapar ne eder bilmiyorum. Evlendiği adam nasıl bir şeydir onu da bilmiyorum. Sizi emanet edebileceğim, güvendiğim biriyle evlenmen beni rahatlatır. Tabii Rahmi rahat bırakırsa" diyerek sözünü bitirdi. Dilşat düşünüyordu. "Annem de iyice yaşlandı galiba? Bizi bırakabileceği bir sığınak arıyor."

Rahmi'nin davalarına Keklik tepedeki tarla da yetmemişti. Mustafa Efendi, Ankara'da ağır ceza reisi olan akrabaları Fikri Bey'e uzun bir mektup yazarak, yardımcı olmasını istedi. Durumu açıkça anlattı. Çok geçmeden mektubuna cevap gelmişti. Fikri Bey, asla insan kayırmayan, kim için olursa olsun araya girmeyen, adil ve adaleti tam uygulayan bir insandı. Cevabında özetle, Rahmi'nin büyük bir suçunun olmadığını, ayaktan yaralamanın cezai müeyyidesinin ağır olamayacağını hele jandarmanın da onun kurşunu ile ölmediği tesbit edildiğine göre, iyi bir avukatın bunları halledebileceğini yalnız önce teslim olmasının şart olduğunu yazıyordu. Mustafa Efendi evvela iyi bir avukat aramaya başladı. Tabii bu masrafları karşılamak için Kuyulu yolundaki bağı satmaya uğraşıyordu. Tarla bu işi karşılamayacaktı. Aslında Rahmi vatansever bir insandı, asker olamadığı, Mustafa Kemal'in yanında çarpışamadığı için hep üzüntü duymuştu. Ama hayatın akışı onu çok değişik bir yere getirmişti. Sinirliydi, kendini hep üstün görme

huyu vardı. Ama bir katil veya vatan haini asla değildi. Birkaç ay sonra Rahmi'nin tahliye edildiği haberi geldi. Kurbanlar kesildi. Sadakalar verildi. Ailesi, Rahmi'nin evde sevdiği bir karısı ve birkaç da çocuğu olursa daha temkinli hareket edeceğini düşündüler. Gelin adayı da hazırды. Bir-iki ay içinde İbrahim Ağa'nın kızı Tevhide'yi davullarla zurnalarla gelin getirdiler.

Tevhide yüz açımı gününden başlayarak, Dilşat'a karşı bir rakipmiş gibi davranıyordu. Dilşat bunun sebebini pek kavrayamamıştı. Ama Tevhide kocasından ve etraftan edindiği bilgiler doğrultusunda, Dilşat'ın da o eve kesinlikle gelin geleceğine inanıyordu. Ve tabii iyi gelin, güzel gelin olma üstünlüğünü elinde bulundurmak istiyordu. Kendisini daha güzel, daha zengin buluyordu. Ama sık sık kendi kendine, "Peki niye herkes bu kızı daha çok seviyor ve tutuyor?" sorusunu soruyordu. Sahiden de öyleydi. Sebebi ise Tevhide'nin görememesine rağmen çok açıktı. Dilşat sevecen, akıllı, becerikli bir kızdı. İnsanları sevmeyi biliyordu. Sevmek er geç sevilmeyi beraberinde getirirdi. Tevhide'nin gözden kaçırıldığı buydu.

İki Yıl Sonra

Küçük Hanım Ergani'ye ve oradaki yaşam tarzına uyum sağlayamamış, Elaziz'e dönmüştü. Kocasını belediyeye zabıta memuru olarak girmişti. Mebusan Meclisi tarafından Atatürk adı verilen Mustafa Kemal, devrimlerine devam ediyordu. Arap harflerinin yerine, Batı'nın kullandığı Latin alfabesini getirmişti. Bu alfabeyle okumak yazmak daha kolay olduğu gibi, ilerlemek, çağdaşlaşmayı takip etmek de

mümkün olacaktı. Çünkü medeniyetin merkezi olan Avrupa bu alfabeyi kullanıyordu.

Küçük, hemen bu alfabeyi öğrenmiş, okuma-yazmaya başlamıştı. Ve durmadan kocasını da öğrenmesi için sıkıştırıyordu. Mustafa:

“Ne gereği var? İşim gücüm var. Eski Türkçe okuyup yazıyorum. Niye bu yaştan sonra yeni bir alfabe öğreniyim?” diye itiraz ediyor, Küçük de:

“Sen hep zabıta memuru olarak mı kalacaksın? Yeni alfabeyi öğrenemezsen asla ilerleyemezsin” deyip duruyordu. Nihayet Mustafa kabul etti. Ve zorlanmadan da öğrendi. Küçük Hanım çok mutlu olmuştu. “Şimdi artık gerisini getirebilirim” dedi.

Sabah kahvaltısından sonra, itina ile giyindi. Zaten güzel giyinen ve giydiğini yakıştıran bir hanımdı. Atatürk’ün kıyafet devriminden sonra kara çarşafı da atmıştı. Kendi diktiği şık siyah mantoyu giyindi. Komşunun oğluna kendisine bir fayton çağırmasını rica etti. Onbeş dakika sonra fayton gelmişti. Küçük Hanım’ın faytona binışı bile bir başkaydı. Çok zarif ve güzeldi. Faytoncuya:

“Dayı, Atatürk Caddesi’nde Belediye Reisi Hurrem Müftigil’in evine gideceğim,” dedi.

Ev kocaman bir bahçenin içinde o devrin görkemli binalarındandı. Kapının önüne geldiklerinde, biraz heyecanlı ve çekingendi. Ama yine de kapıyı çaldı. Hurrem Müftigil, Sıdika ile hala- dayı çocukları oluyordu. Çok kültürlü, dürüst ve saygıdeğer bir beyefendiydi. Cumhuriyet idaresinden sonra, hemen belediye reisi seçilmişti. Çok da faydalı işler yapıyordu. Kapıyı genç, esmer bir hizmetçi açtı.

“Bibim evde mi? Onunla görüşecektim” dedi. Hizmetçi öylece bakıyordu. Özellikle iş için kapılarını çalan çok insan vardı. Acaba bu şık hanım da onlardan biri miydi?

Ama çok şıktı ve bibim, diye hitap etmişti. Tanıyamamıştı, haklıydı. İki yıldır zaten yoktu. Ondan önce de pek görüşme imkânları olmamıştı.

“Kızım içeriye gir, Büyük Hanım’a Sıdika Hanım’ın kızının geldiğini söyle” dedi. Hizmetçi bu laf üzerine Küçük’ü içeriye aldı. Misafir salonuna geçirdi. Küçük, kapıya en yakın koltuğa oturmuştu. Kırmızı kadife koltuklar ve değerli eşyalarla döşenmiş geniş ve ferah bir salondtu. Küçük henüz etrafı incelemeyi bitirmemişti ki evin hanımı göründü. Gayet samimi bir tavırla:

“Ooo Küçük sen misin? Hangi rüzgâr attı seni buraya, Ergani’ye gelin gitmiştin sen?”

“Evet bibi, nikâhımda sizi aradık, yoktunuz. Zaten düğün falan da yapmadık.”

“Biliyorum kızım. Biz Payitaht’taydık. Yenisinde, yani Ankarada, Allah mesut etsin” dedi ve hal hatır sorduktan sonra, Küçük ona özetle ne istediğini anlattı.

“Hurrem biraz sonra öğlen yemeğine gelir. Onunla konuşuruz. Şimdi birer kahve içelim mi?” diye sordu.

“İyi olur bibi.” Mehpare Hanım, Küçük’e gülerek baktı.

“Küçük, artık kimse bibi sözünü kullanmıyor. Şimdi onun yerine hala kullanılıyor. Sen de modern, genç bir kadınsın. Öyle hitap etmelisin” dedi.

Biraz sonra, kapıyı açan genç hizmetçi kahvelerle gelmişti. Küçük hâlâ heyecanlıydı ve korkuyordu. “Bibim çok iyi karşıladı ama Hurrem Bey bu konularda fazla kuralcımış, bakalım ne diyecek?” diye düşünüyordu.

Yarım saatten biraz fazla bir zaman geçmişti ki Hurrem Bey geldi. Küçük’e hal hatır sorduktan sonra, anası araya girerek, durumu anlattı. Ve özetle, “Belediyede Varidat Dairesi’ne memur alınacakmış, Mustafa’yı oraya almanı rica ediyor” dedi. Hurrem Bey’in yüzü biraz değişmişti. Bu

tekliften hoşlanmamıştı. Mustafa hakkında sorular sormaya başladı; yeni alfabelerle okuyup yazma biliyormuydu ve daha birçok gerekli şeyler... Hemen hepsine de olumlu cevaplar alınca:

“Bak Küçük, kocan zaten bu işe girebilir. Şimdi yeni alfabeyi bilen çok az insan var. Ama keşke bana gelmeseydin. Doğrudan zat işlerine bir dilekçe gönderseydiniz halolurdu.”

Anası kızmıştı.

“Ne demek istiyorsun Hurrem? Evet senin hiçbir zaman adam kayırmadığını biliyoruz ama eğer şartları müsaitse, çocuk bize geldi diye mağdur mu olacak? Onlar babasız büyüdü. Dişyle tırnağıyla bir yerlere gelmeye çalışıyorlar. Şu anda, yeni Türkçe öğrenip onu kocasına da öğreten kaç kadın vardır?” Hurrem Bey biraz mahcup olmuş gibiydi.

“Peki Küçük. Kocan yarın zat işlerine bir dilekçe versin” dedi. “Kocana söyle, o da herkesin sahip olduğu haklara sahip. Hatta biraz daha fazla çalışması, disiplinli olması lazım” diyerek ayağa kalktı. Bu, konuşmanın bittiğini gösteriyordu. Küçük; evden çıktığında biraz üzgündü ama; “Neyse gâyeme ulaştım” dedi.

Aslında Hurrem Bey’in davranışına kızması mı gerek kızmaması mı onu da pek kestiremiyordu. “Milletin böyle dürüst ve prensip sahibi insanlara ihtiyacı var, böyle olmasa, Atatürk’ün idaresindeki bu memleket buralara gelebilir miydi?” diye karar vererek bir nebze kendini rahatlatmıştı.

Bir hafta sonra Mustafa Varidat Müdürlüğü’nde kâtip olarak işe başladı. Küçük de kocası da çok mutluydu. Küçük biraz da bundan cesaret alarak, “Mustafa annemleri doğru dürüst göremedim. Beni köye birkaç günlüğüne gönderir misin?” diye sordu. Mustafa tereddütsüz:

“Tabii bahar dalım. Yarın pazar, seni götürürüm ama hafta içinde alamam. Bütün bir hafta da geç olur? Nasıl yapalım?” diye sordu. Küçük:

“Onu hiç düşünme, çarşambaya Beko beni getirir” dedi. Mustafa elindeki kalemle oynamaya devam ederek:

“Haa sahi Küçük, Beko sizin neyiniz oluyor? Kızlar ona dayı diyorlar ama dayınız olmadığı kesin. Sen demiyorsun mesela?” diye sordu. Küçük kısaca bilgi verdi. Ama Mustafa tatmin olmamıştı ki: İsteledi.

“Peki bu adam hiç evlenmedi mi? Ömrünü size vakfetmiş. Zamanında kimbilir nasıldı hâlâ yakışıklı bir adam?” Küçük bu konuya ilk defa böyle bakıyordu.

“Evet öyle” dedi ama kafasına da takıldı. Neden öyleydi? Niye bir hayat kurmamıştı.

Bu sadakatten de öte bir şeydi. İnsanlar ne kadar iyilik görürlerse görsünler, ne kadar sadık olurlarsa olsunlar, bir ömrü vakfetmek çok daha güçlü bir sebebe dayanmalıydı. Birden, “Buldum, Beko anneme âşık olmalı” dedi. Ama yine de kafasında, “Acaba mı?” sorusu vardı. “Bunu tam öğrenmem gerek” dedi. Biraz bozulmuştu. Ama Beko ve kendilerine gösterdiği büyük desteği düşününce bu sefer de acır gibi oldu. “Hayır bu konuyu konuşmalıyım. Hem de Beko’nun kendisiyle” diye karar verdi.

Küçük’ün köye gitmesi, herkesi çok mutlu etmişti. Küçük ev halkını kısa da olsa az bir zaman önce görmüştü. Ama annesiyle Beko’yu daha bir çökmüş gördü. Aslında o kadar yaşlı değillerdi ama ayakta kalabilmeleri için verdikleri büyük mücadele onları vaktinden evvel yaşlandırmıştı. “Yine de çok güçlü insanlar” diye düşündü. Kendisinin yokluğuna rağmen evin düzeni de aynen devam ediyordu. Buna da sevinmişti.

Sıdika, Küçük’le mutfakta sohbet ediyordu. Biraz zorlanarak sordu.

“Küçük, çocuğun niye yok?” Küçük birdenbire duraladı. Gerçeği söylemeli miydi? Başka bir çare de düşünemiyor-

du. Çocuğu olmadığı sürece bu soru her an, herkes tarafından sorulacaktı.

“Anne, benim çocuğum olmayacak.” Sıdika elindeki tah-ta kaşığı düşürdü, gözlerini açmıştı. Küçük bakıyordu. Hemen devam etti. “Anne ben ameliyat oldum. Diyarbakır Hastanesi’nde, yumurtalıklarımı aldılar. Biliyorsun âdetle-rimde dayanılmaz sancılar çekiyordum. Mustafa da acı çek-memi istemediğini, çocuğa da hiç önem vermediğini söyle-di. Ve ikimiz karar aldık. Şimdi çok rahatım,” dedi. Sıdika uzun uzun kızının yüzüne baktı, dişlerini sıkarak:

“Aptal” dedi. Küçük ilk defa annesinden böyle bir haka-ret işitiyordu. Çok şaşırdı. Sıdika devam etti. “Ben seni daha akıllı bir şey sanırdım. Erkeklerin bu konularda sözle-rine asla güvenilmez. Öyle dahi olsa, çocuk, bir kadın için yaşama, direnme, sebebidir, mutlulukların en güzelidir. Sevgilerin en büyüğüdür. Bedeli çok da olsa, bu böyledir. Nasıl kendini bunlardan mahrum ettin ve ömür boyu yal-nızlığa ittin?” dedi. Çok kızmıştı ama artık yapacak bir şeyi yoktu, olan olmuştu. Küçük de çok üzülmüştü. Hem anne-sinin bu kadar üzülmesine, hem de bazı şeyleri düşüneme-miş olmasına.

Ertesi günü, Küçük’ün isteği üzerine sulu bağa gittiler. Kızlar ve anası ayvanda dilim dolma yapıyorlardı. Küçük, kuyudan su çekmek için ayvandan çıktı. Biraz ileride Beko dut ağacının dibinde oturmuş, dalgın dalgın suyun akışını seyrediyordu. Küçük, Beko’ya doğru yürürken bir taraftan da, “Nasıl başlamalıyım?” diye düşünüyordu. Beko’nun yanına gelince, Beko ayağa kalktı. “Buyur Küçük Hanım, bir şey mi lazımdı?” diye sordu. Beko, Küçük evlendikten sonra, ona tekrar Küçük Hanım diye hitap etmeye başla-mıştı. Aslında bu evde kardeşler bile ablalarına, “Küçük Hanım” diyorlardı. Küçük:

“Yook sağ ol” dedi, biraz durakladı ve birdenbire, “Beko sen anneme âşık mıydın?” diye sordu. Beko bu ani soru karşısında ne yapacağını şaşırmişti. Biraz sessiz kaldı, sonra:

“Küçük Hanım sağ ayağınızın altındaki çiçekleri ezeceksiniz. Bakın ne kadar güzeller” dedi. Küçük eğildi. Küçücük açık ve koyu renklere dönüşen mavi kır çiçekleri vardı.

Eğildi, birini kopardı. Dikkatlice bakıyordu. Açık mavi ve koyu mavi harelili rengi, ortasında da sarı tohumları olan minik bir çiçektir. Ama hakikaten çok güzeldir. Küçük:

“Ayy keşke koparmasaydım. Ne kadar da güzel değil mi?” dedi. Beko hafiften gülerek:

“Evet çok güzel sizi de büyüledi değil mi? Artık o çiçeklere daha başka bir gözle bakacaksınız. Basmamaya, zarar vermemeye çalışacaksınız. Hatta mümkünse başkalarının da zarar vermelerine mani olacaksınız. İşte bu sevginin en basit, en sade şeklidir. Bu bir insan olsaydı, dış güzelliğinin yanı sıra iç dünyasının da bu kadar güzel, bu kadar asil ve zarif olduğunu görebilseydiniz, ne yapardınız?” Küçük gayet doğal:

“Âşık olurdum herhalde” dedi. Beko yüzünde acıyla karışık bir mutlulukla:

“Ben de öyle yaptım işte” dedi. “Evet annene âşıktım ve âşığım ama bu aşk artık ilahi bir aşka dönüştü. Onun kadın benim erkek olduğumu, gelin gittiği gün unutmaya karar verdim ve başardım. Sevmemeye karar veremezdim çünkü o başaramayacağım bir şeydi” dedi. Ve:

*“Âşk sıradan değildir,
Sevmeyi bilmek gerek,
İlahi bir aşk için,
Bir ömür vermek gerek.”*

dedi, Küçük hayretle:

“Bu Karacaoğlan’dan mı?” diye sordu. Beko:

“Hayır benden” dedi. Küçük çok şaşkıındı. Ne demesi gerek bilemiyordu. Bu aşka kızması mümkün değildi. “İyi ettin anama âşık oldun” demesi de olamazdı.

“Beko Dayı sen nedin? Filozof musun? Ermiş misin? Nedin?” dedi. Beko kendi kendine konuşur gibi:

“Ben sadece sevmeyi seven biriyim.”

“O da ne demek?”

“Bazıları, seninle benim gibi o minik çiçekteki güzelliği görebilirler. Görünce de severler, bazıları da ot diyerek çiğner geçerler. Birinciler sevmeyi seven insanlardır. Bu demek” dedi.

Küçük her dakika Beko’nun yeni bir yanını görüyordu. Büsbütün şaşıryordu. Tam o sırada Firdevs:

“Yemek hazır Küçük Hanım” diye sesledi. Küçük, Beko’ya döndü.

“Hadi Beko Dayı yemeğe gidelim” dedi. Küçük ilk defa Beko’ya bugün dayı diye hitap etmişti.

Beko da Arap harflerinden sonra yeni alfabeyi öğrenmeye çalışıyordu. Avluda oturmuş, kendi kendine hecelelemeye gayret ediyordu. Sıdika Hanım:

“Ne yapıyorsun Beko?” diye sordu. Beko:

“Yeni alfabeyi öğreniyorum Sıdika. Sen de öğrenmek ister misin?”

“Amaan Beko, öbür dünyada lazım olacağını zannetmem. Bu dünya için de çok geç” dedi. Ama Dilşat hemen atıldı.

“Bana da öğret Beko Dayı sen nasıl öğreniyorsun ki?” dedi.

“Remzi Bey öğretiyor. Remzi çok iyi bir delikanlı. Sevmesini ve saymasını bilen bir genç” dedi ve içinden devam etti. “Bana benziyor” Sıdika başıyla tasdik ederek,

“Evet ben de beğeniyorum. Mert ve iyi.” Beko,

“Kısaca insan gibi insan” dedi. Dilşat bu benzetmeden memnun, sofaya doğru yürüdü.

Hacı Hafız Ağa’nın konağındaysa oldukça büyük bir münakaşa vardı. Mürüvvet, Kesrik köyünden hali vakti yerinde bir ailenin okumuş oğluna verilmişti. Çeyizi hazırlanıyordu. Bu konu konuşulurken, Remzi özellikle,

“Mürüvvet’i evlendirelim de sonra da benim düğünümü yaparsınız” dedi. Rahmi:

“Sana önce bir kız lazım?” cevabını verdi. Remzi, gayet sakin:

“Benim evleneceğim kız hazır” deyince Rahmi yerinden kalkıp, Remzi’nin yanına yaklaştı ve omuzlarından tutarak:

“Beni zorla, o kızı öteki dünyaya göndermem için zorluyorsun” dedi. Remzi silkelendi.

“Eğer o kızın bir saçının teline zarar verir veya verdirirsen ağabey falan dinlemem yaptığının iki mislini ben sana yaparım. Bende de iki el var, bunu unutma, adın korkusuza çıktı diye, bir fazlalığın veya ölümsüzlüğün yok. Sen nasıl istediğini seçtin evlendin. Kimse ses çıkarmadı. Bu benim de hakkım” dedi. Mürüvvet ve Fatma bu çıkıştan çok memnun kalmışlardı ama asla belli edemezlerdi. Mustafa Efendi sedirin üstünde oturmuş, bunları dinliyordu. Gözleri görmüyordu. Zaten ürkek ve aşırı efendi olan bu yaşlı adam, artık oğullarına hâkim olamıyordu. Hayriye Hanım, “Ayıptır size yakışıyor mu?” gibi laflar etti. Ama hiç kimse, Rahmi’ye, “Sen haksızsın” diyemezdi. Bu mümkün değildi. Tevhide ise bu çıkıştan zaten memnun kalmamıştı.

Bu olaydan üç gün sonra, Sıdika ve kızları, bağda kayısı toplarken, Remzi çıkageldi. Tedirgin ve aceleci bir hali vardı.

“Merhaba bibi, nasılsın?” diye sordu. Elindeki anahtarla oynayıp duruyordu. Sıdika:

“İyiym Remzi sen nasılsın?” Remzi, biraz şaşkın:

“Üç gündür Elaziz'deydim, bu sabah geldim. Değirmene buğday götürüyordum da bir bakayım burda mısınız dedim” durakladı. “Bibi, atın üstündeki çuvallar devrildi. Tek başıma koyamıyorum Beko buralarda değil galiba, Dilşat bana yardım eder mi?” dedi.

“Tabii oğlum. Beko gelecekti ama biraz gecikti” diyen Sıdika, Remzi'nin halinde bir tuhaflık hissediyordu ama pek bir şeye yorumlayamadı. Remzi, Dilşat'a dönerek:

“Hadi bana yardım et de bir an evvel gideyim bari.” Remzi önden, Dilşat arkadan bağın önüne ak değirmene giden yola çıktılar. At bağın önünde bağlıydı ama üzerinde çuval falan yoktu. Dilşat şaşkın bir ifadeyle bakıyordu.

“Hani çuvallar?” Remzi aceleyle:

“Hadi ata bin sana bazı şeyleri söylemem gerek, biraz dolaşalım” dedi.

“Olmaz hem anam merak eder, hem bağ komşularından gören olur.” Remzi sabırsızca:

“Hadi bin, değirmen yolunda kimse yoktur.” Dilşat'ın ayağında bağda giydiği eski ayakkabılar, başında da eski yeşil bir yazma vardı. Atın üzerine atladi. Bağların arasından çıkıncaya kadar, Dilşat atın üstünde, Remzi yanında yürüdüler. Değirmen yoluna girince Remzi de ata bindi. Ve Dilşat'a:

“Belimden sıkı tut” dedi. Dilşat ne olduğunu bir türlü çözemiyordu. Denileni yapınca, Remzi atı dörtmala sürmeye başladı. Şehre giden anayola çıkıyorlardı. Dilşat:

“Ne oluyor Remzi Bey? Düşeceğiz” diye sızlanıyordu.

Remzi gayet sakin:

“Seni kaçırıyorum” dedi. Dilşat bir an düşündü. Ne yapıp yapıp bu attan inmeli miydi? Ama Rahmi'nin bu evliliğe izin vermesine imkân yoktu. Yoksa devam edip Remzi

ile evlenmeli miydi? Dilşat ikinci yolu seçti. Remzi bir de türkü tutturmıştu:

“Dilşat’ımın güğümleri kalaylı,

Dilşat’ımdan ayrılması kolay mı yâr kolay mı?”

Şehre gelmişlerdi, Nail Bey Mahallesi’ne sapan yola girdiler. Remzi, beyaz tek katlı bir evin kapısı önünde durdu. Dilşat’ı indirdi:

“Bu ev mektepten çok samimi arkadaşımın evi, çekinme.”

Dilşat korkuyla etrafına bakarak:

“Küçük Hanım da buralarda oturuyor. Ya görürlerse?” dedi, tam o sırada kapı açılmıştı.

Remzi yaşlarında, daha uzun boylu, gür bıyıklı bir adam:

“Buyurun buyurun, çekinmeyin yenge” dedi. Remzi, hâlâ çok tedirgin ve telaşlıydı:

“Recep gecikmedik ya?” Arkadaşı gülerek:

“Hayır hayır. Tam zamanında geldiniz. Hoca, şahitler, şerbeteler her şey hazır” dedi.

“Sağ ol Recep güvenebileceğim tek insan sendin. Yoksa seni ve aileni bu zahmete sokmazdım” dedi. Ev sahibi:

“Biz kardeş sayılırız Remzi. Biz neleri paylaşmadık ki? Eğer böyle bir anın içinde olmasaydım çok üzülürdüm” dedi. Dilşat’ı ayrı bir odaya aldılar. Orada, Recep’in karısı ve kız kardeşi vardı. Güler yüzlü, samimi insanlardı. Nikâh için Recep’in karısına vekâlet veren Dilşat bu hız karşısında afallamıştı. Dualar edildi. Nikâh kıyıldı ve Dilşat kırk reşat altını mihri müeccel ile Remzi’ye verildi. Arkadan şerbetler ve börekler dağıtıldı. Avludan ayak sesleri geliyordu. Hoca ve şahitler gidiyorlardı. Dış kapı kapandıktan biraz sonra Recep’in sesi duyuldu.

“Sündüz, gelin hanımı odasına götür. Yarım saat sonra Remzi gelir.”

Dilşat'ı genişçe bir odaya aldılar. Perdeleri sıkı sıkıya kapalı olan odada iki tahta iskemle, üstünde kalınca döşek olan bir geniş somya ve kanaviçe işli çarşaflar, yastıklar vardı. Yatağın üstünde, açık yakalı mavi bir gecelikle, kahverengi pijamalar konmuştu.

"Bu benim gelinliğim. Üzerine uyacaktır zannederim. Bir giyin" diyerek Sündüz: ona çok uçuk pembe satenden, kalçaya kadar küçük taşlı düğmeleri olan, sol göğsünde bir ton koyu ipekle işlenmiş bir elbise verdi. Dilşat elbiseyi giydi. Üzerine tam oturmuştu. Yüzüne de açık pembe, başında çiçekleri olan bir tül duvak taktılar. Yanaklarına ve dudaklarına, ıslattıkları kırmızı grafon kâğıdından süren Sündüz, duvardaki takadan bir şişe alarak, Dilşat'ın göğüs arasına ve boynuna sürdü. 'Galiba bu leylak kolonyası' diye düşünen Dilşat içinden, 'Annem de görebilseydi' diye geçiriyordu. Kapının önünde ayak sesleri duyulunca Sündüz, odadan çıktı. Remzi büyük bir hızla içeriye girdi. Zira arkasından itmişlerdi. Remzi, Dilşat'ın yanına yaklaşıp yüzündeki duvağı kaldırdı. Bir reşat altınını göğsüne taktı. İri zeytin rengi gözlerinde sevgi ve hayranlık vardı.

"Biliyorum bu sana layık değil ama bu şartlarda bu kadar olabildi." dedi.

Remzi ile Dilşat bağdan ayrıldıktan biraz sonra Beko gelmişti. Sıdika, Beko'ya endişeyle olanları anlattı. Ve ilave etti.

"Hâlâ Dilşat dönmedi. Nerede kaldı bu kız acaba?" Beko çok rahattı.

"Gelir gelir, merak etme. Sana çay yapayım mı Sıdika?" dedi Sıdika:

"Sen niye yapıyorsun? Kalk Firdevs bize bir çay yap. Ablana da bak. Ayvana girip uyumuş falan olmasın" dedi. Sıdika, Beko'nun bu kadar rahat oluşuna şaşmıştı. Firdevs:

“Anne çayı koydum ama ayvanda Dilşat Hanım yok!” diye bağırdı. Sıdika endişeyle:

“Bi komşulara bak” diye bağıırken, Beko sus işareti yaparak:

“Hayır hayır Firdevs sen çayları getir” dedi. Sıdika’nın yanına iyice yaklaşarak:

“Onlar kaçtı. Şimdi neredeyse nikâhları kıyılmıştır. Şimdilik bilmiyormuş gibi davran. Soranlara Küçük Hanım hastaymış, onun yanına gitti diyelim, olmaz mı?” Sıdika:

“Sen biliyor muydun?” Beko gayet açık:

“Evet planı birlikte yaptık. Rahmi Bey o çocuklara rahat vermeyecekti. Dilşat’ın da evlenme yaşı çoktan gelmişti. Her şeyin üstünde, Remzi Bey iyi bir çocuk ve Dilşat’ı büyük bir aşkla seviyor. O, kızını ezdirmeyecektir korkma” dedi. Sıdika da rahatlamış gibiydi. Birer bardak çayı zor içtiler. Zira akşam karanlığında daracık köy yolundan gitmek kolay değildi.

Bugün Dilşat’ın gittiğinin üçüncü günüydü. Kararlaşmaları gibi, herkese ablasının yanında olduğunu söylemişlerdi. Kahvaltıdan sonra, damda Hayriye Hanım gözüktü.

“Merdiveni uzatırsanız ineceğim, ben Remzi gibi atlayamam” dedi. Sıdika, “Hafisten bir taş geldi. Bakalım sonu ne olacak?” diye telaşlanmaya başlamıştı. Hayriye Hanım:

“Dilşat nerede?” diye sordu. Ona da aynı cevabı verdiler. Hayriye Hanım sinirli bir sesle:

“Sizi de mi kandırdılar? Remzi ile kaçtı” dedi. Ve ilave etti, “Ayıp değil mi bu olanlar?”

Sıdika başını havaya dikti ve Hayriye Hanım’ın gözlerinin içine bakarak:

“Hayriye Hanım, bu çocuklar birbirlerini istiyorlar. Niye bu kadar karşı çıkıyorsunuz anlamıyorum. Kızım kel değil, kör değil, hafifmeşrep değil, dört dörtlük bir ev kadını,

zaten yarısı sizden diğer yarısı da sizden aşağı değil. Nedir bu telaşınız?” Hayriye Hanım birdenbire afallamıştı. Ne diyeceğini şaşırıldı.

“Şeey Sıdika Hanım haklısın, aslında hiçbirimizin bir itirazı yok, Rahmi'den başka” dedi, Sıdika aynı tavrını devam ettirerek:

“Peki oğlunuza ne istediğini sormak, haksız olduğunu anlatmak yerine, niye onu destekliyorsunuz?” Hayriye Hanım suçlamak için geldiği yerden suçlanarak kalkmıştı.

“Haklısın ben bir daha Rahmi ile konuşayım” diyerek geldiği yerden döndü. Beko:

“Bravo Sıdika! Ne kadar güzel konuştun. Ne kadar güçlü görünüyordun, biliyor musun?”

“Evet, evet, Ama o ben değildim ki, kaynanam konuşuyordu. Kendimi, Saray'ın Büyük Hanım'ı, Dilşat Hanım'ın yerine koymuştum” dedi. Beko,

“Firdevs, anana bir orta şekerli yap. Çoktan hak etti” diye seslendi

Hayriye Hanım, Sıdikalara gelmeden iki saat evvel, Remzi, Dilşat'ı ablası Küçük Hanım'a bırakmış ve haberi bizzat duyurmak üzere baba evine gelmişti. Sabah kahvaltıda Remzi'yi karşısında gören Rahmi:

“Üç gündür ne cehennemdeydin?” diye sordu. Remzi gayet sakin ve mutlu bir ifadeyle:

“İşim vardı. Aslında cehennemde değil, cennetteydim” dedi. Rahmi daha da sinirli:

“Bizim bilmediğimiz ne işin olabilir senin?” Remzi gülererek:

“Niye, biz senin bütün işlerini biliyor muyuz? Ama yine de söyleyeyim. Dilşat'ı kaçırdım ve nikahladım” dedi. Rahmi çok şaşırılmıştı. Birden ayağa kalktı, yumruklarını sıktı, aynı anda Remzi de kalkmış, ağabeyine doğru yürümüşü.

Rahmi birdenbire şiddetine karşılık göreceğini anlamış ve yerine oturmuştu. Biraz daha sakin bir tavırla:

“Ben senin iyiliğin için söylemiştim. O kadın seni mutlu edemez. Aileyi parçalayacak.”

“O kadın değil, aileyi parçalayan sensin. Böyle karşı çıkman için bir tek geçerli sebebin yok. Onun ağzından ailem hakkında bugüne kadar tek kelime çıkmadı” dedi. Rahmi:

“Onu bu eve getirmeyeceksin.” Remzi kendinden emin bir tavırla:

“Bunu istesem yaparım ama istemiyorum zaten” dedi. Ama nerede oturacaklarını da henüz çözmuş değildi. O sırada kahve getiren Mürüvvet, Remzi’nin kulağına eğilerek:

“İyi ettin ağabey, Fatma da ben de çok sevindik” dedi. Remzi, kahvesini bitirince:

“Anam nereye gitti Mürüvvet?” diye sordu. Mürüvvet gülerek:

“Tandır başında. Bugün tandır ekmeği yapılacak da” dedi. Remzi kalktı, taş merdivenleri ikişer ikişer atlayarak haremlik tarafındaki tandır başına gitti. Anası:

“Hadi hadi ucuz atlattın” dedi. Remzi kızmıştı.

“Ben bir suç işlemedim. Sadece evlenmek istedim hem de hiçbir kusuru olmayan bir kızla. Küçük Bey servetini kaybetmeseydi, düşer bayılırdınız değil mi? Sanki mala mülke ihtiyacınız varmış gibi. Galiba yanlış konuştum. Tabi mala mülke ihtiyacınız var, satıp satıp Rahrni’yi hapisten kurtarmak için” dedi.

Anası kıpkırmızı olmuştu.

“Oğlum bana niye kızılıyorsun? Ben karşı değilim ki” dedi.

“O halde niye hepiniz susup bir yerlere saklanıyorsunuz? Biraz yanlışlarını görün artık.” Ve devam etti, “Her neyse

bana para lazım" dedi. Hayriye Hanım küçük oğluna karşı çok mahcuptu. Hızla yukarıya çıktı. Sessizce odasına girdi. Odada Mustafa Efendi'den başka kimse yoktu. Ama Mustafa Efendi, körlere mahsus önseziyle:

"Hayriye sen misin?" diye sordu. Hayriye bir an, "Bu adam acaba sahiden kör değil mi?" diye düşündü. Sandığını açarken:

"Evet benim bey, sandıktan yazmamı alacaktım da" dedi. Sandığın en üstünde, geçen sene Dilşat'ın oyaladığı mavi yazma duruyordu. Ona bakarak, "Kız, nihayet gelinim oldun ya!" dedi. Bohçanın arasındaki keseyi olduğu gibi alarak, Remzi'nin yanına indi.

Remzi çok mutluydu. "Şu anda Sıdika bibime değil kaynanama gidiyorum" diye düşündü. Dış kapı açıktı. Avluya girdi. Beko, Remzi'yi büyük bir sevinçle karşıladı.

"Gel bakalım taze damat" dedi. Remzi eğildi, Beko'nun elini öptü.

"Senin sayende yapabildim, Beko Dayı" dedi. Bu konuşmayı duyan Sıdika Hanım ve Firdevs sofadan çıkmışlardı. Remzi hemen Sıdika Hanım'ın eline eğildi.

"Ana böyle olsun istemezdim ama mecbur oldum" dedi, Sıdika bir an durdu.

"Neyse Remzi olan oldu. Şimdi kızım nerede?" diye sordu. Remzi:

"Onu Küçük Hanım'ın yanına bıraktım. Ben de hemen döneceğim zaten" dedi.

"Oğlum benim yanımda oturun. Rahmi size huzur vermez. Hiç değilse bir müddet için."

"Sağol ana" diyerek kalktı ve kaynanasının elini tekrar öptü. Böylece bu sorun da şimdilik çözülmüş oluyordu.

Remzi Elaziz'in manifaturacılar çarşısına doğru yürüyordu, içinden, "Dilşat'a birkaç elbiselik kumaş, bir ayakka-

bı bir de yüzük almalıyım. Ne de olsa yeni gelin. Ablasıyla diksınler. Köye sonra döneriz” diye düşündü.

On gün sonra Küçük Hanım, Dilşat ve Remzi Bey köye döndüler. Ve Sıdika'nın evine yerleştiler. Herkes memnun gibiydi. Dilşat anasının elini öperken ağlıyordu. Mutluluktan mı yoksa anasının evlenirken yanında olmayışından mı hüzünlenmişti belli değildi. Sıdika kalktı sofada daha önce hazırlamış olduğu keseyi getirdi. İçinden, armut şeklinde bir çift küpe, yüzük ve bir de gerdanlık çıkarıp taktı.

“Kızım fazla bir şeyim kalmadı artık biliyorsun” dedi. Dilşat, bunları çok sevdiğini söyleyip teşekkür ediyordu ki Firdevs telaşla sordu.

“Anne bana bir şey kalmadı mı?” Sıdika yarı kızgın yarı gülerek:

“Suss ayıptır, kızlar böyle bir şey sormaz. Ama tabii ki senin payını da ayırdım” dedi.

Remzi ağabeyinin şehirde olduğunu öğrenmişti. Dilşat'a:

“Hadi kalk anamın elini öpmeye gidelim” dedi.

Hacı Hafız Ağa'nın konağında umduklarından daha iyi karşılanmışlardı. Hayriye Hanım gelinine altın haplarını, bir de gümüş kemer hediye etti. Kızlar çok memnunlardı. Yedi aylık hamile olan Tevhide sallana sallana yürüyordu. Memnun muydu değil miydi anlaşılmıyordu pek renk vermemişti.

Sıdika'nın evinde her şey eskisi gibi devam ediyordu. Remzi ara sıra anasından aldığı paralarla, zaman zaman da ambarlardan sırtlayıp getirdiği her çeşit zahire ile eve katkıda bulunmaya çalışıyordu. İki ay sonra Tevhide, sarı saçlı, mavi gözlü çok güzel bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Konak bayram havası yaşıyordu. Adını İzzettin koydular.

Bir Yıl Sonra

Dilşat'la Remzi'nin evlilikleri çok iyi gidiyordu. Ama Rahmi Bey asla rahat bırakmıyor, Remzi ile her karşılaşmasında, konuyu evliliğine getirip boşanmasını öneriyordu. İşi o kadar ileriye götürdü ki "Eğer o kadını boşamazsan, sana bir evlek mal bırakmayacağız. Babam malları benimle kızların üzerine yapacak" tehdidini savurmaya başladı. Remzi pek paraya kıymet veren bir tip değildi, ama bütün hayatını ve doğacak çocuklarını da Sıdika Hanım'ın çok küçük geliri ile geçindiremezdi. Köy ağasının oğluydu. Hayatı ve geleceği toprağa bağlıydı. O topraksız ne yapabirdi?

Kafası istemese de buna takılıyordu ve bu gece çok sessizdi. Dilşat ısrarla sorunca:

"Yine ağabeyim" dedi. "Babamın malları kızlarla onun üstüne yapacağını söyledi. Tabii eğer seni boşamazsam" dedi. Dilşat çok üzgündü. Zaten ilk bebeğini kaybetmenin acısını yaşıyordu. İşi sızlayarak:

"Boşa öyleyse ne yapalım?" dedi. Remzi birden doğruldu.

"Sen bu teklifi ciddi yapmadın değil mi?" diye sordu. Ve devam etti: "Sen beni bırakmak istersen başka. Ama ben seni dünyayı verseler değişmem. Bir daha böyle saçmalama emi?" Dilşat bu cevaba çok memnundu ama bir çıkmaza doğru sürükleniyorlardı.

"Bak Remzi Bey, sen altı ay sonra askere gitmeyecek misin?" Remzi şaşkın:

"Evet" dedi. Dilşat gayet kararlı bir şekilde:

"Sen beni boşamış gibi yap. İki üç ay babanın evine git. Sen askerden dönünceye kadar, Mustafa Emmim yaşayamaz, zaten bir top kemik olmuş. Asker dönüşü yine bera-

ber oluruz.” Remzi buna da pek razı olmadı ama, Dilşat sonunda onu ikna etti.

Askere gitmesine iki ay kala, gözyaşları içinde ayrıldılar. Ve Remzi eşyalarını toplayarak baba evine gitti. Dilşat’ı esas üzen, karnındaki çocuğu söylememiş olmasıydı. Bunun iki sebebi vardı. Birincisi, gene düşük yapma korkusu, ikincisi de Remzi’nin planlarını uygulamaktan vazgeçme endişesiydi. Remzi’nin evden çıkarken dolu gözlerle yüzüne bakarak:

“Unutma Dilşat, sen ebediyyen benimsin. Beni bekleyeceksin” demişti. Dilşat bu sahneyi unutamıyordu. Ev halkı bunun bir plan olduğunu biliyordu ama yine de üzgünlerdi.

İki ay sonra Remzi gece yarısı bir kaçamak yapıp karısını ve kaynanasını görmeye geldi. Ve ertesi günü davul zurnayla askere uğurlandı. Köy halkı Remzi’ye kızgındı. Onlar sahiden Dilşat’ı sırf ağabeyinin baskısı yüzünden bıraktı zannediyorlardı. Rahmi Bey nihayet başarmıştı ve çok mutluydu. Aslında Rahmi artık Dilşat’ı niye istemediğini de pek bilmiyordu. Ama sözüne karşı gelinmişti. Böyle bir şey olmamalıydı. Rahmi Bey’in sözüne karşı gelinemezdi. Dilşat’ın karnı büyüdükten sonra, Hacı Hafız Ağa konağı, bir torun olacağını fark ettiler. Rahmi umursamaz bir tavırla:

“Ne yapalım? Çocukla ayrılan bir tek onlar mı? Madem doğuruyor, büyütür” diyerek sorunu kendince çözmüştü.

Beş ay sonra Dilşat zor bir doğumla bir kız çocuğu dünyaya getirdi. Buğday tenli, iri siyah gözlü, uzun kirpikli, siyah dalgalı saçlı ve yüzünde gül yaprağı gibi küçük bir lekesi olan bir kız. Elaziz’den doğum için gelen Küçük Hanım adını Semahat koydu, Kur’an’dan alınmış bir isimdi. Bu bebeğin gelişine, en çok Sıdika Hanım sevinmişti. Onun için bu bebek yaşamla arasında yeni bir bağdı. “Bu benim, Gülyüzlüm!” dedi. Ve torununu hep öyle çağırırdı.

Dört Yıl Sonra

Semahat dört yaşında, güzel mi güzel, akıllı mı akıllı küçük bir kız olmuştı. Fatma altı aylıktan sonra, hemen her gün Semahat'ı alarak, kendi taraflarına götürüyor, saatlerce onunla oyalanıyordu. İşin garibi bütün ev halkı, Semahat'ı çok seviyorlardı. Rahmi Bey bile... Tevhide bir yıl evvel ikinci bir erkek evlat dünyaya getirmişti. Ali adı verilen çocuk da çok sevimli ve güzeldi. Belki de evde bir kız çocuğu olmadığı için Semahat'a ilgi fazlaydı. İzzet, Semahat ve Ali konağı dolduruyorlardı.

Dilşat çok üzgündü. Remzi'den hiçbir haber alamamıştı. Duyduğu şeyler birbirine uymuyordu. Kimine göre, askerden kaçarken vurulmuş, ölmüştü. Kimine göre de askerden altı ay arayla iki kere kaçmaya teşebbüs etmiş, yakalanarak, askerlik süresi uzatılmıştı. Dilşat birkaç kere Fatma'nın ağzını aramıştı. Ama doğrudan bir şey soramıyordu. Yalnız dün sabah, çocuğu almaya geldiğinde:

"Biliyor musun Dilşat abla, ağabeyim Semahat'ı kucaklamıştı. Hanım ablam görünce, 'Bakıyorum da yeğenini çok seviyorsun, Rahmi Bey.' der demez ağabeyim hemen yere bıraktı. Anam da 'Bakalım Remzi döndüğünde Semahat'ı nasıl buraya getireceğiz' dedi." Dilşat içinden, "Demek ki yaşıyor, demek ki dönecek" diye buruk bir sevinç duymuştu. "Sonra ağabeyim dedi ki" 'Bu kız o kadar güzel o kadar hanım ki o ananın kızı bile olsa sevilir.' Anam da, 'Anasının nesi var oğlum? Dört senedir kocasız oturuyor taze ne bize ne başkasına bir saygısızlığı var.' dedi. Ağabeyim biraz şaşırmış gibi duraladı, sonra da, 'Onun hâlâ Remzi ile evlenmek ümidi var da ondan.' dedi. Dilşat'ın kafası "Remzi dönünce" cümlesinde kalmıştı. Son anlatılanları duymadı bile.

Tuhaf bir durum daha vardı. Köyde, genç kızken orali olmayan birçok insan Dilşat'a talip olmuşlardı. Zaman zaman hem Dilşat hem de Sıdika Hanım, bu konuyu düşünüyorlar, içinden çıkamıyorlardı. Dilşat hepsini, "Ben çocuğuma başka adamlara baba dedirtmem" diyerek reddediyordu. Aslında hem Sıdika hem de Dilşat, Remzi'nin döneceğinden, dönse de Dilşat'la tekrar bir araya geleceğinden ümitlerini kesmiş gibiydiler. Gittiğinden beri bir tek haber alamamışlardı. Gerçi giderken, bizzat Dilşat, "Bana mektup falan yazma, muhakkak ağabeyinin kulağına gider" demişti ama dört buçuk yıl insan sevdiği birinden haber almadan nasıl yaşayabilir, bunu anlayamıyorlardı.

Dilşat elindeki yazmayı minderin üzerine koydu. Kollarını açarak birkaç defa gerindi. Sırtı iyice ağrımişti. Gözlerini kapayarak duvara yaslandı. Semahat avluda seksek oynuyordu. Annesini böyle görünce meraklandı.

"Anne anne hasta mısın?" Dilşat gülerek:

"Hayır gülyüzlüm biraz yoruludum" dedi. Semahat:

"Fatma abla beni niye almaya gelmedi?"

"Bilmem belki bir işi vardır. Sen gitmek istiyor musun?"

"Evet anne, onlar beni seviyorlar abilerle de oynuyorum" dedi. Dilşat biraz tereddütten sonra:

"Peki Rahmi Bey sana hiç kızıyor mu?" Kız biraz düşündü.

"Biraz, herkese çok kızıyor ama bana az, ben de biraz korkuyorum tabii."

"O zaman Rahmi Bey evde olduğu zaman dön gel." Semahat şaşırmış gibi, ellerini açtı.

"Ama ben kızgın emmimi seviyorum" dedi. Dilşat öylece bakakalmıştı, "İşte, işte kan bağı bu" dedi. Ana kızın sohbeti bitmemişti ki, Fatma göründü.

"Semahat'ı almaya geldim." Dilşat bir cevap vermeden, Semahat duvara dayalı merdivene tırmanmıştı bile. Bu

evdeki sevgiye, ilgiye rağmen o eve koşarak gidiyordu. Belki de baba kokusunu sırf o evde alabiliyordu.

Tevhide ekmeek tahtasını koymuş, sac ekmeği yapıyordu. Semahat yanına yaklaşıarak:

“Ben de yapayım mı? Hamabla?” dedi. Bu Semahat’ın diliyle “Hanım abla” oluyordu.

“Gel otur al şu hamuru, benim gibi yap” diyerek eline küçük bir top hamur verdi. Beş dakika sonra, Semahat kaşını, gözünü una belemişti. Ama o kadar sevimli olmuştu ki:

“Bana biraz un getir. Hanife Bacı” diyen Tevhide’ye un getirmek için ayağa kalkan Hanife, dış kapının çaldığını duydu ve koştu. Kapıyı açınca, karşısında perişan bir vaziyette Remzi Bey’le karşı karşıya geldi. Eski bir asker elbisesi, ayaklarında parçalanmış asker potinleri ve günlerdir yıkanmamış saçlarıyla gerçekten perişandı. Hanife:

“Remzi Bey geldi! Remzi Bey geldi!” diye bağırınca ev halkı kapıya koşmaya başladılar. Semahat hem kapıdaki garip adama, hem de ev halkının bu telaşına çok şaşırılmış, biraz da ürkmüştü, iri gözlerini iyice açmış, elinde hamuru, yüzü gözü unlu bir halde öylece bakıyordu. Remzi uzun bir sarılma ve öpüşme merasiminden sonra, ocağın başına doğru geldi. Ve birden Semahat’ı gördü.

“Bu, bu kız senin mi? Hanım abla ne kadar güzel” dedi. “Gel bakayım küçük kız kucağıma gel” dedi. Semahat adamı inceliyordu içinden, “Ne tuhaf bir adam” diye geçiriyordu. Ama yine de gidip kucağına çıktı. Adam devam ediyordu. “Senin adın ne?” Ona fırsat vermeden Tevhide atıldı, “Adı Semahat kasapgilin Osman’ın kızı. Çok güzel bir kız arada bir alıp seviyoruz” dedi. Semahat çok şaşırılmıştı ama “Doğrusunu büyükler bilir” diye ses çıkarmadı. Kasapgilin Osman da kimdi? Tevhide:

“Fatma Hanım istersen bu çocuğu artık evine götür. Remzi Bey de tereyeğli bir sac ekmeği yedikten sonra uyur herhalde” dedi. Fatma, Semahat’ı kucaklayarak, selamlık tarafına geçti. Odaya girip bir avuç dolusu şeker alarak, Semahat’a verdi. Güya babasına yabancı bir amca diye sarılan çocuğu mutlu etmeye çabalıyordu. Ve konağın suçunu hafifletiyordu.

Semahat yüzü gözü un ve cebinde şekerlerle eve gelince, Dilşat:

“Niye erken geldin Semahat? Mürüvvet Hanımlar mı geldi?” diye sordu.

“Hayır anne, Hamablayla ekmecek yaparken, acayip bir şeyler giymiş bir amca geldi. Herkes çok sevindi” dedi. Dilşat’ın kalbi hızla çarpmaya başladı. “Adı ne amcanın söylediler mi?” diye sordu hemen. Semahat düşünmeye başladı. Dilşat sabretemedi. “Remzi, Remzi mi dediler?” Çocuk hatırlamış olmanın sevinciyle, “Evet evet Hanife Bacı, ‘Remzi Bey geldi!’ diye bağırıyordu. Tamam Remzi Remzi dedi.” Dilşat kızının ne dediğini anlamıyordu. Başı dönüyor, midesi bulanıyordu. Duvara yaslandı, rengi sapsarıydı. Sıdika Hanım kızını bu halde görünce, telaşlanmıştı, “Ne oluyor Dilşat ne var?” diye sordu. “Anne Remzi Bey dönmüş.” Çocuk şaşkın etrafına bakakalmıştı. “O garip adam sadece kendisini değil, herkesi korkutuyor galiba” diye düşünüyordu. Sıdika Hanım: “Semahat’ı görmüş mü?”

“Evet görmüş, ama Kasap Osman’ın kızı demişler? Daha doğrusu elim demiş.”

“Kızım senin bu eltinin aklı fazla değil, yalan söylemeye yetecek kadar bile değil. Böyle bir yalan olur mu? Bir avuç köyde, Remzi’nin o kızın kendi kızı olduğunu öğrenmesi ne kadar sürer? O zaman o adamın yüzüne nasıl bakarlar? Şaşılacak şey. Tabii ayrıca ne kadar insafsız olduklarını söylemeye gerek yok.”

“Anne acaba Remzi Bey bizi arayacak mı?” Beko yanlarında öylece dinliyordu.

“Arayacaktır Dilşat arayacaktır. İstemese de arayacaktır. Bunun için endişelenme. Ondaki o büyük sevgiyi seneler yok edemez” dedi. Dilşat hırsla:

“Peki bu kadar zamandır niye bir haber yollamadı?” Beko kendi kendine konuşur gibi:

“Onun da geçerli bir sebebi vardır. Yakında öğreniriz” dedi. “Ben öğle yemeğimi yiyip bir tüken önüne gideyim. Zannederim bir-iki saat sonra Remzi de tüken önüne gelecektir” dedi.

Remzi, Beko’nun tahmininden de önce tüken önüne gitmişti. Karşıdan Remzi’yi gören Bakkal Nazım:

“Ooo buyur buyur Remzi Bey” diye karşıladı ve devam etti. “Ne zaman geldin?” Remzi:

“İki-üç saat ancak oldu” dedi.

“Bu ne uzun askerlik böyle?” Remzi:

“Sorma cahillik. İki kere kaçmaya teşebbüs ettim, yakalandım. Atatürk’ün ordusundan kaçılır mı? Tabii aldığım cezalarla askerlik uzadıkça uzadı.” Nazım şöyle bir düşündü.

“Tabii ya ben üç senedir, dükkândayım, Babam sizlere ömür. Eh senin kız da beş yaşına girmiştir, senden sonra doğduğuna göre” dedi. Remzi birdenbire kıpkırmızı oldu.

“Ne diyorsun? Nazım Efendi ne kızı?” Bu sefer de şaşır-mak sırası Nazım Efendi’deydi.

“Dünya güzeli bir kızın olduğunu bilmiyor musun? Böyle bir şeyin yapılabileceğini asla düşünemezdim” dedi. Adam daha birçok şey söylemek istiyordu ama Rahmi Bey’e bulaşmaya gelmezdi. Remzi birdenbire, “Acaba o gördüğüm güzel kız benim miydi?” diye düşündü. “Bunu en kısa zamanda öğrenmeliyim” diyerek ayağa kalkınca, Beko ile burun buruna geldi. Beko, biraz da kırgın:

“Hoş gelmişsin Remzi Bey” dedi. Remzi bu soğuk karşılamaya şaşırmıştı.

“Beko Dayı bir sarılma yok mu? Bu ne hal?” Beko: “Beş yıla yakındır bir selamını almadık. Nasıl karşılamamı beklersin benden?” diye sordu. Remzi yine afallamıştı.

“Nasıl? Ya muhtarın eliyle gönderdiğim mektuplar? Onları size vermedi mi? Bana söz vermişti” dedi. Beko daha yumuşak bir sesle:

“Sen mektup gönderdin mi? Bize hiçbir haber gelmedi.” Bunları konuşurken, tüken önünden epeyce uzaklaşmışlardı. Remzi o kadar kızmıştı ki, Beko’ya:

“Şimdi her şeyi anlıyorum. Sizden niye hiçbir haber almadığımı da. O yüzden iki kere kaçmaya teşebbüs edip yakalandım ve dört yıldan fazla bir zamandır askerlik yapıyorum. Ben bunun hesabını sormaz mıyım? Kızım, bir de kızım varmış, öyle mi?” Beko yüzünde acı bir ifade ile:

“Evet sabah Kasapgilin çocuğu diye kucakladığın o güzel kız.” Remzi birden döndü, hızla Sıdika Hanım’ın evine doğru koşmaya başladı. Beko arkasından zor yetişti ve kolundan tutarak:

“Baban galiba çok hastaymış. Bu kadar yıldır bu hasrete dayandınız. Biraz daha sabırlı ol. Her şeyi berbat etme. Dilşat seni bekliyor. Ben ona durumu anlatacağım. Güçlü ve sabırlı olman gerek” dedi.

Beko eve gelince, Dilşat’a her şeyi anlattı. Dilşat sevinçten uçacak gibiydi. Anasına anlatmak istedi ama Sema-hat’ın yanına kıvrılmış, uyuyakalmıştı. Biraz Firdevs’le konuştu. Firdevs çok sevinmiş, ablasının mutluluğunu paylaşmıştı. Ama Dilşat’ın içi içine sığmıyordu. “Ben içeriye girip bir su böreği açayım bari. Remzi Bey çok sever de.”

Aslında Remzi’nin gelip gelmeyeceğini veya ne zaman gelebileceğini bilmiyordu ama bir şeyler yapması gereki-

yordu. Remzi tüken önünden aceleyle eve dönmüştü ama bir top ateş tabiri yanında az kalıyordu. Babasının bulunduğu odaya hızla girdi. Ve bağırmaya başladı.

“Sizde vicdan yok mu? Sizde merhamet yok mu? Kasapgilin çocuğu ha?” Hayriye Hanım hasta olan kocasına, mangalda kaynayan ıhlamurdan dolduruyordu. Remzi’nin bağırışıyla sıçradı ve ıhlamuru bacağına döktü. Ama bacağını düşünecek halde değildi. Mustafa Efendi’nin de bu olanlardan hiçbir haberi yoktu. Oğlunun sesinin geldiği tarafa döndü.

“Ne var Remzi? Ne oluyor?” dedi. Remzi durumu anlattı. Mustafa Efendi:

“Gel şöyle yanıma otur” dedi. “Oğlum bunlar o kadar aptallar ki hangi konuda yalan söylenir hangisinde söylenmez onu dahi ayırt edemiyorlar. Yalan hiçbir şekilde hoş değildir ama böylesine aptalca yalan da insanı çileden çıkarır. Kızmakta haklısın. İş senin kızmanla da kalmamış, şimdi bütün köyün diline düşmüşüzdür. Ne kadar zalim olduğumuz konuşuluyordur.” Tevhide süklüm püklüm odadan çıktı. Fatma karşı sedirde zevkten dört köşe olmuştu. Hayriye Hanım ne yapacağını şaşırmıştı. Mustafa Efendi ise bu kadar rahat şekilde konuşmasını Rahmi’nin evde olmayışına borçluydu. Yoksa asla cesaret edemezdi. Gözleri görmeyen, seksenin üstünde bir ihtiyardı. Elinden başka bir şey gelmiyor, gelemiyordu. Mustafa Efendi devam etti. “Evlat senin evladındır. Karından ayrılmış bile olsan, ona bakmak, aramak vazifendir. Onu sen ayarla, ben bilemem” dedi. “Onun bunun sözıyla de evladın başkasının olmaz, üzülme!” Arkasından, “Hayriye, ben biraz uzanacağım, bardağı al” dedi.

Remzi, ağabeyinin yokluğundan da istifade ederek, karanlık bastıktan sonra, eskisi gibi duvardan atlayarak

Sıdika Hanım'ın evine geldi. Dilşat elindeki ipekleri avlunun taa ortasına fırlatmış, yanına koşmuştu. Kocasının boynuna sıkı sıkı sarıldı. Ve dakikalarca ağladı. Semahat koşmuş, öylece onları seyrediyordu. Uzun süre Semahat babasına, babası da kızına öylece baktılar. Dilşat kollarını gevşetince, Remzi Bey kızına doğru koştu. Diz çöktü, ellerini tuttu, öylece bakıyordu. Yanaklarından iki damla yaş çenesine doğru yuvarlandı. Çocuk da öylece duruyordu. Bu kimdi ve ne yapması gerekiyordu bilemiyordu. Sonra Remzi, Semahat'ı kucağına alıp göğsünün üzerine bastırdı. Artık hıçkırarak ağlıyordu. Beko gem iskemlesine oturmuş gözleri dolu dolu, "Kim demiş erkekler ağlamaz. Kalbi olan herkes ağlar" diye düşünüyordu.

Dilşat yanlarına yaklaştı.

"Semahat bu senin baban" dedi. Kız başını geriye çekti. Remzi'nin yüzüne dikkatle baktı.

"Yani, kızgın emmimin İzzettin ağabeyin babası olduğu gibi mi?"

"Evet yavrum. Ama onun kadar kızgın bir baba olmayacak asla!"

"Peki artık bizimle mi kalacak?"

Remzi, "Evet kızım" diyecekti ki, Dilşat atıldı.

"Hayır bir müddet daha kızgın emmilerde kalacak, babası hasta da iyileşinceye kadar. Buraya gelip gittiğini sakın onlara söyleme! Kızgın emmi sonra daha çok kızar. Bana küs de" dedi. Ve devam etti. "Ama sen sık sık oraya babanın yanına gidebilirsin tabii..."

Remzi uzunca bir zaman karısının ve kızının yanında kaldı. Ve bir müddet daha bu oyuna devam etmeye, gizli görüşmeye karar vererek ayrıldılar.

İki Yıl Sonra

Remzi'nin askerden dönüşü, iki yılı geride bırakmıştı. Sıdika Hanım'ın evindeki hayat aynen devam ediyordu. Remzi hâlâ evine dönememişti. Babası yaşıyordu. Rahmi bu konudaki baskısını sürdürüyor, köylü ile de durmadan mesele çıkarıyordu. Babası, başını belaya sokacak korkusuyla, Ankarada'ki ağır ceza reisi olan akrabasına mektup yazmış, Rahmi'ye bir iş bulup yanına almasını, yoksa yine kötü durumlara düşebileceğini, köylülerin de durmadan Rahmi'yi kışkırttığını, artık iki çocuk babası olarak daha düzenli ve düzgün bir hayat sürmesi gerektiğini, bunun için yardımcı olmasını rica etmişti. Çok geçmeden Rahmi'ye iş bulunduğu haberi gelmişti. Rahmi, babasına:

“Şimdilik çocuklarla Tevhide'yi götürmeyeyim. Eğer uyum sağlayabilirsem, onları aldırırım” diyerek, Ankara'nın yolunu tutmuştu. Genç Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, yeni vekillikler kuruyor, devamlı teşkilatlanıyordu. Bu yüzden Rahmi'ye iş bulmak fazla zor olmamıştı. Dahiliye vekâletinde bir memuriyete yerleştirmişlerdi. Kafası çalışan, zamanına göre de yeterli sayılabilecek tahsili olan bir kişiydi. Gerçi birçok şeyle suçlanmış, hapse girmişti, ama beraat etmişti. Çalışmasında bir sakınca yoktu.

Remzi gizli gizli, Dilşat'ı ve kızını görmeye, onların geçimini sağlamaya devam ediyordu. Aslında Hacı Hafız Ağa Konağı'ndaki herkes bu durumu biliyordu. Tabii Rahmi Bey hariç. Büyük bir olay çıkar korkusuyla hiç kimse Rahmi Bey'e bir şey söylemediği gibi, Remzi'nin bu ilişkiyi saklamasına yardımcı da oluyorlardı. Rahmi'nin gidişi, işlerini daha da kolaylaştırmıştı. Ama artık iki taraf da bu gizlilikten yorulmuş ve sıkılmışlardı. Mustafa Efendi de zayıf, güç-

süz ama sağlamdı ve yaşıyordu. Remzi o gün şehirden kızına ve karısına elbiselik kumaş almıştı. Vermek için, Sıdika Hanım'ın evine uğramıştı. Akşamüstü evden çıkar çıkmaz Rahmi ile burun buruna geldi.

“Ne arıyorsun ulan burada?” diye bağırان Rahmi'ye,

“Sokaklarda bağırma, evde konuşalım” diyerek hızla eve yürüyen Remzi'yi aynı hızla, takip eden Rahmi Bey, konağın kapısından içeriye girer girmez, suratına bir tokat indirdi. Remzi birdenbire sağ tarafta duvara dayalı tırpanı gördü, büyük bir çeviklikle tırpanı aldığı gibi, ağabeyinin üzerine yürüdü. Tam kafasına, indirmek üzereyken, Hanife Bacı'nın kocası, Kel Hüseyin ahırdan çıktı. Remzi'yi kolundan yakaladı.

“Ne yapıyorsun Remzi Bey, kardeş katili mi olacaksın?” diyerek elinden tırpanı almaya uğraşırken, Rahmi üst kata çıkmıştı. Remzi duvara sırtını dayadı, derin derin nefes aldı. “Demek ki insanlar böyle kardeş katili oluyor. Çok şükür Yarabbim, büyük bir hata işleyecektim beni korudun” dedi. Ve yavaş yavaş taş merdivenleri çıktı. Ev halkı yemeğe başlamak üzereydi. Remzi sedirin bir köşesine düşercesine oturdu. Hayriye Hanım, “Sen çıktıktan sonra ağabeyin geldi. Görüştünüz herhalde? Oralara alışamamış” dedi.

Remzi cevap vermeyince, devam etti: “Sofraya gelsene oğlum, niye öyle duruyorsun?”

“Ben evimde yiyeceğim” dedi. Herkes şaşırılmıştı. Öylece Remzi'ye bakıyorlardı. Remzi devam etti. “Bu oyuna bir son vermem gerek. Ben karımı hiçbir zaman boşamadım, boşamayacağım da. Belki bir gün siz yaptığınız hatayı anlarsınız demiştim. Ama korkunuzdan, anlamış dahi olsanız ses çıkaramıyorsunuz. Artık ben gizli gizli kızımı sevmekten, karımın yanında olamamaktan bıktım. Allahısmarladık!” diye-

rek aceleyle kalktı. Sıdika Hanım'ın evinde de akşam sofrası hazırды. Remzi içeriye girer girmez bir sofra bezinin üstüne konmuş ekmek tahtasının başına oturarak:

“Dilşat bana da bir tabak koy” dedi. Ev halkı pek durumu anlayamamışlardı ama herhangi bir şey de sormadılar. Semahat yavaşça yerinden kalktı, küçük bakır tabağını ve eline bir parça tandır ekmeğini alarak, babasının yanına oturdu. Çocuğun yüzü her zamankinden çok daha mutluydu ve iştahla yiyiyordu. Sıdika Hanım torununu dikkatle inceliyordu. Göz pınarlarından akan iki damla yaş, onlara göstermeden başını çevirerek, yazmasının ucuyla silmeye çalıştı. Beko hariç kimse fark etmemişti. Yemek bittikten sonra Remzi bir de kahve istedi. Semahat:

“Baba ben kahve yapabilirim” dedi. Remzi kızını ellerinden tutup kucağına aldı.

“Sen böyle kucağımda otururken, bir kahve içmek istiyorum. Annen veya teyzen yapsın. Sakın bu gece kucağımdan kalkma” dedi. Firdevs bu mutlu tabloyu bozmamak için ablasından önce acele ile mutfığa koştu. Sıdika Hanım:

“Evine hoşgeldin Remzi. Oğlum sen iyi bir insansın. O hesap başından yanlıştı. Hiç kimsenin ölümü üzerine hesap yapılmaz. Ayrıca tarla, bağ, bunlar da çok önemli değil. Allah hayırlı kısmet versin. Eminim ki sana verecektir, dürüst ve çalışkansın” dedi ve ilave etti: “Eğer maldan hayır gelseydi on yedi köyden bir hayır görürdük. Rahmetli kaynanam derdi ki, ‘Deli olmuşsun malı neylersin? Akıllı olmuşsun malı neylersin?’” Kahveleri getiren Firdevs son sözleri duymuştu. Ama kavrayamamıştı herhalde ki sordu:

“Anne o ne demek?” Sıdika nasıl anlamamış olduğuna şaşmış gibi baktı, sonra:

“Deliysen elinde ne kadar mal olursa olsun idare edemez yitirirsin. Baban gibi. Akıllıysan malı kazanmanın

yolunu muhakkak bulursun. Tanıdığımız birçok, yoktan var olan insanlar gibi” dedi. Ve ilave etti:

“Hadi herkes yerine, ben yorgunum uyuyacağım.” Ve yine öksürmeye başlamıştı. Sıdika Hanım’ın sağlığı iki yıldır, hep kötüye gidiyordu. Bir öksürük musallat olmuştu, bir türlü geçmiyordu. Birkaç kere hekime de gözükmüştü, ama nafile. Yemeğin başından beri sesini çıkarmadan olayları izleyen Beko, endişeli gözlerle Sıdika’nın öksürmesini takip ediyordu. Sonra üzgün bir ifadeyle kalktı.

“Yarın herkes için yeni bir gün başlayacak. Ben iyi bir başlangıç olması için dua edeceğim. Buna çok ihtiyacımız var. İyi uykular” dedi.

Dilşat lambayı söndürdü. Yorganı açıp kocasının yanına girdi. İçinden, “Ehh kaçamak sevişmelerden kurtulduk nihayet” diye geçirirken Semahat’ın sesi duyuldu.

“Anne yanınıza geleyim mi? Ben korkuyorum.” Dilşat’tan önce Remzi atıldı.

“Gel güzel kızım.” Semahat hızla yatağından fırlayıp ikisinin arasına girdi. Remzi’nin de Dilşat’ın da bir an evvel Semahat’ın uyuması için dua etmekten başka yapacakları bir şey yoktu.

Son haftalarda Firdevs’e çıkan yeni bir kısmet, evdekileri oldukça meşgul ediyordu. Sıdika en küçük kızını da ev bark sahibi yapmak için aşırı bir gayret sarf ediyordu ama her birinin bir pürüzü oluyordu. Bu ailenin de büyük ninelelerinden biri dönmeydi. Böyle bir ailenin kızı fakir de olsa, öyle bir aileye gelin olamazdı. Buna en çok karşı çıkan da Rahmi Bey olmuştu. Artık yavaş yavaş buzları çözmeye, Dilşat’ı gelin olarak ara sıra konağa çağırmaya başlamışlardı. Gerçi bu genellikle, işlerin yoğun olduğu zamanlarda oluyordu ama yine de bir başlangıçtı. Ama maddi açıdan açıkça bir yardım yapılmıyor, Remzi o malın ortağı gibi

kabul edilmiyordu. Semahat aynı şekilde konağın çocuğu muamelesi görüyor ve hemen her gün oraya alınıyordu.

Artık sonbahar başlamıştı. Orcikler batırılıyor, bulgurlar haşlanıyor, kışlık tandır ekmekleri yapılıyordu. Sıdika Hanım genç kızken bu işleri çok severdi. Ama artık sağlığı böyle işlere müsait değildi. Bu işleri yapmak için genellikle Dilşat gidiyordu. Esprileri, manileri ve çalışkanlığı ile zaten her yerde aranan, genç bir kadındı. Bu gece de Hafolar'da şehriye kesilecekti. Hafo, Dilşat'ın karşısında gelmesi için dil döküyordu.

"Bak Hafo, bu yazmayı öbürsü güne yetiştireceğim. Bunu benden başka kimse yapamaz. Ama ben size Firdevs'i gönderebilirim" diye diretiyordu. Hafo:

"Bak sen bu akşam gel, ben sana üç gün gelip ev işlerini yapacağım. Yerinden kalkmadan bitirebilirsin. Kahveni bile yaparım" deyince, Dilşat:

"Anlaşıldı, senden kurtuluş yok. Beko ile Firdevs annemle Semahat'a bakabilirler. Remzi Bey babasıyla konuşmaya gidecek. Ben de size geleyim bari" dedi.

Yatsı henüz olmuştu, köy hanımları büyük bir hasavanın etrafında toplanmış, ellerindeki hamuru, arpa şehriye şekline sokup o bezin içine atıyorlardı. Kapı çalındı, yeni bir yardımcıdır diye kapıya en yakın hanım açtı. Gelen Firdevs'ti. Kapının kenarında öylece duruyordu. Dilşat bağırdı.

"Firdevs ne var? Semaha'ta mı bir şey oldu? Annem mi çok hasta?" Firdevs gene öylece duruyordu. Sedirde oturan Hafo'nun anası şabırsızlandı ve sinirlendi.

"Kızım konuşsana dilini mi yuttun?" Firdevs çok korkmuşa benziyordu. Örkek bir tavırla:

"Eniştem..." dedi, "Eniştem yaralanmış." Dilşat elindeki hamuru fırlatarak ayağa kalktı. Başka hiçbir şey sormadan, çarşafını başına öylece örterek eve doğru koşmaya başladı.

Eve girdiğinde nefes nefeseydi ve bayılmak üzereydi. Doğru kocasının yanına koştu. Remzi'nin sağ kolu kanlar içindeydi, Semahat başında ağlıyordu. Beko her zamanki soğukkanlılığıyla elinde bir ispirto şişesi, temiz bezler ve su ile bir şeyler yapıyordu. Dilşat bağırmaya başladı.

"Hekim... bir hekim gerek." Beko başını çevirdi.

"Kızım köyde hekim ne arar, şehre ininceye kadar da kan kaybeder. Korkma, yarası tehlikeli değil, kanı durdurursak mesele kalmaz" dedi. Kurşun sağ kolunu derinden yaralamıştı. Ama kemikte ve damarda tehlikeli bir şey yoktu. Fatma da başında, ağabeyine korku içinde bakıyordu. Sıdika bembeyazdı. Oğlu yerine koyduğu bu gence bir şey olmamalıydı. Semahat babasız kalmamalıydı. Dudakları kıpırdıyordu ama ne dediği anlaşılamıyordu. Beko, Sıdika'ya baktı.

"Firdevs ananı şu mindere oturt. Ona bir bardak su içirt," dedi ve işine devam etti. Bir müddet sonra yarayı temizlemiş, sıkı sıkıya bağlamıştı. Beko:

"Remzi'ye de üzüm pekmezi ile ılık süt getirin" dedi. Beko sargının altına koyduğu tampona baktı. Kan artık durmuştu.

"Bak Sıdika, kan durdu korkma artık" dedi. Sıdika hıçkırarak ağlamaya başladı. Dilşat:

"Neyse, hiç değilse bir tepki verdi." Çünkü donmuş gibi duruyordu. Remzi yavaş yavaş gözlerini açtı, şöyle bir etrafına baktı, kızını ve karısını gördü. Ve ilk söz olarak:

"Ben ona gösteririm" dedi. Fatma da hareketsiz bir vaziyette ağabeyine bakıyordu. O da dudaklarını kısıtı.

"Ben de göstereceğim ağabey!" dedi. O anda hiç kimse neyi kastettiğini anlayamadı tabii.

Remzi o gece, babasından, kendilerine yardım etmesini, kendinin de bu evin oğlu olduğunu söylemiş, Mustafa

Efendi de, "Al oğlum ne kadar gerekliyse al. Hayriye ambarın anahtarını ver. Hüseyin'le taşısınlar" demişti. Ambar-
dan iki çuval unu, Sıdika Hanım'ın evine getirmiş, bir sefer
daha yapmak için dönmüşlerdi ki tüken önünden gelen
Rahmi ile karşılaştılar. Rahmi.

"Ulan sen ne şerefsiz insansın. Utanmıyor musun benim
ambarımdan buğday aşırırmaya?" deyince Remzi'nin nevri
dönmüştü.

"Burası senin ambarın değil, babamın. Bu malda senin
kadar benim de hakkım var" diye bağırırken, bir taraftan
da yerde bulduğu kocaman bir taşı alarak ağabeyinin üzeri-
ne doğru yürümüştü. Rahmi üzerine doğru taşla gelen
Remzi'yi görünce, paniklemiş ve belinden tabancayı çıkara-
rak, birkaç el ateş etmişti. Omzundan yaralanan Remzi,
Hüseyin'in de yardımıyla zorla eve kadar gelmiş, avludaki
sedirin üzerine yıkılmıştı.

Remzi birkaç gündür evden çıkamıyordu. Kolunu pek
rahat hareket ettiremiyordu. Fatma sık sık uğrayarak ağa-
beyini soruyor, onun yanında olduğunu gösteriyordu. Hay-
riye Hanım da oğlunu birkaç defa yoklamış, Remzi'ye bir
miktar para bırakmıştı. Hayriye Hanım bu konuları açmı-
yor ve yorum yapmıyordu. Remzi'yi tuttuğunu ama bunu
asla açıklayamayıp Rahmi'ye karşı çıkamayacağını herkes
biliyordu. Dilşat vurulan kocası da olsa hiçbir şekilde taraf
tutmuyor ve karışmıyor izlenimini vermeye çalışıyordu.
Semahat olanlardan dolayı şaşkın ve üzgündü. Bir şeyler
öğrenmeye çalışıyor ama pek doğru cevaplar alamıyordu.
Tertemiz kalbi ve düzgün çalışan çocuk mantığı bunları
kavramakta zorlanıyordu. Avluda sol elindeki bir çöple yere
bir şeyler çizmeye çalışan babasının yanına yaklaşarak,
"Baba toprağa ne çiziyorsun?" diye sordu. Remzi kızının
başını okşayarak:

“Bak bakalım bu ne?” Çocuk sevinçle:

“Bu bir ev, bahçesi de var değil mi? Kimin evi bu?”

“Sizin eviniz olacak. Annenle senin. Tabii kardeşlerin de olacak.” Semahat biraz düşündü.

“Baba seni vuran o kötü adamlara yakın olmasın emi?” Semahat bu olayları amcasının çıkardığını bilmiyordu. Remzi Bey dalgın dalgın:

“Hayır kızım, bu ev şehirde olacak” dedi. Semahat mutlu bir şekilde, gördüğü ilk insana bu haberi verebilmek için sofaya girdi. Anneannesinin yine öksürük nöbeti tutmuştu. Yanına yaklaşarak, yüzüne doğru eğildi.

“Anneanne sana su vereyim mi?” Sıdika Hanım torununun yüzüne sevgi ile bakarak:

“Hayır yavrum. Sağol” dedi. Ve devam etti. “Küçük Teyzen sana şehirden neler getirdi?”

“Ooo bir sürü şey ama en çok taş bebeğimi sevdim. Seninle oynayalım mı?” Sıdika Hanım başıyla evet işareti yaparak, doğrulmaya çalışırken, yine öksürmeye başladı. Firdevs küçük odadan koşarak geldi. Annesini yatırarak, Semahat’a döndü.

“Bak Semoş anneannen hasta, gel birlikte oynayalım” diyerek, Semahat’ın elini tutup küçük odaya doğru yürüdü. Semahat içinden, “Hiç kimse anneannem kadar güzel evcilik oynayamıyor ama neyse hiç yoktan iyidir” diye düşünerek teyzesini takip etti.

Mutfakta Dilşat ile Küçük Hanım kahvaltılık sofrasını topladıktan sonra, karşılıklı birer çay alıp sohbete koyulmuşlardı. Bir ara Küçük Hanım,

“Bak şuraya iki şişe şurup koydum. Hekim verdi. Pembesini yemeklerden yarım saat evvel anneme içirin. Bu kuvvetlenmesi ve iştahının açılması içinmiş, diğeri de yemeklerden bir saat sonra falan, öksürük için” dedi. Dilşat düşünceli ve ümitsizdi.

“Küçük Hanım içirmesine içiririz ama iki yıldır hekimlerin verdiği ilaçlar hiçbir işe yaramadı, annemin gidişatı iyi değil” dedi. Küçük Hanım biraz durdu. Sonra konuyu değiştirmek istermiş gibi:

“Haa esas sana söylemek istediğim başka bir konu var. Siz herhalde hükümet nikâhı kıydırmadınız. Değil mi?” Dilşat şaşkın şaşkın yüzüne bakıyordu. Sonunda: “O da ne demek?” diye sordu. Küçük: “Bak” dedi. “Atatürk birkaç yıl evvel bir kanun çıkardı. Artık sırf hocaların dua okumasıyla evlilik olmayacak. Kadınların haklarını koruyabilmeleri için, hükümet nezdinde de evlenmiş olmaları gerekli. Tabi sizin yoktur. Kanun çıktığında, Remzi askerdeydi. Bu nikâhı belediyeler kıyıyor. Ve öyle hemen kadın boşamak diye bir şey yok. Şu, bu istedi diye hiç yok. Bu işler mahkeme ile ve hakim karar verirse oluyor. Eniştem muamelelerinizi yaptırsın da haftaya perşembeye gelin nikâhınızı kıydıralım. Bak ikinci çocuk da geliyor. Resmen ana baba olun” dedi. Dilşat elini iyice belli olan karnının üzerinde gezdirdi. Bu haber onu çok mutlu etmişti. Evlilikleri artık hiç kimse tarafından, hatta Rahmi Bey tarafından bile kolayca bozulamazdı. Küçük Hanım devam ediyordu. “Bu kanuna göre bir erkek ancak bir kadınla evlenebilir. Öyle bir, iki hatta üç kadın yok.” Dilşat gülerek,

“Ne güzel bir şey Küçük Hanım. Hemen geliriz,” dedi ve haberi kocasına anlatmak için avluya çıktı. Remzi toprağın üstüne hayalindeki evi çizip çizip bozuyordu. Çünkü yeni ilaveler ve düzeltmeler yapması gerekiyordu. Dilşat heyecanla kocasına ablasından duyduklarını anlattı.

“Remzi Bey bu Atatürk denilen adam ne akıllıymış değil mi?” dedi. Remzi başını sallayarak:

“Sadece akıllı mı? Çok cesur ve çok iyi bir asker, çok iyi de bir devlet adamı oluyor. Ben askerliğimi İzmir yakınla-

rında yaptım. Bütün askerler ona adeta tapıyordu. Birgün oturmuş yine onun kahramanlıklarını anlatıyorlardı. Ben de boş bulundum:

‘Canım siz de biraz mübalağa ediyorsunuz. Nedir yani üstün bir güce mi sahip?’ diyecek oldum. Aydınli bir çocuk vardı. En yakın arkadaşım Fikret, fırladığı gibi tüfeği alnıma dayadı.

‘Bana bak Remzi, seni severim, iyi çocuksundur. Seni bu seferlik affediyorum. Çünkü senin orada harp yaşanmadı. En kıymetli varlıklarınıza düşman askerleri tarafından el uzatılmadı. Karşısında elin kolun bağlı onları seyretmek durumunda kalmadınız. Ufak tefek isyanlar, ayaklanmalar, harp yanında devede kulak bile değildir. Onun için bu halkın ne çektiğini, Atatürk’ün bu milleti ne durumlardan kurtardığını bilemezsin. Bir daha onu ve yaptığı işleri hafife alan bir laf edersen, kurşunu alnının ortasına yersin’ dedi. Hem korkmuş hem de çok etkilenmişim. Şimdi görüyorum ki Atatürk bu sevgiyi fazlasıyla hak etmiş. Tamam ablana söyle perşembe günü gideriz.” Dilşat nikâh heyecanından kocasının yere ne çizdiğiyle ilgilenmemişti bile. Remzi biraz üzölmüştü. Karısıyla hayallerini paylaşmak istiyordu.

Fatma, Semahat’ı ve hiç bırakmadığı taş bebeğini de alarak babasının odasına girdiğinde, Rahmi Bey, karısının yaptığı sade kahveyi yudumlamakla meşguldü. Semahat’ı görünce:

“Gel bakalım Semoş” diyerek yanına oturmasını işaret etti. Rahmi Bey:

“Ooo bebeğin de ne güzelmiş. Kim aldı?” Kız heyecanla anlatmaya başladı.

“Küçük Teyzem şehirden getirdi. Daha bir sürü şey getirmiş. Biliyor musun? Babam da bize şehirde ev yap-

cakmış. Ben de babama, kendini vuran kötü adamdan uzak yapmasını istedim.” Odanın bir köşesinde bu konuşmaları dinleyen Fatma korkudan tir tir titriyordu. Şimdi Semahat bir tokat yiyecek diye beklerken ağabeyi gayet sakin:

“Peki sonra ne oldu?” dedi. Semahat ilgiden memnun anlatıyordu.

“Babam da peki kızım, dedi. Doğru söylemişim değil mi emmi? Zaten herkesin babası varken benim yoktu. Yeni babam oldu. Onu da vururlarsa ben ne yaparım” dedi. Fatma gördüklerine inanamıyordu. Rahmi’nin gözlerinde yaşlar vardı. Ve acele ile ayağa kalkıp arkasını döndü, duvarda asılı duran kocaman guguklu saatin kapağını açtı, önce çabuk bir el hareketiyle saati beşon dakika geriye aldı ve kendi kendine söylenircesine:

“Bu saat de bu günlerde geri kalıyor” dedi. Saatin geri falan kaldığı yoktu. Gözündeki yaşları kimse görmemeliydi. O acımasız ve korkusuz Rahmi Bey olarak bilinmeliydi. Mustafa Efendi,

“Rahmi saat geri kalmaz oynama!” dedi. Rahmi Bey kızgın:

“Kalmış işte” dedi. Mustafa Efendi görmeyen gözleriyle iddia edemezdi. Zaten Rahmi ile hiçbir konuda iddia edilemezdi. Fatma içinden, “Yarabbim bir insan neden zorla gaddar olmaya çalışır acaba?” diye soruyordu.

Dilşat’la Remzi perşembe akşamı resmi nikâhlarını kıydırıp eve dönmüşlerdi. Çok mutlu görünüyorlardı. Kendilerini daha bir emniyette hissetmeye başlamışlardı. Dilşat nikâhta neler olduğunu anasıyla Firdevs’e anlatmaya başlamıştı ki, Fatma göründü, beti benzi sapsarıydı ve korkmuştu. Remzi’nin yanına yaklaşarak:

“Ağabey biliyor musun Hacı Hakkı Bey’in oğlu Enver dün gece vurulmuş.” Sofadakilerin hepsi şaşkın ve üzgündü. Fatma devam ediyordu. “Sabaha karşı bizim konağı jan-

darmalar bastı ve her tarafı didik didik aradı." Remzi şaşkınlıkla:

"Bizim evde ne arıyorlar peki?"

"Ağabeyimi. Çünkü Enver Bey ölmeden 'Beni Rahmi Bey vurdu' demiş."

Remzi, "Aman Allahım!" diyerek başını ellerinin arasına aldı. Fatma devam ediyordu. "Ama tabii ağabeyimi bulamadılar. Babam da onlara ağabeyimin dün Sivrice'ye gittiğini, geceyi de orada geçirdiğini, onun bu işle ilgisi olamayacağını söyledi. Jandarmalar gittiler ama pek inanmış gibi değillerdi" dedi. Remzi hemen ayağa kalktı. "Babamı görmeliyim" diyerek evden çıktı.

Sıdika Hanım'ın evindeki yeis Rahmi Bey'in olaya karışmasından çok, yakın dostları olan bir ailenin delikanlı oğullarının vurulmuş olmasından kaynaklanıyordu. O acıyı Sıdika'dan daha iyi kimse bilemezdi.

Dilşat, "Ana benim Hayriye Hanım'ın yanında olmam gerek. Zavallı kadın bu acıya nasıl dayanıyordur acaba?" dedi. Sıdika Hanım sessizce:

"Benim dayandığım gibi" derken yanaklarından aşağıya yaşlar çoktan süzölmeye başlamıştı. Dilşat'ın içi sızladı. "Evlat acısı, yaşadığın sürece kanayan bir yaraydı." Tekrarladı.

"Anne benim gitmem gerek ama nasıl? Oraya gittiğimi kaynanamlar, hatta Remzi Bey bile duymamalı, beni düşmanlarıyla işbirlikçi sayarlar. Aslında bu iki ailenin düşmanlıkları da yoktu. Israrla Fatma'yı Niyazi'ye istiyorlardı. Bu nasıl iş böyle? Şimdi o çocukların durumu ne olacak? Zavallılar birbirlerine sevdalıydılar da" dedi. Semahat ağlamaya başladı.

"Ben de gelmek istiyorum. Ben de Bedriye Ablanın yanında olurum belki onu güldürürüm. O beni nasıl bağa kaçırır oynardı değil mi?" diye söyleniyordu.

“Sus çocuklar taziye gitmez. Ve benim de asla oraya gittiğimi söyleme hiç kimseye. Soran olursa Kasapgilin Tayyib'e prova yapmaya gitti dersiniz.” Beko avludan sesledi.

“Dilşat sen git meraklanma! Ben idare ederim” dedi. Dilşat Beyaz'dan kalma değişik çizgili bir çarşaf buldu, yüzüne de sık örgülü bir pusu örttü. Anasının yıllardır giymediği eski pabuçlarını giyerek, arka sokaklardan, Hacı Hakkı Bey'in evine gitti. Ev anababa günüydü. Hayriye Hanım'ın figanları sokağın başından duyuluyordu. Sanki bütün köy halkı oradaydı. Ve herkes şaşkındı, herkes göz-yaşı döküyordu.

Rahmi birkaç gün sonra, Elaziz'e inerek karakola girdi ve, “Ben suçsuzum” diyerek teslim oldu. Ortada suç aleti ve görgü şahidi yoktu. Ama silah sesini duyup yanına koşan üç köylü, Enver'in ölmeden önce açık ve net olarak, “Beni Rahmi vurdu,” dediğini ısrarla tekrarlıyorlardı. İki gece evvel Rahmi ile Enver su yüzünden büyük bir kavga etmişlerdi.

Sıdika Hanım'ın evinde artık o eski sade günlük yaşamları yok olmuştu. Remzi Bey bu eve damat olduğundan beri, Hacı Hafız Ağa konağında yaşanan her olay, aynen bu eve aksediyordu. O konağın da Rahmi Bey sayesinde olaysız anı yok gibiydi. Enver'in kırkı yeni çıkmıştı. Rahmi Bey hapisteydi. Remzi Bey birçok gece baba evinde kalıyordu. Artık düşmanları çok olan bir aileydi. Ve evde iki gözü görmeyen yaşlı bir adamdan başka erkek yoktu. Sıdika Hanım'ın ailesinin düşmanı yoktu. Herkes onların dostuydu. Ve fedakâr Beko, her an tetikteydi. Bu süre zarfında Dilşat gizli gizli, Hacı Hakkı Bey'lere uğrayıp elinden geldiğince teselli etmeye çalışmıştı. Ama böyle bir acının tesellisi yoktu. Belki zaman... Bugün de bir ara uğramıştı. Kocasına dönerek:

“Remzi Bey bu gece evde yat” dedi, Remzi Bey üzgün:

“Kadın ben buradan ayrılmak ister miyim? Ama durumu biliyorsun” dedi. Dilşat:

“Ama bu gece kıyamet kopacakmış. Ben korkarım hem çocuğumuzun yanında olalım. Bu hamile halimle bir hasta ve bir çocukla ben ne yaparım?” diye sordu. Remzi Bey:

“Kim söylüyor bu saçma sapan şeyleri? Kimse kıyametin ne zaman kopacağını bilemez.” Dilşat bunun Hayriye Hanım tarafından kendisine söylendiğini tabii ki söyleyemedi.

“Herkes söylüyor” dedi Remzi biraz düşündü.

“Evet, tüken önünde de konuşuyorlardı. Peki akşam oraya gideyim de herkes yattıktan sonra gizlice gelirim” dedi.

Remzi dediği gibi gece yarısına doğru eve geldi. Sema-hatı’da yataklarına almışlardı. Uzun bir süre uyuyamadılar, kıyameti bekliyorlardı. Sonra uykuya yenik düşmüşlerdi. Gözlerini Tevhide Hanım’ın sesi ile açtılar. Önce irkildiler. Ama her şey normal gibiydi. Sadece damın kenarında, Tevhide Hanım korku içinde onlara bir şeyler söylüyordu. Bütün ev halkı avluya fırladı.

“Nedir, ne oluyor? Biraz geriye çekil düşeceksin” diyen Remzi’ye:

“Fatma evde yok hiçbir yerde yok” dedi. Remzi şalvarını giyerken, bir taraftan da söyleniyordu.

“Ne demek evde yok canım. İki taraflı konak mutlaka bir yerlerinde.” Tevhide cevap verdi.

“Ne depolarda, ne ahırda, hiçbir yerde yok. Hatta hatta kuyuya Hanife Bacı ile beraber ayna bile tuttuk” dedi. Remzi hazırды ve o da duvardan atlayarak gitti.

İki-üç saat aramalara devam edildi. Hatta birkaç yakın akraba evine soruldu. Tevhide’nin ağabeyi Çapraz namı diğer Mustafa da gelmişti. Tüken önünde anlatmak için dağarcığında bir şeyler olmasının iyi olacağını düşünüyor-

du. Ona göre, Rahmi Bey'in kız kardeşi kaçırmıştı. "Bu savaş ilanı gibi bir şey" diye düşündü.

"Tevhide, Fatma kaçmış olmasın?" dedi. Tevhide kız-
mıştı.

"Ağabey lüzumsuz laflar etme! Hacı Hafız Ağa'nın toru-
nu Rahmi Bey'in kız kardeşi ve de köyün en ağır, en gurur-
lu kızı, Fatma mı? Nasıl kaçır? Bu ikisinin değil o ailenin
sonu olur" dedi. Mustafa böyle bir laf ettiği için pişmandı.
İçinden, "Rahmi Bey duysa benim de sonum olurdu" diye
geçirdi. Ama Tevhide'nin içine bir kurt girmişti. Aceleyle
Fatma'nın odasını didik didik aramaya başladı. Yatağını
altüst etti. Her şeyi tek tek silkeliyordu. Yastık kılıfından,
katlanmış beyaz bir kâğıt tahta döşemenin üzerine düştü.
Eğilip hemen aldı ve koşarak Remzi Bey'e getirdi.

"Oku bunu! Yastık kılıfından düştü" dedi. Remzi hızla
kâğıdı elinden çekti. Aceleyle okumaya başladı. "Bu evde
artık yaşamak mümkün değil. Her dakika kendi evinde,
mahkûm gibi yaşamak, haksızlıklara tahammül etmek ve
hele babamın böyle aciz kalışını seyretmek beni öldürüyor.
Son olarak da ailenin simgesi olan ağalık bağını zorla üstü-
ne yaptırmayı. Bardağı taşıran son damla oldu. Birinin biz-
lerin de insan olduğumuzu ve ondan korkmadığımızı gös-
termesi gerekti. Şimdi bakalım ne yapacak? Anam babam
ve küçük ağabeyim beni affetsinler. Fatma." Remzi taş mer-
divenlere çöktü. İki elini başının arasına aldı ve hıçkırığa hıç-
kırığa ağlamaya başladı. "Bunu bana yapmamalıydın Fatma!
Çok bunaldığımı biliyorum ama şimdi ben ne yapacağım?"
gibi birtakım şeyler mırıldanıp ağlıyordu.

Kel Hüseyin koşarak büyük kapıdan girdi, telaşlı ve
ürkekti. Remzi Bey'in yanına yaklaştı.

"Şey Remzi Bey" dedi. Sonunu getiremiyordu. "Şey..."
deyip duruyordu. Remzi sinirlendi.

“Ne söyleyeceksen söyle! Şey deyip durma.”

“Hacı Hakkı Bey’ler dün gece köyü terk etmişler. Fatma Hanım’ı da alarak.” Remzi kıpkırmızı olmuştu. Demek ki bu normal bir gönül işi değildi. “Kız kardeşimi kirleterek intikam almaya çalışıyorlar” dedi. “O zaman ben, hepsinin kökünü ben kazırım!”

Remzi akşamüstüne doğru bir ara eve uğradı. Kocasını çok üzgün gören Dilşat bir kahve yapıp karşısına oturdu.

“Bak Remzi Bey bu olağan bir şeydir. İkinci bir evlenme şekli gibi bir şey. Ben de sana kaçmadım mı? Birbirlerini seven iki insan, aileler anlayış göstermezse bu yolu deniyorlar.”

“Ağabeyinin bileğine kelepçe taktırıp hapse tıkan insanlarla mı kaçtın sen?” diye sordu. Dilşat biraz kızmıştı.

“Bak. Tek taraflı düşünme! Onlar birbirini bu olaylar olmadan çok önce sevmişlerdi. Defalarca kız kardeşini istediler vermediniz. Aslında onların durumu sizden çok daha zor. Aslan gibi evlatlarını toprağa verdiler” dedi. Remzi kahvesini bitirir bitirmez kalktı. Beko arkasından başını sallayarak:

“Remzi’nin işi çok zor. Kendini bu işi temizlemek mecburiyetinde görüyor. Rahmi Bey de her türlü baskıyı yapacaktır” dedi ve ekledi: “Hacı Hakkı Bey’in karısı çok akıllı bir kadın. Bütün köye kıyamet kopacak dedikodusunu yayarak köylünün sokağa çıkmasını önledi herhalde.”

Dilşat birden ayıldı.

“Evet Beko Dayı haklısın. O acı içinde bana ve oradaki herkese defalarca kıyamet işini söylemişti.”

Beklenen olmadı. Niyazi Bey, Fatma Hanım’a hemen nikâh kıydı. Ve evlendiler. Etraftan çok da mutlu olduklarını ev halkının Fatma Hanım’a büyük bir itibar gösterdiğini söylüyorlardı. Bu haberler Remzi’yi ve dolayısı ile birçok

insanı rahatlatmıştı. Rahmi Bey hariç. Remzi her görüşmeye gittiğinde, "Yerlerini bulur bulmaz, Niyazi'yi temizleyeceksin" talimatı veriyordu.

Nikâh kıyıldıktan birkaç gün sonra, Hacı Hakkı Bey, yanına bir arkadaşını da alarak, kendi deyimleriyle o devrin şehremini olan Hurrem Müftigile gittiler. Ona olanı biteni anlatıp, gençlerin nikâhları kıyıldı. Resmen de evlendiler. Bu meseleyi daha fazla büyütmenin anlamı olmadığını, Rahmi'yi onları affetmeleri için ikna etmesini rica ettiler. Hurrem Bey:

"Ben de Rahmi'ye bir geçmiş olsun diyecektim. Celâl de burada, onlar iyi arkadaşlar, o da görüşmek istiyordu. Bera-ber gider konuşuruz. Böyle şeyler olmamalıydı ama olmuş artık, yeniden kan dökülmesini önlemek için elimden geleni yaparım" diye söz verdi.

Hurrem Bey sözünün eri bir insandı. Dediğini yapmaya çalışırdı. Bugün görüşme günüydü. Öğle yemeğinden sonra, Celâl makam odasına gelmişti, bu konuları biraz tartıştıktan sonra, hademeye bir fayton çağırmasını söyledi. Kısa boylu, gür saçlı bir adam kapıyı tıkırdatarak:

"Faytonunuz hazır Reis Beg" dedi. İki arkadaş, hapishaneye doğru hareket ettiler. Hurrem Bey:

"Allah kimseyi böyle yerlere düşürmesin. Ziyaretçi olmak bile insana ağır geliyor" dedi. Celâl:

"Hele Rahmi gibi bir çocuğu burada ziyaret etmek çok daha zor geliyor. O şimdi nerelerde olamazdı ki?" dedi. Nihayet gardiyan:

"Mustafa oğlu Rahmi!" diye bağırdı. Beş dakika sonra Rahmi Bey demir parmaklıkların arkasındaydı. Yüzündeki ifadeyi anlamak zordu. Biraz utanç, biraz tedirginlik ve çokça da Celâl'in üstündeki üniformaya gıpta vardı. Hurrem Bey ve Üstteğmen Celâl hal hatır sorduktan sonra, dil-

lerinin döndüğü kadar kaçırma olayının büyütülecek bir tarafı olmadığını, nikâhlarının kıyıldığını anlatarak, Rahmi'yi herhangi bir çılgınlık yapmama konusunda ikna etmeye çalıştılar. Sonuçta onlara pek de inandırıcı olmayan bir söz vermişti. Ama iki arkadaş da Rahmi'nin Hacı Hakkı Bey ailesini rahat bırakacağından pek emin değillerdi.

Birkaç gün sonra Dilşat zor bir doğum yaparak bir kız çocuğu dünyaya getirdi. Adını Seniha koydular. Çok güzel bir kızdı tombul, yanakları gamzeli ve koyu kumral saçlı. Dilşat Hanım'dan çok, Remzi Bey mutluydu. Çünkü o baba olma heyecanını, Semahat'ın doğumunda yaşayamamıştı. Hatta duymamıştı bile. Ev halkı bebekle meşguldü ve bazı sıkıntılarını unutmuştu.

Doğumdan üç-beş gün sonra kapı çalındı, gelen köyün muhtarı Hilmi Bey'di. Beko kapıyı açar açmaz, muhtar elindeki zarfı uzatarak:

"Mısır'dan" dedi. Herhalde Sıdika Hanım'ın erkek kardeşlerinden." Beko merakla zarfı aldı.

"Hilmi Bey içeriye buyurun bir kahvemizi için" dedi. Muhtar biraz tereddüt geçirdi.

"Yok yok Beko girmeyeyim. Sıdika Hanım da iyi değil. Sahi durumu nasıl?" Beko:

"Bugünlerde biraz daha iyi. Küçük Hanım yeni iki ilaç getirmişti. Onlar iyi geldi galiba" dedi.

"Peki selamımı söyle. Bir ihtiyacı olursa sakın çekinmeyin. Sağlıcakla kalın" diyerek uzaklaştı.

Beko mektup elinde içeriye girmekte tereddüt ediyordu. Ya kötü bir şey varsa... Sıdika üzülecekti. Sonra, "Sıdika bunu nasılsa görüp okuyamaz. Bana okutacaktır. Eğer içinde kötü bir şey varsa, ben bildiğimi söylerim" diyerek sofa-ya girdi. Sıdika:

"Kim geldi Beko?"

“Muhtar, Sıdika Mısır’dan mektup var.” Sıdika’nın gözleri parlamıştı.

“Yaa vefasızlar nihayet bir ablaları olduğunu hatırladılar demek. Beko ben göremem hemen oku.” Beko korka korka mektubu açtı.

“Çok muhterem ablamıza” diye başlayan mektup hal hatır soruyor ve devam ediyordu. “Onbeş gün evvel Hüseyin Bey yani dayımız vefat etti. Malumunuz üzre o hiç evlenmemişti. Dolayısıyla varisi de yoktu. Ölmeden birkaç yıl evvel Kahire’de “Huseyin Beg el Şamaşirci”* adıyla kurduğu vakfın gelirini Türkiye’deki akrabalarına bırakmış. Simdi siz o uçsuz bucaksız servetin gelirini alabileceksiniz. Bunun için veraset ilamı ve buraya gelebilecek güvenilir bir vekil gerek. Bu işleri yaparken iyi bir dava vekiline danışın. Çünkü herhangi bir yanlış veya eksik işlem, gelen zatın boş dönmesine sebep olabilir.” Sonunu da selam ve sevgiler yollayarak bitiriyordu. Sıdika öylece kalmıştı. Bir müddet düşündü. “Biliyor musun Beko? Allah kulunu darda koymuyor. Yeterki kalbin temiz olsun” dedi. O arada elini kalbinin üzerine götürerek, “Ne kadar sağlam olduğunu bilmiyorum ama temiz olduğuna eminim” dedi Beko gülüyordu. Çok memnundu. Mısır’dan gelecek olan paradan ziyade, Sıdika’nın mutlu görünmesine ve hatta hatta latife yapmasına sevinmişti. Beko gülerek:

“Ondan benim de hiç şüphem yok. İnşallah sağlamlığı da yeterince iyidir” dedi. “Şimdi yol gösterecek iyi bir dava vekili bulmak gerek” dedi. Sıdika:

“O kolay, Mustafa emmime taa Ankara’dan ağır ceza reisi Fikri Bey tavsiyede bulunmuş. Elaziz’de çok iyi bir dava vekili varmış. Rahmi’nin davasını ona vermişler. Adı galiba Şaban Fevzi Talu dediler. Bizim işimiz kolay ama bu

* Bu vakıf halen varlığını korumaktadır.

iş için güvenilir olması önemli. İşte bu bey o bakımdan da çok iyiymiş.” Beko ciddi bir şekilde dinledikten sonra,

“İyi o zaman sen gidebilir misin? Bilmem, gidemezsen Dilşat gidip kaynatasıyla görüşür” dedi.

Dava vekilinin evi Elaziz’de Kışla mahallesinde askeri mahvelin karşısındaydı. Sıdika bir gün evvel, damadı Erganili Mustafa’nın gönderdiği faytonla şehre getirilmişti. Sıdika’nın olması şart denmişti. Şaban Bey’in tavsiyesi doğrultusunda bir vekâlet verecekti. Bizzat notere gitmesi gerekliydi. Görüşmeye gidecek olan iki hanım olduğundan ve aradaki ortak ahibaplardan dolayı, Şaban Bey evde görüşmeyi yeğlemişti. Türkiye’de hızla çağdaşlaşan bir idare olmasına rağmen henüz hanımları, dava vekili yazıhanelerinde, mahkemelerde görmeye, özellikle bu yörede alışık değillerdi. Küçük daha rahattı ama Sıdika heyecanlıydı. Bir dava vekiline gitmek, sebep ne olursa olsun onun için alışılmamış bir durumdu. Fayton oldukça büyük, iki katlı bir binanın önünde durdu. Kapı çalındıktan az sonra açılmıştı. On yedi-on sekiz yaşlarında bir kız kapıyı açtı. Anlaşılan evde çalışanlardan biriydi. Gelenlere biraz baktıktan sonra:

“Hanım hanım misafir geldi” dedi. Sağdaki odadan güzel giyinmiş, o devre göre kibar ve görgülü görünüşlü, biraz da otoriter bir havası olan genç bir hanım çıktı.

“Buyurun” Küçük hemen durumu izah etti. “Aa buyurun buyurun” diyerek Sıdika Hanım’ı ve Küçük’ü güzel döşenmiş, ferah bir odaya aldı. “Önce birer kahve içelim sonra beye haber veririm” dedi. Tam o sırada, mektepten dönen on on iki yaşlarında güzel bir kız kapıda görüldü. Şaban Bey’in eşi:

“Nermin, Kiraz’a söyle, üç orta şekerli kahve yapsın. Haa yavrum kardeşlerini de bu odaya pek gönderme. Babanla

mühim bir şey görüşecekler” dedi. Nermin odadan çıkarken, Küçük arkasından bakarak, “Ne kadar da ince beli var. Güzel bir kız. Ne güzel elbise dikilir” diye düşündü. Küçük güzel dikiş diktiği için, Nermin’in vücudunun güzelliği dikkatini çekmişti. Şaban Bey eşinden büyük duruyordu. Ama şahsiyet sahibi, mevzuya hâkim, insana güven veren, dava vekili olmasına rağmen fazla konuşmayan bir tipti. Onlara neler yapmaları gerektiğini anlattı. Üzerine basarak tembihlediği bir konu vardı. “Mısır’a vekil olarak göndereceğiniz adamın çok dürüst olmasına dikkat edin! Herhangi bir müşkülünüz olursa bana bildirin” diye de tembih etti.

Ana kız mutlu ve umutlu bir şekilde Şaban Bey’in evinden ayrıldılar. Bu iki kadın nedense bu ailenin bütün fertlerinden etkilenmişlerdi. Küçük:

“Anne seni Fatma’ya götürüyüm mi?” diye sordu. Sıdika Hanım çok sevinmişti.

“Hemen gidelim” dedi. Küçük faytoncuya gidecekleri yeri tarif etti. Fatmaların evi yakındı, birkaç dakika sonra oradaydılar. Fatma, Küçük’le sık sık görüşüyordu. Ama Sıdika Hanım’ı görünce çok heyecanlandı. Ağlamaya başladı. Hemen elini öptü. Çok içten sarılmışlardı. Fatma ile Sıdika’nın ailesi hep yakın olmuşlardı. Sıdika Hanım bugün canlanmış gibiydi. Yıllardır karanlık sofada hayat süren yaşlı kadın, dışarıda bir dünyanın olduğunu unutmuş gibiydi. Hayriye Hanım, kızı Bedriye herkes bayram yaşıyor gibiydiler. Bedriye artık tamamen bir genç kız görünümündeydi. Açık tenliydi huyu da güzeldi, sevecen tavırlı ve çok insancıldı. Biraz sonra kucagında iki yaşlarında bir kız çocuğuyla odaya girdi. Fatma heyecanla:

“Bak Sıdika bibi bu benim kızım, Güler” dedi. Kız renk olarak halaya, yüz hatları olarak da Fatma’ya benziyordu. Saçları lüle lüle gözlerinin üstüne düşmüştü. Adı gibi gülü-

yordu. Küçük Hanım'a g  z a  ınalı  ı olduğundan hemen onun kucağına atladı. Sıdıka Hanım:

"Ne kadar g  ler yüzlü kızın var, adı gibi Fatma" dedi. Fatma gülerek:

"Yoo Sıdıka bibi, aldanmayın. O istediğine, istediği zaman g  len bir kız, herkese gülmez. Size kanı kaydadı" dedi. Bedriye merakla:

"Semo   büyüdü m  ? Yine   yle güzel mi? Niye getirmediniz?" dedi. Hayriye Hanım hal hatır sorduktan sonra:

"Bedriye kalkın bir şeyler hazırlayın. Sırf sohbetle misafir a  ırlanmaz. Biliyorsunuz ev sahibinin çok dola  anı makbuldür" dedi. Bedriye kalktı. Fatma da onu takip etti.

Eve dönerken, ana kız memnunlardı. Sıdıka i  in güzel bir gündü.

Akşam yemeğinden sonra, Sıdıka:

"Küçük bana ne güzel bir gün ge  irttin. Hele Fatma'nın mutluluğunu gözlerimle görünce çok rahatladım. O çok iyi ve gururlu bir kızıdır. Mutluluk hakkıydı" dedi. Küçük tereddütle:

"Her hak eden mutlu olamıyor anne, inşallah Fatma'nın ki daim olur" dedi.

Bugün hapishanenin görüşme günüydü. Remzi adımları geri gide gide, ağabeyini ziyarete gelmişti. Çünkü hâlâ Niyazi'yi vurması için ısrar ediyor ve binbir türlü hakarette bulunuyordu. Bugün de koyduğu yerden başladı.

"Ulan hâlâ onların yerini bulamadın mı? Çok bilmiş karına söyle sana allı g  ll   bir entari diksin.   u şalvarı çıkar da onu giy!?" Remzi:

"Bulamadım ağabey." Remzi'ye, kızgın bir şekilde elinde tuttuğu pusulayı uzatan Rahmi:

"Al pısırsık herif bu adresleri. Leblebiciler   ar  sında bir Kırkor vardır. Güya leblebicidir. Ona git. Benim gönderdi-

ğimi söyle, sana silah verecek, artık bu işi temizle.” Remzi pusulayı aldı. Ağabeyine bir miktar para bıraktı. Düşünceli bir şekilde hapishaneyi terk etti. Aslında Niyazi Bey’in yerini istese o da bulabilirdi, ama böyle bir işi yapmak istemiyordu.

Remzi yemekte de ve daha sonra da suskun ve düşünceliydi. Ne Semoş ne Seniha onu güldürebildiler. Beko’nun gözünden bu hali kaçmamıştı. Avluda yan yana oturuyorlardı. Güzel bir dolunay vardı. Işıklar avludaki küçük nar ağacının dallarına vurmuş, yerde güzel görüntüler oluşturmuştu. Beko bir taraftan o gölgeleri seyrediyor bir taraftan da cebinden çıkarttığı kutusundan, tütünleri alıp eliyle kırıp yumuşatarak sigara kâğıdının üzerine koyuyordu. Sonra itina ile yuvarlayıp sigara haline getiriyordu. İlk sigarayı Remzi’ye uzattı. Kendisi için de yeni bir sigara sarmaya koyuldu. Beko:

“Remzi bu halin ne? Her şey daha iyiye giderken bu ne surat? Çölde kervanın mı kayboldu?” dedi. Remzi olanları anlattı. Ve ilave etti. “Bir de köydeki büyüklerin nasihati beni deli ediyor. Bugün tüken önünde konuşurken Baba Faik’in oğlu sözü döndürüp dolaştırıp Fatma’ya getirdi. Ona Çapraz da katılmadı mı? Ve tecrübelerim diye başlayarak bir seri nasihatta bulundular. Ağabeyimin dediklerine uymamam gerekirmiş. Her şey daha kötüye gidermiş falan...” Beko başını kaşıdı.

“Bak” dedi, “Tecrübe hakikaten çok önemli bir şeydir. Ama akli başında olan doğruyu yanlış görebilen kimsele-
rin tecrübesi tabii. Mesela sen bir şey öğrenmek istesen... Farz edelim ki ipek böceği yetiştireceksin. On kilo kozadan ne kadar ipek çıkar öğrenmek istiyorsun. Sordun orada bulunan üç adamdan biri: ‘Ben bir yerde okumuştum. On beş makara çıkar.’ Diğer ‘Zannetmem. Bana anlattıklarına

göre yirmi makara falan çıkarmış.' Üçüncüsü, 'Arkadaş ben yirmi yıldır bu işi yapıyorum. Kozasına bağlı, sekizle oniki arası makara çıkar' dese, sen hangisine inanırsın?" Remzi durdu.

"Ulan Beko, nerden bulursun bu misalleri?" Beko başını yana eğdi, sağ elini açar gibi yaptı.

"Ehh benim gibi köylünün misalleri de ancak bu kadar olur. Ama sen cevap vermedin hâlâ?"

"E tabii ki ipek böceği yetiştirene inanırım. Adam bizzat yapıyormuş." Beko güldü,

"Gördün mü ya işte o tecrübedir. Bir şeyi bizzat yaşamak ve ondan bir sonuç çıkarmak." Biraz durdu. "Biliyor musun Remzi Bey senin tecrübene asla güvenilmez."

"O da neden Beko?"

"Arkadaş! Sen ağabeyine rağmen Dilşat'ı kaçıırarak evlendin ve mutlusun hiçbir kötü niyetin yoktu. Sen de Dilşat kötü bir iş yaptığınıza asla inanmadınız ve hatta düşünmediniz. Şimdi aynı şeyi Fatma Hanım yapmadı mı? Niyazi Bey bu işi hiçbir art niyetle yapmadığını ispatlamadı mı? Bacına nikâh yapıp baş tacı etmedi mi? Bir de gül gibi çocukları olmadı mı? Sen ölümü hak etmedin de Niyazi Bey neden etsin?" Remzi çocuk lafından sonrasını duymamıştı bile.

"Ne bir çocukları mı olmuş? Ben ne halt edecektim Beko? Yeğenimi babasız mı bırakacaktım?"

Sanki Remzi'nin başına birisi balyozla vurmuş, kendine gelmesini sağlamıştı.

Remzi Bey ilk görüşme günü şehre indi. Önce Leblebiciler Çarşısı'na gidip, silahı teslim etti. Sonra hapishaneye giderek, ağabeyine, böyle bir işi asla yapmayacağını kardeşini dul, yeğenini babasız bırakmayacağını söyledi. Rahmi ayağa kalktı ve bağırmaya başladı.

“Korkak herif, sana söylemiştim: Sana allı güllü bir fistan gerek diye, bak işte yanılmamışım. Ben bu delikten çıkayım, hepinize gösteririm” diye bağıırıyordu. Gardiyan gelip kolundan tuttu Rahmi’yi koğuşuna doğru götürürken, Remzi Bey de hapisaneden çıktı. Hapishanenin önünde bağlı olan atına atladı. Öyle hafıflemişti ki at bile fark etmişti sanki, daha hızlı daha keyifli gidiyordu.

Remzi eve geldiğinde evi yas içinde buldu. Küçük kızları Seniha ansızın ölmüştü. Gayet sağlıklı görünüyordu. Ağucuklar yapa yapa uyumuş, uzun süre kalkmamıştı. Beşiğin başına gidince bebeğin nefes almadığını gören Dilşat, ağlayarak bağırmaya başlamıştı. Ne yaparlarsa yapsınlar Seniha gözlerini açmamıştı. Ev halkı şaşkın bir vaziyetteyken, tam bu sırada Küçük Hanım içeriye girmişti. O Mısır işi için annesiyle görüşmeye gelmişti. Nineleri Dilşat Hanım’ın akrabası olan Mürüdülü İbrahim Efendi’nin Mısır’la ilişkisi vardı. Senede iki kere Mısır’a gidiyordu... Anasına “Vekâleti bu beye verelim” demek için. Fakat böyle acı bir olayla karşılaşmıştı. Küçük Hanım da çok üzgündü. Hem yeğenini kaybetmişti. Hem de Dilşat’ın birkaç çocuğu olursa Sema-hat’ı ben alabilirim hayalleri bu gidişle suya düşecekti.

Küçük Hanım o gün ve ertesi günü şehre dönmedi. Dilşat ablasında bir gariplik olduğunu hissediyordu. Bu sadece yeğeninin kaybı değildi. Onu üzen başka bir şeyler olmalıydı. Yemekten sonra iki kız kardeş mutfakta kahve içiyorlardı. Dilşat artık dayanamadı.

“Küçük Hanım sende bir tuhafılık var? Nedir?” diye sordu. Küçük Hanım susuyordu. “Bak” dedi. “Ben senin bacının bana söylemezsen, kime söyleyeceksin?” Küçük hâlâ tereddüt içindeydi.

“Bak kimseye özellikle anneme söylemeyeceğine söz ver. Hayatı boyunca acı çekti. Bari beni mutlu bilerek ölsün” dedi. Dilşat şaşırmıştı.

“Küçük Hanım annemi üzer miyim? Ben de bunları biliyorum. Korkma söyle,”

“Enişten, enişten uykuda konuşuyor. O gün yaşamış olduğu her şeyi gece anlatıyor.” Dilşat:

“Eee anlatsın bunda ne var?” Küçük sinirlendi.

“Saçmalama Dilşat, anlattıkları normal şeyler değil. Kadınlarla kızlarla ilişkisi var. Tek tek onlarla yaptıklarını anlatıyor.” Dilşat çok şaşırılmıştı.

“Senin gibi bir kadının üstüne mi? Yalan olmasın.”

“Ne yazık ki değil. Araştırdım. Bütün sorularıma da cevap veriyor. Uyanıkmiş gibi.” Dilşat ne demesi gerektiğini bilemiyordu. Küçük Hanım devam etti. “Ne olacak? Karşımıza aldık, okuttuk, adam ettik, işe sokup, mevki sahibi yaptık. Ehh erkeklerin ilk işi, kanları bitlenince karılarını aldatmaktır. Boşuna dememişler, kocanın iki tabağı varsa birini kır” diye, Dilşat:

“Peki ne yapmayı düşünüyorsun?”

“Ona üç gün süre verdim. Yaptıklarından dolayı özür dileyip bir daha yapmazsa evime döneceğim. Aslında bunu yapmasa da annem sağ olduğu müddetçe boşanamam” dedi. “Anamın bu acıyla, gözümün önünde nasıl kıvrandığını nasıl mahvolduğunu hepimizin nasıl acı çektiğini bizzat ben yaşadım. Birçok şeyi fark etmediğimi zannederlerdi ama ben çok şey biliyordum ve görüyordum. Bütün bunların üstünde olan bir şey daha var. İnsan onuru, ben bunu kaldıramıyorum. Ama anam, anama yeni bir üzüntü yükleyemem” dedi.

Ertesi günü Erganili Mustafa, erkenden köye geldi. Binbir yemin ve vaatte bulunarak karısını aldı götürdü. Dilşat çok üzülmüştü. İçi içini yiyiyordu. Bu olayı sadece kocasına anlattı. Çünkü bu kadar sıkıntıyı tek başına kaldıramazdı.

Dilşat'ın aklına devamlı bir cümle takılıyordu. Anaların kaderi kızlarına yazılırmış. Acaba ablam da mı aynı acıları çekecek?

Mürüdülü İbrahim Efendi'ye Elaziz de L. Noter'inden çıkarttıkları vekâletnameyi ve dava vekili Şaban Bey'in çıkarttığı veraset ilamını vererek Mısır'a yolladılar. Yapacağı masrafı Mısır'dan alacağı paradan kesmek üzere anlaşmışlardı. Ama bu günlere değil, aylara sığacak bir seyahatti. Hemen Sıdika Hanım'ın sıkıntılarına deva olması mümkün değildi. Sıdika Hanım'ın sağlığı yine bozulmaya başlamıştı. Havalar soğuyup da rutubet fazlalaşınca öksürük nöbetleri de daha şiddetli ve sık olmaya başlıyordu. Kış zorlu geçeceğe benziyordu.

Kış hakikaten zorlu geçmişti. Gerçi Rahmi'nin hapiste olması Sıdika ve ailesinin, daha sakin bir hayat yaşamasını ve Mustafa Efendi'nin konağından biraz daha fazla yardım almasını sağlamıştı. Ama Sıdika Hanım'ın hastalığının her geçen gün artması ev halkını üzüyordu. Ayrıca Remzi Bey ağabeyinin hapiste olmasına her şeye rağmen çok üzülmüyordu. Henüz hüküm giymemişti. Ama dava uzadıkça uzuyordu. Yapacak başka bir şey de yoktu. Dava vekilleri Elaziz'in en güçlü adıydı. Ve Şaban Bey elinden geleni yapıyordu.

Dilşat o konuyu Küçük Hanım'la bir daha konuşmamıştı. Daha doğrusu sormaya cesaret edemiyordu. Ama her şeyin düzgün gitmediği de kesindi. Dilşat yine hamileydi. Mide bulantıları ve baş dönmeleri başlamıştı. Karnı hep doluydu ama kucağı dolu olamıyordu. Semoş sekiz yaşının içindeydi. Güzelliği ve hanımlığı şimdiden dikkati çekiyordu. Evin ve bitişik konağın gözbebeği idi. Herkes üzerine titriyor, "Allah onu bağışlasın" diye durmadan dua ediyordu. Sıdika Hanım, güçsüz bir sesle:

"Dilşat Dilşat!" diye sesledi. Dilşat elindeki ipekleri bir tarafa bırakıp koşmuştu. Elleri yemyeşildi. Yine boya yapıyordu. Merakla sordu.

"Ne var anne? Bir şey mi istedin?" Sıdika Hanım,

"Yavrum kapı çalınıyor. Duymuyor musunuz?" Dilşat cevap vermeden sofanın kapısında Beko ve Mürüdülü İbrahim Efendi göründüler. Sıdika Hanım'ın gözleri parlamış, canlanmıştı.

"Ooo buyur buyur İbrahim Efendi. Ne zaman döndün?"

"Üç gün oldu bacım. Zorlu bir yolculuktu. Biraz dinlenip de geleyim dedim." Sıdika Hanım,

"Firdevs bir kahve yap, Dilşat'a da söyle elindeki işi bitirince yemeğe bir ilave yapсын" dedi.

"Sıdika Hanım benim dönmem lazım benim içinse yemeğe kalamam. Hiç zahmet etmeyin" dedi. "Şu hesabı görelim de bir acı kahvenizi içeyim yeter" dedi. Kahvesini içen İbrahim Efendi:

"Bu yıllık gelir onyediy altın. Yedisi yol masraflarına gitti. Hatta benden biraz daha fazla gitti. Geri kalan on Mısır altınınızı buyurun" diyerek kahverengi bir keseyi Sıdika Hanım'a uzattı.

Sıdika Hanım sükûtu hayale uğramış gibiydi. Beko'ya döndü.

"Beko al o altınları" dedi. Aslında Beko da çok bozulmuştu.

İbrahim Efendi hemen arkasından kalktı. Beko onu uğurlayıp döndükten sonra:

"Bu işte bir tuhaflık var. Dağ fare doğurdu Sıdika. O kadar büyük servetin geliri bu olamaz" dedi. Sıdika üzgündü.

"Biliyor musun Beko, Allah rahmet etsin, kaynanamın hep söylediği bir söz vardı. 'Biz kimsenin hakkını yemedik, kimseye bir kötülük etmedik. Niye malımızı rahat yiyemi-

yoruz?’ derdi. Bugün ben de aynı şeyi düşündüm. Niye bizim malımızı hep başkaları yer de biz bakarız anlayamıyorum” Beko düşündü, düşündü.

“Bize öğretilenlerle benim mantığım zıt düşüyor. Desem ki biz öbür dünyada rahat edeceğiz. Kötüler ve sahtekârlar bu dünyada. Olmuyor o zaman eşit haklarımız oluyor. Onlar bu dünyada biz öbür dünyada. Ne farkımız var. Kötüler peşinen mükafatlanmış oluyorlar üste. Öff aman neyse bu iş beni aşıyor. Sıdika günaha girmeyelim. Bari o tesellimiz olsun” dedi. Sıdika yine öksürmeye başladı. Beko, koşup öksürük şurubunu getirdi. Bir elini koltuk altından geçirerek, Sıdika’yı yarı doğrultup, şurubunu içirdi. Sıdika fısıldar gibi:

“Beko bana biraz da su ver, kızlar vermiyor. Doktor öyle tembih etmiş ama benim suyla muyla iyileşecek bir halim yok” dedi. Beko biraz uzakta komidinin üstünde duran su dolu bardağı aldı. Sıdika’nın yüzüne şefkat ve acıyla bakarak:

“İstedğin kadar iç Sıdika” dedi. Beko da artık Sıdika’nın şifa bulacağından ümidini kesmişti.

Beko bu gerçeğe dayanamıyordu. Her gün bir tarafının yok olduğunu hissediyor gibiydi.

“Biliyor musun Beko, ben ölmekten korkmuyorum. İki kız evli, Firdevs’i de Mama Ağa’nın torununa, İbrahim Ağa’nın oğlu Ömer’e isteyip duruyorlar. Faika Hanım beni sormaya her gelişinde bu konuyu açıp duruyor. Başlarında sen de varsın. Ama Semahat’dan ve sizlerden ayrılmak beni korkutuyor. Neyse öbü tarafta da Ziver’im var, ona kavuşurum.” Beko içinden, “Sıdika öldükten sonra benim yaşayacağımı nasıl düşünebiliyor ki?” diye geçirdi.

Günler ve aylar bu sıkıntılı hava içinde geçmeye devam ediyordu. Bu yaz Sıdika hiç sulu bağa gidememişti. Bağı ve

su başında armut ağacının altında oturmayı çok severdi. Ama artık eşek üzerinde de duramıyordu. Bağ işleriyle daha ziyade Beko meşgul oluyordu ama her bağa gidişinde büyük bir acı duyuyordu. Sıdika o sabah:

“Beko beni avluya çıkarın, eşeğimi görmek istiyorum” dedi. Dilşat’ın hamileliği bayağı ilerlemişti. Annesinin kaldırılmasında yardımcı olamıyordu. Firdevs’le Beko koluna girip sofanın kapısının önüne kadar çıkardılar. Gem iskemlesine bir minder koydular, Sıdika Hanım’ı oturttular. Beko ahırdan eşeği çıkarıp getirdi. Sıdika yavaş yavaş ayağa kalktı, eşeğin başını okşamaya başladı. Hayvan bu sevgi gösterisini anlamış gibi, sakın bir şekilde duruyordu.

“Görüyor musunuz ne kadar güzel gözleri var? Bu benim aldığım en güzel hediyelerden biriydi” dedi. Beko önüne baktı. Mutluluğu ve acıyı aynı anda yaşıyor gibiydi. Sıdika biraz daha eşeğini okşadı, “Artık içeri girelim” dedi. Yatağına yatırdılar. Yine öksürmeye başlamıştı.

Dilşat elini beline götürdü.

“Biliyor musun anne, bu hamileliğim daha iyi geçiyor.”

“Ne kadar günün kaldı Dilşat?” Dilşat dudak büktü. “Onu tam olarak Allah bilir. Ama gün sancılarım var galiba” dedi. Ve devam etti:

“Anne oğlan olursa adını Ziver koyacağım.” Sıdika birdenbire irkildi,

“Sakın haa ben oğlumun ismini her an duymaya dayanamam. Size de ağır gelir. Öyle bir şey yapmayın.”

O gece sabaha karşı Dilşat’ın sancısı tuttu. Remzi koluna girmiş, sofada gezdiriyordu. Beko hemen köy ebesini almaya gitti. Ve sabah namazını biraz geçte Dilşat doğum yaptı. Buğday tenli, iri gözlü, dalgalı siyah saçlı bir kız. Firdevs aceleyle anasına koştu.

“Anne çok güzel bir kız doğurdu ablam.” Sıdika Hanım sevindi mi üzüldü mü pek belli değildi.

“Yine mi kız? Kendi nasıl?” dedi,

“İyi anne iyi.”

Ertesi günü Küçük Hanım yine türlü hediyelerle çıkageldi. Bebeği kucakladı. Annesinin yanına oturdu.

“Anne bak ne kadar güzel bir kız.” Annesinin dikkatini çekmek, oyalamak istiyordu. Sıdika:

“Ama yine kız” dedi. Küçük Hanım,

“Anne adını Sıdika koyalım mı?” Sıdika Hanım’ın artık o sakin hali kalmamıştı. Acıyla geçen bir hayat ve senelerdir çektiği hastalık, onu her şeyden sinirlenir bir ihtiyar yapmıştı.

“Daha ben yaşıyorum, bir evde iki Sıdika olmaz.” Ve fısıldar gibi ilave etti. “Allah çocuğa ya benim kaderimi de yazarsa?” Küçük Hanım biraz durdu.

“Peki o zaman, Naşide koyalım,” dedi. “Güzel değil mi?” diye sordu. Sıdika Hanım pek konuşmak niyetinde değildi. Oğlunu kaybettikten sonra ondaki erkek evlat tutkusu daha da artmış gibiydi. Küçük Hanım annesinin başucundaki Kur’an’ı aldı. Ve kenarına:

“23 Eylül 1937 Naşide doğdu” yazdı.

Şartlar ne olursa olsun her bebek yeni bir umut, yeni bir başlangıç olur. Sıdika Hanım’ın evinde de hep öyle olmuştur. Naşide sekiz aylık olmuştu bile, pembe yanaklı, kıvrır kıvrır saçlı, tombul bir kızdı. Her gece babasının ona yaptığı özel ninniye dinlemeden uyumuyordu. Remzi Bey’in aslında çok güzel bir sesi vardı. Ve özellikle uzun havaları çok güzel okurdu. Ama kızının ninnisi, “Hop hop, Naşo nanay, top top Naşo nanay” dan ibaretti. Bu defalarca tekrarlanarak uyutuluyordu. Hiç ilgilenmiyormuş gibi gözükken Sıdika Hanım bile onunla oyalanıyordu. Ama bugünlerde durumu iyice kötüydü. Dilşat, Küçük Hanım’a kocası hakkında bazı şeyler sormak istiyor ama cesaret edemiyordu. Sohbetlerini bu konudan uzak seçiyordu.

"Küçük Hanım annem niye Ziver'in ve kendi adının konmasına bu kadar tepki verdi acaba?" diye sordu. Küçük Hanım:

"Onu ben de çok düşündüm. Belki oğlunun adını duymaya sahiden tahammül edemezdi ama kendi adını da istemedi. Şöyle bir şey olabilir. Kendisi dört çocuk doğurduğu halde hiçbirine bir isim koyamamış. Çok sevdiği kaynana-sına itiraz edememiş ama içinde de kalmış olabilir. Belki kendi de aynı hatayı yapmak istemiyordur" Dilşat biraz düşündü.

"Doğru galiba," dedi. Henüz sohbetleri bitmemişti ki, Baba Faik'in kızı Sabire gelini ve yanında üç yaşlarında sarışın, maviyle yeşil arası gözleri olan zayıf bir erkek çocuğuyla geldiler. Sabire, Sıdika Hanım'ın en iyi arkadaşıydı ve sık sık ziyaretine geliyordu. Yanındaki ağabeyinin karısı, çocuk da yeğeniydi. Sarı oğlan içerde şehre inmek üzere hazırlanan, Remzi Bey'le yanında dolaşan Semahat ve ablasının eski bir bebeğini, parçalamaya çalışan Naşo'nun yanına girdi.

"Emmi bu evde oğlan yok mu?" diye sordu. Remzi Bey biraz şaşkın:

"Ne yapacaksın oğlum?" Çocuk çok doğal bir tavırla:

"Oynayacağım." Semahat'ı işaret ederek, "Bu kız çok büyük. Bu da küçük, ben kiminle oynayayım?" Remzi Bey gülmeye başladı.

"Senin adın ne?"

"Selami."

"Bak Selami, biraz bekle. Şu küçük kız büyüyecek çok da akıllı olacak zannederim. Onunla oynarsın" dedi. Sarı oğlan pek ikna olmamıştı, ama başka da bir şey söylemedi.

Bugün Rahmi'nin mahkemesi vardı. Remzi o iş için şehre inmişti. Herhalde Fatma Hanım da bunu fırsat bile-

rek, iyice ağırlaşmış olan Sıdika Hanım'ı sormak için, Bedriye'yi de yanına alarak faytona atlamış ve gelmişti. Dilşat kapıda karşıladı,

"Aman Fatma Hanım, sağol, var ol ama bu halinle niye yollara düştün? Ya bir şey olursa?" diyerek karnını işaret etti. Fatma Hanım'ın karnı burnundaydı. Yarı şaka:

"Nasıl da doğum günlerim. Çok çok doğururum" diyerek, sofaya girdi.

Sıdika Hanım yatıyordu ve çok halsizdi. Naşo yerde oturmuş, elindeki iği yuvarlıyordu. Fatma:

"Kız tombul şey ne yapıyorsun?" diyerek, çocuğun yanığını okşadı. Küçük kız saçlarının arasından, kendini okşayana baktı. Kaçması mı lazım durması mı pek karar verememiş gibi bir hali vardı. Fatma:

"Dilşat Hanım maşallah çok sağlıklı gözüküyor" dedi. Sıdika Hanım ziyaretçilerine çok sevinmişti. Semahat de hemen Bedriye'yi kolundan tutup, Küçük Hanım'ın getirdiği oyuncakları göstermek için odaya sürüklemişti. Bu ev halkının Fatma Hanım'a başka bir yakınlığı, başka bir tutkusu vardı. Onu hem kendilerine çok yakın hem de kusursuz bir insan olarak görürlerdi. Kaçma olayında da cesaretine ve güçlü kişiliğine hayran olmuşlardı. Bu yüzden bu ziyaret onlar için çok anlamlı ve memnuniyet vericiydi. Dilşat Hanım,

"Güler'i niye getirmedi?" diye sordu.

"Dilşat Hanım henüz çok küçük, kucağımdan inmek istemiyor. Eh benim halimde malum, bugünlerde zor oluyor ama korunmaya çalışıyorum" dedi. Dilşat:

"Fatma hanım ablamı görüyor musun?" Fatma biraz durdu.

"Evet," dedi. Geçenlerde şehre inmişlerdi uğradı. "Onun kızı Füzuzan da oğlu Kâmuran da çok güzeller. Ama ablam

çok zayıf, kocası fazlaca titiz galiba, söylemiyor ama. Yardımcısı da var yine de çok yoruluyor olmalı. Fazlaca zayıf ama yine şen şakrak ve şakacı.” Dilşat Hanım,

“Kâmuran’ın doğumundan sonra babasının evine hiç gelmedi. Henüz çocuğu göremedik. Bizim halimizde malum, bir yere gidemiyoruz.” Dilşat Hanım, Fatma’nın çok sevdiği kavurmalı sac ekmeği yapmıştı. Yanında ayranla ve zaman zaman eski günleri yâd ederek, iştahla yediler. Günlerden beri ağzına bir şey koymayan Sıdika Hanım bile yarım ekmek yiyerek etrafındakileri sevindirdi. Ne yazık ki fazla oturamadılar. Faytonları gelmişti bile.

Dilşat Hanım sofayı topladıktan sonra: “Hadi Semoş, Naşo’yu da al içeri odada biraz oynayın. Anneannen uyuyacak gibi, ben de baban gelinceye kadar dinleneyim” dedi. Ve anasının yanı başındaki mindere oturdu. Sırtını duvara yasladı. Annesi bir şeyler söylüyordu. Gözlerini karşı duvara dikmiş gülerek konuşuyordu.

“Anne kiminle konuşuyorsun?” Yaşlı kadın gülerek cevap verdi. Mutlu bir ifadesi vardı.

“Aman kızım Hacı Hayri Bey gelmiş. Çılgın adam beni çağırıyor. Bana ne diyor biliyor musun?”

“Ne diyor anne?” Tam Hacı Hayri Bey kim diyecekti ki hatırladı.

“Artık gel, beni çok beklettin. Şimdi daha uzak bir yerdeyim. Ama oğlun Ziver de burada, hem buraya kolay geliyor” diyor. Dilşat şaşkın:

“Peki sen ne dedin anne?”

“Ben geleceğim ama kızlar bırakmıyor. Onlardan fırsat bulursam hemen geleceğim” dedim. Dilşat’ın tüyleri diken diken olmuştu.

“Peki nereye gideceksin anne?” Sıdika Hanım şaşkın şaşkın kızına baktı.

“Ben mi bir yere gideceğim? Aman Dilşat şaşırдын mı? Benim bir yere gidecek halim mi var?”

“Anne Hacı Hayri Bey çağırıyor dedin ya?” Yaşlı kadın daha çok şaşırmıştı.

“Kızım sapıtma Hacı Hayri bey öleli yıllar oldu. Hem elin adamı beni niye çağırсын?” Dilşat sustu. Soruşturmanın bir anlamı yoktu. Anası demin bu dünyada değildi galiba. Akşam yemeğinden sonra, Dilşat kocasının yanına oturdu. “Mahkeme nasıl gidiyor?” Remzi dudağını kıvrıp: “Vallahi ben pek bir şey anlamıyorum. Ama mahkemeden sonra dava vekilimiz Şaban Bey’le görüştüm. O öteki mahkemede salınabilir” dedi. Ve ilave etti:

“Çok zor bir dava. Ben müvekkilimin masum olduğuna inandım. Ama üç tane aleyhine şehadet eden canlı şahit var. Beni çok uğraştıran bir dava oldu. Onun için de aşırı bir gayret sarf ettim. Zaten masumiyetine inanmasaydım köyünüzü bana bağışlasanız bu davayı almazdım” dedi. “Çok dürüst ve mert bir adammış” diye ilave etti.

Kahvaltıyı yeni yapmışlardı. Hayriye Hanım damın kenarında göründü.

“Dilşat bugün hem kavurma pişecek hem de ekmek yapılacak. Gel de ekmeği sen yap” dedi. Dilşat bugünlerde annesini hiç yalnız bırakmak istemiyordu ama, kaynanası öyle emretmişti. Mecburdu. Bitişik konağa geçerek, Hanife Bacı’nın yaktığı ocağın üzerine sacı yerleştirdi. Tam iki hamuru şekillendirip sacın üzerine atmıştı ki kendi evlerinde büyük bir vaveyla koptu. Sacın üzerindeki ekmekleri öylece bıraktı. Elindeki hamuru bir tarafa fırlattı. Ve hızla kalktı. Merdiveni bile beklemeden duvardan atladı. Herkes sofada bağıırışıyordu. Sıdika Hanım çileli dünyasını terk etmişti.

Dilşat koşarak sofaya girdi.

“Anne! Anne!” diye bağırarak sarsmaya başladı. Birisi kolundan tutup:

“Sakin ol Dilşat Hanım, annen hakkın rahmetine kavuştu. Gözlerini kapat” dedi.

Dilşat söyleneni yaptı ama ne yaptığıнын pek farkında değil gibiydi. Bir ara başını kaldırdı. Beko karşıda oturmuş, gözlerini Sıdika Hanım’a dikmiş öylece bakıyordu. Ağlamıyordu ve kıpırdamıyordu. Ama şimdi onunla uğraşamazlardı. Acele çağırılması gereken yerlere haberler gönderildi. İki saat içinde Küçük Hanım dahil, gelmeleri gereken herkes gelmişti. Ve ikinci namazından sonra Sıdika Hanım defnedilecekti. Niyazi Bey’in annesi Hayriye Hanım, Dilşat’ın yanına yaklaşıarak:

“Fatma gelemedi. Bir oğlu oldu. Herkes için iyi şeylerin başlangıcı olsun diye adını Ümit koyduk. Fatma tabii lohusa, gelmesine imkân yoktu” dedi.

Remzi Bey, Beko’nun koluna girdi. Zorla Sıdika’nın başından kaldırdı.

Sıdika Hanım çok sevdiği oğlunun yanına gömüldü. Herkes çok üzgündü. Ama Beko sanki donmuştu. Konuşmuyordu, yemiyordu. Mezarlıktan dönmüş, yine aynı biçimde Sıdika’nın boş yatağına gözünü dikmiş oturuyordu. Küçük Hanım, bir ara Dilşat’ın kulağına eğilerek:

“Dilşat, Beko’nun kız kardeşini çağıralım. Bu durumda biz onunla nasıl uğraşacağız?” dedi. Ve hemen erkekler tarafından Remzi Bey’i çağırarak, Emoş’un köyüne birinin gönderilmesini söylediler. İbrahim Ağa’nın küçük oğlu Ömer atıldı. Bugünlerde ailenin etrafında çok dolaşıyordu.

“Ben giderim” dedi. Ömer ailenin üçüncü damadı olacaktı. Firdevs verilmiş gibiydi. Ama bu ölüm olayı, nikâhı biraz geciktirecekti. Ev dolup taşıyordu. Köylü bu ailenin acısını ve çok az da olsa sevincini hep paylaşmıştı. Yine

aynı içtenlikle bir zamanlar hayran oldukları, güzeller güzeli çilekeş Sıdika Hanım'ı kaybetmenin acısını da paylaşıyorlardı.

Üç gündür Beko kendi odasında hareketsiz, yemeden içmeden yatıyordu. Başında kız kardeşi ve Sıdika Hanım için durmadan gözyaşı döken yeğeni Nazoş vardı. Her yolu deniyorlardı, bütün çabalara rağmen Beko bir tepki vermiyordu. Nefes alıp veriyordu. Ama yaşamıyordu.

Küçük, Dilşat'ın yanına yaklaşarak:

"Dilşat, annemin eşyalarını gözden geçirmemiz gerek. Atılacakları atalım. Verilecekleri verelim" dedi.

"Haklısın Küçük Hanım o işi sen yalnız yap. Beni görürlerse hem Semoş, hem o küçük cadı içine düşerler. Hiçbir iş yapamayız" dedi.

Küçük Hanım sofanın içindeki odada bulunan büyükçe yüklüğü açtı. Sol tarafta Dilşat'a ait birkaç dışarılık elbise, ortada Firdevs'e ait birkaç elbise asılıydı. Sağ tarafta anasının eşyaları vardı. Yere katlanmış konmuş birkaç entari, iki eski çarşaf, iki çift ayakkabı. Onları çıkarıp bir tarafa koydu. İçinden, "Bunlar dağıtılacaklar" dedi. Ta köşede küçük bir çömlek vardı. Aldı, içinden bir kadife kese çıkardı. İtina ile sarılmış, bir çift elmas küpe ve onun iğnesi, bir sıra altın hap, iki tane de üzerinde Atatürk resmi olan yeni altınlardan vardı. "Bu küpeler ve altın hap Firdevs'e takılacak herhalde" dedi. Dolabın en dibinde, adeta gizlenmiş gibi ağaç dalından yapılan askıya takılmış yeşil ham ipek, üzerinde bir ton koyu puantiyeleri olan çok şık bir elbise vardı. Üzeri eski bir tülbentle örtülmüştü. Küçük, sözde askıyı aldı, evirdi çevirdi. Elbiseyi tanıyordu, ama annesinin üzerinde gördüğünü hatırlayamıyordu. Biraz düşündü "Aman Allahım. Bu Hacı Hayri Bey'in annem için seçtiği kumaş!" dedi, elbiseyi göğsüne bastı. Ağlıyordu. O arada eline bir sertlik geldi

ve bir kâğıt hışırtısı duydu. Elbisenin içinde, küçücük bir iğneyle dikiş yerine tutturulmuş pembe bir zarf buldu. Yere oturdu. Zarfı açtı. Bu kendi el yazısıydı. Yazılar solmuştu ama okuyabiliyordu. "Sinemde bir tutuşmuş, yanmış ocağ olaydı" manzumesi, öteki kâğıtta, ilk okumasını kutladıkları gün hocasının kendisine okuttuğu, "Bir nazar et ey peri! Bu perişan kuluna." Yine solmuş bir kâğıtta, "Üsküdar'a gideriken aldı da bir yağmur." Ve bir de Fuzulî'nin bir gazeli yazılmıştı. "Aşiyânı mürgi dil zülfü perişanındadır. Kande olsam ey peri, gönlüm senin yanındadır." Küçük gözlerinden akan yaşlara engel olamıyordu. "Evet evet. Annem ve hocam birbirlerine âşıklardı. Bunu şimdi daha iyi anlayabiliyorum. Zavalı kadın, her şeyin üstüne bir de böyle bir aşk acısı mı çektin?" Tam o sırada Dilşat Hanım içeri girdi. Küçük Hanım'ı ağlar görünce,

"Zor bir işti değil mi? Sana yalnız yaptırmamalıydım" dedi. Küçük Hanım sessizce:

"Evet öyleydi" dedi. Ve zarfı koynuna soktu.

Bugün Sıdika'nın yedinci gün duası yapılacaktı. Misafirlere bir şeyler ikram edilmeliydi. Bir taraftan da helva kavrulacaktı. Dilşat, Kasapgilin Tayyibe'ye istediği unu ve şekeri verirken, mutfağın kapısında Nazoş göründü.

"Biraz yukarıya gelebilir misiniz?" dedi. Dilşat hemen koştu. Beko karşıya boşluğa bakıyordu, gülüyordu. Dudakları da sanki kıpırdıyor gibiydi ama ne söylediği anlaşılmıyordu. Beko, rüyasında Sıdika'yı görüyordu. Gelin gittiği günkü gibi, pembe gelinliğini giymişti. Başında pembe çiçekler vardı. Beko'ya doğru yaklaşıyordu. Bir ara arkasında Ziver'i görür gibi oldu. Onun yanında da hiç görmediği sakallı bir adam vardı. Sıdika onlara bekleyin işareti yaptı, yine Beko'ya doğru gelmeye başladı. Aslında gelmiyordu, uçuyordu, çünkü bulutların üstündeydi. Elini uzattı.

“Hadi Beko, çabuk ol daha çok bekleyemeyiz” dedi. Beko sağ kolunu kaldırdı elini Sıdika’ya verdi. Nazoş bağırdı.

“Dayı kalkmak mı istiyorsun?” Beko’nun kolu yatağa düştü. Başı sağ tarafa hafifçe kaydı. Ölmüştü. Yüzünde mutlu bir ifade vardı. Emoş ağabeyini şiddetlice sarsmaya başladı ama faydasızdı. Sonra üzerine kapandı, hıçkırarak ağlamaya başladı. “Benim gün görmeyen bahtsız gardaşım sen zati hiç yaşamadın ki!”

Sesi avluya kadar geliyordu. Remzi Bey, Küçük Hanım’a yaklaştı, kulağına doğru eğildi.

“Küçük Hanım, Beko nereye gömülecek? Onu da ikinci namazına yetiştirmeliyiz, yarına kalmamalı.” Dilşat Hanım tereddütsüz:

“Annemin yakınına.”

“Olur mu Küçük Hanım aileden değil, aile mezarlığına nasıl gömülür?” dedi.

“Ondan daha çok aileden olan hiç kimseyi tanıımıyorum” diyen Küçük Hanım’ın tavrı o kadar kararlıydı ki Remzi Bey başka bir söz söylemedi. Ve Beko Sıdika’nın yakınına gömüldü.

Bir Yıl Sonra

Elinden Semahat’i tutmuş olan Küçük Hanım, kucağında hakikaten çok güzel bir erkek çocuğu taşıyan, Dilşat Hanım, Remzi Bey ve kucağında Naşo, Elaziz’den gelen faytondan inip mezarlığa doğru yürüdüler. Mezarın başında Firdevs ve sekiz aydır evli olduğu İbrahim Ağa’nın oğlu Ömer vardı. Ellerini açmış dua okuyorlardı. Semahat mezarlığın içinde yürürken küçük bir demet papatya topladı.

mıştı. Yan yana duran üç mezarın başına geldiklerinde, Semahat her bir mezara papatyaları bölüştürerek koydu. Dilşat Hanım, kırmızı yanaklı, kırmızı denecek kadar renkli dudaklı, sarı bukle bukle saçlı ve uzun kirpikleri, güzel gözleriyle Semahat'i çok andıran oğlunu mezara yaklaştırır gibi yaptı.

"Bak anne istediğin oğlanı doğurdum. Ama Ziver adını istemiyorsun diye koyamadım. Hepimiz iyiyiz. Biz Küçük Bey'in çocukları olduğumuzu unuttuk. Kendimize yeni bir hayat tarzı seçtik. Kolay değil ama başaracağız. Üzülme!" Beko'ya döndü. "Beko annem senin yanında ya öyle rahatım ki!" dedi. Erkek kardeşine baktı. "Seni kaybetmek çok büyük bir acıydı. Acaba annemin acısı dindi mi?" diye düşündü. Sonra anası için bir Fatiha okumaya başladı.

son...

ROMANDA ADI GEÇEN KAHRAMANLAR

KÜÇÜK HANIM: İnişli çıkışlı bu hayata daha fazla dayanamamış. 1976 yılında Elazığ Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastahanesi'nde vefat etmiştir.

DİLŞAT HANIM VE REMZİ BEY: 1986 ve 87 yıllarında altı ay arayla vefat etmişlerdir. Remzi Bey altmış yıl süren evlilikleri süresince aşkından hiçbir şey kaybetmemiş ve karısının arkasından ancak beş ay yaşayabilmiştir. Ankara Karşıyaka Mezarlığı'nda yatmaktadırlar.

SEMAHAT: 1989 yılında elim bir trafik kazasında hayatını kaybetmiştir. Acısı hâlâ içimizde yaşamaktadır. Çocukluğu gibi hanım, akıllı ve özverili bir insan olarak yaşamıştır. İki oğlu vardır.

İrfan Özen, eşi Seyhan ve iki oğlu, Rıdvan Özen eşi Sevda, bir oğlu, bir kızı ile halen İstanbul Ataşehir'de yaşamaktadırlar. Sevda Özen'e ve Orçun Özen'e desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

NAŞİDE: Sıdika Hanım'ın Semahat'ten sonraki ikinci torunuyum. Eşim Yalçın Gökbudak'la Ataşehir İstanbul'da yaşamaktayım. İki kız annesiyim. Kızlarımdan, Selda Güven Ankara'da eşi İnan Güven, oğlu Kayacan Güven ve kızı Burcu Güven'le yaşamaktadır. Serhan, oğlu Onat Üner'le İstanbul İstinye'de yaşamaktadırlar. Damadım İnan Güven'e de yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

HİFSİ YALÇINTÜRK: Ailenin yaşayan ikinci kuşak tek erkek evladıdır. Ankara'da eşi Emel Yalçıntürk ile Bahçelievler'de yaşamaktadır. Sıdika Hanım'ın erkek evlat tipine çok uygun bir kişiliğe sahiptir. Ailesine hep yakın ve koruyucu

olmuştur. Hilal ve Remzi adlarında iki çocuğu ve üç torunu vardır.

KAİME UYGUR: Sıdika Hanım'ın en küçük kızı Firdevs ve Ömer'den olan tek torunudur. Firdevs Hanım 1965 yılında vefat etmiştir. Ankara'da Cebeci Asri Mezarlığı'nda yatmaktadır. Kızı Kaime Uygur Ankara'da Batıkent'te eşi Halil, oğulları Serhat ve Serdar ile yaşamaktadır.

ŞAİR HACI HAYRÎ BEY: Aldığı eğitim ve üstün vasıfları olan bir ailede yetişmesine eklenen üstün yeteneğiyle, belki de bir Baki, bir Fuzuli kadar meşhur olması gereken bu zat, benim naçizane fikrime göre, Doğu'da yaşamasının ve erken ölümünün etkisiyle Divan edebiyatımızda hak ettiği yeri alamamış, büyük bir şair ve karizmatik bir kişiliktir.

HURREM MÜFTİĞİL: Elaziz'de iki üç dönem belediye reisliği, yine iki veya üç dönem milletvekilliği yapmış memleketine çok faydalı olmuştur. İnönü'nün yakın çalışma arkadaşlarından olan yaşamış gerçek bir şahsiyettir. Eşi Nimet Hanım ve kendisi Hakkın rahmetine kavuşmuştur. Fitnat Hanım adında çok güzel ve kültürlü bir kızı olduğunu biliyorum.

ÜSTTEĞMEN CELÂL: Rahmi'nin yakın arkadaşı olarak adı geçen bu zat, Türkiye'nin medarı iftiharlarından meşhur Kore kahramanı CELÂL DORA Paşa'dır. Kendisini hürmetle anıyorum.

DAVA VEKİLİ ŞABAN TALÛ: Gerçekten bir zamanların ünlü avukatı ve saygıdeğer kişiliği olan bir zattır. Çocukları İstanbul'da yaşamaktadırlar. Nermin Talû ve oğlu Gönül Talû ile dostane ilişkilerimiz halen devam etmektedir.

RAHMÎ BEY: Sonradan köy halkıyla büyük bir uyum içinde yaşamış, çevresi tarafından çok sevilmiş ve sayılmıştır.

Belki de yaşadığı heyecanlı hayatın sonucu olarak genç denecek yaşta kalp krizinden ölmüştür. Oğulları Ali Yalçın-türk üç yıl evvel, İzzet Yalçıntürk de 2002 yılının son ayında vefat etmişlerdir. İzzet Bey bana birçok bilgi vererek yazmamda yardımcı olmuştur. Teşekkür etmeyi borç biliyorum. Erkan adında bir oğlu ve bir de kızı vardır. Merzifon'da yaşamaktadır.

MÜRÜVVET HANIM: Ailenin o kuşak temsilcisini 2003'ün ilk ayında kaybettik. İki oğlunu kaybetmişti. Kızları Fûruzan ve Meral, Ankara'da yaşamaktadır.

FATMA HANIM: 1992'de kaybettiği eşi Niyazi Bey'den sonra iki yıl yaşamıştır. İstanbul Karaca Ahmet Mezarlığı'nda yatmaktadır. Kızı Güler, Neşe ve oğlu Ümit İstanbul'da en küçük kızları Sevinç Gürkanda Bodrum'da yaşamaktadır. İlişkilerimiz altmış yıl öncesi kadar köklü ve yakındır.

BEDRİYE SÖZERİ: Bu devreyi kısmen yaşamış, büyük bir bölümünü bize aktarabilen tek yaşayan kişidir. Bana birçok konuda yardımcı olmuştur. Kendisini sevgiyle anıyorum. Oğlu Hakkı ve kızı Canan'la İstanbul Mecidiyeköy'de yaşamaktadır. İlişkilerimiz sıcaklığını ve canlılığını korumaktadır.

SELAMİ: Küçük bir oğlan çocuğu olarak geçen, bu zatla, bir ömür arkadaşlık eden Naşo, halen eşi Gülümser Çetindağ ve oğulları Sedat, Semih ve Serdar'la dostluklarını sürdürmektedir. Bu notu Remzi Bey'in iki küçük çocuk için söylediği, "Siz çok iyi arkadaş olacaksınız" sözünün ne kadar doğru bir teşhis olduğunu anlatmak açısından yazıyorum.

İki yıl evvel kaybettiğimiz Selami Çetindağ'ı saygıyla anıyorum.

KÜÇÜK SÖZLÜK

Arık: Ark.

Ayvan: Et, bulgur ve çeşitli sebzelerle yapılan özel ve güzel bir Elazığ yemeği.

Bastık: Pestil.

Bibi: Hala.

Camız: Manda, su sığırı.

Cacurum: Lohusalara içirilen, yağda kavrulmuş unla pişen bir nevi çorba.

Cenub-ı şark: Güneydoğu.

Hurrem Müftigil: Belediye Reisi.

Kardeş Haleti: Gelin evden çıkarken erkek kardeşlere verilen hediye.

Kirve: Doğuda çok büyük bir önem taşır. En yakın akraba kadar önemlidir. Çocuğun her şeyi ile ömür boyu meşgul olacak, biraz da hali vakti yerinde, saygıdeğer insanlar arasından olmasına dikkat edilir. Kirve ailesinden kız alınıp verilmezdi. Yani bir dayı bir amcadan da daha yakın tutulurdu.

Lito: O yörenin çok meşhur bir köçeği idi.

Pişot: İğde ağacı.

Pahar: Pınar.

Orcik: Cevizli sucuk.

Şanşe: Sokağa hakim, evin en ferah yeri, oturma salonu.

Tüken: Dükkân.

Naşide Gökbudak

Sıdıka Hanım

Sürükleyici anlatımı ve gerçek yaşam hikayesiyle elden bırakılması çok zor, tadına doyum olmaz bir eser.

Nazan Şoray

Hadiseler çok iyi tarzda birbirine bağlanmış, kopukluklar hiç yok. Hayal unsurları gerçeklerle o denli birleştirilmiş ki, ayırd etmek imkansız. Sıdıka'nın başından geçenler, belli bir sıra ile okuyanın merakını uyandıracak şekilde sıralanmış. Bu hali ile akıcılık ve edebi bir hüviyet kazanmış. Tek kelime ile muhteşem bir eser.

*Doç. Dr. Naci Onur
Fırat Üniversitesi Edebiyat Kürsüsü*

Sıdıka Hanım romanı, önemli tarihi değişikliklerin olduğu bir dönemde yaşayan, ilginç ve gerçek bir hikaye, çok sürükleyici, anlatım sade ve akıcı. Zevkle okunabilen nadir romanlardan biri.

*Işıl Yücesoy
Devlet Tiyatrosu Sanatçısı*

www.nedenkitap.com.tr

978-975-254-283-9

9789752542839

